
HULDRE=EVENTYR

J. F. Campbell
Christiania
13 September 1869

Norske

Huldre-Eventyr

og

Folkesagn,

fortalte

af

P. Chr. Asbjørnsen.

I.

Anden forøgede Udgave.

Christiania.

P. F. Steensballes Forlag.

1859.

Det Steenske Bogtrykkeri.

Indhold.

Fortale
til første Udgave.

Folkedigtninger af den Art, som nærværende Samling især omfatter, har man i Almindelighed betegnet ved Navnet: Sagn, Folkesagn, idet man uden Sondring lod dem indløbe blandt de egentlige Sagn eller Traditioner om historiske Personer og Begivenheder. Dette var vistnok mindre rigtigt; thi Sagnet tilhører som noget afsluttet Fortiden. Disse Naturdigtninger derimod ere ligesaavel Nutidens som Fortidens Eie; thi de ere ikke andet end Naturen selv og dens Brydninger i Folkets Phantasi, Naturfremstyningerne igjennem Folkets poetiske Opfatning, med en Farvning af Oldtidens Tro og Forestillingsmaade, og de ville følgelig for enhver naiv Naturbetragtning vedblive at fremstaa, saalænge som Naturen virker efter de samme Love, og den menneskelige Aand har de samme Udviklingsstadier at gjennemløbe. Dette er ikke nogen Theorie. Naar man nærmer sig de fra Dannelsens og Halvdannelsens Territorium mere fjernede Bygdelag, hvor

Almuen endnu hænger ved Fædrenes Tro, og gjennem denne og Phantasiens Medium opfatter Naturen, udspringe saadanne Digtninger den Dag idag. Men at et mythisk Stof endnu er tilstede, den Omstændighed, at Gudbrand Grinden eller Per i Lien har seet Huldren eller de Underjordiske, eller været i deres Vold, og er bleven „huldrin," stempler dog ingenlunde disse Udsagn til Sagn.

Som en mere passende, mere betegnende Benævnelsen har jeg troet at burde anvende Huldreeventyr; Huldren er det Principale i den norske Folkedigtnings Natursymbolik: hun boer paa Fjeldet og i Dalen; hun eier al den norske Naturs Rigdom, Pragt og Herlighed, men hun eier ogsaa dens dybe Melancholi. Derom vidne hendes Sang og Strengespil, som ei kan høres uden Vemod og Taarer, hendes Magt og Kjærlighed, der sløver og fordunkler Menneskets Forstand.

Det paatrængte sig mig som en Nødvendighed at meddele disse Naturdigtninger under de Forhold, jeg tildeels havde modtaget dem, i Gjenskin af den Natur, i hvis Skjød de syntes oprundne og nærede; jeg ønskede derhos at meddele dem i sin oprindelige Duft og Farve. Dette troede jeg lettest at opnaa ved at lade Folket selv optræde fortællende. Ved Udførelsen af denne Plan maatte der, for at illustrere Personer og Lokaliteter, indløbe adskilligt, som strengt taget *ikke* henhører under den opstillede Kategori, men under Folkesagnets. Derfra denne Titel.

Angaaende Fortællingsmaaden af disse Huldre-

eventyr og Folkesagn er der ikke meget at tilføie. De ere fortalte som de endnu leve i Almuens Mund; der er Intet sat til eller taget fra. Kun paa nogle Steder ere et Par Beretninger forenede, idet locale, i svagere Omrids fremstillede Sagn og Fortællinger completeredes ved fuldstændigere og almindeligt forekommende. Localiteterne ere oftest nøiagtigt angivne ved hver enkelt; men ikke faa Traditioner ere udbredte over hele Christiania Stift, eller forefindes i det hele Land. Disses Udbredelse og Forekomst vil der nærmere blive gjort Rede for i de Anmærkninger og Jevnførelser med lignende Naturdigtninger hos fremmede Folkefærd, der skulde ledsage en følgende Samling. Det kunde vel synes ønskeligt at forudskikke en almindelig Indledning over Folketroen i Norge; men en saadan er for Tiden mindre nødvendig; thi Hr. Pastor Faye har i anden Udgave af sine „Norske Folkesagn" meddeelt vigtige Bidrag hertil i Indledningerne til sin Bogs forskjellige Afsnit, hvortil han ogsaa har benyttet mine Samlinger. Senere hen vil en Afhandling over denne Gjenstand kunne afgive et rigere Udbytte; thi Stoffet er paa langt nær endnu ikke udtømt eller indsamlet*). Det her meddeelte indeholder

*) I de mellemliggende Aar ere betydelige Samlinger til et Verk over Folketroen og Overtroen i Norge indsamlede under Reiser og Vandringer i Landets forskjellige Egne. Jvnfr. Reiseberetningerne i Norske Universitets og Skoleannaler samt Afhandlingen om den vilde Jagt, Asgaardsreien m. fl. i Illustreret Nyhedsblad.

adskilligt nyt og mindre bekjendt, og dog er det meste, paa nogle Undtagelser nær, tilveiebragt i de mest besøgte, Hovedstaden nærmest omgivende Egne af Christiania Stift.

At Undersøgelser i Fjeldbygderne, Bergens Stift og Nordlandene ville give et langt rigere Udbytte af eiendommelige Fortællinger, derom vidne Resultaterne af en kort Fjeldreise, jeg for nogle Aar siden gjorde i Gudbrandsdalen, og nogle sparsomme Beretninger fra Thelemarken, Valders, Østerdalen, Bergen og Nordlandene, der ved Venners Meddelelse ere blevne mig til Del.

Christiania, den 1ste Juni 1845.

Fortale

til anden Udgave.

De Stykker eller Sagnrækker, som ere komne til i denne Udgave have for største Delen før været trykte, Skarvene fra Udrøst i „Folkekalenderen" for 1849, og de øvrige i „Juletræet" for 1851 og 1852.

Naar de ovennævnte Stykker undtages, er Fremstillingen i det væsentlige som i første Udgave; thi jeg har troet at burde indskrænke mig til mindre indgribende Rensninger og Ændriger; men disse gaa dog saaledes igjennem det hele, at man vil finde, at Bogen har vundet i Klarhed og i Sprogformens Renhed. Skulde Bogen have været omarbeidet efter de Fordringer, som nu burde stilles til Stoffets Behandling, efter de Forestillinger, jeg nu har om norsk Stil, vilde den blevet meget forandret, ja flere Stykker endog fuldkommen omstøbte. Men til en saadan Omarbeidelse manglede mig saameget mere Tid og Lyst, som Revisionen for største Delen er udført under Reconvalescentsen efter en svær Sygdom. Der er desuden andre Grunde, hvorfor jeg ikke

har troet at burde foretage en saadan Omarbeidelse, hvor ønskelig jeg end kunde finde den: Mange have faaet Bogen kjær i den Form, hvori den først udkom, og det er desuden oftere bleven udtalt, at Folkeeventyrene og Huldreeventyrene i vort Land indeholdt det første Forsøg paa en med Kritik og sund Sands gjennemført Rytning af de for Skriftsproget brugbare Bestanddele af Folkesproget eller Bygdemaalene. Stadfæste kommende Tider Sandheden af dette saaledes, at det som en Kjendsgjerning gaar over i Literaturhistorien, indeholder vel dette en tilstrækkelig Opfordring til Varsomhed ved Behandlingen.

Det som er sagt i Fortalen til første Udgave S. VII, at „disse Huldreeventyr ere fortalte som de endnu leve i Almuens Mund, og at intet er sat til eller taget fra, at kun et Par Beretninger paa nogle Steder ere forenede, idet locale i svagere Omrids fremstillede Traditioner, completeredes ved fuldstændigere og almindeligt forekommende," vil jeg her gjentagende have indskjærpet. — Enhver, som har hørt Folket og dets gode Fortællere fortælle Sagn og Eventyr, veed, at dette forholder sig saaledes, og den som ikke veed det, han være nu Fremmed eller Indfødt, men skjøtter om at skaffe sig Underretning derom, vil kunne overbevise sig derom, ved med det rette Greb og den rigtige Takt at gaa Fortællingerne nærmere paa Spor. For den aandrige Kjender bær de desuden i sig selv saadanne Ægthedens og Oprindelighedens Mærker, som man vanskelig med den største

Kunst og det mest fuldendte Mesterskab vil kunne faa indpræget i nye og eftergjorte*).

Denne Ægthed og Oprindelighed i Huldreeventyrene, der hos Tysklands første Sagn og Eventyrkjendere, have nydt den største Anerkjendelse, have et Par Forfattere, som ogsaa have givet sig af dels med at samle dels med at oversætte forskjellige Folkedigtninger, søgt at gjøre fordægtig, nemlig Richard Dübeck i Sverrig og Benjamin Thorpe i England.

I R. Dübecks Runa, en antiqvarisk Tidsskrift. 1845, S. 111 heder det i en Anmeldelse af Huldreeventyrene:

„En del af de i detta häftet meddelade berättelserna påminna rett tydligt om uppteckningsstellenas granskap med delar af Wermland, Dalsland och norra Bohuslän, der närbeslägtade (af oss til en del allmängjorda) motstycken der och hvar höras. Utgifvarens föredrag er i och för sig ypperligt och utvisar nogsamt, att förtäljaren är fullt hemmastadd med Norska Allmogens sätt att iallmänhet föredraga dylika berättelser; men mere än ett ställe i boken röjer, hvad förtäljaren enstäds angifver, at han sedan han till

*) En tydsk Journalist og Digter siger med Sandhed: „Det gives ingen poetiske Blomster, der saa vanskelig lade sig eftergjøre som Eventyr og Sagn. Kunstige Blommer af denne Sort forraade sig strax som gjorte, selv om de udgaa fra den dygtigste Haand.“ Julius Hammer i Sächs. Constitutionelle Zeitung 1858, No. 279.

några få grunddrag upptecknadt eller och blott återkallat i minnet en för längesedan hörd folkeberättelse, deraf **gjort** de sirliga helheter, som öfveralt möta," o. s. v.

Jeg havde allerede i Fortalen til første Udgave forklaret hvorledes Sagnene vare behandlede, og det havde derfor baade været ønskeligt og passeligt om den svenske Anmelder nærmere havde søgt at begrunde sine Formeninger, og ikke, uden at angive Motiver, fremsat løse Paastande, som ere stik modsatte den Erklæring Fortalen giver. Allerede ved at anføre de Steder i Bogen, der skulle røbe, at Forfatteren af nogle faa Grundtræk, eller blot ved at gjenkalde sig en forlængesiden hørt Fortælling i Erindringen „deraf har **gjort** de sirlige Helheder, som findes overalt," havde man været langt paa Vei med at gjendrive denne Paastand i alle dens Puncter. Det Sted, hvor jeg selv skal angive, at jeg har behandlet Sagen med en saadan Letsindighed, er udentvivl i Egebergkongen I. S. 17, hvor det i første Udgave hed: „Sagnene om Egebergkongen, de Underjordiske og deres Bjergslot ere nu forstummede, men af hvad jeg hørte i min Barndom, lever endnu Et og Andet i min Erindring. Dette har jeg opfrisket i de følgende Træk."

Denne Fortælling om Egebergkongen er skrevet i 1837, og er en af mine tidligste Forsøg i Sagnfortælling; den har derfor en mindre heldig folkelig Tone og Fremstilling, som jeg aldrig har været rigtig tilfreds med. Rimeligvis har dette i Forening med

Mistydningen af de anførte Linier givet den svenske Anmelder Anledning til at paastaa, at jeg har bygget mine Fortællinger paa dunkle Erindringer. Dengang ansaa jeg det ikke fornødent, saaledes som i den nye Udgave er skeet, at gjøre Rede for at jeg havde søgt og havt Leilighed til at opfriske mine Erindringer ved en levende Kilde, ved en gammel Kones Fortællinger. Det faldt mig nemlig aldrig ind, at nogen kunde fatte Mistro til disse Sagns Natursandhed, til Fortællingens Paalidelighed; thi dette havde overalt været mig Hovedsag, og i første Udgave fandtes der ikke et eneste Sagn, der var behandlet saaledes, at noget Væsentligt var lagt til eller taget fra; men da jeg oftest havde flere Udgaver eller Fortællinger af de samme Sagn, valgtes den bedste, eller det ene fuldstændiggjordes eller sammenstøbtes med det andet og ligeartede.

Den Fremstillingsmaade, jeg havde valgt, gjør det vistnok klart, at det ved Udgivelsen af disse Huldreeventyr og Folkesagn ikke var Meningen at tilveiebringe en Materialsamling, der med diplomatarisk Nøiagtighed bandt sig til de ofte bagvendte Ord og famlende Udtryk i enhver Klodrians Mund, som havde noget at fortælle, kort til enhver enkeltstaaende Beretning om den samme Gjenstand eller Hændelse. For Folkevisen og enhver Digtart, der er uddøet, er en saadan Fremgangsmaade absolut nødvendig, for Sagnet, der endnu opstaar og blomstrer paa Folkets Læber, mindre, undtagen naar gamle nedarvede Udtryk og Eiendommeligheder gaa igjen i dem, men det mærker den

øvede Samler og Kjender af Folkets Foredrag og Udtryksmaade i Regelen strax, og er saa opmærksom derpaa, at noget af den Slags, der enten har mythisk eller sproglig Værd og Betydning vanskelig kan gaa tabt.

I en Bog som Huldreeventyrene maatte naturligvis de bedste Fortællere eller eiendommelige Fremstillere af Sagnene vælges som Mønster for Fortællingsmaaden; disses ofte kvikke og friske Fremstilling synes, hvor megen Overensstemmelse der end kan være i selve Stoffet, at afvige særdeles meget fra de Svenskes, hvis det ikke er de svenske Optegnere, som have lagt denne Tone, der ofte minder om Krønikestilen og Folkebøgerne, ind i de svenske Eventyr og Sagn.

Ved at bruge disse Fremstillinger som Sammenligningsled er det vel ikke umuligt, at endel af min Bogs Fortællinger kan komme til at gjælde for „sirlige Helheder," og det saameget mere som de Eiendommeligheder i Foredraget, som fremgaa deraf, at dette ofte er paatrykt enkelte bestemte Personligheders Individualitet, vel undertiden giver det noget helstøbt og originalt.

I den nye Udgave (S. 294 fgg.) er der en eneste Fortælling, hvori denne Fremgangsmaade ikke er fulgt. Det indeholder et Forsøg paa at restaurere et Sagn, eller af nogle Sagnstumper at danne og sammensætte et saadant. I Forord til Juletræet for 1852 findes derom følgende: „For at det ikke skal give Anledning til urigtige og uberettigede Slutninger, maa det her anføres, at Sagnet om Røkken og Egebergkongen ikke

er kjendt eller fortalt saaledes af Folket; Fortællingen er fremstaaet ved Sammensætning af og Tildigtning til nogle ubetydelige Sagnstumper, der ei staa i nogen anden Forbindelse med dem, end at Christianiafjorden og Haaøen er Scenen for dem. I en Sagnstump fortælles om en tilsvarende Kaproning med Nøkken, som omsider forsvinder mellem Skibene paa Bjørvigen, i et andet Fragment, at Egebergkongen mod Løfte om god Betaling, bliver sat over til Haaøen, saa som her er fortalt, og hvor der skriges at han ei maa komme i Land; i et tredie indeholdes en uklar Erindring af en svævende Historie, om et underjordisk Slot og et Brudefølge, som engang skal være seet paa Haaøen."

Den bekjendte Udgiver af flere angelsachsiske Oldskrifter og Sprogværker Mr. Benjamin Thorpe, som ogsaa i Bohns Standard Library i sine „Yuletide stories" har oversat en hel Del af vore norske Folkeeventyr paa Engelsk, har i anden Del af sin „Nordiske Mythologi*)," udtalt sig paa følgende Maade om Sagnet om Kattekværnen (Norske Huldreeventyr I.

*) Northern Mythology, comprising the principal popular traditions and superstitions of Scandinavia, North Germany and the Netherlands, compiled from original and other sources, London 1852. III. volums. Cfr. II. p. 34, „The North German story." "The Katzenmühle" closely resembles the above, but is much simpler. The norwegian one is probably embellished by the author, from whose work it is extracted."

S. 11—14). „Det nordtyske Sagn Kattekværnen ligner dette meget, men er simplere. Det norske Sagn er rimeligvis forskjønnet af Forfatteren, af hvis Verk det er taget."

Mr. Thorpes Formodning om, at den norske Fortælling om Kattekværnen er udpyntet af Forfatteren er uden al Grund; derimod er det ikke umuligt, at Sagnet, saaledes som det hos mig er fortalt, kan være nyere end den tyske Fortælling Mr. Thorpe har havt for Øie, og dette er allerede tilstrækkeligt til at forklare den større Bredde og Udmaling af Sagnet, der i Folkets Medvidenhed, som den følgende Fremstilling skal vise, aldeles har tabt sin oprindelige Form og Betydning. Det er vel heller ikke umuligt eller usandsynligt, at Mr. Thorpe har lagt den Maalestok, for norske Sagn, som han har faaet gjennem Fayes Samling, paa mine Huldreeventyr, og da vil enhver, som skjønner, hvori Forskjellen stikker, let indse, hvorledes han er kommen paa den Formodning at Kattekværnen er „forskjønnet."

At slutte fra et Sagns Simpelhed til større Ælde og Oprindelighed kan som oftest være berettiget, men fra en større Bredde og Udmaling i Fortælling at slutte sig til at Fremstillingen er udpyntet af Fremstilleren er fuldkommen uberettiget. Hvor mange Sagn og Eventyr have ikke hos os holdt sig oprindeligere og friskere end andensteds, og hvor ofte gjenfinde vi ikke de samme Sagn og Eventyr, i de tyske og slaviske Folkefærds rigt strømmende Folkedigtningskilder, rigere

og fuldstændigere, og dog ligesaa nær Ursagnet, som vore. At saavel dette som det omvendte ikke sjelden er Tilfældet, kan man let overbevise sig om, ved at sammenholde nogle af de nyere eller bedre Samlinger med hverandre.

Et lignende Tilfælde have vi for os i den ovenfor omhandlede Fortælling, hvilket klart fremgaar af et Sagn fra Mosel. Dette er overmaade simpelt i sin hele Fremstilling, det ligger Ursagnet nærmere, kaster Lys over dettes mythiske Betydning og gjør det tillige klart, hvorfor dette Sagn og Masser af beslægtede, saavel i Skandinavien som i Tyskland have saa vid en Udbredning. Det har nemlig staaet i Forbindelse med Freyadyrkelsen og Læren om Valkyrjerne.

Vølundarkvida fortæller om tre Kvinder, Svanhvid, Alhvid og Alrun, som sad og spandt Lin ved Ulvevandets Bredder. Deres Svanehamme laa ved Siden af dem; de vare altsaa Svanemøer eller Valkyrjer. Og Erindringen om Valkyrjen Svanhvid har endnu holdt sig i det ovennævnte Kattekværnsagn fra Mosel, der lyder saaledes:

„Det boede en gammel Kjærring tæt ved en Mølle, og hun hedte Svanhvid. Men Mølleren var ilde ved, fordi Malingen gik mere og mere fra ham; for det fandtes ingen Møllergut som var Karl for at holde ud der; det var alt for galt med Spøgeri i Møllen til det. Men det varede ikke længe, før det kom en igjen, og han sagde sig god for, at han snart skulde rense Møllen for det. Før han lagde

sig om Kvelden, satte han en skarpsleben Ox foran Sengen sin og passede vel paa. Da Klokken slog tolv, kom det en stor Katte fygende ind igjennem Døren lige med Møllergutten. Han var ikke sen med Oxen og hug den ene Labben af Katten. Om Morgenen laa det paa Gulvet en blodig Kvindfolkarm, med en Guldring om. Men Svanhvid var syg, og da Sagen kom for Retten, saa blev det oplyst, at hun havde mistet den ene Armen; Ringen blev kjendt for hendes, og hun blev brændt som en Troldkjærring"*).

I denne Fortælling er Navnet Svanhvid og Guldringen af stor Vigtighed og Betydning for Tydning; thi de vise begge klarligen hen til Svanemøerne i Edda, hvilke staa i den nærmeste Berørelse, ja endog vise sig identiske med Valkyrjerne. Ligesom disse ere Freyas Tjenerinder og i Begrebet undertiden smelte sammen med Freya selv, eller vise sig som Mangfoldiggjørelser af Gudinden, saaledes tjene Troldkjærringerne eller Hexene Frau Holle eller Holda i Tyskland, og de, der have gjort Trold- eller Skarns Gjerninger, tjene og følge hos os Gyri Rysserova**),

*) Wolf: Zeitschrift für deutsche Mythologie und Sittenkunde I. 1853 S. 307. „Frouwa und der Schwan von Hocker."

**) Det er ikke umuligt at Rysserova er en Forvanskning eller Omforming af Rossserova, d. e. det samme som Langrova, og i saa Fald bliver Asgaardsreiens Anførerske en Langrove, et Væsen, som kjendes i Gudbrandsdalen. Se min Indberetning om en Reise i Bergens Stift og Gudbrandsdalen i Norske Universitets- og Skoleannaler. Anden Række V.2. S. 267.

som paa det nærmeste stemmer med Huldren, der igjen er ensbetydende med Frau Holda og Freya. Denne Identitet er forlængst godtgjort, og at Valkyrjer og Hexe og deres Omskabninger Kattene ere ensbetydende er ligesaavist. Valkyrjerne ride paa Skyheste, som betyder Skyerne selv, af hvis Man der falder Dug og Haggel, som bringer Jorden Frugtbarhed eller Ugavn. Troldkjærringerne vække Uveir; de staa altsaa ogsaa i Forhold til Jordens Frugtbarhed, men det er vendt om til en Modsætning*).

Det samme er Tilfældet med de Guddomme, Emherjerne og Valkyrjerne tilhørte, som farer om i Asgaardsreien eller den vilde Jagt; de bragte oprindelig Frugtbarhed og Velsignelse med sig; nu føre de Død og Fordærvelse med sit vilde Tog. I nedertyske Egne hede Hexene endnu Wålridersker, hvilket tydelig nok betegner dem som Valkyrjer eller Valens Møer. Til sit natlige Ridt bruge de fremmede Heste, som om Morgenen staa skumsvede i Stalden.

*) Den her angivne Sammenhæng viser sig tydelig i de Sagn, der berette, at Troldkjærringen sidder i Skyen, hvorfra Uveiret kommer. Et saadant er meddelt i Mones „Anzeiger zur Kunde der teutschen Vorzeit.“ Jahrg. IV. H. 3 S. 309. „Et stærkt Uveir varede engang saa længe, at en Jæger som var paa Landeveien, faldt paa den Tanke, det maatte komme af Hexeri. Han ladede sin Bøsse med en viet Kugle og skjød midt i den forteste Sky. Da faldt et nøgent Kvindemenneske død ned paa Jorden, og Uveiret holdt op med det samme.“

Ligesom hos os kaste de Grimen*), Bidslet eller Buggjorden paa sovende Mandfolk, ja paa sine egne Mænd, forvandle dem til Heste og ride til Troldkjærringmøderne med dem; den næste Morgen ere disse saaledes misbrugte Mennesker som sønderslagne i alle Lemmer, ja helseløse for Livstid. Efter Burchard af Worms var endnu i det 11te Aarhundrede den Tro almindelig udbredt, at visse Kvindfolk, selv om de laa inden laasede Døre, om Natten hævedes op i Luften, hvor de kom i Kamp med andre, fik Saar og gav Saar. Dette er den simpleste Beretning, der klarlig viser dem som kjæmpende Valkyrjer. Efter andre samtidige Beretninger troede de derfor, at de bleve optagne i Fru Holdas Følge, og fore gjennem Luften med dette, der oprindelig bestod af Valkyrjer og Alfer.

Valkyrjerne kaldtes ogsaa Ønskemøer, i Tyskland Wünschelwip, et Navn, som ogsaa tillægges Troldkjærringer; de hede som ovenanført ogsaa Svanemøer, fordi de fløi om i Svaneham eller kunde forvandle sig til Svaner.

Sammenhængen mellem Troldkjærringerne og Svanemøerne synes ogsaa temmelig klart at vise sig i Hexeproven. Man kastede dem som bekjendt i Vandet: sank de, vare de uskyldige; men flød eller svømmede

*) Norske Huldreeventyr og Folkesagn S. 178 og 261. Til Grimen, der senere forvexles med Bidslet og Buggjorden, er altid Forvandlingen knyttet saavel i Sagnene som Eventyrene, og i Oldnorsk betyder Gríma ogsaa Maske, Hjelm, Troldhjelm. Sammenlign Norske Folkeeventyr: Bonde Veirsky og flere Steder.

de ovenpaa, vare de Troldkjærringer d. e. Svanemøer, Valkyrjer (Grimms Mytholog. 1028). Fanden havde saaledes engang lovet en Troldkjærring, at bringe hende en Jernstang, for at hun kunde synke under ved Prøven; han holdt ogsaa Ord og bragte hende en Stang, men det var en Synaal; Troldkjærringen flød ovenpaa og blev brændt.

Svanerne have senere Folkesagn gjort til Gjæs,*) og et saadant Sagn godtgjør paa det klareste Troldkjærringernes Valkyrjeart. „En Jæger, som var synen eller troldkyndig, gik en Dag med tre Cammerader udenfor Byen for at skyde Vildgjæs. De kom ind paa sex Stykker og skjød flere Gange efter dem, men kunde ikke træffe, endda Gjæssene holdt sig tæt ved ligesom for at gjøre Nar af dem. Tilsidst blev Jægeren arg og raabte: en skal jeg da vidst træffe, ladede noget i Geværet, skjød og traf en Gaas, som faldt ned i Buskene. Da han kom derhen fandt han ikke Gaasen, men det sad et nøgent Kvindemenneske ganske uskadt der, og det var den saakaldte „Parykmagerske" fra Byen."**)

Som Resten af Sagnet viser, er hun naturligvis en Troldkjærring. Tallet 6, som her forekommer, stemmer ogsaa med Valkyrjernes Antal saaledes som

*) Sammenlign Simrock: Handbuch der deutsch. Mytholog. S. 420 og 493.

**) Anzeiger f. K. d. teutsch. Vorzeit Jahrg. IV H. 6. S. 395. Jfr. Müller Deutung der Niebelungensage S. 133.

de opregnes i Sæmunds Edda: „Skuld, Skøgul, Gunn, Hild, Gøndul, Geirskøgul." Flugten gjennem Luften i Svaneham eller Fjæderham til Slaget, Valen eller Offerstederne, er ligesaa uadskillelig fra Valkyrjerne som Troldkjærringfærden til orgiatiske Offerfester fra Hexene. — De samle sig allesteds fra til en mystisk Gudstjeneste, til Udførelsen af hedenske Offerskikke, der alt vare kjendte i de ældste germaniske Folkelove; thi i den saliske Lov omhandles at Troldkjærringer komme sammen og koge; i den gotlandske Lov vil Grimm (Deut. Myth. S. 50 og 998) finde Antydninger til noget Lignende, men det tør maaske dog være tvivlsomt om suðnautar (Kogefæller) have noget Sammenhæng med Hexe og Troldkjedler.

Da det kun var Kvinder, som deltoge i disse Fester, gjaldt Offeret naturligviis oprindelig en Gudinde, som de paa de natlige Tog havde mellem sig. Under Christendommens Indflydelse ere disse hedenske Offerfester, som ere knyttede til Aarsomløbet, og almindelig falde mellem de 12 Dage fra Juleaften til Trettendagen og mellem 1ste og 12te Mai, samt ved St. Hanstid, forvandlede til en Djævlecultus. Men ved Troldkjærringmøderne paa Bloksbjerg og andre Fjelde og Steder, som tidligere vare viede de hedenske Guders Tjeneste, hvor Hexene samles for at dyrke og omgaaes med Fanden, synes oftest Odin, sjeldnere Thor at gaa igjen i Djævelens Skikkelse; Troldkjærringerne ville deltage i Gudens Maaltid som Valkyrjerne, der skjænkede i Valhal. Flere Træk, der fortælles om Trold-

kjærringgilderne indeholdt Hentydninger til denne Valkyrjernes Mundskjænkbestilling i Odins Sal.*)

I de ældste Efterretninger om hine Kvinder, som om Natten færdes i Holdas Følge, var der ikke Tale om Fanden, som først senere er indsat; men om Odin minder det alt, naar Troldkjærringerne kaldes Kappefarerske. At de have Omgang med Fanden, og at han Walpurgisnat vælger den han liker bedst til Troldkjærringdronning hænger sandsynligvis sammen med Odins og Freyas Bryllupsfester, der feiredes ved disse Tider. Til disse Bryllupsdanse er det vel at Folketroen har knyttet Forestillingen om, at Hexene den første Mainat danse Sneen bort af Bloksberg.**)

Til disse Offerfester og Bryllupshøitider henvise ogsaa en Mængde Brug og Skikke, som fornemmelig ere knyttede til første Mai og St. Hans i forskjellige nordeuropæiske Lande.

Af Valkyrjetroen havde Troldkjærringtroen saameget lettere for at udvikle sig, som ogsaa jordiske Møer med krigersk Sind kunde træde i Odins og Freyas Tjeneste, saaledes som Tilfældet var med Brynhild og den flere Gange igjenfødte Svava, der som Troldkjærring i Svaneham svævede syngende over

*) Sammenlign „Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebrauch von Adalbert Kuhn und Karl Schwarz," Leipzig 1848 No. 33 samt Karl Müllenhoffs „Sagen, Märchen und Lieder der Herzogthümer Schleswig ꝛc." Kiel 1845 No. 294. 5.

**) Kuhn: Norddeutsche Sagen 376.

sin Helt, Helge, og skjænkede ham Seir, til han i Stridens Hede hævede Sværdet for høit og huggede Foden af hende.

Af denne Tro paa menneskelige Valkyrjer, er det ikke vanskeligt at fatte, hvorledes Forestillingen er opstaaet om at Troldkjærringer og Nattefarerskér ere tagne i Huldas Tjeneste og i hendes Følge. — Hvorfor Katten er et Troldkjærringdyr, og hvorfor Hexene saa gjerne skabe sig om til Katte, forklares lettelig deraf, at Katten var helliget Freya, som foer med et Kattespand.*)

Odin sender Valkyrjerne i Kampen, de udvælge dem som skulle falde i Slaget, og raade for Seier. Saavel i dette som deri, at de føre Einherjarne hjem og skjænke for dem i Valhal, vise Valkyrjerne sig som en Mangfoldiggjørelse af Freya; thi hun deler den halve Val med Odin og modtager Gjæsterne i Valhal. Men de komme ogsaa i et nært Forhold til Odin som Fuldbyrdere af hans Villie. Ved dem griber han ind i det jordiske Helteliv, og det er sjelden, at de vise sig selvstændige og handle mod Odins Villie. Til Slaget staar al deres Hu; i Hrafngalder og Vølundarkvida heder det: „Valkyrjerne tragte og længes efter Kamp, de ville drive Orlog og skille Skjæbnen i Slaget.“ Derfor kaldes

*) I Tydskland siger man endnu den Dag idag, naar en Brud farer til Bryllups i godt Veir: hun har fodret Katten godt. Efter Folketroen bliver en Katte, som er 20 Aar gammel, Troldkjærring, og en hundredeaarig Troldkjærring bliver Katte igjen.

de Valmøer, Skjoldmøer, Hjelmmøer, fordi de med Hjelm og Skjold droge til Valen.

Af Valkyrjernes Stridshu og Slaglyst, af deres Forhold til Odin og Freya, og i det hele af hvad herom i det foregaaende er anført, er det ikke vanskeligt at forklare sig deres Omformningers og Omskabningers, Troldkjærringernes og Troldkattenes, Vildhed, Gridskhed, Skadelyst og Dødsforagt, saaledes som denne skildres i Troldkjærringsagnene, (S. 11 fg. S. 175, S. 177 og fl. Std.); og uagtet Oldtidens Digtninger har formet Valkyrjerne i de yndigste Billeder, forekommer der dog i Nials Saga en Skildring af dem, som alt var inde paa det Rædselsfulde, der tilhører Troldkjærringtroens Apparat: de sidde der i et Kammer og slaa Væven; til Vægtstene havde de Mandehoveder, Tarme til Rending og Islæt, Pile til Væyski og et Sværd til Spole, og som de sloge Væven sang de en Sang med Omkvædet: Lader os væve, lader os væve Slagets Væv. Tilsidst rev de Væven, istykker ovenfra; hver beholdt sit Stykke i Haanden, steg til Hest og rede bort, sex sydover, sex andre nordover.

Troldkjærringen Svanhvids Ring, som i det foregaaende er omtalt, var en Svanering. Guder og Gudinder behøvede vel ikke en saadan til sine Forvandlinger, men ved den menneskelige Skikkelse, Svanhvid har antaget, synes den fuldkommen at være paa sit Sted. Den havde samme Kraft som Svanehammen og hører med til den fuldstændige Forvandling eller Iførelse af denne. Valkyrjer og Svanejomfruer

fødtes med den eller med Guldkjæde om Halsen, og den som fratog dem disse havde dem i sin Vold.

Valkyrjetroens Overgang i Troldkjærringtroen har i Norge været saa fuldstændig, at vi vel have en myldrende Mængde af Sagn om Troldkjærringer og deres Omskabninger Kattene, men, saavidt det hidtil er bleven mig bekjendt, kun en enkelt Eventyrrække, der synes at indeholde nogle tydeligere Erindringer om Svanemøerne. Dette er Buskebruden (Norske Folkeeventyr S. 347) med dens forskjellige Varianter I Varianten fra Rendalen S. 496 optræder Eventyrets Heltinde som en Gaas med en Helle om Føddeme, og først da hun faar denne af antager hun sin oprindelige skjønne Skikkelse. De tvende andre indeholde alt i Titelen „Anden i det kolde Vand" en Erindring, og i Varianten fra Thelemarken er Manddatteren forvandlet til en hvid And, der kommer igjen tre Thorsdagskvelde, og som den tredie Kveld forvandler sig til flere Ting og sidst til en Ost, hvilken Kongen skjærer itu, hvorpaa Fortryllelsen er hævet. I Fortællingen fra Solør, der ogsaa har beholdt Titelen „Anden i det kolde Vand", viser Manddatteren sig dog ikke som And eller Gaas, men den Lænke hun slæber efter sig, og hvortil Fortryllelsen eller Forvandlingen til en skjønnere Skikkelse er knyttet, er neppe andet end Valkyrjekjæden. Guldet der kjemmes af Haaret og de gyldne Skatte, de føre med sig, minde om Freyas Guldtaarer og Svanemøernes gyldne Smykker.

Disse enkelte Tydninger af Troldkjærringsagnene,

af Fortællingerne om deres Omskabninger, Kattene, og af Hexetroen i Almindelighed, i dens Forhold til den gamle Gude- og Valkyrjetro, som let kunde øges i det vide og brede, tør gjøre det klart, hvorfor disse Sagn og denne Folketro har en vid og mangfoldig Udbredning over de Lande, hvor Freyadyrkelsen har hersket, og hvor Odin og Valkyrjerne færdedes. Det er da ikke længer underligt, at man med Bibehold af de samme Hovedtræk, under mangfoldige i Tidernes Løb opstaaede Ændringer, med forskjelligartede Tilsætninger, Forbindelser og Tildigtninger, gjenfinder et Sagn som Kattekværnen, som i Folkets Erindring og Medvidenhed saa aldeles har tabt sin oprindelige Betydning og Form. Jeg har, som jeg alt andensteds har anført*) i Østerdalen gjenfundet det i forskjellige Fortællinger, og i en Udførlighed, der indeholder tilstrækkeligt Bevis for Rigtigheden og Paalideligheden af Optegnelsen om Kattekværnen, hvilken jeg, saaledes som den her er fortalt, har modtaget af Fru Camilla Collett.

Dette er ikke blevet meddelt i Fortalen til første Udgave ligesaalidt som den øvrige Bistand og Kritik, som er bleven mig tildel, der er nævnt. Grunden hertil var den, at da jeg viste afdøde Professor Collett, der med den største Velvillie og Redebonhed gik mig tilhaande med sin Kritik, Manuskriptet til For-

*) Norske Universitets- og Skole-Annaler 2den Række VII. Indberetning om en i Sommeren 1851 foretagen Reise for at samle Folkedigtninger, S. 83—103. Ligeledes i Illustreret Nyhedsblad 1853 (2den Aarg.) S. 79.

talen, hvori jeg gjorde Rede for hvad Bogen skyldte hans Frue og ham, samt de øvrige, der i nogen Mon havde ydet mig Hjælp og Bidrag, bad Professoren mig indstændig at stryge dette ud, og anførte Grunde, som dengang vare vægtige og gyldige. Da jeg ikke kunde anføre den betydeligere og mere indgribende Hjælp, som var ydet min Bog, syntes jeg, at det passede ilde at anføre den ringere Bistand af Andre. De af Professor Collett i sin Tid anførte Grunde existere nu ikke længer, og da Erfaring har lært, at hin min Føielighed ligesaalidt burde have fundet Sted som Undladelsen af at nævne den ringere Hjælp, jeg havde modtaget, saa skal her blive gjort Rede derfor, i det jeg tillige som Bevis for Rigtigheden af det ovenanførte tager det nærmest liggende Exempel.

Uagtet enhver, der har læst „Huldreæt",*) og har noget Skjøn paa saadanne Ting, veed, at ingen anden end jeg **kan** have skrevet dette Stykke, findes dog i Langes Norske Forfatterlexicon følgende Opgaver derover.

I Artikelen Asbjørnsen S. 33, der vel især er grundet paa mine tidligere Meddelelser til Kraft, anføres blandt mine Skrifter, i den Constitutionelles Feuilleton for 1843 No. 85 „Fuglesang og Huldreæt" samt at dette senere er optaget i Huldreeventyrene.

Under Artikelen Camilla Collett i samme Værk

*) Norske Huldreeventyr 1. S. 83.

S. 141 anføres ligeledes i den Constitutionelles Feuilleton No. 85 „Fuglesang og Huldreæt" som et Arbeide af Fru Collett, hvortil føies, at det senere af mig er „optrykt"*) i mine Huldreeventyr.

Da Fru Collett i Mgbl. 1858 No. 101 har oplyst, at hun ikke har givet Tilladelse eller Foranledning til, at hendes Navn er bleven nævnt i Forfatterlexikonnet og følgelig ikke har nogen Delagtighed i de Opgaver, hvorefter denne Artikel er forfattet, viser sig allerede deraf, at de af en mere eller mindre Uvedkommende forfærdigede Notitser burde have været behandlede med den Forsigtighed, hvortil Udgiveren desuden maatte have havt Opfordring gjennem Underretning fra tredie Mand, der vidste fuld Besked. Fru Collett har aldrig seet det omhandlede Stykke, før det var trykt i den Constitutionelle, men det er maaske ikke umuligt, at jeg tildels har havt dette Stykke at takke for noget af den Interesse Fru Collett i Ord og Gjerning har vist for mine følgende Skrifter; thi jeg erkjender med skyldig Taknemmelighed, at Fru Collett og Professor Collett begge have gjennemlæst samtlige Huldreeventyr og dertil meddelt Ideer og Bemærkninger, hvorved mange Stykker i Bogen væsentlig have vundet; ja Fru Collett har endog skrevet den største Del af Indledningen til „Graverens Fortællinger" S. 163 til nederst paa S. 166 og ligesaa de indledende Ord til „Fra Fjeldet og Sæteren", S. 192 til 194. Huldreæt og en Signekjærrings Fortællinger bleve, før de

*) Ikke udhævet i Forfatterlexikonet.

tryktes som Feuilleton i den Constitutionelle, gjennemseede og corrigerede af Professor Welhaven. Af en Halling med Krannerod meddelte jeg min Ungdomsven, Cand. theol. A. W. Grøtting, Udkastet til den hele Fortælling, en nøiagtig Optegnelse af Sagnene og den omtrentlige Gang i Samtalen, hvorefter han fortalte det i Hallingmaal. Med Glossariet til og Correcturen af første Udgave var en anden Ungdomsven, Lektor Unger mig behjælpelig, ligesom mine Venner Adjunct Thaasen og Paul Botten Hansen stode mig bi med Correcturen af denne Udgave, og Thaasen hjalp mig ogsaa troligen med Revisionen og Forberedelsen af nærværende Udgave til Trykken under den lidet arbeidsdygtige Tilstand, hvori jeg var lang Tid efter min Sygdom.

De fleste af de Sagn, som her findes optagne har jeg selv hørt og samlet efter Folkets Fortælling. Undtagelser herfra danner som ovenfor anført Sagnet om Kattekværnen og enkelte andre, som tre Troldkjærringer og en Youngmand, der er meddelt af min Ven Conservator Schübeler, og Sagnene om „Skarvene fra Udrøst" og Tuftefolket paa Sandflæsen, som ere mig meddelte af Hr. Cand. theologiæ og Skolebestyrer P. Schmidt.

Alle de, der saaledes i nogen Mon have bidraget til Værkets Fremme, modtage herved min bedste og erkjendtligste Tak.

Christiania i Mai 1859.

P. Chr. Asbjørnsen.

Lyssna till den granens susning,
Vid hvars rot ditt bo er fästat.

Finsk Ordsprog.

Kværnfagn.

Naar Verden gaar mig imod, og det undlader den fjelden at gjøre, naar dertil gives nogen Leilighed, har jeg stedse fundet mig vel ved at anvende Friluftsvandringer som Dæmper for min Smule Bekymring og Uro. Hvilket Haab der var sluppet, hvilken Bekymring eller Ærgrelse vakt, kort hvad der var paafærde, erindrer jeg ikke mere; men hvad der staar klart for mig er, at jeg en Sommereftermiddag for nogle Aar siden, med Fiskestangen i Haanden, vandrede op over Engene paa Østsiden af Akerselven forbi Thorshaug og Sandaker gjennem Lillohagen til Øjet ved Maridalsvandet.

Den klare Luft, Hølugten, Blomsterduften, Vandringen, Fuglekvidderet og de friske Luftninger ved Elven virkede velgjørende paa mit Sind, og i det duft- og sangfulde sommerlige Au svandt Bekymring og Uro. Da jeg kom over Broen ved Øjet, begyndte Solen at helde mod Aasranden; snart laante den Skyerne sin bedste Glans og sine rigeste Farver, for at de en

stakket Tid kunde fryde sig ved den fremmede Pragt og speile sig i de klare Bølger, der straalede og blinkede i Purpur=Guld= og Kobberglans; snart sendte den, mellem sønderrevne Aftenskyer, ud en Lysstrime, som dannede gyldne Stier i de mørke Barskove hinsides Vandet. Aftenvinden førte efter den hede Dag med sig en oplivende Duft fra Granerne og fjernt gjenklingende hendøende Toner af Gjøgens Aftensang, der stemte Sindet til Vemod. Mechanisk fulgte mit Øie de udkastede Fluer, som førtes af Elvens strømmende Vande. — Ei, der sprang en gylden Fisk; Snøret foer surrende af Snelden, og da jeg holdt den fast, stod Stangen bøiet som et Tøndebaand; det maatte være en Ørret paa tre Mærker. Nu var det ei Tid at falde i Staver over Granduft og Gjøgegal, man kunde behøve sin Smule Aandsnærværelse for at bringe Fisken i Land; thi Strømmen var strid, og jeg havde ikke nogen Haav, Fisken var spræk, saa jeg maatte give Snøre ud af Snelden og vinde ind igjen to tre Gange, førend den lod sig tvinge til at gaa med Strømmen ind i en liden Vig, hvor den heldig blev bragt i Land og funden at være en smuk purpurplettet Fisk af den formodede Størrelse.

Jeg blev ved at fiske paa Vestkanten nedad Elven, men kun Smaaforeller snappede efter mine Fluer,

og et Snes Stykker var det hele Bytte. — Da jeg kom til Brækkesagen, var Himlen overskyet, og det var temmelig mørkt, men ved Synskredsens nordvestlige Rand stod en æblegrøn Strime, der kastede et sølvklart Lys paa Sagdammens Speilflade. Jeg gik ud paa Lænsen og gjorde nogle Kast, men mit Held var ringe. Der rørte sig heller ikke noget Luftpust; Vindene syntes gangne til Hvile, og kun mine Fluer bragte det blanke Vand til at skjælve.

En halvvoxen Gut, der stod bag mig oppe i Bakken, raadede til at „harve med Flødt" — en hel Klase Medemark, som paa Anglen stødvis trækkes hen over Vandfladen — og tilbød sig at skaffe Agn. Jeg modtog hans Tilbud og fulgte hans Raad, og Forsøget lykkedes over Forventning; thi en Ørret paa et Par Mærker bed strax paa Krogen og blev ikke uden Vanskelighed bragt op paa det ubekvemme Landingssted. Men dermed var det ogsaa forbi; intet Bid var mere at mærke, ingen Fisk krusede Vandet i den stille Dam, kun Flaggermusene fore vimsende omkring i Luften og frembragte undertiden, naar de kastede sig ned til Vandet efter Insekterne, sittrende Ringe, der bølgende udbredte sig over den blanke Flade.

Foran mig laa Brækkesagens Indre, klart men rødligt oplyst af luende Skorstensild. Sagen var i

fuld Gang: den gik med Sus og med Brus; men dens Bjelker, dens Hjul, dens Blade og Vegtstænger syntes ei nu at styres og ledes ved nogen menneskelig Vilje og Haand, men ene at gaa som et Legetøi for Kværnknurrens eller Fossegrimmens Lune og usynlige Greb. — Dog jo, tilsidst viste der sig ogsaa menneskelige Skikkelser. En foer med en vældig Fork ud paa Tømmeret i Dammen for at bringe en Stok i Tømmerrenden, og satte den hele Flade i en bølgende og skvulpende Bevægelse; en Anden foer skyndsomt frem med en Øxe i Haanden for at benke Tømmerstokken, og udkaste Baghunen, der med Brag styrtede ned i Dybet. Det suste og bruste, det bragede, hvinede og klang derindenfra, og stundom sattes som et Jøtunsværd — man skulde tro i Fegtning med Nattens Aander — et blinkende Sagblad i Bevægelse ud i Luften, for at sage af Knubberne eller de ujævne Ender paa Stokkene.

Nordenfra kom der ned efter Elvedraget nogle kolde Gufs, som lode mig føle, at det var nær Midnat, at jeg var vaad og træt, og jeg besluttede desaarsag at hvile og varme mig en Smule ved Ilden over i Sagstuen. Jeg raabte paa Gutten, som endnu stod ved Bredden og kopte efter mig og mit Fiske, bad ham at tage Fiskekurven, som jeg havde sat igjen, og

følge efter over Lænsen, hvis slibrige Stokke gyngede paa Vandet og overskyllpedes ved hvert Skridt.

Ved den ene Skorsten i Sagen sad en gammel graaskjægget Arbeidsmand med en rød Hue ned over Ørene. Skyggen af Skorstenen havde skjult ham for mig før. — Da han hørte mit Ønske om at hvile og varme mig en Smule, lavede han mig af en Stokkeknub et Sæde ved Ilden.

„Det var en vakker Fisk," sagde den Gamle, idet han tog den sidste Orret, jeg havde faaet, i Haanden, „og det en Hakefisk, den veier mest tre Mærker; den har I sikkert faaet i Dammen her?"

Paa mit bekræftende Svar fortalte Manden, der lod til at være en ivrig Fisker, om hvilke store Orreter han havde faaet paa dette Strøg for en tredive Aar siden, da han kom herud fra Gudbrandsdalen, og anstillede derhos ligesaa hjerterørende Klager over Fiskens Aftagen og Sagflisens Tiltagen, som Sir Humphry Davy i sin Salmonia.

„Fisken, den tager af," sagde han, med en Stemme, der trængte igjennem Saglarmen, „for saadan en Guldhake, ikke større end den der, er det rart at faa nu, men Sagflisen, den tager til Aar for Aar, og En kan ikke undres over, at Fisken ikke gaar ud i Elven, for lukker den paa Kjæften og skal have en Taar rent

Vand, saa faar den hele Kroen fuld af Sagflis og Mukker. Den fordømte Sagflisen! — Gud forlade mig min Synd ligevel — det er Sagen, som giver os Brød, baade mig og Mine; men jeg bliver saa arg, naar jeg tænker paa de svære Kolver, jeg har trukket her i gamle Dage."

Gutten var imidlertid kommen efter med Fiskekurven, men syntes at være ilde tilmode ved al den Larm og Bevægelse, der herskede i Sagen. Med Forsigtighed traadte han paa Gulvbræderne, og i hans Ansigt og livlige mørke Øine malede sig Frygt og Ængstelse for Vandets Brusen mellem Hjulene nedenunder hans Fødder og Gulvet.

„Her er det fælt at være, gid jeg var vel hjemme," sagde han.

„Hører du ikke hjemme her?" spurgte jeg.

„Hvad er du for En, hvor er du fra?" spurgte den Gamle.

„Aa, jeg er fra Gamlebyen, og saa har jeg været hos Fuldmægtigen paa Bække med et Brev for Lensmanden; men jeg er saa ræd for at gaa alene i Mørke," svarede Gutten, der, siden det begyndte at mørkne, havde holdt sig i min Nærhed.

„Skam dig, saa lang en Gut du er, at sæte for fligt," sagde den Gamle, men føiede trøstende til: „retnu

kommer Maanen op, og Følge faar du nok med den Karlen her."

Jeg lovede den Mørkrædde Følgeskab ligetil Beierbroen, hvorved han syntes at vorde noget beroliget. Imidlertid stansedes Sagen, og tvende Karle gave sig ifærd med at skjærpe og file Sagbladene, hvorved der frembragtes en klingende, hvinende, til Marv og Ben gaaende Lyd, der almindelig er saa gjennemtrængende, at den om Natten, gjennem Fossens Sus, klinger ned til Byen fra de fjerne Sage. Den syntes paa en meget ubehagelig Maade at indvirke paa den Mørkræddes Nervesystem.

„Huf, her torde jeg ikke være en Nat for meget Godt," sagde han og stirrede omkring sig som om han ventede at se en Nøk stige op af Gulvet eller en Nisse i hver Krog.

„Ja da har jeg været her mangen Nat," sagde den Gamle, „og ikke har jeg haft stort for det heller."

„Jeg har hørt af Moer, at det skal være saameget Troldskab og Fanteri i slige Sage og Kværnhuse," bemærkede Gutten ængstelig.

„Jeg har ikke fornummet noget, jeg kan ikke sige det," sagde den Gamle. „Vandet er nok bleven slaaet af og sat paa for mig imellem, naar jeg har dormet lidt paa Sagen om Natten, og imellem har jeg hørt det

har tuslet i Baghunen, men jeg har aldrig seet noget. Folk tror ikke paa sligt mere heller nu," vedblev han med et spørgende Blik til mig, „og derfor tør det ikke vove sig frem; Folk er for kloge og belæste nutildags."

„Det kan du have Ret i," sagde jeg, der heller ønskede at faa Manden til at fortælle gamle Historier, som jeg vel kunde mærke laa skjulte bag hans spørgende Blik, end jeg vilde indlade mig paa Drøftingen af hans Tvil og den opstillede Paastand, at Oplysningen var en Skræmsel for Nisser og Underjordiske. „Det kan du have Ret i paa en Maade. I gamle Dage vare Folk stærkere i Troen paa alslags Troldskab; nu lade de som de ikke tro paa det for at synes kloge og oplyste, som du siger. I Fjeldbygderne hører man dog endnu, at de Underjordiske vise sig, tage Folk ind til sig, og sligt. Nu skal du," føiede jeg til, for ret at faa ham paa Glid, „nu skal du bare høre en Historie, som skal være hendt ensteds, men hvor og naar det er hendt, kan jeg ikke ret erindre.

Det var en Mand, som havde en Kværn ved en Fos, og der var ogsaa en Kværnknur. Om Manden, som Skik er paa nogle Steder, gav ham Lessekling og Juleøl forat øge Melet, har jeg ikke hørt, men det er ikke rimeligt, for hver Gang han skulde male,

tog Kværnknurren fat i Kværnkallen og stansede Kværnen, saaat han ikke kunde faa malet. Manden vidste godt, at det var Kværnknurren, og en Aften han skulde paa Møllen, tog han med sig en Gryde fuld med Beg og Tjære og gjorde Ild under den. Da han slap Vandet paa Kallen, gik den en Stund, men saa blev den stanset, som han ventede. Han stak og slog efter Kværnknurren nede i Renden og omkring Kværnkallen, men det hjalp ikke. Tilsidst aabnede han Døren, som gik ud til Kværnkallen og Renden, men da stod Kværnknurren midt i Døren og gabede, og hans Gab var saa stort, at Underkjæften var ved Træskelen og Overkjæften ved Dørbjelken.

„Har du seet saa stort Gabende?" sagde den.

Manden foer efter Beggryden, som stod og kogte, slog den i Gabet paa ham og sagde: „Har du kjendt saa hedt Kogende?" Da slap Kværnknurren Kallen løs og slog op et forfærdeligt Brøl. Siden har han hverken været seet eller hørt der, og heller ikke har han hindret Folk i at male."

„Ja," sagde den mørkræbde Gut, som med frygtblandet Nysgjerrighed havde fulgt min Fortælling, „dette har jeg rigtig hørt af Bedstemoder min, og hun fortalte ogsaa en anden Historie om en Kværn. Det var oppe paa Landet, og ingen kunde faa malet

der, for det var saa fuldt af Troldskab. Men saa var det en Fattigkjærring, som var saa nødig om at faa malet lidt en Kveld, og hun bad om hun kunde faa Lov til at male der om Natten.

„Nei Gud bevares," sagde Manden, som eiede Kværnen, „det gaar ikke an, at du maler der inat; det kommer nok til at spøge baade for dig og Kværnen da," sagde han. — Men Kjærringen sagde, hun var saa nødig om at faa malet, for hun havde ikke et Grand Vellingmel og ingen Mad at give Børnene sine. Ja, tilsidst saa fik hun Lov at gaa paa Kværnen og male om Natten. Da hun kom did, gjorde hun Varme paa under en stor Tjæregryde, som stod der, og fik Kværnen i Gang og satte sig til at binde paa en Hose i Skorstenen. Om en Stund kom der ind et Kvindfolk og hilste paa hende. „God Kveld du," sagde hun til Kjærringen.

„God Kveld," sagde Kjærringen og hun blev siddende og binde.

Men ret som det var, begyndte den, som var kommen ind, at kare Varmen ud over Skorstenen. Kjærringen karede den sammen igjen, hun.

„Hvad heder du?" sagde den Underjordiske til Kjærringen.

„Aa, jeg heder Sjøl, jeg," sagde Kjærringen.

Det syntes hun var et rart Navn, og saa be-

gyndte hun at kare Varmen ud over Skorstenen igjen. Og Kjærringen blev sint og begyndte at skjænde og kare den sammen igjen. Dette holdt de paa med en lang Stund; men bedst som det var, fik Kjærringen væltet Tjæregryden ned over den Underjordiske. Hun til at huje og skrige, og saa rendte hun ud og raabte:

„Faer, Faer, Sjøl har brændt mig!“

„Aa, har du sjøl gjort det, saa faar du sjøl ha' det,“ sagde det borte i Bjerget.

„Det var godt, det ikke gik galt med den Kjærringen,“ sagde den gamle Graaskjæggede. „Hun kunde gjerne have brændt op baade sig selv og Kværnen, for da jeg var hjemme, hørte jeg tale om noget sligt, som skulde hendt der i gamle Dage. Det var en Gaardmand der, som havde en Kværn, og den brandt for ham to Pindsekvelde efter hverandre. Da det led til Pindstid det tredie Aar, var det Skrædder hos ham og syede Helgedagsklæder.

„Skal tro hvorledes det gaar med Kværnen denne Gangen, mon det skal brænde inat og?“ sagde Manden.

„Det skal ikke have nogen Nød,“ sagde Skrædderen, „giv mig Nøglen, saa skal jeg nok passe Kværnen.“

Det syntes Manden var baade vel og brav; og da det led paa Kvelden, fik Skrædderen Nøglen og gik ned i Kværnen, — den var tom endda, for den var

ganske nybygget, — og saa satte han sig midt paa Gulvet, tog Kridtet sit og kridtede en stor Ring rundt omkring sig, og rundt udenomkring den Ringen skrev han Fadervor, og saa var han ikke ræd, om selve Fanden skulde komme. Da det var høgst Nattes, fløi Døren op med Et, og der kom ind saa tykt af svarte Katter, at det yrede. De vare ikke sene, førend de fik en Gryde paa Skorstenen og til at lægge paa under den, saa det tog til at brase og frase i Gryden som om den var fuld af kogende Beg og Tjære.

„Haa, haa," tænkte Skrædderen, „er det saaledes fat?" og ikke før havde han sagt det, før en af Kattene skjød Labben bag Gryden og vilde til at vælte den.

„Schyt Katte, du brænder dig!" raabte Skrædderen.

„Schyt Katte, du brænder dig! siger Skrædderen til mig," sagde Katten til de andre Kattene, og alle sammen bort fra Skorstenen til at hoppe og danse rundt om Ringen; men ret som det var, luskede Katten bort til Skorstenen igjen og vilde skyde Gryden overende.

„Schyt Katte, du brænder dig!" skreg Skrædderen og skræmte den fra Skorstenen.

„Schyt Katte, du brænder dig! siger Skrædderen til mig," sagde Katten til de andre Kattene, og allesammen til at danse og hoppe igjen, og ret som det var, vare de borte og prøvede at faa væltet Gryden.

„Scht Katte, du brænder dig!" skreg Skrædderen og tog saa i og skræmte dem, at de foer den ene over den anden bort efter Gulvet, og til at springe og danse som før.

Saa sloge de Kreds udenom Ringen og begyndte at danse rundtomkring den, fortere og fortere, og tilsidst gik det saa fort, at Skrædderen syntes, det begyndte at gaa rundt for ham; og de gloede paa ham med slige store fæle Dine, som om de vilde sluge ham.

Men bedst som det var, stak den Katten, som havde været ifærd med at vælte Gryden, Labben sin indenfor Ringen, ligesom den havde Lyst til at faa fat i Skrædderen. Men da Skrædderen saa det, løste han paa Tælgekniven og holdt den færdig. Ret som det var, slog Katten Labben indenfor Ringen igjen, men svint hakkede Skrædderen den af — og alle Kattene tilbens det ratteste de vandt, med Skraal og med Skrig, ud igjennem Døren.

Men Skrædderen lagde sig i Ringen og sov til Solen stod langt ind paa Gulvet til ham. Saa stod han op, læste igjen Kværnen og gik op paa Gaarden.

Da han kom ind i Stuen, laa baade Manden og Konen endda, for det var Pindsemorgnen.

„God Morgen," sagde Skrædderen og gav Manden Haanden.

„God Morgen," sagde Manden og han blev baade glad og forundret, da han fik se Skrædderen igjen, det kan En nok vide.

„God Morgen, Moer," sagde Skrædderen og bød Kjærringen Haanden.

„God Morgen," sagde Kjærringen; men hun saa saa bleg og rar og forstyrret ud, og Haanden sin gjemte hun under Felden; men tilsidst bød hun ham den venstre. Da skjønte Skrædderen, hvorledes det hang sammen, men hvad han sagde til Manden, og hvorledes det gik Kjærringen siden, det har jeg aldrig fornummet."

„Møllerkonen var selv en Troldkjærring da?" spurgte Gutten, som med spændt Opmærksomhed havde fulgt denne Fortælling.

„Du kan vide det," sagde den Gamle.

Det var næsten ikke muligt at høre et Ord længer; thi Sagen gik atter med Sus og med Brus. Maanen var oppe og Trætheden forbi efter den korte Hvile. Jeg sagde derfor Levvel til den Gamle og gik i Følge med den mørkrædde Gut. Vi fulgte Stien under Greffenaasen nedover Hoiderne mod Greffen. Hvidlige Taager svævede over Elvedraget og Myrene nede i Dalen. Op over Byens Røgslør hævede sig Akershus med sine Taarne, der klart traadte frem mod

Fjordens Speil, hvori Næsodden kastede sig langt ud som en mægtig Slagskygge. Himlen var ikke ganske ren, og der var lidt Træk i Skyer og Luft; Maanens Lys blandede sig med Sommernattens Dæmring og dæmpede Omridsene i Forgrunden af det Landskab, der udstrakte sig for vore Fødder. Men klart og straalende laa Maanelyset over Fjorden, over Asker- og Bærumsaaserne, der, fortonende i sortblaae Skygninger, hævede sig over hverandre høit op i Luften og dannede Landskabets fjerne Ramme.

Kvægede af Nattens og Duggens kjølige Bad, udsendte Violer og andre natlige Blomster en liflig Duft over Engene, men fra Myrene og Bækkedragene kom der klamme, gjennemtrængende, bedøvende Luftninger, der isnende berørte mig.

„Huf, det grysser i mig," raabte min Ledsager ved saadanne Leiligheder. Han mente at disse Luftninger var Pustet af natlige Aander, og troede at se en Troldkjærring eller en Kat med gloende Øine i enhver Busk, som rørtes af Vinden.

Egebergkongen.

I min Barndom var det blevet mig og nogle Kammerater en Sædvane hver Søndags-Eftermiddag at gjøre Udvandringer til Egeberg. Hele den lange Uge glædede vi os til denne Eftermiddag, vi skulde tilbringe i det Frie, til de duftende Hægkviste, vi skulde bryde, til de Siljefløiter, vi skulde vride, til de funklende Bjergkrystaller, vi skulde finde, til de søde Jordbær, vi skulde sanke. Da vi bleve ældre, lode vi vel Siljen staa i Fred, og rovede ei Hæggen dens Pryd, men af og til fortsatte vi vore Udflugter, og paa Egeberggaardens Marker gik Jagten hel lystig efter den fagervingede Apollo; i den øde vilde Egn om den faldefærdige Varde tumlede vi os lystigt med Insekthaaven for at fange den ridderlige Machaon, der ligesaameget trættede vor Taalmodighed, som den vakte vor Beundring ved sin lette Flugt. Det, der gjorde mig disse Egne saa tiltrækkende, var imidlertid hverken den duftfulde Hæg eller den melancholske Siljefløite, hverken

de blanke Krystaller eller de deilige Jordbær, hverken den purpurplettede Apollo eller den svovlgule Machaon; men den romantiske Hemmelighedsfuldhed, der gjennem de første Barndomserindringer dæmrede mig imøde fra disse Steder, Ønsket om at opleve noget eventyrligt, Tanken om al den Pragt og Herlighed, der indesluttedes af de raae Stene, om de mystiske Væsener — hvis Tilværelse eller Ikketilværelse endnu var mig uklar —, som Sagnet hensatte i Bjergets Dyb.

Sagnene om Egebergkongen, de Underjordiske og deres Bjergslot ere blevne sjeldnere, men af hvad jeg hørte i min Barndom, lever endnu Et og Andet i min Erindring. Dette har jeg søgt at opfriske ved en gammel Kones Fortællinger, der i Forbindelse med hvad jeg selv vidste er meddelt i de følgende Træk.

For en halvhundrede Aar tilbage i Tiden var Egeberg ikke saa opryddet og beboet som nu; det var overgroet med Skov og Krat, og fra Byen saa man ikke andre Menneskeboliger der end Egeberggaardens gamle Huse, oppe paa Høiden mod Morgenhimlens Solglands eller foran drivende Skyer, og en liden rod Hytte nede i Bakken paa den venstre Side af Veien, hvor denne svinger opad til høire med Egeberggaar-

den. Den kaldtes Svingen. Paa dette Sted ser man nu en anseeligere Bygning, som er en sommerlig Dansesalon og et Recreationssted for de spadserelystne „unge Herskaber," der i de første Sommernætter drage ud „for at høre Gjøgen."

Her i Svingen i den lille røde Hytte paa den venstre Side af Veien, boede i hin gamle Tid, jeg taler om, en fattig Kurvkone, som ganske kummerlig slog sig gjennem Verden. En Gang, hun havde været henne for at hente en Vending Vand, sad der en stor, tyk Padde i Stien foran hende.

„Gaa af Veien for mig, saa skal jeg være Jordemoder for dig, naar du kommer i Barselseng," sagde hun for Spøg til Padden, som strax begyndte at trække sig af Veien, saa raskt det vilde gaae.

Nogen Tid efter, da Kurvkonen en Høstaften var kommen hjem fra Byen og sad foran Skorstenen og spandt, kom der en fremmed Mand ind til hende.

„Hør du," sagde han, „Kjærringen min skal snart ligge, hun har ikke længe igjen. Vil du hjælpe hende, naar hun gjør Barsel saa som du har lovet, saa skal du ikke angre det."

„Aa Gud hjælpe mig saasandt," sagde Konen, „det kan nok ikke jeg, for jeg forstaar mig ikke noget paa det."

„Jo, du faar nok gjøre det, for du har jo lovet hende det," sagde Manden.

Konen kunde slet ikke mindes, at hun havde lovet nogen at være Jordemoder, og sagde det til ham; men Manden svarede:

„Jo lovet det har du, for den Padden, som sad i Veien for dig, da du gik efter Vand, det var Kjærringen min. Vil du hjælpe hende," vedblev Manden, som hun nu mærkede ikke kunde være nogen anden end Egebergkongen, „saa skal det aldrig angre dig, jeg skal forskylde dig vel for det, men du maa ikke ødsle med Pengene, jeg giver dig, ikke maa du give dem bort, om nogen beder dig, og ikke maa du tale om det, ja du maa ikke klunke paa det til noget Menneske engang."

„Nei kors!" — sagde hun — „jeg kan nok tie; og tal bare til mig, naar Konen faar ondt, saa faar jeg hjælpe, saa godt jeg kan."

Det gik nogen Tid indtil den samme Mand en Nat kom ind til Kurvkonen og bad hende følge med. Hun stod op; han gik foran og hun efter, og førend hun vidste, hvor de vare, eller hvorledes det gik til, var hun inde i Bjerget, hvor Dronningen laa i Sengen og var i Barnsnød. Det var en Stue, som var stadselig, mest som en Slotssal, og Kurvkonen

syntes, hun aldrig havde været noget Sted, hvor det var saa gildt.

Men da de vel vare komne ind, satte Manden sig paa en Stol og kneb Hænderne sammen om Knæerne sine, og naar Mandfolk sidde saaledes, kan en Barselkone ikke blive forløst; det vidste Kurvkonen meget godt. Derfor prøvede baade hun og Dronningen at give ham mange Ærender og bade ham snart at gaa efter et, snart efter et andet, men der han sad, der sad han, og han rørte sig ikke af Flækken. Tilsidst fik Jordemoderen et Indfald.

„Nu er hun forløst," sagde hun til Manden. „Hvordan gik det til?" skreg han og undrede sig saa han slap Taget. I Øieblikket lagde den christne Kone sin Haand paa Dronningen, og med det samme var hun forløst.

Medens Manden var ude for at faa varmt Baskevand til Barnet, sagde Barselkonen til Kurvkonen:

„Manden min liker dig nok, du, men naar du skal gaa, saa skyder han efter dig ligevel, for han kan ikke bryde Arten; derfor maa du skynde dig at smette bag Døren, i det samme du gaar, saa træffer han dig ikke."

Da Barnet var pyntet, tvættet og klædt, sendte Dronningen hende ud i Kjøkkenet forat hente en Sal-

ekrukke til at smøre dets Dine med. Men et saadant Kjøkken og saadant Kjøkkentøi havde hun aldrig seet Mage til. I Rækkerne vare opstillede de prægtigste Fade og Tallerkener, og under Taget hang der Pander, Kjedler og Kjørelt, alt af rent Sølv og saa blankt og glinsende, at det skinnede rundt alle Vægge.

Men det kan ingen tænke, hvor forundret hun blev, da hun fik se sin egen Tjenestepige staa der og male Gryn paa en Haandkværn. Hun tog en Sax og klippede et Spuns ud af Skjortet hendes uden at hun mærkede det, og det gjemte hun.

Da hun var færdig og skulde gaa, kom hun vel ihu hvad Barselkonen havde sagt og smat bag Døren. I det samme skjød Kongen en gloende Sopelime efter hende, saa at Ilden frasede af den.

„Traf jeg dig?“ skreg han.

„Aa nei,“ svarede Konen.

„Det var brav,“ raabte han.

Solen stod langt ind paa Gulvet, da Kurvkonen kom hjem, men Pigen, som altid klagede over, at hun var mat og havde ondt over Korsryggen, laa og stønnede og sov endda. Hun vakte hende og spurgte:

„Hvor har du været henne inat?“

„Jeg Moer?“ — sagde Pigen — „jeg har ingensteds været, det jeg ved, uden her i Sengen.“

„Ja, da ved jeg det bedre“ — vedblev hun — „dette Spunset har jeg klippet ud af Skjørtet dit i Bjerget inat; du ser at det passer? Men saaledes er Ungdommen nutildags; i forrige Tider læste Folk sin Aftenbøn og sang sin Aftensalme før de gik tilsengs, at saadant Troldskab ikke skulde have nogen Magt, og jeg skal ogsaa lære dig at tage Vorherre for Øine; for du kan vel begribe, at du maa blive mat og klein og faa ondt over Ryggen, og at jeg ikke faar stor Nytte af dig, naar du skal tjene dem om Natten og mig om Dagen.“

Fra den Tid Sælgekonen havde været Jordemoder for Dronningen, fandt hun hver Morgen en Hob Sølvpenge udenfor Døren sin, og hendes Omstændigheder forbedredes, saa hun snart sad varmt inden Døre. — Men saa hendte det engang, at en meget fattig Kone bar sig ilde og klagede sin Nød for hende.

„Aa pyt!“ — sagde hun i sit Overmod — „det kan vel ikke være saa farligt; naar jeg bare vilde, var det ingen Sag for mig at hjælpe dig, for den som noget faar, han noget faar, og jeg har nok hjulpet den, som trækker til mig.“ Hun hjalp ikke den arme Kone, men fra den Dag af fandt hun heller ikke en Skilling udenfor sin Dør; de Penge, hun havde faaet, vare som blæste bort, og hun maatte atter til at tage

Kurven paa Armen og vandre til Byen i Solskin, og Regn.

Egebergkongen gik dog ikke altid sin Kones Ærender; undertiden var han ogsaa ude i sine egne og friede til Pigerne fra Byen, som om Søn- og Helligdagene vankede om i Bjergets Krat og Kløfter eller vandrede i Skoven for at sanke Bær. Han viste sig oftest som en styg sammenskrumpet Mand med røde Øine, men naar han vilde gjøre Lykke, paatog han sig Bernt Ankers Skikkelse og viste sig som en vakker lidt gammelagtig Mand med Stjerne paa Brystet. Men dette var bare Synkverving; han var og blev det gamle fæle, rødøiede, sammenskrumpede Trold, hvilket nok kunde mærkes paa hans ægteskabelige Forhold; thi, som man fortalte, fik hans Kone altid de argeste og fæleste Byttinger med store Hoveder, røde Øine og umættelig Graadighed, hvilke Forældrene søgte at blive kvit saa snart de kunde, og derfor udsendte det værdige Kongepar sine lydige Tjenere og Undersaatter, de Underjordiske.

I hin Tid vare de Underjordiske i Egeberg derfor i slemt Ord for at de stjal vakre og snilde Menneskebørn paa Grønland, Enerhaugen og især i Gamlebyen og lagde slige Byttinger isteden; og dette Børnetyveri og Børnebytteri gik saa vidt, at de ikke en-

gang kunde komme over at amme dem op selv; de stjal derfor ogsaa Ammer til dem, og dem beholdt de ofte for bestandig. Men det var en Gjente fra Gamlebyen, som de havde taget ind, hun var heldigere. Hun havde været i Bjerget et Aarstid og været Amme for saadant et vakkert Menneskebarn, de Underjordiske havde stjaalet, men saa slap hun ud. Om det var fordi det blev ringet efter hende, eller hun satte sine Sko bagvendt, eller hun forsnakkede sig, eller hun fandt en Synaal i sin Særk, det kan jeg ikke mindes, nok hun slap ud, og siden fortalte hun baade vidt og bredt, om vor stadseligt og glupt det var inde i Egeberg, om hvor snilde Folkene der havde været med hende, om hvor vel de havde snakket med hende for at faa hende til at blive, og hvilken sød Unge det var hun havde ammet. Hver Morgen sagde de Underjordiske, hun skulde smøre Barnets Øine med en Salve, som hun skulde tage af en Krukke, som hang i Kjøkkenet, men det lagde de til, hun maatte vogte sig vel for at komme nær sine egne dermed. Hun kunde nu ikke skjønne hvad det skulde være til, for Barnet havde de deiligste Øine nogen vilde se, og engang, da Kjærringen ikke var i Kjøkkenet, tog hun og strøg lidt af Salven over sit høire Øie.

Et halvt Aars Tid efter at hun var kommen fra de Underjordiske, skulde hun ind og kjøbe noget i Bjerkenbusch's Krambod paa Hjørnet af Storgaden og Torvet. Og der stod Bergkjærringen, hun havde været Amme hos, ved Disken og stjal Risengryn af Skuffen, og det lod til at ingen mærkede det eller saa hende.

„God Dag Moer, skal jeg træffe Jer her?" sagde Gjenten og hilste paa hende; hvorledes staar det til med Barnet?"

„Kan du se mig?" spurgte Konen, meget forundret.

„Ja, skulde jeg ikke kunne se Jer da?" sagde Gjenten.

„Hvad er det for et Öie, du ser mig med?" spurgte den Underjordiske.

„Vi lidt, det er med det høire," svarede Gjenten, og klippede med Öinene.

Saa spyttede den Underjordiske hende i Öiet, og fra den Tid saa Gjenten hverken hende eller nogen anden dermed; for hun var og blev altid blind paa det høire Öie.

Skjønt der fremdeles vist ikke er Mangel paa tykhodede Unger paa Grønland og i Gamlebyen, tilskrives dette dog ikke længer de Underjordiske i Ege-

berg; thi for det første er Oplysningen stegen saa høit, at man, isteden for at rishye Byttinger tre Thorsdagskvelde paa Søpledyngen eller knibe dem i Næsen med en gloende Ildtang, som Skik var i hine Dage, nu lader Moer Torgersen eller en anden Signekjærring støbe over Barnet for Svek, Troldskab og Fanteri, eller man sender en af Barnets Bleer til Stine Bredvolden, som er saa klog, at hun paa den læser dets Sygdom og Skjæbne, og derefter afgjør over Liv og Død; og for det andet ere baade Egebergkongen og de Underjordiske flyttede; thi den evindelige Trommen og Skrældskyden, hvorved Militairet i sidste Krig søgte at vække sit Mod, Rumlen af de svære Rust- og Bagagevogne, der dundrende fore paa Veien hen over Egebergkongens Tag og rystede hans Huus, saaat Sølvtøiet skalv og dirrede paa Væggene, gjorde ham kjed af Livet der. En Mand mødte ham en Nat i 1814 med mangfoldige Læs af Flytningsgods og en stor Bøling af kollede og brandede Kjør.

„Kors hvor skal I hen saa sent, i denne farlige Tiden, med saa meget Flytningsgods og saa stor en Bøling da?“ sagde Manden.

„Jeg vil flytte til Broer min paa Kongsberg, for jeg kan ikke holde ud denne Skydningen og Dommeneringen,“ svarede Egebergkongen, og siden den Tid har han hverken været hørt eller spurgt.

Mathias Skytters Historier.

En vakker Løverdag i November 1836 kom jeg til min gode Ven, Proprietairen, i Nittedalen. Da det var temmelig længe siden jeg havde været der, og han ikke er den Mand, der modtager en gammel Ven med et nyt Ansigt, saa maatte jeg blive at spise Middag og drikke Kaffe, hvilket kom mig hel vel tilpas efter den to Mil lange Vandring fra Byen. Kaffebordet var neppe sat bort, førend der kom flere Bekjendte til fra Præstegaarden. Efter Husets Skik serveredes Punsch, og Passiaren blev saa livlig, og vi tømte saa hyppig Glassene, og jeg saa saa tidt i den vakre Daters klare Blaaøine, at jeg næsten glemte den til Søndag aftalte Jagttour i Gjerdrum. Solen stod alt i Aaskanten, og hvis jeg vilde komme frem, medens Folk var oppe, var det ikke at tænke paa at gaa den lange Vei først om Dals Kirke op til Midtskov, og derfra igjennem den største Del af Gjerdrum, den slette

Vei over Myrersletten, som nu maatte være dobbelt slem, da den friske Novemberkulde vel havde gjort den knudret. Jeg gik da op til Nybraaten, den nærmeste Stue under Aasen, et Stykke ovenfor Kirken, og fik fat paa gamle Mathias Skytter, som strax var færdig til at følge og vise mig Benveien over Aasen, naar han „først havde faaet sig et Stykke Tobak i Kjæften."

Det var en deilig Aftenstund; paa den vestlige Himmel glødede endnu det vinterlige Aftenskjær. En let Kulde gav Luften hin Friskhed, der undertiden gjør vore Novemberdage saa herlige. Fra Bækken stege Dunster op, der rimede Træerne, saa at deres Grene lignede Sølvkrystaller.

Vi gik raskt afsted, og den Gamle fik, efter en Sup af Jagtflasken, snart Munden paa Gang.

Han pratede om allehaande Ting, om Jagt og Jagtvæsen, om hvor urimeligt det var, at Ole Gyrtler, som var en Gjerdrumsogning, skulde sætte sine Fuglestokke op i Solbergmarken; dertil fik jeg Historien om de ni Bjørne, Mathias havde skudt, hans Reise til Hallingdal, da Præsten flyttede, og en Mængde kun altfor sande Bemærkninger om hvor ilde og ufornuftigt Gjerdrumsogningerne fore med sin Almenning, og meget mere, som jeg nu ikke kan erindre. Da vi

kom paa Askvangen, var forlængst hvert Spor af Dagen forbi; Maanen, der netop hævede sig over Synskredsen, kastede alene sit uvisse Skin hen mellem Trætoppene. Som vi skrede forbi den forladte Sæterhytte, kom vi formodentlig over et friskt Harespor, thi Hundene begyndte at blive urolige i Koblet.

„Nu gjælder det om Koblet er stærkt," sagde Mathias, som holdt igjen det bedste han kunde; „for det er ikke rigtigt her."

„Deri kan du have Ret," sagde jeg, „thi det er ikke skydelyst; var saasandt Maanen oppe over Trætoppene, skulde du snart faa høre en rigtig Los."

„Ja, det kan nok være" — vedblev han i det han forsigtig saa sig tilbage til Sæteren — „men de sige, at Huldren skal holde til her paa disse Tider."

„Er det muligt? har du kanske selv seet hende?"

„Nei, her har jeg aldrig fornummet hende," sagde han. —

„Men hvor har du seet hende, Mathias?" spurgte jeg nysgjerrig. „Du tror da sikkert, at der er saadanne Underjordiske til, kan jeg høre?" —

„Ja skulde jeg ikke tro det, som staar at læse om i Skriften?" svarede han. „Da Vorherre nedstødte de faldne Engle, saa faldt nogle til Helvede; men de, som ikke havde forsyndet sig saa grovt, de ere jo i

Luften og under Jorden og i Havet? Og ellers har jeg selv ofte baade hørt og seet saadant i Skov og Mark."

„Derom maa du fortælle mig noget, Mathias!" sagde jeg, „vi har sligt Slag at gjøre medens vi gaa."

„Ja, hvis I har Lyst at høre, saa kan jeg nok tale om det," svarede han og begyndte.

„Ja, den første Gang, jeg fornam Huldren, da kunde jeg vel være saa en otte, ni Aar gammel, og det var oppe paa Storveien mellem Bjerke og Mo. Jeg kom gaaende efter Veien, for jeg havde været borte et Ærende for Faer, saa kom der et stort, vakkert Kvindfolk midt efter Myren, paa den høire Side af Veien; der er det endda fuldt af Blødhuller og Vidjekjær — jeg mindes det saa grant, som om jeg saa hende for Øinene mine, for det kunde vel være saa lyst som nu; — brun Stak havde hun paa og et lyst Hueklæde og i den venstre Haand en Bunding, og vakker var hun; men hun gik midt efter Myren, og Vidjekjærrene og Myrpytterne brød hun sig ikke det mindste om; hun gik, som om de aldrig skulde været der. Jeg saa paa hende medens jeg gik bort over Veien, men da jeg var kommen et Stykke længere frem, og det var kommet en Bergrabbe mellem,

saa jeg ikke kunde se hende længer, saa tænkte jeg: det er da galt, at Mennesket skal gaa der i Myren og vade, du skal gaa op paa Rabben og sige til hende, at hun er gaaet af Veien. Jeg gik op, men der var intet andet at se end Maanen, som skinnede paa Vandpytterne i Myren, og saa kunde jeg nok skjønne, at det havde været Huldren."

Skjønt det forekom mig, at der skulde mere til at skjønne at det var Huldren, beholdt jeg dog min Tvil for mig selv, da jeg forudsaa, at mine Indvendinger ikke vilde rokke hans Tro, men kun bringe ham til Taushed; jeg spurgte derfor kun, om han ikke oftere havde seet saadant.

„Jo det har jeg nok; jeg har seet mangt og meget, og hørt mange underlige Lyd i Skov og Mark," sagde Mathias. „Jeg har ofte hørt det har bandet, pratet og sunget; til andre Tider har jeg fornummet saa deilig Musik, at jeg aldrig kan snakke om, hvor deilig den var. — Men saa var det engang, jeg var ude paa Fuglelokking — det kunde vel være med Enden, saa i Slutningen af Augusti Maaned, for Blaabæren var gjord og Tyttebæren begyndte at blive rød — jeg sad ved Siden af en Sti paa en Tue nede mellem nogle Busker, saaledes at jeg saa ned over Stien og en liden Dal, hvor det var fuldt af Tuer og Lyng;

nedenfor var det nogle mørke Berghuller. Jeg hørte Hønen kagle og kagle nede i Lyngen, jeg lokkede og tænkte: faar jeg se dig nu, skal du have kaglet for sidste Gang; men saa fik jeg høre, der kom noget tuslende bag mig paa Gangstien. Jeg saa mig om, og det var en gammel Mand, men det underligste var, at han havde ligesom tre Ben, og det ene hang og dinglede mellem de øvrige to, medens han gik ned over Stien; ja, han gik ikke rigtig heller, men det var ligesom han gled, og borte blev han i et af de mørkeste Afhuller nede i Dalen. Jeg skjønte det, at jeg ikke havde været alene om at se ham, for strax efter kom Aarhønen hukende frem ved en Tue, skakkede paa Hovedet og gjorde lang Hals og saa forsigtig nedover der, hvor Manden blev borte; men da kan det vel hende, jeg fik Bøssen til Øiet og knald! der laa hun og slagsede i Vingerne.

Det var nu det; men saa var det en Gang hjemme i Lasserud — det var ikke længe efter dengang, jeg saa Huldren oppe paa Storveien — en Julekveld var det, at jeg og Brødrene mine fore og agede paa Slæder og gjorde Snemænd borte ved en liden Bergknat; og der er det ikke rigtig frit for Underjordiske. Ja, vi morede os og støiede, vi, som I ved at Børn gjøre, og det led alt noget ud paa Kvelden

— den yngste Broer min var ikke mere end fire, fem Aar gammel og skreg og hujede og var glad — men ret som det var, saa sagde det i Bjerget: „Gaa hjem nu!“ Aa nei, vi bleve, vi, for vi syntes det var for tidligt endda. Men det varede ikke længe, saa sagde det igjen: „Gaa hjem strax, nu!“ „Nei hør nu,“ sagde Veslebroer min, for han havde ikke bedre Vid end at snakke om det, han — „nu sige de borte i Bjerget, vi skal gaa hjem!“ Vi gave os ikke, men vi bleve ved at styre; men saa skreg det rigtigt saa i med Et, at det fløi Dot i Øret paa os: „Dersom I ikke gaa hjem strax paa Timen, saa skal jeg —“ Mere hørte ikke vi, for vi fik slige Fødder under os, at vi ikke stansede, før vi kom udenfor Døren hjemme.

Saa var det engang — men det var længe efter dette, vi vare voxne allesammen dengang — det var en Søndagmorgen, jeg og Broer min kom hjem, vi havde været ude at fiske om Natten, saa fik vi høre saadan frisk Los i Solbergmarken, der var saamange Hunde, og den laat saa vakkert. Jeg var træt og gik ind og lagde mig; men Broer min sagde, han syntes det var saadant blankt Veir, han havde Lyst til at høre paa Losen. Ret som det var, saa var det tabt. Han gik da der henover, for han tænkte, at han kanske kunde faa se Haren eller faa skræmmet den op igjen.

Men da han kom bortimod en Stubbe, saa stod der en rødmalet Bygning midt for ham, saa stor og prægtig, men alle Vinduer stode paa skraa og Dørene ogsaa. Han undredes nok paa, hvad det kunde være for en Bygning, som laa der, hvor han syntes, han skulde være saa godt kjendt; den havde han aldrig seet før. Foran Bygningen var det en stor Myr, der vilde han gaa over og se lidt nærmere paa Huset. Folk var der ikke at se. Saa tænkte han ved sig selv, at han skulde gaa hjem og snakke til mig og faa mig med derbort."

„Aa, det var Skade," sagde jeg, „at han ikke kastede Staal eller fyrede over den, for Gevær havde han sagtens med, og inden I kom tilbage, vor vel det Hele borte?"

„Ja, det kan I sige," raabte Mathias; „havde det været mig, saa havde jeg skudt midt ind i den; men han blev rent forfjamset, han. Men nu skal I høre, det gik værre endda: da han var kommen midt ud paa Myren, var det saa fuldt af Folk, at han ordentlig maatte alboge sig frem, men alle vare de trøieløse, og alle gik de nordefter. Han kom ikke længer end bort i Bakken, saa sloge de ham overende, og der blev han liggende til Søstrene mine skulde have Koen ind om Kvelden; da laa han der

og holdt begge Næverne knyttede foran Ansigtet, og det var ganske blaasort, og store Frohatten stod for Munden paa ham. De bleve nu fælt forskrækkede, kan En nok vide, de droge ham med sig ind og lagde ham paa Bænken, og saa hentede de mig. Da jeg fik se ham, kunde jeg skjønne, det var Galt paafærde, og jeg vidste ikke mere end en Raad: jeg tog Bøssen ned af Væggen — den var skarpladt — og saa skjød jeg langs efter ham, men ikke rørte han sig mere end den Stokken, Gjerdrumssogningerne har lagt midt over Veien der. Han laa saa død som en Sten, han."

„Ja saa," tænkte jeg, og saa lagde jeg i paa nyt Lag. „Kom og tag i med mig, Gjenter," sagde jeg, „vi faa lægge ham der, hvor vi tog ham, for det nytter nok ikke her." Vi gjorde saa, vi lagde ham i Bakken, og saa skjød jeg igjen; men da kan det vel hende, han vaagnede! Skvat han ikke lige op under Bøssepiben, saa lad mig aldrig komme levende herfra! Og han gloede og stirrede om sig saa fælt, at vi næsten bleve rædde for ham. Saa fik vi ham da hjem, men han var klein, og saa styg og fæl blev han efter, at I aldrig det kan tro; der han stod, der stod han, og stirrede frem for sig som om Dinene vilde briste ud af Hovedet paa ham; ikke vilde han bestille noget, og aldrig snakkede han til nogen, naar de ikke snak-

kede til ham først; han var huldrin, han. Men saa gik det af ham lidt efter lidt, og da var det først, han fortalte os, hvorledes han var bleven saadan."

„Det er de Gange, jeg har seet sligt" — sagde Mathias.

„Har du da aldrig seet Nissen?" spurgte jeg.

„Jøsses jo, det har jeg," svarede Mathias med den fuldeste Overbevisning; „det var, medens jeg var hjemme hos Forældrene mine i Lasferud, for der var han. Jeg saa ham ikke mere end en Gang. Vi Unge havde lagt os, men Kallen skulde ud paa Gaarden først, og det var deiligt blankt Maanelys, saa sad der en liden Gut paa Laavebroen og slængte Benene hid og did og saa op paa Maanen, saa han ikke mærkede Kallen."

„Gaa ind og læg dig nu Mathis!" sagde Kallen, for han troede det var mig, „og sid ikke der og glo efter Maanen, nu det er saa sent!" Men med det samme blev Gutten borte, og da Kallen kom ind og spurgte efter mig, saa laa jeg alt borte i Sengen og snorkede, jeg.

Men saa var det den Gangen, jeg vilde tale om, som jeg saa ham. Jeg var netop voxen, for det var Aaret efter jeg var konfirmeret; det var en Løverdags Eftermiddag, jeg havde været til Byen med

Planker, og været paa en liden Kant om Dagen. Strax jeg kom hjem, gik jeg bort og lagde mig. Da det led ud paa Kvelden, stod jeg op, og da jeg havde faaet lidt Mad i mig — meget var det ikke, for jeg var ør og lei i Hovedet endda — saa sagde Faer til mig: „Førend du gaar bort og lægger dig igjen, saa faar du give Blakken Nattefodret, du, for de Andre ere vel ude og rende efter Gjenterne igjen.“

Jeg saa da ind i Stalden til Blakken først, og den stod der og knæggede, og saa gik jeg ind paa Staldtrevet og skulde tage et Fange med Hø; men saa fik jeg fat paa to lodne Ører ligesom paa en Hund, og strax efter fik jeg se to Øine saa røde som Gløder, som gloede og stirrede paa mig. Jeg tænkte ikke andet end at det var en Hund, og kastede den ind i Underlaaven, saa det sakk i den. Da jeg saa havde været inde og lagt i Hækken, gik jeg ind i Laavegulvet og tog med mig et gammelt Riveskaft, som jeg vilde skydse den ud med, og jeg ledte og skydsede, og ikke var der et Hul saa stort, at en Røskat kunde kommet ud; men borte var den og borte blev den. Og i det samme jeg da skulde gaa ud, saa var det rigtig, som En skulde slaaet Benene bort under mig, og jeg rullede saa friskt overende, at jeg aldrig har rullet saa friskt; og da jeg kom paa Benene igjen,

saa stod han i Stalddøren og skraslede og lo saa den røde Topluen nikkede."

Saaledes vedblev Mathias at fortælle fort væk om Puslinger, Huldrer og Nisser, indtil jeg fra Kulsrudsaasen saa ud over Ovre-Romerikes af det klare Maaneskin belyste Flade: mod Nord laa Mistbjerget, blaat glinsende med enkelte Snepletter, lige ned saa jeg Heni og Gjerdrums Kirker; efter disse kunde jeg bestemme min Kaas, og, da jeg desuden, fra foregaaende Jagter, var vel kjendt i Egnen, sagde jeg min Veiviser Farvel og var heldig nok til at naa mit Bestemmelsessted, uden at drilles af Nissen, eller fristes af Huldren.

En Signekjærrings Fortællinger.

Mikkel Ræv var ringet og skudt; hans Gravøl blev drukket hos Lensmanden og feiret med en Polskpas om Aftenen. I Betragtning af Dagens Møie, den høstede Hæder og de tre Fjerdinger, jeg havde hjem, fik vi Orlov at drage hver til Sit Klokken lidt over elleve, hvorhos Lensmanden tilbød mig Hest. Det var et Tilbud al Ære værd, men da Kjøreveien var dobbelt saa lang, foretrak jeg at gaa som jeg var kommen, lige til, og paa Ski. Med Rævecadavret og Bøssen paa Nakken, og med Skistaven i Haanden gled jeg afsted. Skiføret var ypperligt: det havde været Solskin om Dagen, og Aftenkulden havde lagt Skare paa den dybe Sne; Maanen stod blank paa Himmelen og Stjernerne tindrede. Hvad kunde jeg forlange mere? Det gik strygende henover Sletterne, nedover Bakkerne og gjennem Lundene med de søilerante Birker, hvis Kroner dannede luftige, tindrende Sølvmorskupler, under hvilke Uglerne sad og fortalte rædsomme Histo-

rier ud i den stille Nat. Haren skreg Hutetutuhu over Februarkulden og den fæle Uglesnak; Ræven var ude paa forliebte Eventyr, skjændtes med sine Rivaler og udstødte haanende Skrig.

Jeg maatte gaa ved Siden af Bygdeveien et Stykke; her kom der en Finmutkarl i Smalslæde efter mig. Da han af Bøssen og Trophæen, jeg bar, kunde se, jeg var Jæger, gav han sig i Tale med mig, og sagde, at hvis jeg skyndte mig nedover til Elven, vilde jeg vist kunne træffe paa en Graabenflok; thi da han kom op paa Bakkerne ved Sundet, strøg den op efter Isen. Med Tak for Underretningen, ilede jeg afsted og kom frem paa en Pynt. Et Granholt stratte sig herfra lige ned til Elven og hindrede den frie Udsigt til denne. Ulvene saa jeg ikke. Jeg lod det imidlertid staa til udover; det gik susende i Skyggen af Granholter, og Orekrattet daskede mig om Ørene; men under den pilsnare Fart var det ikke muligt at skjelne nogen Gjenstand, og før jeg havde nogen Anelse derom, tørnede jeg voldsomt med en Stubbe, brækkede den ene Ski og laa hovedkulds begraven i Sneen. Da jeg skulde reise mig, gjorde det saa ondt i min ene Fod, at jeg neppe kunde træde paa den; jeg maatte kravle om paa Knæerne en Stund og fandt endelig Bøssen igjen under Sneen med begge Piberne fuldstoppede.

Neppe havde jeg lagt mig i Baghold nede ved Bredden af Elven, før Ulveflokken kom luntende op ad den; det var fem i alt. Jeg ventede dem med Jægerens Utaalmodighed; paa fyrgetyve Skridt lagde jeg til Øiet og trykkede løs, først det ene Løb — det klikkede — saa det andet — det brændte for, og da Skuddet langt om længe gik af, slog Rendekuglerne i Grantoppene paa den anden Side af Elven, og Ulvene strøg afsted i fuldt Firsprang med Halen lige ud.

Ærgerlig reiste jeg mig, i Foden smertede det endnu heftigere, og med Bøssen som Støttestav slæbte jeg mig ud paa Elven for at se, hvor jeg egentlig var. Til min Glæde svævede der en Røgsøile over Trætoppene paa den anden Side, og jeg saa et Tag mellem Granerne; jeg kjendte mig igjen: det var Tuphaug, en Plads under Gaarden, hvor jeg var. Med megen Møie kravlede jeg op ad den bratte, over et Par hundrede Skridt lange Bakke, men havde ogsaa den Tilfredsstillelse at se Skinnet af et dygtigt Baal fra Skorstenen lyse ud gjennem Vinduet. Jeg hinkede frem til Døren, lettede paa Klinken, og gik ind som jeg var, aldeles overpudret af Sne.

„Kors, i Jesu Christi Navn hvem er det da?" sagde Gamle Berthe forskrækket, og slap et Spegelaar, hun sad paa Peiskrakken og snittede i.

„God Kveld, bliv ikke bange; du kjender vel mig, Berthe?" sagde jeg.

„Aa, er det Studenten, som er saa sent ude; jeg blev rigtig ganske sælen; han er saa hvid af Sne, og det er snart høgst Nattes," svarede gamle Berthe Tuppenhaug og reiste sig. Jeg fortalte mit Uheld og bad hende at vække en af Gutungerne og sende ham op til Gaarden efter Hest og Slæde.

„Ja, er det ikke som jeg siger, at Graaben hevner?" mumlede hun ved sig selv. „De vilde ikke tro det, da de gjorde Mandgard efter den og han Peer brød Benet forrige Aaret, nu kan han se; jogud den hevner da!"

„Aa ja," sagde hun og gik hen til Sengen i Krogen, hvor Familien laa, snorkende i Chor, „de har nu kjørt Tømmer fra Elven i disse Dage, Nordigaarden, saa det er fremkommeligt over Engene. Vesleola, staa op, du skal efter Hest til Studenten! Vesleola da!"

„Haa?" sagde Vesleola igjennem Næsen, og vendte sig til Væggen, ikke uden Uleilighed for og Sammenstød med de chaotiske Masser i Sengen. Han havde et altfor godt Sovehjerte til at lade sig anfegte af saa lidet, og der hengik en hel Evighed af Øiengnidning og Gisp og Gab og forkjerte Spørgsmaal, inden han kom i Buxer og Trøie, og inden han begreb, hvad der egentlig

var paafærde, og hvad han skulde gjøre. Løftet om en Drikkeskilling syntes imidlertid at befordre hans Begrebers Opklaring, og bortmanede selv Frygten for at gaae forbi Birken, som Ole Askerudsbraaten havde hængt sig i. Under Forhandlingerne mellem den hvidhaarede Besleola og Gamle-Berthe, gjorde jeg mig bekjendt med Stuens Inventarium af Bæve, Rokke, Kubbestole, Limer, Bytter og halvfærdige Dreskaft, med Hønsene paa Baglen bag Døren, med den gamle Musket under Taget og Slindene, der sukkede under en Byrde af dampende Strømper, og tusind andre Ting, som det ikke er Umagen værdt at opregne.

Da Gutten endelig var kommen afsted, satte Berthe sig hen paa Skorstenskanten. Hun var helligdagspyntet, det vil sige, hun var iført den Dagt, som var brugelig blandt gamle Folk i hendes Hjembygd, Hadeland, hvorfra hun var kommen over, da hun coloniserede sig paa Romerike: en blaa Trøie, besat med vævede Baand, sort, foldet Stak, Hue med Skruv og Nakketusse. Skarpe bevægelige Dine i Forbindelse med skjæve Dienspalter, fremstaaende Kindben, en bred Næse og gulbrun Teint gave Berthes Ansigt et fremmed, et asiatisk, et næsten hexeagtigt Udtryk, og det var da heller ikke at undres over; thi hun var den første Signekjærring paa lang Leid.

Jeg undrede mig over, at hun endnu var oppe, og spurgte om hun ventede Fremmede, siden hun havde Kistеklæderne paa.

„Nei, det gjør jeg nok ikke," svarede hun, „men jeg skal sige Studenten det, at jeg har været oppe i Ullensogn og maalt en Kjærring for Mosot; og derfra blev jeg hentet til en Unge, som havde Svek, og den Ungen maatte jeg støbe over først; og ret nu for lidt siden kom jeg hjem, endda de kjørte mig lige til Gjestgiveren."

„Men naar jeg ret betænker det, saa kan du vist ogsaa gjøre aat for Bred, Berthe?" sagde jeg saa alvorlig som muligt.

„Aa ja, jeg kan nok gjøre aat for Bred; for Siri Nordigaarden, hun blev da ikke brav, førend jeg kom, endda baade Doctoren og Moer Nedigaarden kulkede med Benet hendes," sagde hun med et fult Træk om Munden; „og hvis Studenten tror paa det," vedblev hun med et tvivlsomt Blik, „saa kunde det nok ikke skade at læse i en Taar Brændevin og have paa."

„Læs du over Brændevinet og kom med det, det vil sikkert gjøre godt," sagde jeg, for muligens at blive indviet i en eller anden af Signekunstens Hemmeligheder. Berthe hentede en undersætsig, blaa Lærke og et Brændevinsglas med Træfod henne i det blommede Skab, skjænkede Aqvaviten i, satte det ved Siden af sig

paa Skorstenen, knappede Snesokken op og hjalp mig Skoen af. Saa begyndte hun at korse og hvifke ned i Brændevinet; men da hun selv var temmelig døv, lempede hun ikke sin Stemme efter mine Høreredskaber, og følgelig hørte jeg den hele Formular.

„Jeg red mig engang igjennem et Led,
Saa fik min sorte Fole Bred;
Saa satte jeg Kjød mod Kjød og Blod mod Blod,
Saa blev min sorte Fole god."

Nu tabte hendes Stemme sig i en utydelig Hvisken. Enden paa Visen var et gjentaget „Tvi!" som udsendtes mod alle Verdens Hjørner.

Under Besværgelsens Hede havde hun reist sig; nu satte hun sig igjen paa Skorstenskanten. Den kolde fordampende Spiritus, som hun udgjød over min hede, hovnende Fod, bragte en behagelig Kjøling.

„Jeg synes alt det hjælper, Berthe!" sagde jeg; „men sig mig, hvad var det dog egentlig for noget, du læste i Brændevinet?"

„Nei, om jeg det tør sige, for han kunde gjerne sladre paa mig baade til Præsten og til Doctoren," sagde hun med et polidsk Grin, der skulde antyde, at hun ikke brød sig stort om nogen af dem; „og den, som lærte mig det," vedblev hun, „ham maatte jeg love, jeg aldrig skulde lære det til noget christent Menneske,

uden mit eget Blod, og det har jeg svoret paa saa stygt, at Gud lade mig aldrig komme til at sværge saa stygt."

„Saa kan det jo ikke nytte at spørge derom, Berthe," sagde jeg; „men det er vel ingen Hemmelighed, hvem du har lært den Kunst af, det var vel en dygtig Signekal?"

„Ja, det kan han tro; det var rigtig Signekal, det: det var han Moerbroer Mads i Hurdalen," svarede hun. „Han kunde baade signe og maale og gjøre aat for Bred og Værk, og stemme Blod og støbe og vise igjen, og det var ikke frit for at han kunde trolde lidt og gjøre ondt ogsaa. Han har lært mig op. Men saa klog han var, saa kunde han ikke bytte sig selv for Troldskab ligevel!"

„Hvorledes? blev det da troldet paa ham? Blev han forgjort?" spurgte jeg.

„Nei, det blev han nok ikke," svarede Berthe. „Men det hendte ham noget, og siden var han rigtig som spyttet paa; ja han var huldrin i lange Tider. Studenten tror nu vel ikke, det er sandt," sagde hun med et forskende Øiekast; „men det var Moerbroer min, og jeg har hørt, han har fortalt det og svoret paa, det var sandt, over hundrede Gange."

„Moerbroer Mads han boede paa Knae i Hur-

dalen. Han var ofte ude i Fjeldet og hug Ved og Tømmer, og naar han var ude, saa havde han altid for Skik at ligge der ogsaa; han byggede sig en Barhytte, gjorde op en Nying foran, og der laa han og sov om Natten. Engang var han saaledes ude i Skoven, han og To til; ret som han havde hugget ned en svær Stok, og sad og hvilede sig lidt, saa kom det et Garnnøste trillende ned over en flad Bjerhelle lige frem til Fødderne hans. Han syntes, det var underligt, det; ikke torde han tage det op, og det havde nok været godt for ham, om han aldrig havde gjort det heller. Men dermed saa han op, for han vilde se, hvor det kom fra. Jo, oppe paa Bjerget sad en Jomfru og syede, og hun var saa deilig og saa fin, at det skinnede af hende.

„Tag hid det Garnnøstet, du," sagde hun. Ja, han gjorde saa, og han blev staaende der længe og saa paa hende, og han kunde slet ikke blive kjed af at se, saa lækker syntes han hun var. Tilsidst maatte han tage Øxen og til at hugge igjen; og da han havde hugget en Stund, og han saa skottede op, var hun borte. Han tænkte paa dette hele Dagen; han syntes, det var rart, og han vidste ikke, hvad han skulde mene om det. Men saa om Kvelden, da de skulde lægge sig, han og Kammeraterne, vilde han endelig

ligge imellem; men det hjalp ikke stort, skal jeg tro, for da det led paa Natten, kom hun og tog ham, og han maatte følge med, enten han vilde eller ikke. Saa kom de ind i Fjeldet, og der var alting saa gildt, at han aldrig havde seet saa gildt før, og han kunde aldrig fuldt saa sagt, hvor gildt det var. Der var han hos hende i tre Døgn. Da det led lidt ud paa den tredie Natten, vaagnede han, og da laa han mellem Kammeraterne sine igjen. De troede, han var gaaet hjem efter mere Niste, og det sagde han til dem han havde gjort ogsaa. Men han var ikke rigtig siden; ret som han sad, saa gjorde han nogle Sprang og fløi afsted; han var huldrin, skal jeg sige.

Men saa var det en god Stund bagefter, han holdt paa at kløve Gjærdefang oppe i Marken. Just som han stod og havde drevet en Kile ind i en Stok, saa at der var en Spræk langs efter den, saa kom Kjærringen hans med Middagsmaden til ham, syntes han; det var Rømmegrød, og den som fed var, og den havde hun i et Spand saa blankt, at det skinnede som Sølv. Hun satte sig ned paa Stokken, medens han lagde Øxen fra sig og satte sig paa en Stubbe tæt ved; men i det samme saa han, at hun puttede en lang Korumpe ned i Sprækken. Nu kan En nok vide det, at han ikke rørte Maden; men han

sad og lirkede og leede, til han fik Kilen ud saa Stokken kneb til og Rumpen sad i Klemme, og saa skrev han Jesu Navn paa Spandet. Men da kan det vel hende, hun fik Fødder: hun foer op saa brat, at Halen røg tvers af og blev siddende igjen i Stokken, og borte var hun: han saa ikke, hvor det blev af hende. Spandet og Maden, det var ikke andet end en Barkeskrukke med noget Komøg i. Siden torde han næsten aldrig gaa ud i Skoven, for han var bange, hun skulde hevne sig.

Men en fire fem Aar derefter, saa var det blevet en Hest borte for ham, og han maatte selv ud at lede. Net som han gik i Skoven, saa var han inde i en Hytte hos nogle Folk; men han havde ingen Greide paa, hvorledes han kom der; paa Gulvet gik en styg Kjærring og stellede, og borte i en Krog sad en Unge, som vel kunde være saa en fire Aar. Kjærringen tog Ølkanden og gik hen til Ungen med: „Gaa nu bort," sagde hun, „og byd Faer din en Drik Øl." Han blev saa forfærdet, at han tog til Benene, og siden har han hverken hørt eller spurgt hende eller Ungen; men rar og suset var han altid."

„Ja, han maa jo have været en Tulling den Mads Knae, Berte, sagde jeg, og nogen duelig Signekal kan han ikke have været, siden han ikke kunde

hytte sig bedre. Forresten var det artigt nok med det graa Garnnøstet." Det mente Berthe ogsaa, men slig Signekal som Mads Knae fandtes ikke paa lang Leid. Under vort Snak om dette bad jeg Berthe hente mig Jagttasken, og da jeg havde stoppet mig en Pibe, rakte hun mig en brændende Stikke og begyndte paa en ny Fortælling, som jeg havde hørt hun skulde kjende.

„Det var en Sommer for lang, lang Tid siden, de laa tilsæters med Kreaturene fra Melbustad oppe paa Hadeland. Men de havde ikke længe ligget der, forend Kreaturene toge til at blive saa urolige, at det var rent umuligt at styre dem. Det var mange Gjenter, som prøvede at gjæte, men det blev ikke bedre, førend der kom en Fæstepige, og hendes Fæsterøl havde de nylig drukket. Da bleve de rolige med Et, og det var ingen Sag at gjæte længer. Hun blev deroppe alene og havde ikke noget andet Liv hos sig end en Hund. Som hun sad i Sætren en Eftermiddag, tyktes det hende, at Kjæresten hendes kom og satte sig ved Siden af hende og begyndte at tale om, at nu skulde de til at holde Bryllup. Men hun sad ganske stille og svarede Ingenting; for hun syntes, hun blev saa rar af sig. Lidt om lidt kom der flere og flere Folk ind, og de begyndte at dække op Borde

med Sølvtøi og Mad, og Brudepiger bare ind Krone og Stas og en gild Brudekjole, som de klædte paa hende, og Kronen satte de paa Hovedet, som de brugte dengang, og Ringe fik hun paa Fingrene.

Alle de Folkene, som vare der, syntes hun ogsaa, hun kjendte; det var Gaardkjærringer og det var Jenter, som var Jevningene hendes. Men Hunden havde nok mærket, det var noget Galt paa Færde. Den satte afsted ned til Melbustad, og der knistrede og gjøede den og lod dem ikke have Fred, førend de fulgte den tilbage igjen.

Gutten, som var Kjæresten hendes, tog da Riflen sin og gik opover til Sætren; da han kom paa Volden, saa stod der fuldt af opsadlede Heste rundt omkring. Han listede sig bort og tittede gjennem en Glytte paa Døren, og saa, de sad derinde allesammen. Det var greit at skjønne, at det var Toldskab og Underjordiske, og derfor fyrede han Bøssen af over Taget. I det samme fløi Døren op, og det ene graae Garnnøstet større end det det andet kom farende ud og surrede om Benene paa ham. Da han kom ind, sad hun der i fuld Brudepynt, og saa nær var det, at det barede manglede en Ring paa Lillefingeren, førend hun havde været fuldfærdig.

„Men i Jesu Navn, hvad er her paafærde?"

spurgte han, da han saa sig om. Alt Sølvtøiet stod paa Bordet endda; men al den deilige Maden var bleven til Mose og Sop og Komøg og Padder og Loppetudser og andet Sligt.

„Hvad betyder alt dette?“ sagde han, „du sidder jo pyntet her som en Brud?“

„Kan du spørge om det?“ sagde Gjenten. „Du har jo siddet her og talt til mig om Bryllup i hele Eftermiddag?“

„Nei nu kom jeg,“ sagde han; „men det maa vel have været Nogen, som har paataget sig min Lignelse.“

Da begyndte hun ogsaa at komme til sig selv igjen; men hun blev ikke ganske rigtig, førend lang Tid efter, og hun fortalte, at hun syntes grangivelig, at baade han og hele Slægtskabet og Grandeskabet havde været der. Han tog hende strax med ned til Bygden, og for at der ikke skulde komme mere Fanteri til hende, holdt de Bryllup med det samme, og medens hun endnu havde Brudestasen til de Underjordiske paa. Kronen og hele Stasen blev hængt op paa Melbustad, og den skal være der, den Dag i Dag er.“

„Dette har jeg hørt skal være hendt i Valders, Berthe“, sagde jeg.

„Nei dette er hendt saaledes, som jeg siger paa Hadeland," sagde hun, „men da jeg var hjemme, hørte jeg en Valders fortalte Noget, som var hendt der, og det var saa som jeg nu skal fortælle."

„Der var en Gjente fra en Gaard oppe i Valders ensteds, som hedte Barbro, og hun laa tilsæters i Fjeldet. En Dag hun sad og stellede, saa hørte hun med Et, det raabte borte i en Haug:

„Kong Haaken, Kong Haaken! —"

„Ja," skreg Kong Haaken, saa det ljomede i alle Haugene.

„Kong Haaken, min Søn, vil du gifte dig?" raabte det langt borte i en Haug.

„Ja, det vil jeg" sagde Kong Haaken, ‚hvis jeg kan faae hende Barbro, som gaar og steller borte i Sæteren — saa —"

Aa ja, det skulde nok gaa an, hørte Barbro, det sagde, og hun blev saa sælen, at hun ikke vidste hvad hun skulde gjøre af sig.

Net som det var, saa kom der ind den Ene efter den Anden med Mad og Drikke paa Sølvfade og i Sølvkruse, og med Kjole og Brudestas, med Krone og Søljer, og de gave sig til at dække Bordene, pynte hende til Brud, og hun syntes, hun ikke kunde sætte sig imod det heller.

Denne Gjenten havde ogsaa en Kjæreste, og han var paa Skytteri i Fjeldet. Men der kom saadan en Angst paa ham, at han syntes han maatte og han skulde til Sæteren igjen. Da han kom frem imod den, stod der saa fuldt af sorte Heste med gammeldags Sadler og Ridegreier, saa han strax kunde skjønne, hvad der var paafærde. Han listede sig bort til en Glugge og tittede ind; der saa han hele Brudefølget: Kong Haaken var Brudgom, og Bruden var pyntet.

„Ja nu veed jeg ikke, der er andet igjen end at vrænge Dinene paa hende," sagde en af Brudepigerne.

Da syntes Gutten, det kunde være paatide at lægge sig imellem, saa tog han en Arvesølvknap og lagde i Rislen og skjød Kong Haaken, saa han faldt. Med det samme fore alle Brudefolkene ud og tog Kong Haaken og bar ham mellem sig. Maden, blev til Troldkjærringspy og til Orme og Padder, som hoppede bortover og gjemte sig i Hullerne. Det eneste, som blev igjen, det var Brudestasen og et Sølvfad, og det skal findes paa Gaarden den Dag idag."

Berthe fortalte endnu mange Historier. Omsider knirkede Sneen under Slæden, og Hesten prustede for Døren. Jeg stak Berthe nogle Skillinger i Haanden for Kur og Pleie, og inden et Kvarter var jeg hjemme.

Eddikeomslag og koldt Vand gjorde Foden snart god; men da Berthe i Kjøkkenet, pukkende paa sine Kunster, tilegnede sig Æren for min hurtige Helbredelse, kunde Børnene, hvem jeg havde lært hendes Signevers, ikke holde sig længer, men skraalede hende det i Øret og spurgte, om hun syntes, en Taar Brændeviin og sligt Sludder kunde hjælpe for Bred. Dette gjorde hende forsigtig og mistroisk; skjøndt hun fortalte mig mangen vidunderlig Historie siden den Tid, og uagtet jeg hverken forsmaaede List eller Overtalelser, saa lykkedes det mig aldrig siden at faae Berthe Tuppenhaug til at lette paa Fligen af det Isisslør, hvormed hun tilhyllede Maalingens, Støbingens, Aatgjøringens og Signekunstens Mysterier.

En Aftenstund i et Proprietairkjøkken.

Det var ret en trist Aften: ude føg det og sneede; i Stuen hos Proprietairen brændte Lyset saa døsigt, at man næsten ikke skimtede andre Gjenstande, end en Klokkekasse med chinesisk Krimskram, et stort Speil i en gammeldags, snørklet, forgyldt Ramme og en nedarvet Sølvkrus. Proprietairen havde leiret sig i det ene Hjørne af Sofaen, funderende over en Pakke af „de baade sure og søde Statsborgere", som han kalder dem i sin Afhandling, betitlet: „Forsøg med nogle velmente patriotiske Yttringer for Fædrelandets Vel. For Beskedenhedens Skyld af en Anonym."

Af det grundige Studium i denne sine Ideers Guldgrube udklækkede han mangehaande klogtige Bemærkninger, som han med et skjelende Blik fra de graa, klippede Øine henkastede til mig, der sad i det andet Hjørne af Sofaen og læste i en Bog. Derhos fremsatte han utallige velmente patriotiske Yttringer

og værdifulde Meninger, om hvis Gehalt det ovenfor anførte Skrift eller hans store Afhandling om Tienden meddele den bedste Forestilling. Men al denne Visdom var spildt paa mig; jeg kunde den paa mine Fingre; thi jeg hørte den nu for tre og tyvende Gang. Jeg er ikke udrustet med nogen Engletaalmodighed; men hvad skulde jeg vel gjøre? Tilbagetoget til mit Værelse var mig afskaaren; der var skuret til Helgen; det stod i en Damp. Efter forgjæves at have gjort nogle Forsøg paa at fordybe mig i min Bog, maatte jeg saaledes lade mig føre af de bevægede Bande i Proprietairens Veltalenheds Strøm. Naturligvis var det statsborgerlige Themaer, han udbredte sig over og udstafferede med alskens hjemmegjorte Ornamenter af velmente Yttringer, patriotiske Ideer, o. s. v. Proprietairen var, som man siger, paa sin hvide Hest; den gamle rødslidte Skindlue havde han lagt ved Siden af sig i Sofaen, og han bar tilskue sin skaldede Pande og sine graae Haars Værdighed. Proprietairen kom i Extase: han steg op og demonstrerede med Hænderne; han gik op og ned ad Gulvet, saa at Lysets Flamme flagrede hid og did, og den graae, fodside Vadmelskjortels feiende Flag beskrev store Kredse, hver Gang han svingede sig om og hævede sig paa sit lange Been; thi som Tyrtæus

og Solvolds var han lavhalt. Hans bevingede Ord summede om mine Øren som Oldenborrer i en Lindetop. Det gik løs om Processer, Høiesteretspræjudicater og Overformynderikranglerier, om Tømmerbrødning og Luxus, om Magthavernes Regjereri og Mørkfossens Udminering, om Korntolden og Jæderens Opdyrkelse, om Industri og Centralisation, om Cirkulationsmidlets Utilstrækkelighed, om Bureaukrati og Embedsaristokrati, og om alle de Kratier, Archier og Rier, der have existeret ligefra Kong Nebukadnezar til Peer Solvolds Statsborgeri.

Dette var ikke til at holde ud længer med Proprietairens Bondeknot og affekterede Pathos. Fra Kjøkkenet skraldede den ene Lattersalve efter den anden; Christen Smed førte Ordet derude; da han holdt op at tale, lød der paany en hjertelig Latter.

„Nei, nu vil jeg ret ud at høre Smedens Historier," sagde jeg, idet jeg afbrød Proprietairen i hans Veltalenheds Strøm, løb ud og lod ham tilbage i Stuen med den matlysende Praas og sin egen confuse Tankegang.

„Barnevæv og løgnagtige Regler!" brummede Proprietairen, idet jeg lukkede Døren; „det er Skam for lærte Folk; men velmente patriotiske Yttringer —" mere hørte jeg ikke.

Lys og Liv og Munterhed straalede ud i den høie, luftige Hal. Paa Skorstenen flammede et Baal, der oplyste selv de fjerneste Kroge. I denne, ved Siden af Skorstensstøtten, thronede Proprietairens Madame med sin Rok. Skjønt hun i mange Aar havde ligget tilfeldts med Gigten og forskandset sig mod dens Anfald i en Mangfoldighed af Stakker og Trøier, og som Udenværker udenom alle de øvrige anlagt et Uhyre af en graa Vadmelskofte, skinnede dog hendes Ansigt under Skautet som den fulde Maane. Paa Peiskanten sad Børnene og lo og knækkede Nødder. Rundt om sad en Kreds af Piger og Huusmandskoner; „de traadte Rokken med flittige Fødder eller brugte de skrabende Karder“. I Svalen trampede Træskerne Sneen af, kom ind med Avner i Haaret og satte sig ved Langbordet, hvor Kokken frembar dem Natverden, en Mælkeringe og et Trug haardstampet Grød. Op til Skorstensmuren lænede Smeden sig; han røgte Tobak af en liden Snadde, og havde i sit Ansigt, der bar sodede Spor fra Smidieessen, en tør alvorlig Mine, som vidnede om at han havde fortalt, og fortalt godt.

„God Aften Smed,“ sagde jeg, „hvad er det du fortæller, der vækker saadan Latter?“

„Hi, hi, hi,“ lo Smaagutterne med Sjæleglæde

i sine Miner, „Christen fortalte om Fanden og Smeden og saa om Gutten, som fik ham ind i Nødden, og nu har han sagt han skal fortælle om Peer Sannum, som de Underjordiske holdt Hesten for i Åsmyr-Bakken."

„Ja," begyndte Smeden, „den Peer Sannum var fra en af Sannumgaardene nordenfor Kirken. Han var en Signekal, og han blev ofte hentet baade med Hest og Slæde for at gjøre aat Folk og Fæ ligesom gamle Berthe Tuppenhaug her nede i Braaten. Men hvordan det var eller ikke, saa var han nok ikke klog nok, for eengang havde de Underjordiske bundet ham, saaat han maatte staae en hel Nat i Hjemhagen sin med Kjæften paa Stakke, og det gik ikke rigtig vel til den Gangen jeg nu vil fortælle om heller. Denne Peer kunde aldrig forliges med Folk, akkurat ligesom — hm hm, — nu ja, han var en Kranglefant, som havde Sag med Alle. Saa var det en Gang, han havde en Sag i Stiftsretten i Christian, og derinde skulde han være til Klokken ti om Morgenen. Han tænkte, han havde god Tid, naar han red hjemmefra Kvelden i Forveien, og det gjorde han ogsaa; men da han kom i Åsmyrbakken, blev Hesten holdt for ham. Det er ikke rigtig der heller; for længe siden har En hængt sig oppe i Haugen, og det er Mange, som har hørt Musik der, baade af Feler og Klarinetter og Fløi-

ter og andre Blaasegreier. Ja Gamle-Berthe ved nok at tale om det; hun har hørt det, og hun siger, hun aldrig har hørt saa vakkert, det var akkurat som da den store Musiken var hos Lensmanden i 1814. Var det ikke saa, Berthe?" spurgte Smeden.

„Jo, det er sandt, det er Gudsens Sandhed og det, Faer," svarede Husmandskjærringen, der sad ved Skorstenen og kardede.

„Nu, Hesten blev da holdt for ham," fortsatte Smeden, „og den vilde ikke røre sig af Flekken. Alt det han slog paa, og alt det han hujede og skreg, saa dansede den bare i Ring, og han kunde hverken faa den frem eller tilbage. Det led med det skred, men det blev ikke anderledes. Saaledes gik det hele Natten, og det var tydeligt at se, at der stod En og holdt den, for alt det Sanmumen bandte og huserede, saa kom han ikke videre. Men da det led ud paa Morgenen i Graalysingen, saa stod han af og gik op til Ingebrigt Asmyrhaugen, og fik ham til at tage med sig en Varmebrand, og da han var kommen i Sadlen igjen, saa lod han ham fyre over Hesten med den. Da kan det vel hende, det gik af Gaarde i fuldt Firsprang, og Peer havde nok med at hænge paa, og ikke stansede det, førend han kom til Byen; men da var Hesten sprængt!"

„Dette har jeg hørt før," sagde gamle Berthe, og holdt op at karde, „men jeg har aldrig villet tro, at Peer Sannum ikke var klogere; men siden du siger det, Christen, saa maa jeg tro det."

„Ja det kan du", svarede Smeden, „for jeg har hørt det af Ingebrigt Asmyrhaugen selv, som bar Branden og fyrede over Hesten for ham."

„Han skulde vel have seet gjennem Hulaget, Berthe, skulde han ikke?" spurgte en af Smaagutterne.

„Jo, det skulde han," svarede gamle Berthe, „for da havde han faaet se, hvem det var som holdt Hesten, og da havde han maattet slippe. Det har jeg hørt af En, som vidste om Sligt bedre end Nogen, det var en, som de kaldte Hans Frimodig hjemme paa Hadeland. I andre Bygdelag kaldte de ham Hans med Skikkelighed, for han havde nu det til Mundheld: „Alting med Skikkelighed." Han blev indtagen af de Underjordiske og havde været hos dem i mange Aar, og de vilde endelig have ham til at tage Datter deres, som hang efter ham stødt. Men det vilde han ikke, og da det blev ringet efter ham fra mange Kirker, saa tog de ham tilsidst og kastede ham ud fra en høi Kolle, langt ude i Bygderne, som jeg tror de kaldte Hortekollen, og da syntes han, han foer lige tilfjords. Fra den Tid var han en Jaaling. Saa

kom han i Lægd og gik fra Gaard til Gaard og fortalte mange underlige Historier, men bedst som han sad saa lo han:

„Hi, hi, hi, Kari Karina, jeg ser dig nok!“ sagde han, for Huldregjenten var bestandig efter ham.

Medens han var hos de Underjordiske, fortalte han, saa maatte han bestandig være med dem, naar de var ude og forsynte sig med Mad og Mælk, for det som var korset over og signet med Jesu Navn, havde de ikke Magt til at tage, og saa sagde de til han Hans: „Du faar tage i her, for dette er det „krikkla paa,“ og han lagde nu saadanne Børder i Meisene til dem, at det var fæle Ting; men naar det kom Tordenslag, satte de afsted saa fort, at han ikke kunde følge dem. Hans, var bestandig i Lag med en af dem, som hedte Vaatt, og denne var saa stærk, at han tog og bar baade Hans og Børden, naar det kom sligt Braaveir paa dem. Engang mødte de Futen fra Ringerike i en dyb Dal oppe paa Hadeland, saa gik Vaatt bort og holdt Hesten for ham, og Futen skreg og slog paa og foer saa ilde med Hesten, at det var Synd at se. Men saa gik Skydsgutten frem af Meiderne og saa gjennem Hulaget; saa maatte Vaatt slippe, „og da kan det vel hende det gik,“ sagde Hans, „Skydsgutten var nær ikke kommen paa Meiderne igjen, og vi sloge

op en Skrassel, saaat Futen vendte sig i Slæden og saa tilbage."

„Ja," sagde en af Husmændene, som var en Udbygning, „det har jeg hørt om en Præst i Lier ogsaa. Han skulde reise i Sognebud til en gammel Kjærring, som havde været et ugudeligt Menneske, medens hun levede. Da han kom paa Skoven, blev Hesten holdt for ham; men han vidste Raad, for det var en rask Karl den Lierpræsten, i et Sprang var han fra Slæden oppe paa Hesteryggen og skottede ned gjennem Hulaget, og der saa han, det var en styg gammel Mand, som holdt i Tømmen — de sige det var Fanden selv —

„Slip kuns, du faar hende ikke," sagde Præsten. Han maatte slippe, men med det samme gav han Hesten et Rap, saa den satte afsted saaledes, at det gnistrede under Hovene og lyste i alle Skovtoppene, og det var ikke mere end Skydsgutten kunde holde sig bagpaa. Den Gang kom Præsten ridende i Sognebud."

„Nei om jeg skjønner, hvorledes det skal gaa med Koen ligevel Moer," sagde Mari Budeie, som kom staakende ind med et Melkespand, „jeg tror den sulter rent ihjel, her kan Moer se, hvor lidet Mælk vi faa".

„Du faar trække Hø fra Staldgulvet, Mari," sagde Gamlemoer.

„Ja det var sandt!" svarede Mari, „kommer jeg did, saa er Karlmændene og Kallen saa forsinte som vilde Gasser."

„Jeg skal give dig et Raad, Mari," tog en af Smaagutterne polidsk til Orde. „Du skal koge Rømmegrød og sætte ud paa Staldlaaven om Thorsdagskvelden, saa hjælper nok Nissen dig at trække Hø til Fjøset, mens Gutterne sove."

„Ja, naar det var nogen Nisse her, saa skulde jeg nok gjøre det," svarede den gamle Budeie trosskyldig; „men det er Fanken ingen Nisse her i Gaarden, for de tro ikke paa sligt Selvfolkene; nei paa Næs hos Kapteinen, den Tid jeg tjente der, der var Nissen."

„Hvorledes kan du vide det, Mari?" spurgte Gamlemoer. „Har du seet ham?"

„Seet ham, ja det har jeg rigtig ogsaa det," svarede Mari forsikkrende.

„Aa fortæl os det, fortæl os det!" raabte Smaagutterne med Latter.

„Ja det kan jeg nok," sagde Budeien og begyndte. „Det var nu den Tid jeg tjente hos Kapteinen, saa sagde Gaardsgutten til mig en Løverdagskveld:

„Du er nok saa snild, at du giver Hestene for mig i Kveld du Mari, saa skal jeg altid gjøre dig et Puds igjen."

„Aa ja," sagde jeg „jeg kan nok det," for han skulde gaae til Gjenten sin.

Da det led med Tiden, at Hestene skulde have Kveldsfodret, saa gav jeg først de to, og saa tog jeg et Høfange og skulde give Hesten til Kapteinen, — og den var altid saa fed og blank, at En gjerne kunde speile sig i den — men i det samme jeg skulde gaa ind i Spiltauget, saa kom han faldende lige ned over Armene paa mig —"

„Hvem, hvem, var det Hesten?" spurgte Smaagutterne.

„Aa nei vist, det var Nissen — og jeg blev saa forfærdet, at jeg slap Høet der jeg stod, og skyndte mig ud igjen det forteste jeg vandt. Og da Peer kom hjem, saa sagde jeg: „jeg har givet Hestene for dig een Gang, min kjære Peer, men neigu bliver det ikke oftere da, og Brunen til Kapteinen, den fik ikke Høstraaet heller," sagde jeg, og saa fortalte jeg ham det.

„Aa ja, det har ingen Nød med Brunen," sagde Peer, „han har nok den, som passer sig, han."

„Hvorledes saa Nissen ud da, Mari?" spurgte en af Smaagutterne.

„Ja mener du, jeg kunde se det?" svarede hun, „det var saa mørkt, at jeg ikke kunde se Hænderne mine, men jeg kjendte ham saa tydelig, som jeg tager

i dig; han var lodden og det lyste i Öinene paa ham."

„Aa, det var vist bare en Katte," indvendte en af dem.

„Katte?" sagde hun med den dybeste Foragt. „Jeg kjendte hver Finger paa ham; han havde ikke mere end fire, og de vare lodne, og var det ikke Nissen, saa lad mig ikke komme levende af Flækken."

„Jo det var Nissen, det er vist," sagde Smeden, „for Tommelfinger har han ikke, og lodden skal han være paa Næverne; jeg har aldrig haandtagets med ham; men saa skal det være, det har jeg hørt; og at han passer Hestene og er den bedste Husbondskarl, nogen kan have, det veed vi alle, det. Det er mange, som have stor Nytte af ham; men det er da ikke ham alene, de have Nytte af, for oppe i Ullensaker," begyndte han igjen at fortælle, „var der en Mand, som en Gang havde ligesaa megen Nytte af de Underjordiske, som andre have af Nissen; han boede paa Nogli. De vidste nu vel det, at Huldren var der og holdt til der, for det var engang han reiste til Byen saa i Flækkesneen om Vaaren, og da han kom ind til Skjellebæk og havde vandet Hestene sine, kommer der ud over Bakken en Buskap af brandede Kjør, saa store og fede, at det var Moro at se dem, og

nogle af dem, som var med, kjørte med alle Slags Bukjøreld og Greier paa Kjærrer med vakkre fede Heste for; men foran gik der en svær Gjente, som havde en drivende hvid Melkekolle i Haanden.

„Men hvor skal I hen paa denne Aarsens Tid da?" spurgte Rogli=Manden og undrede sig.

„Aa," svarede hun, som gik foran, „vi skal tilsæters i Roglihagen i Ullensaker; det er Havn nok der."

Dette syntes han var rart, at de skulde havne i Hagen hans; og ingen anden end han hverken saa eller hørte noget, og alle dem, han mødte paa Veien indover, spurgte han; men ingen havde seet en saadan Buskap.

Hjemme paa Gaarden hos den Rogli=Manden, gik det ogsaa underligt til iblandt, for naar han havde gjort noget Arbeide efter Soleglads Leite, saa blev det altid ødelagt om Natten, og tilsidst maatte han rent holde op at arbeide, naar Solen var gaaet ned. Men saa var det den Gangen, jeg vilde tale om, det var en Høst, han gik ned at kjende paa Bygloen, om den var tør — det var sent ud paa Høsten — og han syntes, den ikke var rigtig tør nok endda, men saa hørte han saa skjellig, det sagde borte i en Haug:

„Kjør ind Loen din, du, i Morgen snøger det."

Han til at kjøre det bedste han kunde; han kjørte

til langt over Midnat — og han fik Loen ind; men Morgenen efter laa der over en Sko dyb Sne."

„Ja, men det er ikke altid, de Underjordiske ere saa snilde, Smed," sagde en af Smaagutterne, „hvorledes var det med den, som stjal Bryllupskosten paa Eldstad og glemte igjen Luen sin?"

„Jo det skal jeg sige dig," sagde Smeden, der med Begjærlighed greb dette Vink til at begynde en ny Fortælling.

„Paa Elstad i Ullensaker var der engang et Bryllup; men paa Bryllupsgaarden havde de ikke nogen Bagerovn, og derfor maatte de sende Stegene bort til Nabogaarden, hvor de havde Bagerovn, og stege dem der. Om Kvelden skulde Gutten i Bryllupsgaarden kjøre hjem med dem. Da han kom over en af Moerne der, hørte han ganske skjellig, at det raabte:

„Hør du, kjører du til Eldstad fram,
Saa sig til hende Deld,
At Dild dat i Eld!"

Gutten slog paa og kjørte, saa det hvinede om Næsen paa ham, for det var koldt i Veiret og gildt Slædeføre. Og det samme raabte det efter ham flere Gange, saa han mindtes det vel. Han kom vel hjem med Føringen sin, og gik saa frem for Bordenden, hvor

Tjenerne gik fra og til, som de havde Tid til, og fik sig noget at leve af.

„Naa da Gut, har Fanden selv skydset dig, eller har du ikke reist efter Stegen endnu?" sagde en af Husens Folk.

„Jo, det har jeg," sagde han, „der ser du den kommer ind gjennem Døren, men jeg slog paa og lod det gaa alt det Mærren orkede at spænde i, for da jeg kom paa Moen, saa raabte det:

„Kjører du til Eldstad fram,
Saa sig til hende Deld,
At Dild dat i Eld."

„Aa det var Barnet mit, det," raabte det i Gjestebudsstuen, og saa foer der En afsted som om hun var galen, hun rendte paa den ene efter den anden, og slog dem paa Skallen allesammen; men tilsidst faldt Hatten af hende, og saa fik de se, at det var en Hulder, som havde været der; for hun havde rapset med sig baade Kjød og Flesk og Smør og Kage og Øl og Brændevin og alt det, som godt var; men hun var saa forfjamset over Ungen, at hun glemte igjen en Sølvkaupe i Ølkarret og ikke sansede, at Hatten faldt af hende. De tog baade Sølvkaupen og Hatten og gjemte paa Elstad; og Hatten den var slig, at den,

som havde den paa, han kunde ikke sees af noget dødeligt Menneske, uden han kanske var synen; men om den er der endnu, skal jeg ikke kunne sige forvist; for jeg har ikke seet den, og ikke har jeg haft den paa heller."

„Ja de Underjordiske ere slemme til at stjæle, det har jeg altid hørt," sagde gamle Berthe Tuppenhaug, men værst skal de være i Sætertiden; det er ligesom en lang Høitid baade for Huldrer og Underjordiske; for mens Sætergjenterne gaa og tænke paa Gutterne sine, glemme de at korse over Melk og Fløde og anden Bumad, og da tager Huldrefolk alt, de vil. Det er ikke ofte at Folk faa se dem, men det hender da iblandt, og det hendte engang paa Rebbergsætren oppe i Almenningen her.

Det var nogle Tømmerhuggere eller Vedhuggere oppi der og huggede. Da de saa skulde gaa frem til Rebbergvangen tilkvelds, saa raabte det til dem borte i Skoven:

„Hils hende Kilde, at begge hendes Sønner fore ilde; de brændte op sig i Sodkitiln."

Da Huggerne kom frem til Sæteren, saa fortalte de Gjenterne dette og sagde: „Den Tid vi skulde gaa hjem tilkvelds og vi havde faaet Øxen paa Nakken, saa sagde det borte i Skoven:

„Hils hende Kilde, at begge hendes Sønner fore ilde; de brændte op sig i Sodkitiln."

„Aa, det var Børnene mine det," skreg det inde i Melkeboden, og saa kom der farende ud en Hulder med en Kolle i Næven, og den kastede hun, saa at Melken skvat om dem."

„Folk fortælle saa Meget," sagde Smeden med en noget spodsk Mine, ret som om han nærede Tvil om denne Fortællings Tilforladelighed. Imidlertid var det neppe andet, der talte af ham, end Ærgrelse over at være bleven afbrudt, da han havde faaet Munden saa godt paa Glid. I hele Bygden gaves der neppe nogen, der var rigere paa de vidunderligste Fortællinger om Huldren og de Underjordiske end han; og i Troen paa disse Væsener hamlede han op med de stærkest Troende. „Folk fortælle saa meget," sagde han, „En kan ikke tro det alt. Men naar det er hendt i Ens egen Slægt, saa faar En tro det. Og nu skal jeg fortælle noget, som er hendt Bærfaer min; det var en alvorlig og troværdig Mand, saa det nok var sandt, hvad han sagde. Han boede paa Stroperud paa Leddingeierne i Ullensaker; han hedte Jo. Han havde bygget sig en ny Stue, han havde en to, tre Kjør, fede og i god Stand, og en Hest, som var udmærket fremfor alle andre. Med denne foer han ofte

i Skyds fra Mo til Trøgstad, og naar det faldt sig saa, derfra til Skrimstad, og tilbage til Mo igjen — og han brød sig ikke om, hvordan han foer med Hesten, for den var og blev lige fed. Skytter var han ogsaa, og Spillemand med. Ofte var han ude at spille, men hjemme kunde de aldrig faa ham til at røre Felen; om saa hele Stuen var fuld af Ungdom, negtede han ligefuldt at spille. Men engang var det kommet nogle Gutter til ham med Lommeflasker og Brændevin. Da de havde faaet Kallen paa en Pisk, kom der Flere til, og, endda han sagde nei i Begyndelsen, saa fik han dog Felen fat tilsidst. Men da han havde spillet en Stund, lagde han den bort, for han vidste, at de Underjordiske ikke vare langt borte, og at de ikke syntes om saadant Spektakel; men Gutterne fik ham til at spille igjen, og saaledes gik det en to, tre Gange; han lagde Felen bort, og de fik ham til at tage den fat igjen. Tilsidst hængte han den op paa Væggen og svor paa, at han ikke vilde gjøre et Strøg med Buen mere den Kveld, og saa jagede han dem ud allesammen baade Gutter og Gjenter. Da han havde begyndt at klæde af sig og stod i Skjorteærmerne borte i Skorstenen og skulde tænde Kveldspiben sin med en Brand, saa kom der ind et Følge af Store og Smaa, saa det yrede i Stuen.

„Nu," sagde Jo, „kommer I nu igjen?" Han troede, det var dem, der havde været inde og danset; men da han fik se, at det ikke var dem, blev han ræd, tog Døttrene sine, som alt laa i Sengen og slængte dem op paa Gulvet — han var en stor stærk Mand — og spurgte: „Hvad er dette for Folk? — kjender I dem?"

Gjenterne vare søvnige og sansede ikke. Saa tog han Geværet ned af Væggen og vendte sig mod det Følget, som var kommet ind, og hyttede til dem med Trompen. „Dersom I nu ikke pakke jer, saa skal jeg" — bandte han — „føise jer saaledes ud, at I ikke skal vide om I staa paa Hovedet eller Benene." De satte ud gjennem Døren og huiskreg, saa den ene foer hovedstupes over den anden, og han syntes det ikke saa anderledes ud, end som en Hob graa Garnnøster trillede udigjennem Døren. Men da Jo havde sat Geværet bort, og kom bort til Skorstenen igjen og skulde tænde paa Piben sin, som var slukket, saa sad det en gammel Mand paa Peiskrakken med et Skjæg, saa langt at det rak helt ned til Bænken, ja det var over en Alen langt; han havde ogsaa en Pibe, og foer frem og tilbage med en Brand, ligesom Jo selv, og skulde tænde paa den: ret som det var saa slukkede den, saa tændte han paa igjen, og det blev ikke anderledes.

„End du," sagde Jo, „hører du til samme Fantefølget du med? hvor er du fra?"

„Jeg bor ikke langt borte, jeg du," svarede Manden, „og jeg raader dig til, at du passer dig for at gjøre saadan Støi og Kvalm herefter, ellers gjør jeg dig til en arm Mand."

„Naa, hvor bor du da?" spurgte Jo.

„Jeg bor her borte under Kjonen, og dersom vi ikke havde været der, saa havde den nok strøget med for længe siden, for du har lagt svært Ild paa iblandt; det har været varmt der, og den er ikke frakere, end at den falder overende, dersom jeg sætter Fingeren min bort paa den. Nu veed du det," sagde han, „og pas dig efter denne Dag."

Aldrig blev der spillet til Dans mere; Jo skilte sig ved Felen sin, og ikke fik de ham nogensinde til at røre nogen anden."

Under den sidste Deel af Smedens Fortælling havde Proprietairen rumsteret inde i Stuen; Skabdøre bleve lukkede op og igjen; der rasledes med Sølvtøi og Nøgleknipper; man kunde høre og vide, han var beskjæftiget med at læse igjen for al rørlig Eiendom ligefra Sølvkrusen til Blytobaksdaasen. Med Enden af Smedens Fortælling glyttede han paa Døren, stak Hovedet ud med Luen paa det ene Øre og sagde:

„Er du nu ude med Ræglerne dine og lyver igjen, Smed?"

„Lyver?" sagde Smeden meget stødt; „det har jeg aldrig gjort, for dette er sandt; jeg er jo gift med den ene af de Gjenterne, og Kjærringen min, Dorthe, hun laa selv i Sengen og saa den gamle Skjæggekallen; rigtignok vare de Gjenterne rare og ligesom halvfjollede, men det kom af at de saa de Underjordiske," tilføiede han med et harmfuldt Blik paa Proprietairen.

„Fjollede?" sagde Proprietairen, „ja det tror jeg nok; det er jo du ogsaa, naar du ikke er paa en Kant, for da er du rent bindegal. Kom, Smaagutter, og gaa op og læg jer, og sid ikke her og hør paa hans Røreri."

„Det maa jeg sige er daarligt sagt af Ier, Faer," yttrede Smeden med Overlegenhed. „Sidst jeg hørte det blev snakket Fjolleri og Rør, var da I prækede paa Nebberghaugen den 17de Mai," føiede han til i samme Tone.

„Hvilket forbandet Sludder!" brummede Proprietairen og kom stampende gjennem Kjøkkenet med et Lys i den ene Haand og en Pakke Akter og nogle Aviser under Armen.

„Aa, bi lidt Faer," sagde Smeden drillende, „og

lad Smaagutterne faa Lov at være her, saa skal I ogsaa faa høre en liden Stub; I har ikke godt af at læse i Lovbogen stødt I heller.

Jeg skal fortælle Jer om en Dragon, som blev gift med en Hulder. Det veed jeg er sandt, for jeg har hørt det af Gamleberthe, og hun er selv fra den Bygden, hvor det hendte."

Proprietairen slog bister Døren til, og man hørte ham trampe op ad Trappen.

„Ja ja, siden Kallen ikke vil høre, saa faar jeg fortælle jer den da," sagde Smeden til Smaagutterne, over hvem den bedstefaderlige Myndighed ikke længer udøvede nogen Magt, naar Smeden lovede at fortælle Sagn og Eventyr.

„For mange Aar siden," begyndte han, „boede der et Par gamle velstaaende Folk paa en Gaard oppe paa Hadeland. De havde en Søn, og han var Dragon, og en stor vakker Karl var han. Paa Fjeldet havde de en Sæter, og den var ikke som Sæterstuerne pleie være, men den var pen og godt opbygget, og der var baade Skorstensmur og Tag og Vinduer i den. Her laa de hele Sommeren, men naar de reiste hjem om Høsten, havde Tømmerhuggere og Skyttere og Fiskere og saadanne, som færdes i Skoven ved de Tider, lagt Mærke til, at Huldrefolk flyttede ind der

med Buskapen sin. Og med dem var der en Gjente, som var saa nauvakker, at de aldrig havde seet hendes Mage.

Dette havde Sønnen ofte hørt tale om, og en Høst, de reiste hjem fra Sæteren, klædte han sig i fuld Mundering, lagde Dragonsadlen paa Dragonhesten baade med Pistolhylstrene og Pistolerne og saa red han derop. Da han kom i Vangbredden, var der saadan Varme paa i Sæteren, at det lyste ud igjennem alle Mosefarene, og da kunde han skjønne, at Huldrefolket alt var der. Saa bandt han Hesten sin ved en Granlæg, tog den ene Pistolen ud af Hylstret og listede sig sagte op til Vinduet og tittede, og derinde i Sæteren saa han en gammel Mand og en Kjærring, som vare krogede og rent skrukkede af Alderdom og saa urimelig stygge, at han aldrig havde seet noget saa stygt i sit Liv; men saa var der en Gjente der, og hun var saa deilig, at han strax blev indtagen i hende, og syntes, han ikke kunde leve, hvis han ikke kunde faa hende. Alle havde de Korumper, og det havde den vakkre Gjenten ogsaa. Han kunde se, at de nylig vare komne, for det var netop ryddet op der. Gjenten holdt paa at vaske Gamlestyggen, medens Kjærringen gjorde Varme under den store Primkjedlen paa Peisen.

Net som det var, stødte Dragonen Døren op, og skjød Pistolen af lige over Hovedet paa Gjenten, saa at hun tullede bortover Gulvet. Men i det samme blev hun ligesaa fæl, som hun før havde været vakker, og en Næse fik hun saa lang som Pistolhylstret.

„Nu kan du tage hende; nu er hun din," sagde den gamle Mand. Men Dragonen var ligesom fjætret; der han stod, der stod han, og han kunde ikke flytte sig et Skridt, hverken frem eller tilbage. Den Gamle begyndte da at vaske Gjenten; saa blev hun noget ligere: Næsen minkede sagtens til det halve, og den stygge Korumpen blev opbunden, men vakker var hun ikke, det var Synd at sige.

„Nu er hun din, min staute Dragon, sæt hende nu paa Sadlknappen og rid til Bygden og hold Bryllup med hende. Men til os kan du lave til i det vesle Kammerset i Størhuset; for vi vil ikke være sammen med de øvrige Brudefolkene," sagde den gamle Stygfanten, som var Faer hendes; „men naar Skaalen gaar om, saa kan du se ud til os."

Han torde ikke gjøre andet; han tog hende med paa Sadlknappen og lavede til Bryllup. Men førend de gik til Kirken, bad Bruden en af Brudepigerne at staa vel bag hende, for at ikke Nogen skulde se at

Rumpen faldt af, naar Præsten lagde Haanden paa hende.

Saa drak de Bryllup, og da Skaalen gik om, gik den unge Manden ud i Kammeret, hvor det var laget til for de gamle Huldrefolkene. Den Gang saa han ingen Ting der, men da Bryllupsfolkene vare reiste, laa der igjen saa meget Guld og Sølv og saa mange Penge, at han aldrig havde seet saa megen Rigdom før.

Det gik nu baade godt og vel i lang Tid; hver Gang der var Fremmedlag, lavede Konen til for de Gamle ude i Kammeret, og altid laa der efter dem saa mange Penge, at de tilsidst næsten ikke vidste, hvad de skulde gjøre af dem. Men styg var hun og styg blev hun, og kjed var han af hende, og det var ikke frit for, at han var lidt slem iblandt, saa at han bød til at slaa og dænge hende.

Engang skulde han til Byen; det var paa Barfrosten om Høsten, og derfor skulde han lægge Sko under Hesten. — Han gik da til Smidien — for selv var han en dygtig Smed — men hvorledes han lagede det, saa blev Skoen enten for stor eller ogsaa blev den for liden, og aldrig vilde den passe. Han havde ikke flere Heste hjemme, og det led med det skred, saa det blev Middag og det blev Eftasverdstid.

„Kan du da aldrig faa lagt under den Skoen?" sagde Konen, „ikke er du rar Mand, men du er nok endda kleinere Smed. Der bliver ikke anden Raad, end at jeg faar gaa i Smidien og sko; er den for stor, kan du jo gjøre den mindre, og er den for liden, kan du jo gjøre den større."

Hun gik til Smidien, og det første, hun gjorde, var at tage Skoen med begge Næver og rette den ud.

„Se her," sagde hun, „saa skal du gjøre." Saa bøiede hun den sammen, som om den havde været af Bly. „Hold nu op Benet", sagde hun, og Skoen passede saa akkurat, at den bedste Smed ikke kunde gjort den bedre.

„Du er nok stiv i Fingrene, du!" sagde Manden og saa paa hende.

„Synes du det?" sagde hun. „Hvordan mener du, det var gaaet med mig, dersom du havde været saa stiv i Fingrene? Men jeg holder formeget af dig til at jeg skulde bruge Kræfterne mine paa dig," sagde hun.

Fra den Dag var han en aparte Mand mod hende."

„Nu synes jeg, vi kan have hørt nok for iaften," sagde Gamlemoer, da Fortællingen var til Ende, og reiste sig.

„Ja vi faa vel til at rusle paa os, siden Kallen har kurret sig," sagde Smeden og bad Godnat, men lovede Smaagutterne at fortælle mere næste Aften, og knyttede en Underhandling med dem om et Kvart Tobak.

Om Eftermiddagen, da jeg var ude i Smidien hos Smeden, skraaede han stærkt, hvilket altid var et Mærke paa at han havde drukket Brændevin; om Aftenen var han gaaet paa Bygden for at faa mere. Da jeg efter flere Dage saa ham igjen, var han mork og ordknap. Han vilde intet fortælle, uagtet Smaagutterne lovede ham baade Tobak og Akvavit. Men Pigerne mumlede om, at de Underjordiske havde haft fat paa ham og slaaet ham overende i Asmyrbakken. Der havde en Kjører fundet ham liggende paa Morgensiden, og da talte han over sig.

Huldreæt.

Vi havde været i Besøg paa Bjerke. Proprietairen og Gamlemoer roede hjem Søndag Aften; men Jomfru Marie og Smaagutterne havde efter mangfoldige Machinationer faaet Lov til at blive over til Mandag, for at vandre hjem over Aasen „og se Udsigten," hed det, og jeg, Præceptoren holdt af mange Grunde Følge med med. Den Mandag Morgen kom os alt for snart. Ledsagede af vor Vertinde, den gode Moer Bjerke og hendes Søn, vandrede vi op gjennem Bjerkehagens løvrige Lunde, hvor Rødstjerten og Bogfinken i Oretoppene feirede Dagen med raske, velklingende Slag, medens Fluesnapperne, vimsende mellem Grenene, gave sit Ord med i Laget, og Havesangeren, som beskedent skjulte sig bag Løvet, lod sin muntre Sang strømme ud fra de tætte, dunkle Kroner. Morgenen var saa stille og saa lun; Birkens Blade rørte sig neppe, og da vi kom op af Stien gjennem Engene, saa vi, naar der faldt et Solstreif i det Grønne, endnu Dugperlerne gynge funklende paa Kløveren og

6*

i Mariſtakkens foldede Blade. Svalerne ſtrøge lavt efter de fine Libeller; Buſkſkvætten ſad gyngende paa en Tiſtel og kvidbrede i Ageren. Her havde vi Lærkeſang fra den blaae Himmel, der paa alle Kanter omgjerdedes af lyſe Sommerſkyer, ſom ſkjærmede os mod den hede Sol.

Da vi vare paa hin Side Kongeveien, havde vi en anden Region. Det gik opad Aaſen; Furen og Granen hvælvede os ſvale Haller. Endnu løde Lærkernes Triller over til os; men de Toner, ſom havde hjemme her, vare kun de travle Meiſers ſkjærende Piben, Gjertrudsfuglens regnvarſlende Skrig, og Veirſtillernes Glam under Skyen. Trætte og mødige efter Stigningen, hvilede vi et Øieblik paa de flade, mosdækkede Klipper ved Præſtemyren, drak en Afſkedsſkaal med vort Følge, og kvægede os ved Synet af Dierens blanke Flade og de lave blaae Aaſer, vi ſkimtede mellem Fureſtammerne.

Smaagutterne vare alt ude paa Myren for at ſanke Multer og jublede, hver Gang de ſaa en rødmende Kart. Jomfruen og jeg fulgte da efter. Kranſet med Fure og Gran ſtrakte Moſen ſig fjerdinglangt ud mod Veſt ſom en ſtor Slette, hvis Ensformighed kun af og til afbrødes ved Grupper af ranke Siv med vaiende Toppe, eller ved Tuer af den lyſegrønne Cal=

mus, eller ved fremspringende Odder med Skytter-hytter af visne Grankviste ude paa Pynten, der stod som en Minde om Aarfugllegen fra Vaaren. Mod Nord, hvor vor Vei gik, var det knapt et tusind Skridt over. Trindt Bredden stod Lyngen i Blomster; men ude paa Myren vinkede os Mosliliens gule, prægtige Bæger, den skjæggede Bukkebladblomst og den sirlige Calla. Pyntet med nikkende Myrdun, Multebærblomster og fine Størgræs, spillede Mostæppet i de forskjelligste Overgange og gyngede under vore Fødder, som om det hvilede paa et bølgende Hav. Vi gjorde ogsaa en lille Afstikker for at sanke Multer. Da vi igjen kom frem mod Pynten af en af disse furekronede Odder, svingede Dunhammerne sine store valseformige Ax frem og tilbage over vore Hoveder; en skjærende Vind peb os i Ansigtet, og lige over for os stode mørke Skymasser med graalige, udvaskede Rande. Det bryggede til en Regnskur; vi følte alt enkelte Draaber. Jeg trøstede min forskrækkede Ledsagerinde med det Ly, vi skulde finde i den gamle Varde-hytte, som neppe laa et Par Bøssesfud borte, lige op for den ludende Fure ved Myren, og som stod igjen der fra Krigstiden. Da vi kom til Bredden, skylregnede det; men nu havde det ingen Nød, vi følte fast Grund under vore Fødder, vi vare i Skovens Læ, og

inden to Minutter vare vi oppe af Bakken og velforvarede i Vardehytten. Egentlig vare vi paa ingen Maade vel forvarede. Taget var styrtet ned; der var kun en liden Snip igjen deraf i det ene Hjørne, saa at vi frit kunde se Himmelens Fugle flyve over os. Men i det ene Hjørne, under denne lille Snip havde en menneskevenlig Skytter eller Vedhugger anbragt en Bænk af et Par Briskestammer mellem Tømmerstokkene, saa lang, at der med Nød og Neppe var Rum til To. Her maatte vi altsaa tage Sæde, og mig syntes, det var et herligt Sæde. Smaagutterne klattrede med Fare for Liv og Lemmer op paa Ruinen af den gamle Skorsten i det andet Hjørne og stode der mod den graae Himmel og trættede om de kunde se ni eller elleve Kirker, til de ikke saa de nærmeste Træer for Regn.

Man skulde vel tro, at vor Stilling i Krogen medførte Fortrolighed og gjensidig Meddelelse. Men det lod ikke saa; jeg sad og beundrede i Taushed Dierfladen, som gjennem Døraabningen viste sig matskimtende i Sky- og Regnsloret; jeg stirrede efter Smaagutterne paa Skorstensruinen, og paa mine egne Been. Stjal Blikket sig over til Naboerskeu, var det kun for at vende tilbage med dobbelt Fart. Denne Situation var baade komisk og erotisk; det var Kjærlighed i Huslærerkategorien. Nu sad vi der som et Par Høns paa

en Pinde. Grib Leiligheden! hviskede jeg til mig selv. Medens jeg gik og vadede i Myren, havde jeg memoreret den Tale, jeg havde tænkt at anbringe ved ti lignende Leiligheder. Hvorledes den lød, erindrer jeg ikke nu; men det veed jeg, at den stedse blev siddende mig i Halsen, naar den skulde bruges. Nu var det skjæbnesvangre Øieblik der igjen. Smaagutterne vare nede af Piben, og tumlede sig udenfor i Blaabærlyngen. Jeg holdt det for nødvendigt at begynde min Erklæring med en vis Kjækhed, og jeg vovede virkelig at lægge min Arm om hendes Liv; men det viste sig snart, at Jomfruen var meget kjækkere end jeg. Hun sprang op og stod truende og lattermild for mig.

„Hvad vil De mig? Min Gud! veed De hvad De vover?" sagde hun. „De kjender jo min Slægt! De veed vel, at jeg stammer fra Huldrefolk, og at der rinder Troldblod i mine Aarer?"

„Min bedste Jomfru", sagde jeg Stakkel, der imidlertid var kommen en Smule til Sans og Samling igjen; „jeg fatter Dem ikke; jeg veed ikke," tilføiede jeg for dog at sige noget, „om en saa fordægtig Herkomst?"

„Nu, det var da rart at Moer, som har fortalt Dem saa mange Eventyr og Historier, ikke har fortalt Dem det! Min Oldemoder eller Tipoldemoder var

jo en virkelig Hulder. Nu skal De høre; men hvis De ikke vil, at jeg skal blive gjennemvaad, maa De forunde mig at sidde i Fred paa Pinden ved Deres Side. Nu da, mine Tipoldeforældre eller Tiptipoldeforældre (det veed jeg ikke rigtigt) laa til Sæters en Sommer. De havde en Søn, og han var med dem. Da det led paa Høstsiden, og de skulde reise hjem fra Sætren, sagde Gutten, at han vilde blive igjen der, for han havde Lyst til at se om det var sandt, hvad de sagde, at Huldren kom did med sin Buskap, naar Folket reiste hjem. Forældrene syntes ikke noget om dette og sagde, at det kunde han nok tro, det var baade vist og sandt, hvad saa mange vidste at fortælle om. Sønnen gav sig ikke; han vilde blive der alligevel, og tilsidst fik han Lov; til Niste gave de ham et Fad Flødegrød, og saa reiste Forældrene. Net som han laa i sine egne Tanker, begyndte det at blive levende ude paa Sætervolden. Han hørte Bjelderne klinge, Kjøerne brølede og Sauerne brægede, og der var en Snakken og en Styr og en Studsen og en Stellen, akkurat som naar Bølingen kommer til Sæters. Om lidt blev det stilt, og en Stund efter kom to Fruentimmer ind. Den yngste af dem var saa vakker, at det ikke var nogen Maade paa. De gave sig til at rydde og stelle derinde, og begyndte at koge Melke-

grød. Imedens lod Gutten som han sov. Huldren havde ikke lagt Mærke til ham i Begyndelsen; men med Et begyndte den yngste at græde.

„Nu, hvad feiler dig? hvad græder du for?" sagde den anden.

„Aa jeg synes, den Gutten er saa vakker, jeg, Moer, at jeg ikke kan være til, hvis jeg ikke faar ham; men det gaar vel ikke an?" sagde den yngste.

„Tys, tys, vi skal snakke med ham," sagde Moderen, og søgte at stagge hende. Saa satte de sig til at spise, og nu lod Gutten som om han vaagnede og hilste paa dem. De bøde ham at spise, men han takkede for sig og spurgte, om de ikke heller vilde smage paa den Flødegrøden, han havde til Niste.

Jo, det vilde de gjerne, for Flødegrød, skal jeg sige Dem, er det bedste, Huldren kan faa. De spiste da sammen og snakkede baade om et og andet, og hvorledes det nu var, saa sagde Moderen til ham:

„Du er en vakker Gut, og Datter min synes godt om dig; liker du hende, og du vil love mig at gaa til Præsten og faa hende døbt, saa kan du tage hende. Men snild maa du være mod hende, saa skal det ikke mangle jer paa Hjemmegifte. I skal faa Alt det I behøve til Gaardsens Brug og Drift og mere til.

Aa ja, Gutten syntes nok, han kunde like hende, og saadant et Tilbud var ikke at vrage. Saa lovede han, at han skulde gaa til Præsten og faa hende døbt, og snild skulde han ogsaa være. De reiste da hjem, og hun blev døbt, og de holdt Bryllup og levede baade godt og vel, som man siger.

Engang, han havde været lidt slem og gjort hende imod om Dagen, hørte han saadan Larm og Styr paa Gaarden om Natten. Men da han kom ud i Svalen om Morgenen, var hele Gaarden fuld af alt det, som kunde behøves baade til Gaardsdrift og Husholdning. Der var baade Kjøer og Heste, og Plove og Høslæder, og Ringer og Bytter, og alle mulige Ting.

Da det led til Høsten igjen, og Kaalen blev stor, og Konen skulde til at hakke og stelle til Slagtingen, saa havde hun ikke noget Hakkebret og ikke heller noget Hakketrug. Hun bad da Manden tage Øxen og gaa op i Fjeldet og hugge ned den store Furen, som stod ved Myren paa Sæterveien; hun skulde have den til et Hakketrug.

„Jeg mener, du er styren, Kjærring!" sagde Manden. „Skulde jeg hugge ned det bedste Træ i Tømmerskoven til at gjøre Hakketrug af? Og hvorledes skulde jeg faa den hjem fra Fjeldet paa denne

Tid, den er jo saa diger, at ingen Hest orker at drage den?"

Hun bad Manden ligevel; men da han slet ikke vilde gaa, saa tog hun Øxen, gik op i Skoven, hug Furen ned og kom hjem med den paa Ryggen. Da Manden saa det, blev han saa forskrækket, at han aldrig siden torde sige hende imod, eller gjøre andet end hun bad om, og fra den Tid var det aldrig Uenighed mellem dem. Det var Historien. Hvilken stærk og slem Mand min Bedstefader var, har De vist hørt; min Fader, Proprietairen, kjender De," sagde hun truende og med Ironi; „De kan altsaa slutte Dem til hvad de kan vente, hvis De bringer mig i Harnisk."

„Du vil nok blive her med det samme du, Marie," sagde Smaagutterne, som aldeles blaasorte om Munden, viste sig ved Døren med et umaadeligt Knippe Blaabærlyng. „Det er forbi med Regnet for længe siden," sagde de; „kom nu og lad os gaa."

Vi reiste os; de rige Arabesker, det prægtige Løvværk af Moser og Lavarter, der dækkede de fugtige Stokkevægge, spillede forfriskede ved Regnet i det glimrende Sollys. Udenfor i Skoven var der en Glæde over alle Planter og Fugle. Pyroler og Linneer udsendte Strømme af Vellugt, og Granen drysede sin Duft over os. Skoven var fuld af Fug-

lesang og Glæde; i hver Top sad der en Maaltrost og spottede min Kjærlighed; Gjerdesmutter og Fuglekonger sang omkap og jublede glade over sin Lykke; kun en enlig Rødkjælke klagede mellem de tætteste Grene.

Medens vi vandrede ned ad Skraaningen gjennem Skoven, laa Ovre-Romerike for os i Solskinnet; over de vestlige Aaser hang Regnet endnu som et graat Slør; men mod Nord var det saa blankt og klart; Mistbjerget, disse Egnes Dientrøst, hvælvede sig der som en blaalig Kuppel, og vi saa Bakkerne og Skovene, og Kirkerne og Gaardene, og Smaagutterne kjendte grant den røde Staldbygning hjemme paa Gaarden. Det gik raskt nedover; Marie løb omkap med Smaagutterne; jeg slentrede efter, stirrede melancholsk ud i det vandløse Landskab, og læskede min Tørst med saftige Blaabær. Vi vare ikke længe om det sidste Stykke; men da vi kom i Hjemhagen, stak Middagssolen saa brændende hedt, at det ikke var til at holde ud. Marie satte sig i Græsset under den gamle Eg, og vi fulgte Exemplet. Da bølgede der pludselig en Tonestrøm hen over os. Forundret lyttede Marie og stirrede op i Hvælvet af den mørke, skyggerige Krone, som om hun ventede at faa Die paa alle Skovens vingede Sangere. Jeg kjendte Tonerne; det var en sjelden Gjest i Egnen, det var den gulbrystede San-

ger, der gav os denne Concert. Den var i sit bedste Lune; den skreg som Falken og smaanynnede som Sisikenen. Den gav os Lærketriller og Stærresang og Svalekvidder; den kjendte Maaltrostens og alle Sylviers Toner. Det var et sandt Potpourri af Fuglesang med Jubel og Smerte.

„Hører De denne?" raabte Marie, idet hun sprang op og dansede om under Træet: „ved disse Toner føler jeg min Huldrenatur; jeg føler, at jeg hører hjemme her, ligesaavist som De tilhører Byen og Bøgerne og Komediespillet og Lirekasserne!"

En Halling med Kvannerod.

En Dag efter Markedet i Vinter sad jeg med min Pibe og læste i en Bog foran den aabne Ovnsdør, i det jeg kvægede mig ved Varmen, der strømmede ud i Værelset fra det Baal, som brandt i den gamle Kasse. Veiret var nemlig saa koldt, at man kunde have Lyst til at krybe ind i Ovnen, og i mit Værelse havde Solskinnet neppe formaaet at fordrive Februarfloraens Isblomster og Rankeslyngninger fra Vinduesruderne. Det bankede paa Døren; men det var ingen almindelig Banken; ikke nogen enkelt bøiet Kno frembragte denne Lyd; det var et gjentaget Slag af en knyttet Næve med Lovvante paa. Jeg gjettede forgjæves paa, hvem det kunde være, som meldte sig paa en saa eiendommelig Maade. Førend jeg havde sagt „Kom ind," blev Døren aabnet, og ind gjennem den steg en gammel Bonde i Hallingdragt, med faste,

sikre Skridt. Den klingende Kulde havde rimet hans graae, tottede, lange Haar og børstede Skjæg, men Kulden syntes ikke at være ham til Plage; thi en sid, sort Kofte og Vesten, som bar Spor af, at den engang, da den endnu eiede Farve, havde været blaa, stode aabne og viste den bare, haarrige Bringe. Hans muskelfulde, men temmelig krumbøiede Underlemmer vare dækkede med sorte Knæbuxer og graae Snesokker. Paa Fødderne havde han Sko af uberedt Koskind. En rød Halsklud, et Par store Lovvanter og en Faareskinds Hue fuldendte Klædedragten, der bar ligesaa kjendelige Spor af Veirets og Tidens Virkninger som hans Ansigt, der havde et læderagtigt Udseende. I Haanden bar han et stort Knippe Angelikarod.

„Gudag, Tak for sist; no ha me et finnt Vær," sagde han, idet han tog Huen og Vanterne af.

„Det var Pokker, kalder du dette fint Veir?" sagde jeg.

„Ja misant æ dæ ej forskrekkjilé Kjøld, me hava no um Dagadn," svarede han, idet han lagde sine Sager fra sig paa en Stol og varmede sine store Næver ved Ilden.

„Saa du synes dog, det er koldt? Men det er sandt, du er vel fra Hallingdal?" sagde jeg, idet jeg erindrede, at hans Udtryk om det fine Veir var en

Talemaade, som Belanstændighed byder at begynde enhver Samtale med i flere af Fjeldbygderne.

„E æ so ja, rettigt nok du! e æ or Aalsgjæld i Hallingdal; — du kan vel inkji ha sett me forr kanskji? — e ha no faré mykjy ut paa Bygdo — ja men ha e so, ja! aa fær no stundo enno, saa gamal e æ — ja misant! — Du ska 'kje handle taa me noko Kvannerot idag — rettigt taa den beste?" sagde han, i det han brugte den overvættes fuldstændige Udtryksmaade, der synes at være eiendommelig for mange i det Dalstrøg, han var fra.

„Jeg har ikke Brug for den; den bruges jo til at sætte paa Brændevin, og det drikker jeg sjelden."

„Drik du 'kji Brænevin? no daa! E tikji no dæ æ Kar saa se ein Dram fastand, naar dæ æ kalt i Væré. Dæ ska væra mange, ha e høyrt gjeté, som ha tikji se te drikke bærre Vatn: aa ja, dæ kann so væra — dæ æ no inkji mejr paakosta dæ, dei kunne daa bærre gaa burti Grové, so hava dei sitt Fornø'n; men dæ bli Troll i turre Sumra. Ellest kan du nokk kjøpe taa me noko Rot lill, for o æ velbehagelig aa tyggjy aa overmaatelé bra for Magared aa atskjilige Sjukdomma."

Jeg kjøbte nogle Kranse af ham for at faa ham til at opholde sig en Stund, bad ham sidde ned og

varme sig en Smule ved Ovnen og anmodede ham uden Omsvøb om at fortælle mig nogle Eventyr.

„Om Haugatroll ell' so, meina du?" spurgte han. „Hatt' du Moro te høyre om slikt? E tru 'kji e æ go te minnas noko no; ellest kunna e væl ha høyrt enkort for lang Ti sea. Ein bli so stutthugsén, naar Ein bli gamal, — ja men bli Ein so, ja! Men e kunna væl sea de taa, kos dæ bar te, daa 'n Haakun Haukeli smorde aav ølleve Eikerværinga i Branesvegji eigaang."

„Det kunde være morsomt nok; men kan du ikke heller se til at komme ihu og fortælle mig noget om Huldren og de Underjordiske?"

„Ja dæ va no dæ; la me sjaa," sagde han eftertænksom — „jau, no kjem e ihug noko, som e ha høyrt taa'n Mosyst mina om slikt, som du meina. Dæ va paa Nysætstølé, ja du veit væl inkji, kor Nysætstølen æ, du?"

„Det veed jeg, den ligger jo i Nærheden af Nysætknippen. Da jeg for en ti Aar siden besøgte Hallingdal, var jeg oppe der ogsaa."

„Nei ha du vaaré dær?" sagde den Gamle, fornøiet over at jeg var kjendt i hans hjemlige Egne. „Ja so daa! du va væl paa Nysætknippé mæ daa? Der saag du vitt, du! Ein fér væl burt paa Hal-

lingskarvé, Skogshodn, aa mangfoldige Fjell imot Valdres. Kanskji du gjikk etté Rjupu? Veia du mykjy?"

„Jeg var paa Rypejagt, som du siger; jeg fik ogsaa nogle ved Nysætknippen, og fra Toppen af den saa jeg vidt udover alle Fjeldene deroppe; men glem nu ikke det, som du kom ihu, det som du hørte af Moster din paa Nysætstølen."

„Ja, dæ va so dæ, ja — rettigt nokk du," tog han tilorde. „Dæ va ho gamle Birgit Sandehuse, Mosyste mi, ho laag paa Nysætstølé eigaang, mæ ho va Gjente. Dæ va langt paa Haustè, men dei totte, dæ kunna væra bra aa sita paa Stølé enno eitt Bel, forr dæ va finnt Vær og gjilt Beite enddaa i Fjællé. So va dæ ein Kveld daa, som ho va eismal paa Sætern; ho tvelte se daa, att dæ kunna koma enkort te'n, aa forr aa væra hugheil, meinte 'o, so tok 'o ein Nabb aa slo affor Døré, forr 'o la se. Daa 'o hadde ligji ei Stund, sprang Døré upp. Detta synstes 'o no var artigt, laut daa upp or Sengen aa sætte Nabben atti, maaveta; men dæ vara 'kji lengji so dat Nabben ut att. No tok 'o te undras kos detta kunna ha se, aa meinte dæ, ho skulde no væl sagte faa Nabben te sita; dreiv 'n saa inn me ein Oxehamar so halt, at dæ va sjaaand te, dæ kunna væra Uraa aa faa'n ut att. Aa jau, de vart nokk enddaa

Raa te saa'n ut, ska e tru! Dæ va 'kji meir ell' so, ho Mosyste va ve skull sobdne atte, — aa dæ æ no 'kji so lengji forr Gjentudn sobdne, naar dei inkji hava Guta hjaa se — saa slaug Rabben or, aa Døré upp so dæ skrala; aa so høyrde 'o kos dæ tuste kring alle Røna i Buen mæ atskjilig Læte, so dæ va reine spøkjilé. Ho kunna ingjin Ting sjaa, aa Værmen va no mest sløkt paa Aarén mæ; men daa vart 'o so reine forfæld, so 'o mest va ve uveta, forr 'o skjønte, dæ maatt' være Haugafolke — ja mi sant va dæ dei, som voro ute, dæ va dæ!

So va dæ ein Dag trast etté, 'o Birgit gjætte Kjydn burtundé Nysætknippé. Rett so dæ va, fekk 'o høyre Gampa, som kneggja, Kjy, som rauta, Bjelleskrammel aa Gjentu, som svalla aa leto paa Lu aa Prillahodn, plent, som naar dei bufore. Ho styrde kringum se paa alle Kanta, men saag korkji Folk ell' Krytyr, aa so kunna 'o nokk veta, att dæ maatt' væra Haugafolke, som komm me Bølingen sin te Stølé. No skunda 'o se drive Krytyré heim att, aa sa taa ve hine ko ho hadde fornaamé. So snugga dei se te buføre paa Heimsæteren daa, for dei taalde no 'kji drygjy lenger paa Langstølé; dei voro rædde, at Haugafolkji skull' bli ille, naar dei soto over Tié, sér du."

Jeg vogtede mig vel for at forstyrre den Gamle

i hans Tro og lukke hans Mund ved en sig paatrængende Forklaring af det Naturphænomen, han sidst havde omtalt. Efter mit Kjendskab til Egnens Dale, Dækker og steile Høider, var det mig klart, at en hjemvendende Bufærd var dragen gjennem en af de fjernere Smaadale, saaledes at Lydbølgerne af Hestenes Knæggen, Kjøernes Brølen og Bjelder, og Pigernes Tale, Lok og Lur, formedelst de mellemliggende Høider og Bakker, ikke umiddelbart, men først tilbagekastede fra Nysætknippens steile Sider, havde naaet Birgits Øre og bragt hende til at tro, det var Huldren, da hun intet kunde opdage. Jeg opfordrede ham til at fortælle flere Historier fra Stølen.

„No højré Ein mest alder, at noken fornæm dei Underjordiske," begyndte han igjen; „dæ maa væra forrdi Folke inkji trur viar paa dei lenger; aa ja, dæ kan so væra! Men forr i Tié va dæ 'kji so sjelda, att dei baade høyrde og sogo dei; jamen sogo dei dei daa, dæ va enddaa likt te dæ. E ska fortælja dæ ko som hænde Gomo henna Birgit ei Gaang, ho skull' buføre heim om Hausten; dæ va snodigt nokk dæ mæ. Daa ho hadde kokt Bufargrauten om Morgon den Dagen, dei skull' reise, sætte 'o 'n uppaa Buatakji, att 'n skull' kaalne; men daa dei skull' snugge se te aa dei la Kløvjadn paa Gampo, va 'o no so annsam daa,

maaveta, at 'o gløymde Grauten aa komm 'n 'kji ihug, forr dei vore komne eit Stykjy paa Heimvegji; daa snudde 'o att forr aa taka 'n mæ se; men som 'o komm attende, va Grauten burte. Ho leitte aa leitte baade høgt aa laagt; men dæ va ingjin Graut. Daa 'o so va ve vende att, vart 'o varé ein graa Sau, som sigla framm aa attende paa Vollé. Dæ va ein Fremmansau, som 'o inkji kjende, stor aa ven, mæ Ull so lang, att 'o hekk ratt ne aat Marken, ja dæ gjele 'o, aa ho totte 'o hadde alder sett so gjild Sau forr. 'Kanskji dena Sauen høyre te hjaa Haugafolkji', tænkte 'o, 'aa dei ha tikji Grauten, aa vilja gjeva me Sauen att istan.' — „Takk forr Byté," sa 'o aa tok Sauen mæ se. — „Sjøl Takk forr Byté," svara dæ burti Hallé."

Den Gamle sad endnu en Stund og fortalte om Fjeldene i Hallingdalsiraften, om Ryper, om Gauper, om Fjeldfras og Bjørne; thi i sine yngre Dage havde han været Skytter. Men om Huldren og Haugefolket vidste han ikke mere. Alderdommen havde gjort ham „saa stutthugsén", sagde han.

Anmærkning. Det l, som her er brugt, skal betegne den eiendommelige, tykke L-Lyd, der forekommer i de fleste akershusiske Dialekter og som deels træder istedenfor l, deels for rd i det gamle Norske.

Lundeætten.

For en Del Aar tilbage reiste jeg nordefter til Gudbrandsdalen, over Hadeland og Toten, paa Vestsiden af Mjøsen. Paa Sveen, et Skifte i Biri, fik jeg en doven Hest og en noget gammelagtig, snakkesyg Mand til Skydskarl. Ingen af Delene gik mig nær til Hjerte. Det havde ingen Hast; Svennæs, hvor jeg som sædvanlig agtede at prøve Gjestfriheden og tage Nattekvarteer, kunde jeg naa i god Betids, og Mandens sjeldne Livlighed og spydige Bemærkninger om adskillige af Bygdens Folk, som jeg kjendte, forsonede mig i nogen Maade med hans uendelige Snakkelyst. Dertil kom, at det var en deilig vaarlig Aften. Solstraalerne brøde sig glinsende og tindrende i Mjøsens Flade, farvede Skyerne og spillede mellem det unge Løv. Aaserne i Faaberg, der begrænsede Landskabet fjernt i Nord, bleve mørkere og tabte sig i dybe blaae og violette Fortoninger, medens Aftensolen lagde sin gyldne Glans over den rige Ringsakerbygd paa hin Side.

Da vi vare komne et Stykke forbi Odden, fik Hesten det Indfald at stanse i en Bakke. Næsten lige foran os laa Biri Kirke i nogen Afstand, og til venstre længere bort paa en Høide laa en Gaard med en mørk Aas i Baggrunden. Jeg erindrede ikke dens Navn og spurgte derom.

„Det er Lunde," sagde Manden. „Det er rart, I ikke veed det, som er saa kjendt her. I har da vist hørt tale om „Lundeblod og Lundetull"; det er velkjendte Ord i Biri, det, veed jeg."

Nei, det kjendte jeg ikke til, og bad ham om en Forklaring, som han var saare villig til at meddele.

„Paa det Lunde," begyndte han, „har det altid været rare Folk; de sige, der har været Huldrefolk, og rent anderledes have de ogsaa været end alle andre Mennesker; derfor er „Lundeblod og Lundetull" kommen for Orde her i Biri. Engang var en Kjærring paa Lunde, som hedte Aase. Hun blev borte i Barselseng, og det laa en Olderkubbe i Sengen istedenfor hende. Siden den Tid er det blevet Skik her at sætte Kniver over alle Dørene, naar en Barselkone faar de første Rier, for at det ikke skal komme Troldskab til hende. Det var de Underjordiske, som toge hende, og de havde været efter hende længe før ogsaa, for da det var Fæsterøl for hende paa Lier, toge de hende

og satte hende paa Hovedet i et Vandkar, men da var det saa mange Folk, som stode ude paa Trokken, at hun ikke kom til Skade; og saa sagde det borte i Bakken ved Staburet, at det kom af, hun ikke havde Fæstering. Men siden den Tid gaar hver Tøs, som har sig en Fant, med Fæstering.

Søn efter denne Aase hedte Dagfind, og det var en Karl for sig selv, det ogsaa. Saa knap og gjerrig var han, at det ikke var noget Lag paa det: naar han skulde hugge Ved, satte han Stabben udenfor Kjøkkendøren og sagde til Fattigfolk: „Gaa ikke ind, for Kjærringen er saa knap og saa gjerrig; du faar ikke noget af hende ligevel." Men det var ikke sandt; Eli var en snild Kone, og en bedrøvelig Ende tog det med ham, for han hængte sig i en Birk udenfor Stuevæggen. Stubben af den staar der endnu.

Denne Dagfind havde tre Børn, og de hedte Aase, Peer og Amund, og Amund lever den Dag idag, men værre Folk har det vel aldrig været til. Aase hun var saa mager og saa fæl og styg, at hun gjerne kunde have skræmt Viddet af Fanden. Hun laa næsten bestandig i en stor Kiste med Laag paa, ja Ritmesteren veed det nok, han, for han kom engang til at lukke paa Laaget, og saa stak hun ud den tørre Kloen sin, rigtig som en Høgeklo, og slog igjen Laaget midt for

Næsen paa ham. — Peer han var rent huldrin, han gik og stampede Smaaveie i alle Jorderne sine med et Grev og rev op Bringebærbuske og Jordbærblomster, for at der ikke skulde komme Folk og Unger did og sanke Bær. Om Sommeren gik han meget og drev om paa Aaserne og i Fjeldet og saa paa Hestene, for han kjendte alle de Heste, som fandtes i Bygden og mange fra andre Bygdelag og. Selv havde han ogsaa altid staute og gjæve Heste, men han tæmmede dem aldrig før de bleve sex, syv Aar gamle, da tog han dem med til Skoven og hug ned en stor Gran, spændte dem for den og lod dem trække den hjem, saa bleve de spage, maavide; og naar han skulde sælge Heste eller Kjøer, havde han ogsaa en rar Skik: han borede et Hul i Staldvæggen og tog en Dot af Rumpen og slog fast i Hullet med en Plug, og lod saa Dyret gaa, saa Dotten blev siddende igjen; det gjorde han for at de ikke skulde trække Lykken fra Gaarden, og hele Sørvæggen sidder fuld af Plugger og Tagldotter den Dag idag er.

Peer Lunde gik ofte til Kirken, men han gik aldrig ind, uden han var til Alters. Medens Almuen hørte Gudsord, gik han om paa Hestegaarden og snakkede med Hestene. Og medens det var Altergang, smøg han ned i Ligkjelderen og sad der til de Andre

kom frem til Alteret, saa kom han frem, og naar han havde nydt Sakramentet, gik han til Kjælders igjen, til Almuen var gaaet ud af Kirken. Peer Lunde var meget for at tjærebrede Alting med; han tjærebredte sig selv imellem, og han tjærebredte Staburflesket sit og slog det fuldt med Skomagerpinder. Da han var død, var det et helt Stabur efter ham, fuldt af Uld og uheglet Lin, og Flesk og Smør, som var mange Aar gammelt og saa harskt og bedskt som Galde; men Staburet, det havde han spigret til og lukket med Plovlænker paa alle Kanter. Ja han var rigtig en rar Karl den Peren, for en Gang, medens gamle Lensmanden levede, kom han til ham og gav ham en Hestesko til Ferskmad. Han døde da, men han døde ikke nogen Udød, som Folk troede. Efter ham fik Amund Gaarden, og han lever endnu. Han er den ligeste af dem, for han har været ude blandt Folk og tjent som Dragon for Bratter. Det er en stor, svær, fed Mand, men han er saa blas i Ansigtet som et Lig. Han er nu lidt rar han ogsaa, for engang Ritmesteren kom paa Visitering, paraderede Amund paa Gaarden med en Fodertap under Armen istedenfor Fouragerlue, og saa var han saa slem efter Brændevin, han drak et Par Potter om Dagen, sagde de. Her et Aar begyndte han at drikke Rødvin, men det holdt han snart

op med, for han syntes, den var for sur. Nu drikker han fire Potter Kaffe om Dagen, og desimellem ligger han paa Badstuen og heder den og tuller sig ind i Skindfelder. Om Sommeren klæder han Varmen ude, for jo varmere det er, des flere Trøier tager han paa.

Men saa var det gamle Aase Lunde. Lang Tid efter at hun var bleven borte, gik Hans Sigstad og ledte efter Hestene sine paa Sigstadmoerne; men førend han vidste hvorledes det var, saa kom han ved Domstenene, og der var han inde ensteds, som han aldrig havde seet før, og det var saa gildt der ligesom paa et Slot. Der gik en Kjærring og stelte, og hende syntes han, at han skulde kjende, men han kunde ikke huske, hvor han havde seet hende.

„Kjender du ikke mig, du?“ sagde hun.

„Jo, jeg synes nok jeg skal kjende dig,“ svarede han.

„Ja jeg er Aase Lunde, som blev borte i Barselseng,“ sagde hun. „Jeg kjendte dig vel, da du var en Smaagut, og her har jeg været siden den Tid. Havde de bare ringet lidt til med Kirkeklokkerne den Gangen jeg blev borte, saa havde jeg sluppet herfra; for jeg havde alt det ene Benet over Hafellet, men da de holdt op, maatte jeg tilbage igjen. — Du gaar og leder efter Hestene dine, du,“ sagde hun, „men jeg skal

sige dig det, at Manden min og Granderne hans, de kjøre med dem hvert Dieblik, og det kommer af, at Gutterne dine slaa efter Hestene med Bidslet, naar de slippe dem. Men nu kommer Manden min snart hjem, og træffer han dig her, saa farer du ilde."

Sigstaden gik og fandt Hestene sine strax efter. Siden har ikke nogen hverken hørt eller spurgt Aase Lunde; men er hun ikke død, saa lever hun vel endnu og bor i Huldreslottet ved Domstenene paa Sigstadmoen."

Skyggerne stege længre og længre frem over Bærisiden og Mjøsen; Aftenens Svalhed hvilede over Egnen. Vinden kom og susede og hviskede i Træernes Kroner og bar med sig Bud og Hilsen fra den blomstrende Hæg og alle Markens og Skovens duftende Blommer til Fuglene, som nys vare komne hjem fra Syden, og sad bag Løvet og nynnede og sang om de deilige Eventyr, de havde oplevet paa sine Reiser i Grækenland og Marokko.

Det sidste Stykke af Veien gik hurtigt. Paa Svennæs fik jeg Bekræftelse paa Sandheden af, at Peer Lunde havde givet gamle Lensmanden en Hestesko til Ferskmad, plugget sine Heste fast ved Halen i Staldvæggen, naar han skulde sælge dem, og i det Hele paa Troværdigheden af min Skydsguts Fortællinger.

En gammeldags Juleaften.

Vinden peb i de gamle Lønner og Linde ligeoverfor mine Vinduer; Sneen føg ned igjennem Gaden, og Himlen var saa mørkladen som en Decemberhimmel kan være her i Christiania. Mit Humeur var ligesaa mørkt. Det var Juleaften, men det var den første Juleaften, jeg ikke skulde tilbringe ved den hjemlige Arne. For nogen Tid siden var jeg bleven Officeer og havde haabet at glæde mine gamle Forældre ved min Nærværelse, havde haabet at vise mig for Hjembygdens Damer i Glans og Herlighed. En Nervefeber havde bragt mig paa Hospitalet, som jeg først havde forladt for en Uges Tid siden, og jeg befandt mig nu i den saa meget prisede Reconvalescenttilstand. Jeg havde skrevet hjem efter Storeborken og min Faders Finmut, men Brevet kunde neppe komme til Dalen førend anden Juledag, og først under Nytaar kunde Hesten ventes hertil. I Byen havde jeg ikke en Kammerat, der interesserede mig eller som interesserede sig for mig,

ikke en Familie, jeg kunde bygge mig ved. De to gamle Jomfruer, jeg logerede hos, vare „godslige og snille," og havde med megen Omhu taget sig af mig i Begyndelsen af min Sygdom. Men disse Damers Manerer og hele Maade at være paa, var altfor meget af den gamle Verden, og undertiden fortalte de mig med det største Alvor Historier, hvis mangehaande Overnaturligheder og naive Tilsnit idetmindste for Byens Vedkommende tilhørte en svunden Tid. Der var isandhed noget Correspønderende mellem mine Damer og det Hus, de beboede. Det var en af disse gamle Gaarde i Toldbodgaden, med dybe Vinduer, lange skumle Gange og Trapper, mørke Rum og Lofter, hvor man uvilkaarlig maatte tænke paa Nisser og Spøgeri, kort, netop en saadan Gaard, maaske det endog var den samme, som Mauritz Hansen har skildret i sin Fortælling: „Den Gamle med Kysen." — Dertil kom, at deres Betjendtskabskreds var ligesaa indskrænket som deres Tankesphære; thi foruden en gift Søster kom der aldrig andre end et Par kjedelige Madammer. Det eneste Oplivende var en smuk Søsterdatter og nogle muntre, livlige Broderbørn, som jeg altid maatte fortælle Eventyr og Nissehistorier.

Jeg søgte at adsprede mig i min Ensomhed og i mine mismodige Betragtninger ved at se paa alle de

travle Mennesker, der travede op og ned ad Gaden i Snefog og Vind med rødblaae Næser og halvlukkede Øine. Det begyndte at more mig at iagttage den Travlhed og det Liv, som herskede over i Apotheket: Døren stod ikke et Øieblik, Tjenestefolk og Bønder strømmede ind og ud, og gave sig til at studere Signaturerne, naar de kom paa Gaden igjen. Tydningen syntes at lykkes for Nogle; men undertiden tilkjendegav langvarig Grunden og en betænkelig Rysten paa Hovedet, at Opgaven var for svær. Det skumrede; jeg kunde ikke iagttage Ansigterne længer, men stirrede over paa den gamle Bygning. Saaledes som Apotheket da var, stod det med sine rødbrune, teglfarvede Vægge, spidse Gavle og Taarne med Veirhaner og Blyvinduer som et Minde af Bygningskunsten i Fjerde Christians Tider. Kun Svanen var da som nu meget tranquil med Guldring om Halsen, Ridestøvler paa Fødderne og Vingerne udspændte til Flugt. Støi og Børnelatter i Sideværelset og en meget jomfrunalsk Banken paa Døren afbrød mig i de Betragtninger, jeg var ifærd med at anstille over fængslede Fugle.

Paa mit „Kom ind" indtraadte den ældste af mine Vertinder, Jomfru Mette, spurgte til mit Befindende med et gammeldags Knix og bad mig med mange Omsvøb, at tage tiltakke hos dem om Aftenen. „De har

ikke godt af at sidde saa alene her i Mørket, snille Hr. Løitnant," tilføiede hun, „vil De ikke komme ind til os med det samme. Gamle Moer Skau og min Broders Smaapiger ere komne; det vil maaske adsprede Dem lidt; De holder jo saa meget af de glade Børn?"

Jeg fulgte den venlige Indbydelse. Da jeg traadte ind, spredte et Baal, der blussede i en stor firkantet Kasse af en Kakkelovn, igjennem den vidtaabnede Ovnsdør, et rødt ustadigt Lys ud i Værelset, som var meget dybt, og meubleret i gammel Stil med høiryggede Stole, betrukne med forgyldt Ryslæder, og en af disse Canapeer, beregnede paa Fiskebensskjørter og Storkenabelstilling. Væggene vare prydede med Oliemalerier, Portraiter af stive Damer med opstrammede Ansigtstræk og pudrede Coiffurer, af Oldenborgere og andre berømmelige Personer i Pandser og Plade eller røde Kjoler.

„De maa sandelig undskylde, Hr. Løitnant, at vi ikke have tændt Lys endnu," sagde Jomfru Cecilie, den yngre Søster, der i det daglige Liv almindelig nævnedes Sillemoer, idet hun kom mig imøde med et Knix, Mage til Søsterens; „men Børnene tumle sig saa gjerne ved Ilden i Skumringen, og Moer Skau hygger sig ogsaa ved en liden Passiar i Ovnskrogen."

„Passiar mig hid, Passiar mig dig, du koser

dig selv ved en Fadderſladder i Skrædderkimen, Sillemoer, og saa skal vi have Skylden," svarede den gamle, asthmatiske Dame, der tituleredes Moer Skau.

„Nu se, god Aften, Faer, kom og sæt Dem her og fortæl mig hvorledes det er med Dem; De er minsandten bleven dygtig afpillet," sagde hun til mig og kneisede over sin egen svampede Trivelighed.

Jeg maatte berette mine Fata og døiede til Gjengjæld en meget lang og detailleret Beretning om hendes Gigt og asthmatiske Plager, som til al Lykke blev afbrudt ved Børnenes larmende Ankomst fra Kjøkkenet, hvor de havde aflagt et Besøg hos det gamle Husinventarium, Stine.

„Faster, veed du hvad Stine siger, du?" raabte en liden væver, brunøiet Tingest. „Hun siger, at jeg skal være med paa Høloftet iaften og give Nissen Julegrød. Men jeg vil ikke, jeg er ræd for Nissen!"

„Aa, det siger Stine blot for at blive jer kvit; hun tør ikke gaa paa Høloftet i Mørket selv, den Tosse, for hun veed nok, hun engang er bleven skræmt af Nissen," sagde Jomfru Mette. „Men ville I ikke hilse paa Løitnanten da, Børn?"

„Aa nei, er det dig, Løitnant — jeg kjendte dig ikke — hvor bleg du er — det er længe siden jeg

saa dig," raabte Børnene i Munden paa hverandre og flokkede sig om mig. „Nu maa du fortælle os noget morsomt — det er saa længe siden du fortalte — aa fortæl om Smørbuk — snille dig, fortæl om Smørbuk og Guldtand!" — Jeg maatte fortælle om Smørbuk og Hunden Guldtand og endda give tilbedste et Par Nissehistorier om Bagernissen og Burenissen, som trak Hø fra hverandre, og mødtes med hver sin Høbørd paa Nakken og sloges, saa de bleve borte i en Høsky. Jeg maatte fortælle om Nissen paa Hesselberg, som tirrede Gaardhunden til Manden kastede ham udover Laavebroen. Børnene klappede i Hænderne og lo. „Det var tilpas til ham det, stygge Nissen," sagde de, og fordrede mere.

„Nei nu plage I Løitnanten formeget Børn," sagde Jomfru Cecilie; „nu fortæller nok Faster Mette en Historie."

„Ja, fortæl, Faster Mette!" var det almindelige Raab.

„Jeg veed ret ikke hvad jeg skal fortælle," svarede Faster Mette; „men siden vi ere komne til at tale om Nissen, saa skal jeg ogsaa fortælle lidt om ham. I huske vel gamle Kari Gausdal, Børn, som var her og bagede Fladbrød og Lefse, og som altid havde saa mange Eventyr og Historier at fortælle." „O ja,"

raabte Børnene. „Nu, gamle Kari fortalte, at hun tjente paa Waisenhuset her for mange Aar siden. Dengang var det endda mere ensomt og trist, end det nu er paa den Kant af Byen, og det er en mørk og skummel Bygning, det Waisenhus. Nu, da Kari var kommen did, skulde hun være Kokke, og hun var en meget flink og fix Pige. En Nat skulde hun staa op og brygge, saa sagde de andre Tjenere til hende: „Du maa agte dig, at du ikke staar for tidlig op; før Klokken to maa du ikke lægge paa Rosten.“ „Hvorfor det?“ spurgte hun.

„Du veed da vel det, at det er en Nisse her, og du kan nok vide, at han ikke vil uroes saa tidlig, og før Klokken to maa du slet ikke have paa Rosten,“ sagde de.

„Pyt, ikke værre,“ sagde Kari, der var meget frisk paa Leveren, som man siger, „jeg har ikke noget at bestille med Nissen, og kommer han til mig, skal jeg, den og den tage mig, nok føise ham paa Døren.“

De andre formanede hende, men hun blev ved Sit, og da Klokken vel kunne være lidt over Et, stod hun op og lagde under Bryggekjedlen og havde paa Rosten. Men hvert Øieblik slukkedes Ilden ud under Kjedlen, og det var ligesom En kastede Brandene ud over Skorstenen, men hvem det var, kunde hun ikke se. Hun tog og samlede Brandene den ene Gang efter den

anden, men det gik ikke bedre, og Rosten vilde heller ikke gaa. Tilsidst blev hun kjed af dette, tog en Brand og løb med baade høit og lavt, svingede den og raabte:

„Pak dig did, du er kommen fra. Tror du, du skal skræmme mig, ta'r du feil."

„Tvi vyrde dig da!" svarede det fra en af de mørkeste Kroge; „jeg har faaet sju Sjæler her i Gaarden; jeg tænkte, jeg skulde have faaet den aattende med." Siden den Tid var det ingen, som saa eller hørte til Nissen paa Waisenhuset, sagde Kari Gausdal."

„Jeg bliver ræd, nei du skal fortælle Løitnant; naar du fortæller, saa bli'r jeg aldrig ræd, for du fortæller saa morsomt," sagde en af de Smaa. En anden foreslog, at jeg skulde fortælle om Nissen, som dansede Halling med Gjenten. Det var et Capitel, jeg meget nødig gik ind paa, da det hørte Sang til. Men da de paa ingen Maade vilde fritage mig, begyndte jeg at hoste og rømme mig for at forberede min overmaade uharmoniske Stemme til at synge Hallingdansen, som hørte til, da den omtalte smukke Søsterdatter, til Børnenes Glæde og min Frelse, traadte ind.

„Ja nu Børn, nu skal jeg fortælle, hvis I kunne bevæge Cousine Lise til at synge Hallingen for jer," sagde jeg, idet hun tog Plads; „thi I ville vel danse?"

Cousinen bestormedes af de Smaa, lovede at udføre Dansemusiken, og jeg begyndte min Fortælling.

„Det var ensteds — jeg tror næsten det var i Hallingdal — en Gjente, som skulde gaa med Fløde-grød til Nissen; om det var en Thorsdagskveld eller en Julekveld, det kan jeg ikke huske, men jeg tror vist det var en Julekveld. Nok var det, hun syntes, det var Synd at give Nissen den gode Mad, spiste saa selv Fløde-grøden —, drak Fedtet paa Kjøbet og gik paa Laaven med Havremelsgrød og sur Melk i et Grisetrug. — „Der har du Truget dit, Styggen!" sagde hun. Men hun havde ikke sagt det, førend Nissen kom farende og tog hende og begyndte en Dans med hende; det holdt han paa med til hun laa og gispede, og da der kom Folk paa Laaven om Morgenen, var hun mere død end levende. Men saalænge som han dansede, sang han: — „her var min Forretning ude; Jomfru Lise overtog Nissepartiet og sang i Hallingtakt:

„Aa du har iti op Grauten for Tomten du!
Aa du skal faa danse med Tomten du:

Aa har du iti op Grauten for Tomten du,
Saa skal du faa danse med Tomten du!"

Ved dette hjalp jeg til ved at trampe Takten med begge Fødder, medens Børnene med Støi og Jubel i de mest

overgivne Spring tumlede sig mellem hverandre paa Gulvet.

„Jeg tror, I sætte Stuen paa Taget med det samme Børn; I støie, saa det værker i mit Hoved," sagde gamle Moer Skau. „Vær nu rolige lidt, saa skal jeg fortælle jer nogle Historier." Det blev stille i Stuen og Madammen tog tilorde:

„Folk de fortælle nu saa meget om Nisser og Huldrer og sligt, men jeg tror ikke stort af det. Jeg har hverken seet Huldren eller Nissen — jeg har nu ikke været vidt i mit Liv heller, — og jeg tror det er Snak; men gamle Stine ude, hun fortæller, hun har seet Nissen. Da jeg gik til Præsten, tjente hun hos mine Forældre, og til dem kom hun fra en gammel Skipper, som havde holdt op at fare. Der var det saa stilt og roligt; de vare aldrig hos nogen, og aldrig kom nogen til dem, og Skipperen var aldrig længre end nede paa Bryggen. Altid gik de tidlig tilsengs, og det var en Nisse der, sagde de. Men saa var det engang, sagde Stine, som Kokken og jeg, vi sad oppe en Aften i Pigekammeret og skulde stelle og sy for os selv, og det led til Sengetid, for Vægteren havde alt raabt ti. Det vilde ikke gaa med Syingen og Steppingen, for hvert Dieblik kom Jon Blund, og ret som det var, saa nikkede jeg, og ret som det var, saa nikkede hun,

for vi havde været tidlig oppe og vasket om Morgenen. Men som vi sad saaledes, saa hørte vi et forfærdeligt Rabalder ude i Kjøkkenet, sagde hun, det var ligesom En slog alle Tallerknerne sammen og kastede dem paa Gulvet. Vi fore op i Forskrækkelse, sagde hun, og jeg skreg: „Gud trøste og hjælpe os, det er Nissen,“ og jeg var saa ræd, at jeg ikke torde sætte en Fod i Kjøkkenet. Kokken var nok fælen hun ogsaa; men hun skjød Hjertet op i Livet, og da hun kom ud i Kjøkkenet, laa alle Tallerkenerne paa Gulvet, men ikke een af dem var itu, og Nissen stod i Døren med rød Lue paa og lo saa inderlig godt. Men nu havde hun hørt sige, at Nissen iblandt skulde lade sig narre til at flytte, naar En bad ham om det og sagde at det var roligt for ham paa et andet Sted, og saa havde hun længe spekuleret paa at gjøre ham et Puds, sagde hun, og saa sagde hun til ham det — hun skalv lidt i Mælet — at han skulde flytte over til Kobberslagerens tværs over Gaden, der var det mere stilt og roligt, for der gik de tilsengs Klokken ni hver Aften. Det var sandt nok ogsaa, sagde hun til mig, men du veed nok, sagde hun, at Mesteren arbeidede og var oppe med alle, baade Svende og Drenge, og hamrede og støiede fra Klokken tre om Morgenen hele Dagen. Siden den Dag, sagde hun, saa vi ikke mere

til Nissen over hos Skipperen. Men hos Kobberslageren likte han sig nok godt, endda de hamrede og bankede hele Dagen, for Folk sagde, at Konen der satte Grød paa Loftet til ham hver Thorsdagsaften, og da kan En ikke undres over at de bleve rige heller, for Nissen gik vel og trak til dem, sagde Stine, og det er sandt, de toge sig op og bleve rige Folk, men om det var Nissen som hjalp dem, skal jeg ikke kunne sige," tilføiede Moer Skau, og hostede og rømmede sig efter Anstrængelsen med denne for hende usædvanlig lange Fortælling.

Da hun havde taget sig en Pris Tobak, kviknede hun og begyndte paa en frisk:

„Min Moer, det var en sanddru Kone; hun fortalte en Historie, som er passeret her i Byen, og det paa en Juledagsnat, og den veed jeg er sand, for det kom aldrig et usandt Ord i hendes Mund."

„Lad os dog faa høre den, Madam Skau," sagde jeg. „Fortæl, fortæl, Moer Skau," raabte Børnene.

Madamen hostede lidt, tog sig atter en Pris og begyndte: „Da min Moer endnu var Pige, kom hun undertiden til en Enke, som hun kjendte, som hedte — ja hvad var det nu hun hedte da? Madam — nei jeg kan ikke komme paa det — men det kan være det samme ogsaa, hun boede oppe i Møllergaden og var en Kone noget

over sin bedste Alder. Saa var det en Juleaften ligesom nu; saa tænkte hun ved sig selv, at hun skulde gaa i Fropræken om Julemorgenen, for hun var flittig til at gaa i Kirken, og saa satte hun ud Kaffe, for at hun kunde faa sig lidt varmt Drikke, saa hun ikke skulde være fastende. Da hun vaagnede, skinnede Maanen ind paa Gulvet, men da hun stod op og skulde se paa Klokken, havde den stanset, og Viseren stod paa halv tolv. Hun vidste ikke, hvad Tid det var paa Natten, men saa gik hun hen til Vinduet og saa over til Kirken. Det lyste ud igjennem alle Kirkevinduerne. Hun vækkede Pigen og lod hende koge Kaffe, medens hun klædte paa sig, og tog Psalmebogen og gik i Kirken. Det var saa stilt paa Gaden, og hun saa ikke et Menneske paa Veien. Da hun kom i Kirken, satte hun sig i Stolen, hvor hun pleiede sidde, men da hun saa sig om, syntes hun, Folkene saa saa blege og underlige ud, akkurat som de kunde være døde allesammen. Det var ingen, hun kjendte, men det var mange, hun syntes, hun skulde have seet før, men hun kunde ikke mindes, hvor hun havde seet dem. Da Præsten kom paa Prækestolen, var det ikke nogen af Byens Præster, men en høi bleg Mand, hun ogsaa syntes hun skulde kjende. Han prækede nok saa vakkert, og det var ikke saadan Støi og Hosting og Harking, som det pleier

være ved Fropræken om Julemorgenen, men det var saa stille, at hun kunde hørt en Naal falde paa Gulvet, ja det var saa stille, at hun blev ganske angest og bange.

Da de begyndte at synge igjen, bøiede en Kone, som sad ved Siden af hende, sig hen til hende og hviskede hende i Øret: „Kast Kaaben løst om dig og gaa, for bier du til det er forbi her, saa gjøre de Ende paa dig. Det er de Døde som holde Gudstjeneste."

„Uf, jeg bliver ræd, jeg bliver ræd, Moer Skau," suttrede en af de Smaa, og krøb op paa en Stol.

„Tys, tys Barn, hun slipper godt fra det; nu skal du bare høre," sagde Moer Skau. „Men Enken blev ogsaa ræd, for da hun hørte Stemmen, og saa paa Konen, kjendte hun hende; det var Nabokonen hendes, som var død for mange Aar siden, og da hun nu saa sig om i Kirken, huskede hun godt, at hun havde seet baade Præsten og mange af Menigheden, og at de vare døde for lang Tid siden. Det isnede i hende, saa ræd blev hun. Hun kastede Kaaben løst om sig, som Konen havde sagt, og gik sin Vei; men da syntes hun de vendte sig og greb efter hende allesammen, og Benene skalv under hende, saa hun nær var segnet ned paa Kirkegulvet. Da hun kom paa Kirketrappen, toge de hende i Kaaben; hun slap Taget, lod dem beholde den og skyndte sig hjem saa fort hun kunde.

Da hun stod ved Døren, slog Klokken Et, og da hun kom ind, var hun næsten halvdød, saa angest og bange var hun. Om Morgenen da Folk kom til Kirken, laa Kaaben paa Trappen, men den var reven i tusinde Stykker. Min Moder — hun havde seet den mange Gange før, og jeg tror, at hun havde seet et af Stykkerne ogsaa — men det er nu det samme, det var en fort lyseréd Stoffes Kaabe med Hareskinds-Foer og Kanter, slig en som var i Brug i min Barndom endda. Nu er det rart at se en saadan, men det er nogle gamle Koner her i Byen og paa Stiftelsen i Gamlebyen, som jeg ser i Kirken med saadanne Kaaber i Julehelgen."

Børnene, som under den sidste Del af Fortællingen havde ytret megen Frygt og Ængstelse, sagde, at de ikke vilde høre flere slige sæle Historier. De havde krøbet op i Canapeen og paa Stolene, og sagde, at de syntes, det sad Nogen og tog efter dem under Bordet. I det samme kom det ind Lys i gamle Armestager, og man opdagede med Latter, at Børnene sad af Frygt med Benene paa Bordet. Lysene og Julekagen, Syltetøi, Bakkelse og Vin forjagede Spøgelsehistorier og Frygt, oplivede Gemytterne, opmuntrede Samtalen og førte den over til Næsten og Dagens Emner. Endelig gave Risengrøden og Ribbenstegen Tankerne en Retning mod det Substantielle, og man skiltes tidligt fra hverandre

med Ønsker om en glædelig Jul. Men jeg havde en meget urolig Nat. Jeg veed ikke om det var Fortællingerne, den nydte Kost, min Svaghedstilstand, eller alt dette tilsammen, som foraarsagede det; jeg kastede mig urolig hid og did og var midt inde i Nisse-, Huldre- og Spøgelsehistorier den hele Nat. Tilsidst foer jeg til Kirken med Dombjelder gjennem Luften. Kirken var oplyst, og da jeg kom ind, var det Kirken hjemme i Dalen. Det var ikke andre at se der end Døler med røde Luer, Soldater i fuld Puds og Bondegjenter med Skaut og røde Kinder. Præsten stod paa Prækestolen; det var min Bedstefader, som var død, da jeg var en liden Dreng. Men som han var bedst inde i sin Præken, gjorde han et Saltomortale — han var bekjendt som en rask Fyr — midt ned i Kirken, saaat Samarien foer paa en Kant og Kraven paa en anden. „Der ligger Præsten, og her er jeg," sagde han med et bekjendt Udtryk af ham, „og lad os nu faa en Springdans."

Øieblikkelig tumlede hele Menigheden sig i den vildeste Dans, og en stor lang Døl kom hen og tog mig i Skulderen og sagde: „Du maa være med, Kar."

Jeg vidste ikke, hvad jeg skulde tro, da jeg i det samme vaagnede, og følte Taget i min Skulder, og saa den samme, jeg havde seet i Drømme, lude sig

over min Seng med Døleluen ned over Ørene, en Finmut paa Armen, og et Par store klare Øine stift heftede paa mig.

„Du drømmer vist, Kar," sagde han i Hjembygdens kraftige Maal; „Sveden staaer paa Panden din, og du sover tungere end en Bjørn i Hiet. Guds Fred og glædelig Jul siger jeg fra Faer din og dem i Dalen. Her er Brev fra Skriveren og Finmut til dig, og Storborken staar i Gaarden."

„Men i Guds Navn er det dig, Thord?" — Det var min Faders Husbondskarl, en prægtig Døl. — „Hvorledes i al Verden er du kommen hid nu?" raabte jeg glad.

„Jo det skal jeg sige dig," svarede Thord; „jeg kom med Borken, men ellers saa var jeg med Skriveren ude paa Næs, og saa sagde han: Thord! sagde han, nu er det ikke langt til Byen, du faar tage Borken og reise ind og se til Løtnan, og er han rask, og kan han være med, saa skal du tage ham med, sagde han."

Da vi fore fra Byen, var det klart igjen, og vi havde det prægtigste Føre. Borken langede ud med sine gamle raske Ben, og en saadan Jul, som jeg feirede dengang, har jeg aldrig feiret hverken før eller siden.

En Nat i Nordmarken.

En Julidag saa gjennemsigtig klar som en Dag i September, et Solstreif over Bærumsaaserne, en sjelden Duft af Gran vakte midt i den hede Sommertid i denne kvalme By min Vandrelyst og al min Længsel efter Skov og Land. Jeg maatte og vilde ud, at indaande den friske Luftning fra Elven og Granerne. Men kun et Par Dage stode til min Raadighed. Nogen lang Vandring var det saaledes ikke Leilighed til; det maatte i det høieste blive en Fisketur i Nordmarken. Forberedelserne hertil vare snart trufne; thi Fluer og Fiskeredskaber vare i Orden, og efter nogle Timers Vandring var jeg forbi Hammeren og gik paa Skraaningen af Aasen hen imod Kamphaug og forbi denne Gaard ned imod Bjørnsjøelven. Dybt nede tindrede Skjærsjøen af og til mellem Træernes Stammer og Aabningerne i Skoven. Fuglene sang af fuldt Bryst, og det var

saa let og frit at aande og at vandre i den sødt duftende Skovluft. Fossens Sus kaldte mig, og jeg var snart ved Elvens Udløb i Søen. Her strømmede den klar men strid over Kiselbunden; thi den er sluppen ud af den vilde Dal og Kløft, der ligefra dens Udløb af Bjørnsjøen, i en Strækning af en fjerdedel Mil, danner dens dybe Leie, og iler nu, som bevinget, i Skjærsjøens Favn. Saalænge som den klemmes inde, tumler den sig voldsomt dybt nede i det mørke Svælg mellem Fjeldvægge og Urer af optaarnede Klippeblokke. Snart fosser den hvid med Larm og Brus, snart styrter den sig i Vildhed høit ud over sorte Klippesider og løser sig op i Damp; snart danner den — man kunde tro, i Anger over sin Vildhed og Ubesindighed — dybe, stille, mørke, eftertænksomme Kulper. Men det er kun en stakket Hvile, den søger, for med friske Kræfter atter at tage fat paa den viltre Leg. Og dog har al dens Larm og Vildhed paa denne Tid af Aaret intet at betyde, i Sammenligning med den, der vækkes i Tømmerflødningens Tid. Naar Dæmningen aabnes, naar Bjørnsjøens vide Vande lades ud og Tømmeret slippes i Elven, overgaar dens Larm og Voldsomhed al Forestilling: Fossens Drøn ligner Tordenbrag og styrtende Laviner; Træer og Klippeblokke river den med, og Tømmerstokke knækkes som Pibestilke.

Aaserne paa Elvens Sider stige steilt op med sine Urer, sine sorte Vægge, uendelige Vindfald og sine Graner, som med Alvor skue ned paa den vilde Leg i Dybet og indaande og forfriske sig ved de Dampskyer, Fossen idelig kaster op i deres graae, ærværdige Lavskjæg. Og mellem Rognene og Birkene, der nede ved Bredden lude sig ud over Elven, ser Fiskeren, som færdes i dette Dyb, kun en smal Stribe af den blaae Himmel, som oftest fordunklet ved Dunster, der stige op fra Fossen og svæve langs Aaserne. Den, som vil fiske og færdes her, maa ei kjende Frygt for Vand eller Fjeld eller Himmel; thi ofte er Kløften saa trang, at Bredderne blive borte og man maa vade gjennem Elven; undertiden sænker Bunden sig, og der dannes et svælgende Dyb, en sortladen Kulp med steile Vægge, ved hvis øvre Ende Elven i en skummende Fos styrter Fiskeren imøde. Da maa han stige op ad de bratte Vægge og klattre frem mellem Urerne og Stenene, som ofte rape ud under hans Fødder, saa han, om han ikke styrter ned, hænger svævende mellem Himmel og Vand, og klynger sig fast med sine Hænder, saa det staar blodige Striber efter Taget. Og kjender han ikke hver Sten og Stubbe her, saa kommer han snart i den fortvilede Stilling, at han hverken

kan komme op eller ned, „at han er gaaet i Berg,“ som det heder i Jægersproget.

Jeg sprang fra Sten til Sten med Fiskestangen som Balanceerstok og Støttestav, jeg vadede og klatrede og var ret heldig. I de klare Hvirvler og under de glasgrønne Kupler, Elven dannede, hvor den foer frem med mindre Voldsomhed, sprang Smaaforellerne livligt; under Fossene i de dybe Kulper fore større Fiske frem som guldblanke Lyn, snappede Fluerne under Vandet, reve Snøret susende af Snelden og ilede ned i Dybet, hvorfra de dog inden kort bragtes op og iland.

Da jeg kom op af Kløften til Elvens Udspring af Bjørnsjøen, hvilte jeg mig en Stund paa Dammen eller Dæmningen; Solen stod i Nedgangen, og dens Lys spillede mellem Skovtoppene, medens Himlens dybe Blaa, Aftenskyernes Pragt og Rammen af de mørke Graner, som overalt indfattede Søen, afspeilede sig i dens blanke Flade. Insecterne summede i Luften og opførte sine alfelette Danse over Vandet, hvorfra stundom prægtige Fiske med Plask og Skvulp skjøde op efter dem. Over Skoven stod en mørk Banke langt mod Nord, og der viste sig nogle blyfarvede Skyer med gulbrune Rande. Lumre Luftninger gjorde mit Bryst næsten beklemt i denne Skovensomhed:

Fjernt borte klang en Lur, eller maaske det kun var Gjenlyden af dens Toner, som i Aftenens Stilhed naaede mit Øre, svævende, hendøende, paa een Gang lokkende og klagende.

Jeg gik igjennem Osskoven langs op ved Vandet, for fra en eller anden af de fremskydende Odder, om det endnu var Folk oppe, at raabe efter Baad over til Bonna, det eneste Sted, hvor Mennesker bo, ved denne Indsø.

Ved Skydsskafferodden kom to gamle Mænd ud af Skoven.

Den ene havde et patriarchalsk Tiggerudseende, og var en aldeles kjæmpemæssig Figur med markeret Ansigt, buskede Bryn og et langt ærværdigt Graaskjæg. Paa Hovedet havde han en Toplue af blaat Uldgarn, og over den gamle Graatrøie hang en Lammeskinds Pose i et rødt Uldbaand. Den anden var en Fisker, som jeg oftere havde truffet paa mine Vandringer i disse Ødemarker. Hans Slægt havde boet og færdedes her, saalænge nogen kunde mindes, og havde i ældre Tider ligget i evindelige Klammerier med „Skovfinnerne,“ som, efter Sagn i forskjellige Bygdelag, lige til Midten af forrige Aarhundrede spredt beboede Nordmarken og de store Skovvidder, som i For-

bindelse med denne strække sig fra Lier og Holtsfjorden lige op til Mjøsen og Valders.

Men gamle Elias har ikke altid været Fisker alene. I sin Ungdom har han været en kjæk Sømand, der ligesaalidet frygtede Stormen som Kartovernes Drøn. Han var med for Gøtheborg 1788, han var Skibmandsgast paa Prøvesten den 2den April 1801. Han har indaandet Duften af Middelhavslanlandenes Orangelunde, og har seet Indiens Palmer. I Nordmarken hedder han Elias Fisker eller Elias Svenske fra sit første Tog. Nu er han Krøbling og har Understøttelse af Fattigkassen. Men de brede Skuldre, de kraftige Gestus af hans Arme, det Liv, som vaagner i disse Øine og i det ellers slappe, skjæggede Ansigt, naar Ordet løser sig fra Læberne og han taler om Commandørcapitain Lassen, om Havet, om 2den April og om sine Fisketoure i Nordmarken, vidner om hvad han engang var for en Karl. Gamle og Unge lytte gjerne til hans noget i det brede gaaende Fortællinger, og Elias er overalt en velkommen Gjest, selv hos de smaae Sjæle, der med Misundelse betragte hans Held i Fiskeri. Thi Fisker er han med sin hele Sjæl, og hans Færdighed og mangeaarige Kjendskab til Fiskens Gang og Levemaade i disse Elve og Vande lader i Almindelighed hans Efterstræbelser

krones med en sjelden Lykke. I den bedste Fisketid ser man, selv nu i hans fire og firsindstyvende Aar, Elias Fisker hver Uge drage til Byen med en uhyre Vidieskræppe fuld af Fisk paa Ryggen. Men en Feil har han. Han søger altformeget at udfylde Kløften mellem før og nu ved den nordiske Lethe. Naar han vender hjem fra Byen, ere hans Skridt vaklende og hans Hoved tungt, og skjønt han ikke har langt til sit Hjem — den lille Hytte, som ligger paa en Bakke til venstre for Veien, strax før man kommer til Skjærvenbroen i Maridalen — skal han dog undertiden overnatte ved Siden af Veien.

„Vel mødt, Fiskere," sagde jeg.

„God Kveld," sagde de begge og lettede paa Luerne.

„God Aften, Elias, skal vi nu mødes her igjen?"

„Ja, jeg er som Skyflocken, jeg," sagde Elias, „den er der, naar de mindst vente den."

„Agte I at fiske her til Natten?" spurgte jeg.

„Vi have nok tænkt at friste den lidt inat," sagde Elias; „det er tidlig paa Aaret endnu, men kommer det Vind og Regn, saa tør den nok slaa efter."

„Ja det tror jeg ogsaa, Elias."

„I har vel taget den slemt i Elven?" spurgte Elias med et nysgjerrigt Blik til min Fiskekurv.

„Jeg har jo faaet endel, men det er ikke mange som er over to Mærker," sagde jeg og aabnede Laaget.

„Det er over halvandet Pund, . . . se der er en lækker Fisk, og der er flere ogsaa; . . . . jamen var det lækkert Fiske!" sagde Elias.

„Han fisker vel med Fly, han?" spurgte den anden.

„Du kan vide det," sagde Elias, idet han forgjæves gjorde nogle Kast ud paa Vandet med sin Stang; „du kan vide det; jeg stod ved Siden af ham og medede i Hakklooset ifjor, og jeg fik ikke Biddet engang, mens han tog Halvpundet, og det radt ogsaa."

Jeg spurgte, hvor den anden var fra, og fik den Underretning, at han om Sommeren holdt til paa Hadelandsaaserne. Nu skulde han til Byen at kjøbe Salt; men han vilde gjerne med det samme have lidt Brændevin og Tobak, og dertil agtede han at skaffe sig Midler ved Fiskeri.

Ved Nattens Begyndelse brød Uveiret løs: det tordnede og lynede i det Fjerne, de mørke Masser bredte sig ud; Skyernes Omrids bleve mere og mere ubestemte og udvaskede, og tilsidst hang Regnet og Skyerne som et graat Teppe nedover Aaserne og mellem Toppene af Granernes mørke Søilerader. Foran Veiret og Regnet foer en livlig Vind henover Vandet.

Nu var Tiden der til Fiskeriet. Enkelte større Fiske sloge efter og bleve af og til fangne, men oftest sloge de feil.

„Den er ikke rigtig hjertet paa at bide endnu, derfor tager den saa ofte imist,“ sagde Elias, der holdt paa at bringe en Fisk iland.

Med de første Regndraaber sprang Fisken Plask i Plask efter Medemark og Fluer; men da Skuren ret brød løs, og det begyndte at hagle og skylregne, var det aldeles forbi.

„Paa Morgensiden tør den nok faa bedre Hjertelag,“ sagde Hallændingen.

„Hvad mener du om Veiret?“ spurgte jeg efter nogen Tids Forløb. „Det klarner jo op over Aasen?“

„Osta Glætte
Gier vaad Hætte.

Det kommer mere Regn, men det tør nok blive lidt Ophold iblandt,“ svarede Hallændingen. „Der kan I høre; den Karlen spaar ogsaa om Regn,“ vedblev han, da det langt ude fra Landet lød et frygteligt vedholdende Skrig, ret som om et Menneske var i Livsfare.

„Er det Nokken?“ spurgte jeg.

„Jesu Navn, sig ikke det da; det var Lommen,“ sagde Elias.

Vi opgave Fiskeriet indtil videre og besluttede at

tænde et Baal, thi vi vare gjennemvaade. De Gamle trak Stokke og Kviste sammen; jeg tilveiebragte Ild, og snart flammede paa Pynten af Odden et Baal, som i Forening med min Niste ikke undlod at yttre sin oplivende Indflydelse paa mine Staldbrødre i en livlig Samtale om Fiskeri, om Orretens Gang og Levemaade i Nordmarken og om Røiens i Vandene paa Hadelandsaaserne. Elias dvælede med Forkjærlighed ved de Fisketoure, han havde gjort til Nordmarken i yngre Dage, naar han var kommen hjem af Reis.

„Da var her Fisk at faa," sagde han, idet han tændte sin korte Snadde; „men det var ikke saadant Sjau med Vandene heller, og ikke saadan Fare paafærde, om det kom op et Par Stokker i Dammen om Natten, saa Fisken kunde gaa ud i Elven. Ja, ja, ved Sandungdammen var det godt at fiske den Tid; for da stod den udenfor de to Bergene og den dybe Kulpen, hvor I veed den staar nu. Jeg tog aatte Pund der en Nat, og det var ikke nogen under tre Mærker. Men nu veed Fisken mest ikke hvorledes det er stelt med den, for den faar aldrig have sin rigtige Gang."

„Det har været morsomt at fiske her i hin Tid, Elias," sagde jeg, „men det hendte vel den Tid ogsaa, at Fiskeriet slog feil for dig engang imellem?"

„Det var rart om det skulde slaa rent feil; noget fik jeg altid," svarede han. „Jo en Gang havde jeg saanær ikke faaet noget, men jeg fik endda. Det gik saa forunderligt til, at jeg ikke har kunnet skjønne det. Sligt har jeg aldrig været ude for hverken før eller siden."

„Hvorledes gik det da?" spurgte jeg.

„Du faar fortælle os det, Elias," sagde Hallændingen; „vi have sligt Slag at bestille nu."

„Det tænkte jeg at gjøre," sagde Elias.

„Det var i 1806. Jeg laa i Byen i den Tid, men det var saa strengt, at ingen Matros maatte være længer borte end een Dag og ikke over en halv Mil fra Christian, med mindre han meldte det for Kommandørkaptein Lassen. Jeg havde Lyst til at gaa i Nordmarken og fiske; saa meldte jeg mig og skar ud med lidt Niste og en Butel Brændevin i hver Lomme. Det gik kleint med Fiskeriet. I Bjørnsjøelven fik jeg ikke et Nap. Da jeg kom til Dammen, laa Baaden der; den tog jeg og roede over til Smalstrøm; men det var ikke Fisk at fornemme, hverken paa Vandet eller der. Saa strøg jeg nordefter til Hakkloen. Paa Veien mødte jeg Peer Piber, som var en af de bedste Fiskere, som gik her i Marken den Tid. „Det er ikke værdt, du gaar længer, Elias," sagde

han; „jeg har været nord i Katnosen, men jeg har mest ikke faaet et Ben. Se her!" sagde han og tog frem Skræppen sin, og alt det, han havde, var vel et Snes smaa Pinder saa lange som Fingeren min.

„Har jeg trøitet Alnen, saa trøiter jeg vel Kvartet ogsaa, min kjære Peer," sagde jeg og skjænkede ham en Dram eller to. Ja Gud bevares, jeg tog en selv ogsaa. „Det torde vel hende den bider for mig, om den ikke bider for dig," sagde jeg.

„Jo visst!" sagde Piberen. Dermed skiltes vi.

Jeg gik lige til Storløken i Katnosen, for bider det ikke der, saa bider det ingensteds. Nei, det var ikke Bid at faa der heller. Saa gjorde jeg op en Nying og fik mig en Dram til og varmede mig lidt, og saa sov jeg til langt ud paa Dagen. Jeg fristede lidt i Katnoselven igjen, men det var ingen Fisk at kjende, og saa gav jeg mig paa Hjemveien. Men da jeg kom til Skydsskafferodden i Sandungen, saa er det et lidet Tjærn der, som de kalde Skydsskaffertjærnet. Der havde jeg hørt det aldrig skulde være Fisk at faa, endda de sagde, det gik Kulter udi der som store Tømmerstokker. Men det var et Huldretjærn, og ingen torde fiske der den Tiden. 'Du faar friste, Elias', tænkte jeg, 'kanske Huldrefisken gaar paa Beite, naar den anden ikke er hjemme,' og dermed skar jeg ud paa

Flydetørven, og kastede ud lige ved det vesle Bækkeoset, for det er en liden Bæk der, som siver ned til Sandungen gjennem Myrene; men naar Dammen er stængt og Vandet stort, stuer det op i Tjærnet gjennem Myrene og under Flydetørven. Med det samme nappede en Fisk i og foer under Flydetørven; men den laa paa Bunden saa tung som en Reverunge; jeg kunde nok mærke, det ikke var nogen Orret. Da jeg fik den op, var det en Aabbor paa aatte Mærker. Lidt udpaa saa jeg, det gjerde en Hvælv op i Vandet, saa det ringede sig. Der kastede jeg ud. Ikke var Marken i Vandet, før Fisken hug i; men det blev baade Slag og Plask, og jeg baskede med den en lang Stund, før jeg fik den op; men da var det en Orret mellem syv, aatte Mærker, af den vakkre Fisken som er i Sandungen, fed og bred, med lidet Hoved og saa gul som Vox, men mørkere over Ryggen end Sandungsfisken. Ja, jeg blev staaende der, og kastede op den ene efter den anden, paa fire, fem, sex Mærker og saa. Men saa kom jeg til at se ned bag mig; der laa det to vakkre Fiske og den tredie i Kors over dem. Jeg undredes nu paa hvad dette skulde betyde, om det var nogen Fisker, som havde lagt dem igjen, eller hvor de vare komne fra; men jeg saa Ingen. Saa gik jeg et Stykke længer bortpaa, og der hvor jeg saa

en Hvælv, kastede jeg ud. Fisken bed, og det varede ikke længe, førend jeg havde faaet vel to Pund. Som jeg da kom til at se bag mig, saa laa det fem store vakkre Fiske der igjen. Ja, jeg undredes paa hvem det var, som havde lagt dem der, men jeg tog dem da op og lagde dem ned i Fiskesniken, baade disse og de tre, jeg først fik Oie paa. Men da blev det sligt et Veir og saadant et Gny og Brag i Skoven, at jeg troede den skulde ryge ned paa mig med det samme. 'Nei, dette kan aldrig være rigtigt', tænkte jeg, 'her er det nok ikke godt at være,' og dermed tog jeg de aatte Fiske, jeg havde fundet og lagde dem paa en Stok efter hverandre, saa at den kunde tage dem, som eiede dem, eller Fugl og Dyr kunde æde dem op; jeg vilde ikke have dem. Dermed lagde jeg ned til Sandungen, og det er ikke saa mange Stridt, det. Men da jeg kom did, var det ganske stilt, og Vandet var saa blankt, at baade Aaserne og Skyerne stode i det. Da skjønte jeg, det havde været Huldren, som havde været ude."

Hallændingen fortalte nu mangt og meget om Huldretjærn og Vande med dobbelt Bund, som det var Fisk i, som hørte Huldren til, og som hun kun slap op hver St. Hans-Dag, men afbrød sig selv midt i disse Fortællinger med et Udraab:

„Kors i Jesu Navn, hvad er det for et Lys derborte? Det er blaat!"

Elias mente det var ikke langt fra Smalstrøm. Mig forekom det mere rødt end blaat, og jeg formodede, hvilket senere viste sig, at det havde leiret sig et Par Fiskere der, som gjorde op en Ild. Talen gik ved denne Leilighed over paa Skattegravere og Skatte og om blaae Lys, som brænde derover. Elias fortalte saaledes, at hans Bedstefader eller Oldefader — jeg mindes ikke mere, hvem af disse troværdige Personer det var, men antager den første — havde seet en Sølvaare paa Bunden af Blankvandet saa tyk som en Tømmerstok, og dertil føiede sig flere Samtaler og Fortællinger, som jeg her vil søge at gjengive saa godt jeg kan erindre dem.

„Han Bedstefaer," fortalte Elias, „kjørte Tømmer fra Nordmarken til Sørkedalen. Det var udpaa Vaarsiden, saa Sneen og Haalken var borte. Men han havde med sig en liden Gjentunge; og da de kom mellem Vindernsæteren og Blankvandsbraaten, saa gled hun. „Nei Faer, jamen er det Haalke endnu da," sagde hun. Han saa der, hvor hun havde gledet, men han saa strax at det var Sølv og ikke Haalke. Saa hug han Øxen i det.

„Ja du har Ret, Barn, det er rart, at Haalken

kan holde sig saa længe," sagde han, og lod sig ikke mærke med noget. Fra den Tid kjørte han tidt og ofte til Byen og tog mange Penge ind. Men naar han reiste, saa reiste han ikke Veien, hverken om Maridalshammeren eller Sørkedalen; men han havde en Vei for sig selv gjennem Skov og Mark, som gik bortover alle Aaserne og kom ned mellem Frognersæteren og Ris. Engang var han i Byen og havde drukket lidt, saa han var paa en Kant — det var i gamle Ramstadgaarden i Grænsen, — saa sad han og kytede og var Karl:

„Vilde jeg bare, skulde jeg gjerne sko Hestene mine med Sølv," sagde han.

Det sad mange der, og nogle, som vare der, toge Vidner paa det og skreve det op. Men førend han Farfaer kom hjem, var han død, og siden den Tid har ingen seet noget til Sølvet, endda de baade have skjærpet og gravet borte i Marken der."

„Jeg har hørt sige, at han har været haard til at lede efter Skatte alle sine Dage, den Karlen," bemærkede Hallændingen, idet han lagde en tør Tyrirod paa Baalet.

„Du kunde vist fortælle mere om ham, du Elias, naar du blot vilde," tilføiede jeg.

„Der er nu ingen, som tror rigtig paa sligt i

vore Dage," svarede Elias; „men jeg kan nok fortælle ligevel jeg.

Den Tid han Farfaer var Unggut, var han og en anden Karl ude og grov en Gang — de havde vel seet blaae Lys, kan jeg tænke, eller kanske de vidste, hvor Pengene laa. — De grove i to Thorsdagsnætter, og det kom til dem saa mange Julebukker og underlige Skikkelser, at de aldrig havde troet, det fandtes saa meget styggt. Det kom baade Bjørne og Udyr og Stude med store Horn og alt det fæle, som til var, og vel saa det. De vare rædde og tænkte hvert Dieblik at tage Benene fat; men de holdt ud og tiede stille. Saa var det den tredie Thorsdagskvelden, da blev det meget værre end begge de forrige Gange; men de grov og tiede stille, og det varede ikke længe, førend Spaden skrabede paa Kobberkjedlen. Ret som det var, saa kom det kjørende en Vogn forbi med sex svarte Hester for, og det gik som en Vind. Om en liden Stund kom det en gammel Kjærring efter, som agede sig frem i et Trug, men Kjæften hendes gik som en Peberkværn. „Jeg naar dem nok at, jeg naar dem nok at, jeg naar dem nok at," sagde hun i et Væk og gned sig frem i Truget. „Aa i Helvede naar du dem at!" sagde han Farfaer, men

med det samme var Kjærringen borte, og Pengekjedlen sakk ende ned."

'En anden Gang skal jeg tie stille,' tænkte han Farfaer, og det varede ikke længe, skal jeg tro, før han var ude igjen. Den Gang var det en gammel Kjærring, som havde seet en stor Kobberkjedel fuld med Penge, just som hun gik nedover Jordene ved Greffen i Akerssogn. Tre Dage før St. Hanstid staa Pengene oppe, maa vide; men for hendes Øine saa det ud som det laa en stor Orm oppe i Kjedlen og væltede sig ovenpaa Pengene. Saa var det to Stykker fra Christian — den ene var endda en Høker, som eiede baade Gaard og Grund, og den anden var en Underofficeer — og de sloge sig sammen med han Farfaer om at grave Kjedlen op. Ja, de grov i tre Thorsdagskvelder, og den tredie Kvelden skrabede de ned paa Hankerne, saa det skraslede i Pengene, og de tænkte, de snart skulde have den. Men nu skal I vel høre Spil! Saa syntes Høkeren, at Gaarden hans nede i Byen stod i lys Laage, og endda det var saa langt — En veed, det er vel en halv Mil fra Greffen — saa syntes han, at han skjellig saa at Kjærringen hans stod midt indi Laagen med en Unge paa Armen. „Det er nok ikke Tid for mig at være her nu," sagde han og kastede Spaden og vilde afsted;

men med det samme var det forbi med Varmen; og det var det da med Pengene ogsaa, for Kjedlen den sakk.

Men saa var det det, jeg vilde have fortalt først. Det var Karl til Mand det; han var ikke fælen. Tilsidst saa lagde han i Veien ganske alene en Thorsdagskveld, og begyndte at grave paa et andet Sted, hvor han vidste det laa Penge. Og det gjorde han den næste Thorsdagskvelden ogsaa, men han saa saa urimelig meget styggt, at de aldrig kunde faa ham til at tale om det. Men da det var høgst Nattes, den tredie Thorsdagen, saa kom det en olm Oxe frem fra Bunden af Gropen, som havde store lange Horn, og dem vilde den stange tvers igjennem ham, syntes han. Men han tog Oxen i Hornene, og saaledes blev han staaende til Solen randt. Da var Oxen bleven til en stor Kobberkjedel fuld med Penge, og Hornene, som han holdt den i, det var Hankerne paa Kjedlen."

„Det er mest styggt at høre sligt," sagde Hallændingen; „især naar det er saa ondt for at tjene en Stilling, som det er nu for Tiden. For det tror jeg, at den, som ikke har løst sig fra Katechismen og sin Frelser, aldrig finder nogen Skat."

„Efter det, du har fortalt om din Bedstefader, Elias, skulde En ikke tro, at du behøvede at gaa til Byen hver Uge for at sælge Fisk," sagde jeg.

„Aa Gud hjælpe mig," svarede Elias. „Faer min arvede ikke andet end Armoden efter sin Faer, enten nu han Farfaer havde brugt op det, han havde fundet, eller de, som havde givet ham det, havde taget det tilbage igjen. Og jeg arvede akkurat en Graatrøie og en Træskee efter min Faer."

„Det er som jeg siger," sagde Hallændingen, „det er ingen Lykke ved slige Penge, de gaa saa fort som Vandet i Fossen."

Søvnen vilde nu gjøre sin Ret gjældende, og Samtalen begyndte at gaa istaa. Men i den Tilstand vi vare — tørre paa den ene Side, som vendte mod Ilden, og vaade paa den anden — holdt jeg det for mindre raadeligt at overgive sig til en Slummer, hvoraf man ufeilbarlig skulde vaagne med klapprende Tænder og stive Lemmer. Jeg skjænkede derfor mine Fæller en Dram, tændte min Pibe og opfordrede dem til at holde sig vaagne ved at fortælle noget. Elias fortalte mange Historier, om hvorledes Nissen havde huseret i Sandungen i gamle Dage, og paastod, at det endnu var Blodflekker i Stalden der, efter at den en Nat havde slaaet ihjel den hvide Hesten til Paal Sandungen; om hvorledes de stode i Vinduerne og saa at han skrabede Saltet paa Hellen fra de andre Heste til sit Kjæledyr; om gamle Jo Hakkloen, som havde

Tjenestegjente sammen med Huldren; om Lukas Finne, som havde boet i Fortjærnbraaten, og kunde saa meget at han frelste Jorden sin for alle Slags Udyr, saa aldrig noget Kreatur blev slaaet eller revet for ham, — og meget mere, som havde tildraget sig i Nordmarken i gamle Dage.

Tilsidst begyndte Hallændingen ogsaa at fortælle, om hvad der var hendt hans Frænder og Venner. Der var en egen Pathos i hele hans Maade at fortælle paa, som det skulde være forgjæves her at ville gjengive. Det var hans egen faste Tro paa Tilstedeværelsen af disse Naturmagter, hvorom han talte, der gav hans Fortællinger dette eiendommelige Indtryk, som forøgedes derved, at han talte i en dyb Bas og i et langsomt, men vel ordnet Foredrag.

„Den Tid da Krigsfolkene laa ude i Holsten," begyndte han, „var Farbroer min — ja du mindes nok den Tiden du Elias? — som boede paa Ringerike, oppaa Krogskoven med nogle andre. De laa ved Flaksætrene søndenfor Veien og hug Kulleved. Ved Kveldstid gjorde de op en Nying i en Heldbakke og roede sig der, men de havde ikke sovet længe, før de hørte Ungeskrig og Tralling. Han Farbroer saa op, og paa en Bergpynt ligeoverfor dem fik han se det sad en Hulder med en skrigende Unge; den sang hun

for og prøvede at stagge det bedste hun kunde. „Hvad sidder du der for, du?“ spurgte Farbroer. „Aa Manden min er borte,“ svarede hun, „derfor tykte jeg, jeg ligesaa godt kunde gaa herned og hygge mig til jer.“

„Hvor er Manden din da?“ spurgte Farbroer.

„Han er ude i Krigen, han, der hvor de andre Krigsfolkene ere,“ svarede Huldren.

Men Ungen blev mer og mer grætten, og skreg og bar sig, og holdt et sligt Hus, at det var rent umuligt at faa Søvn paa Øinene. Dette syntes han Farbroer var for galt, han blev harm og sint og tog den ene Varmebrand efter den anden og kastede op imod hende. Og saa blev hun borte, men omkring i alle Aasene og Haugene skrattede og lo det.

„Det var Hygge du fik af de Karlene, Gyri Haugen!“ raabte det.

Men nu skal jeg fortælle noget, som hendte en af Skyldfolkene mine paa Ringerike,“ vedblev han.

„Han var Møller paa Viul og hedte Per Paalsen; siden kom han endda til Kværnebruget paa Hemseiene i Vasdraget Væla yderst i Aadalen. Han gik meget oppaa Aasene og fiskede, og saa var han engang oppe ved Buttentjærnet, som ligger i Kanten af Hoffæteraasen mellem Marigaardsskoven og Berger-

moen. Der gjorde han sig op en Nying, og lagde sig til at sove Natten over. Halvandet Aarstid efter var han oppe og fiskede igjen. Om Natten kom det en Kjærring til ham med en liden Unge paa Armen.

„Der ser du Ungen din, Per,“ sagde hun.

„Ungen min? Det var artige Ting det! Hvorledes skulde jeg faaet den Ungen da?“ spurgte Per Paalsen.

„Du hugser nok den Gangen, du var oppaa her sidst, for halvandet Aar siden,“ sagde Huldren.

Den Gang talte han nok ikke om det til nogen, men senere hen i Aarene — for han gik altid op=paa Aasene der og fiskede om Sommeren, og altid hang den samme Huldren efter ham — siden talte han til mange om, at han havde en Datter med Huldren, som vel kunde være saa gammel som Børnene pleie være, naar de gaa til Confirmation. Mig fortalte han det aldrig, endda jeg kjendte ham vel; men jeg har hørt det af En, han selv havde fortalt det til. Engang var hun kommen til ham og havde spurgt om han vilde se Datter sin. Saa havde hun lukket op en Dør ind til Berget, og der var alting af Sølv. Ja, iblandt tog Per Paalsen andre med sig op paa Aasen at fiske ogsaa, og da saa de to Huldrer, som stode paa den anden Side af Buttentjærnet og fiskede Aabbor.

Ellers var det i Stortjærnet, Per Paalsen fik den meste Fisken, men det var ingen anden som fik Fisk der. Men engang han gik op over Aasen, raabte det: „Du faar vende at naa Per, vi behøve Fisken vor sjøl, for det er Barsel hos dem i Lien.“ Engang var det en Mand, som hedte Halvor fra Marigaard med ham. Ham havde han lovet, at han skulde faa se Huldren. Da denne Halvor Marigaard fik høre, hun kom drivende med Buskapen sin, blev han saa ræd, at han vilde afsted. Men Per Paalsen bad ham stane, og bare staa stille, saa havde det ingen Nød. Og da saa de, hun kom drivende med hele Bølingen. Dette saa de grangivelig begge to.“

Elias hørte ikke mere af Fortællingerne; han sov en velsignet Søvn paa den haarde Klippe og snorkede, saa det gav Gjenlyd i Skoven.

„Han sover, han,“ sagde Hallændingen, „men endnu skal jeg fortælle en Historie, som jeg synes er underlig; men saa faa vi kurre os lidt vi ogsaa, ellers blive vi for tunge til Morgenen.“

„Det var en Bonde, han boede i Thelemarken, hvor Faer min er kommen fra,“ begyndte han sin Fortælling, „og han eiede en stor Gaard, men han vidste ikke af andet end Uaar og Skade paa Kreaturene sine, og tilsidst maatte han gaa fra baade Gaard og Grund.

Lidt havde han igjen, og for det kjøbte han sig en liden Plads, som laa for sig selv, langt borte fra Bygden, i vild Skov og Mark. En Dag han gik paa Gaardstunet, mødte han en Mand.

„God Dag Grande," sagde Manden.

„God Dag," sagde Bonden; „er du min Grande? jeg troede jeg var alene her."

„Der ser Du Gaarden min," sagde Manden, „den er ikke langt fra din." Og der laa det en Gaard ogsaa, som han aldrig havde seet før, stor og gild og i fuld Stand. Da kunde han skjønne, at det var en Underjordisk, men han blev ikke ræd for det; han bad Granden ind at smage paa Ølet hans, og Granden drak baade godt og vel.

„Hør nu," sagde Granden, „en Ting skal du lyde mig i."

„Lad mig faa høre paa det først," sagde Bonden.

„Du maa flytte Fæhuset dit, for det staar i Veien for mig," svarede Granden.

„Nei det gjør jeg ikke," sagde Bonden. „Jeg har bygget det op nyt i Sommer, og nu lider det til Vinters. Hvor skulde jeg gjøre af Buskapen min da?"

„Ja, ja, du gjør som du vil, men river du det ikke ned, er jeg ræd, du kommer til at angre det," sagde Granden. Og dermed gik han.

Manden gik og ændredes paa dette, og vidste ikke hvad han skulde gjøre. At give sig til at rive ned et nyt Fæhus med Vinternats Leite syntes han var rent uligt, og liden Hjælp havde han ogsaa.

Ret som han stod i Fjøset sit en Dag, sank han ende ned igjennem Gulvet. Der hvor han kom ned, var det saa urimelig gildt. Alting var af Guld og Sølv. Med det samme kom den Manden, som sagde, at han var Granden hans, og bad ham sidde ned. Om en Stund blev det baaret ind Mad paa Sølvfad og Øl i Sølvkrus, og Granden bad ham sætte sig ind til Bordet og æde. Bonden torde ikke andet og flyttede sig ind til Bordet, men ret som han vilde tage op i Fadet med Skeen, faldt det noget ned i Maden fra Loftet, saa han mistede Madlysten med det samme.

„Ja," sagde Huldrekallen, „der kan du se hvad Kjørerne dine give os. Madro faa vi aldrig, for hvergang vi sætte os til Bords er det Uraad strax, og om vi ere aldrig saa sultne, saa miste vi Madhugen og kan ikke æde. Men vil du nu lyde mig i at flytte Fjøset, saa skal du ikke mangle Foder og Grøde, om du bliver aldrig saa gammel. Men vil du ikke, saa skal du ikke vide af andet end Uaar, saa længe du lever."

Da Manden hørte det, gav han sig strax ifærd med at rive ned Fjøset og tog til at sætte det op paa

et andet Sted. Men han byggede ikke alene, for om Natten, medens alle sov, var det lagt ligesaa mange Stokkehvarv som om Dagen, og det kunde han nok skjønne, at det var Granden, som hjalp ham.

Han angrede heller ikke paa det siden, for han havde Foder og Korn nok, og Fæet trivedes vel. Saa blev det engang et haardt Aar, og det var saa knapt for Foder, at han gik og tænkte paa, at han skulde sælge og slagte halve Buskapen sin. Men en Morgen, Budeien skulde i Fjøset, var Buhunden borte og alle Kjøerne og alt Ungfæet med den. Hun til at graate og sige det til Husbonden, maa tænke. Men han tænkte ved sig selv, at det var Granden, som havde taget dem paa Foder. Og det var det ogsaa, for da Vaaren kom, og det blev grønt i Skoven, saa hørte de en Dag Fæhunden kom gjøende og springende i Skovkanten, og efter den kom alle Kvigerne og alt Ungfæet frem, og det var saa blankt, at det var en Lyst at se."

I Læ af Ilden lagde vi os til Hvile og nød et Par Timers Tid en kvægende Søvn paa den nøgne Klippe. Da Dagskjæret lyste over Aasen, vare vi ude paa Søen; thi Hallændingen, som for det usikkre Fiskeri havde foretrukket at følge mig, bære Fiskekurv

og Haav og være min Drabant, havde hentet gamle Christen Benna med Baaden. Jeg drog op over Bjørnsjøen og fiskede i Smalstrøm og Hakkloen. Veiret begunstigede mit Fiskeri, thi det vexlede med Solskin og Regnbyger den hele Dag. Først silde om Aftenen kom jeg tilbage til Byen, træt og mødig, men med min Kurv fuld af Ørret og mit Hoved fuldt af Historier.

En Aften ved Andelven.

„Dud og Pine, det er den beau Ideal af en skotske Urretelv," sagde en ung Britte, en Bekjendt, jeg havde truffet i Eidsvoldbakken, og som jeg derfra fulgte ned til Andelven i Baarlidalen, hvor han vilde fiske. „Her maa vi faa Urret," fortsatte han, „men Elven er ikke saa klar, som den skud' være; den skud' være saa klar som Kristal; og ser De hvilket Sjeneri det er her, for naar jeg fisk', jeg ser ikke efter Fisk alene, men paa hvert maleriske Træ, der speile sig i Elven, paa hver Flye der flive, jeg hør' efter hver Fugl, der singe."

Medens han i et saadant Sprog vedblev at tolke sin Passion for Naturen, og satte Stangen sammen, kastede jeg mig ned i det duftende Græs med min Cigar. Rundt om mig i Bakken blomstrede Spiræer, Skabioser, Blaaklokker, Nardus og den røde, yppige Gjederams. Over mig vaiede Birkenes svævende Grene; nede ved Elven tittede Glemmigeier frem mellem fro-

digtvoxende Stargræs, som ogsaa i yppigste Fylde dækkede en Hob Stene ude i Elven. Her strømmer den strid mellem Stene og Klipper, men vender sig ogsaa forbauset over sin egen Vilterhed om i en Bagevje for at betragte sit forandrede Physiognomi — den ellers saa stille og venlige Andelv.

Paa den anden Side hæver sig en Høide, dækket med Or, med hvidstammede Birke og mørke Graner, hvorunder der er skyggefulde mosdækte Hvilesteder, hvis Svalhed, Fred og Ro kun den kan fatte, som en hed Sommerdag i Læ af disse Træer har lyttet til Fuglenes søde Kvidder, kvæget sig ved de kjølende, duftsvangre Luftninger fra Elven, eller den, der gjennem en anonym Forfatters fine Skildringer af disse Egne har fornummet den „alfeagtige, drømmeriske Duft, som hviler derover."

Nedenfor paa Broen stod et Par Gjenter og betragtede med Nysgjerrighed og Forundring Fiskerens eventyrlige Personlighed og de kunstige Svingninger af Stangen. Og det ligger en ubeskrivelig Ynde i disse Svingninger af en fin og vel proportioneret Stang i en dygtig Fluefiskers Haand. Som et blinkende Glimt farer Snøret gjennem Luften og udsender glimrende Vandstøv i sit Tilbagesving, bugter sig igjen som en Slange eller ruller ud som et Hjul hen over Elven;

Stangen bøier sig som et Siv i sirlige Buer, medens Fiskeren, halv skjulende sig mellem Stenene, med Grace svinger den i sin fremstrakte Høire.

Medens han Skridt for Skridt avancerede ned ad Elven, laa jeg og blæste Tobaksskyer mod den blaae Himmel op i Myggesværmenes Aftendans, og lyttede til Ljaaens Klang, til Fossens Sus og Fuglekvidret, som tiltog i Styrke med Aftenens Svaling. Af den halv drømmende Tilstand, jeg herved kom i, blev jeg vakt ved et klart „God Aften."

En midaldrende Bondekone stod med en Bunding i Haanden nede paa Stien og saa med Forundring paa Fiskeren og de raske Bevægelser af hans Stang.

Paa mit Svar sagde hun halv spørgende: „Han fisker nok med Fly? mon jeg tør gaa forbi?"

„Det tør du nok; naar du gaar nær ved Fiskeren, saa er det ikke farligt. Men sig mig, hvor er du fra?" spurgte jeg; thi i hendes Væsen og Tale var der noget usædvanligt for hendes Stand.

„Jeg bor i en Hytte oppaa Aashøiden, østenfor Vormen," svarede hun.

„Saa heder du sikkert Anne Marie og har været Barnepige i Præstegaarden. Ikke sandt? Jeg har hørt tale om dine Eventyr og Historier."

„Jasaa har han det, saa er han vel kjendt med

nogen fra Præstegaarden da? Hvem er han da, med Forlov at spørge?" sagde hun.

Da jeg havde gjort Rede for dette, anmodede jeg Anne Marie om at fortælle mig noget, „helst noget om Huldren;" thi jeg vidste, hun var vant ved saadanne Anmodninger og betragtede disse Fortællinger fra et vist ironisk Stade, saa at man ikke behøvede at gaa de sædvanlige Omveie eller frygte for noget Afslag ved en ligefrem Anmodning.

„Det torde være farligt at tale om Huldren saa sent," sagde hun, „for hun er gjerne ude i Kveldingen og i Solrendingens Tid, men dersom han ikke bliver ræd, saa skal jeg nok fortælle."

„Fortæl, fortæl, jeg er ikke ræd for Huldren eller de Usynlige!" sagde jeg.

„Det var et stort Bryllup i en Gaard ensteds, og til det Bryllupet skulde en Husmand. Ret som han gik over en Ager, saa fandt han en Melkesil, slig en som de gjøre af Korumper. Den saa ikke ud anderledes end en brun Tue. Han tog den op, for han tænkte, at den kunde være slaaet ud, og vilde give Kjærringen sin den til at vaske Kjøreld med. Men da han kom frem i Bryllupsgaarden, var det som om ingen saa ham. De andre hilste Brud og Brudgom paa, snakkede med dem og skjænkede dem

ogsaa, men han fik hverken Skjænk eller Hilsen. Saa kom Kjøgemesteren og bad de andre gaa til Bords, men ham bad han ikke, og han fik Ingenting; for selv vilde han ikke sætte sig ind til Bordet, naar ikke nogen bad ham. Saa blev han arg, og tænkte: 'jeg kan gaa hjem igjen, jeg, siden det ikke er nogen, som bryder sig om mig.'

Da han kom hjem, saa sagde han: „Godkveld, her er jeg igjen."

„Jesu Navn, kommer du igjen nu da?" sagde Kjærringen.

„Ja, det var ingen, som brydde sig om mig eller vilde læst se mig," sagde Manden, „og naar de ikke agtede mig saa meget, saa synes jeg ikke, jeg havde noget at gjøre der."

„Men hvor er du henne? jeg hører dig jo, men jeg kan ikke se dig," sagde Kjærringen.

Manden var bleven usynlig, han, for det var en Huldrehat, han havde fundet.

„Hvad er det for Snak, ser du mig ikke? Er du ogsaa bleven galen?" sagde han. „Der har du en gammel Haarsil, jeg fandt borte paa Jordet," sagde han, og kastede den paa Bænken. Da saa hun ham, men med det samme var Huldrehatten borte, for han skulde bare have laant den. Saa kunde han skjønne,

hvorledes det hang sammen, og gik til Bryllups igjen. Da toge de gildt imod ham, og han fik baade Skjænk og Sæde ved Bordet."

„Om jeg fandt en saadan Hat, Anne Marie," sagde jeg, „skulde jeg holde den mere i Ære; skjønt Vorherre har givet mig en temmelig tynd Figur, som du ser, skulde jeg nok undertiden ønske at gjøre den ganske usynlig."

„Ja det var sandt," svarede Anne Marie med Latter. „Det syntes Gutterne paa Nordstrand ogsaa; det var Sønnerne der, Christopher og Thorvald, som fik begge Gjenterne paa Raaholt siden. De havde slig Lyst til at komme til Raaholt, saa ingen saa dem, og derfor vilde de gjerne laane sig en Huldrehat. Nu vidste de, det var et stort Træ oppe i Strandsaasen, hvor det var Underjordiske; for Troldfolket havde laant baade Øl og andet, og da blev Spandet sat der til dem, og der stod det igjen, naar Ølet var drukket. Og saa havde de hørt, at de skulde have med sig et sort Lam eller en sort Katte og gaa did tre Thorsdagskvelder i Rad og bede: „Kjære, lad mig faa laant den gamle Bedstefaderhatten, saa skal du faa en svart Katte for Laanet." De fik sig da en svart Katte og gik did tre Thorsdagskvelder og bad om den gamle Bedstefaderhatten, men den tredie Kvelden kom det ud En saa stor og styg, at de toge Benene fat: „Nei, nei, vi vil

ikke have nogen Hat; der har du Katten ligevel," skrege de, kastede Katten og fløi hovedstupes udover Berget."

„Til Friere at være synes jeg ikke det var meget Hjertelag i de Karle, Anne Marie," sagde jeg; „for en saadan Hat var det dog værdt at vove lidt."

„Det kan I have Ret i," svarede Anne Marie; „men siden vi tale om Friere, saa skal jeg fortælle om en Underjordisk, som de sagde friede til en Gjente her i Bygden. Det var paa Haverstad. Den Tid jeg var bleven gift, var det saadan en vakker Gjente der, som hedte Mari, og hende var det en Usynlig som gik og friede til, han boede ved Kirken og havde seet hende engang, hun spiste Bær af et Træ i Præstejordet; han kom bestandig om Natten, og hver Gang han var der, var hun saa usigelig bange. Dette fortalte hun Kjærringen der, som hedte Inger Margrete, og saa sagde hun, at han havde et Guldur, han vilde give hende, men hun var saa usigelig bange. Kjærringen raadede hende at fyre over Sengen med Svovl. Da han kom, havde hun ikke faaet gjort det endda, men saa bad hun ham komme igjen næste Thorsdagskveld og tage med sig en god Ven, dersom han havde en, saa skulde hun kanske blive med ham hjem," sagde hun, for at blive kvit ham.

Om Thorsdagskvelden kom han til Sundet og

raabte, at Sundmanden skulde komme og lukke op, for det var om Vinteren, saa det var Bro over Vormen. Sundmanden skyndte sig alt han kunde, men han kom ikke saa snart som Frieren syntes, og saa fik han en Øredask, saa han tullede bortover Marken, og da var han alt igjennem Bommen, og Sundmanden hørte det kjørte saa fygende nordefter, men han saa ingen.

Da han kom frem, havde Mari fyret over Sengen med Svovl, og saa maatte han sidde paa en Stol. Han bad hende følge med sig hjem og vilde give hende Guldurhet, men hun torde ikke tage imod det, for hun var saa usigelig bange.

„Ja jeg veed nok hvem det er Skyld i, at jeg ikke kan komme til dig," sagde han tilsidst, „det er Inger Margrete; men det skal hun komme til at undgjælde dyrt."

Strax efter hængte Manden hendes sig, og det var mange, som troede, at den Underjordiske havde hængt ham, eller at han var Skyld i det i det mindste. Og den samme Aften som dette skede, saa Ingebrigt Præstegaarden fem Ræve, som dansede om den Rabben, han hængte sig paa.

Vi boede paa Nøtterhaugen den Tid, og jeg og Manden min, vi vare ude og lyede den Kvelden, hun havde sagt, han skulde komme og hente hende; for vi

tænkte, det skulde blive Musik, men vi hørte Ingenting."

Under den sidste Del af denne Fortælling kom en Mand henad Stien, hvis raske Gang forekom mig saa kjendt. Førend jeg endnu kunde se hvem det var, raabte han:

„God Aften A—! Og Sir John — og Anne Marie! nu, hun har vist fortalt Dem Eventyr. God Aften mine Herrer. Men fisker de med Flue her Sir John? her er ikke andet end Gjedde."

„Det trud' jeg strax," svarede Sir John meget selvklog; „den Elv saa mig saa suspicious ud — er det ikke sandt A—? og naar her er Gjedde," vedblev han, „er her ikke Urret, for den æder baade ham og Dit og Dat og den Aendre."

Den Fremmede, en Bekjendt fra Hovedstaden, var vel indviet i Egnens Forhold. Han raadede mig til at besøge Anne Marie i hendes Hytte, som han viste mig imod den klare Himmelrand i en Udhugning af Barskoven oppaa Høiden af den østlige Aas, for at høre flere af hendes Fortællinger. Den næste Dag udførte jeg dette og hørte mange Eventyr og Sagn. Og da Anne Maries eget Forraad var udtømt, henviste hun mig til Per Graver som et uudtømmeligt Skatkammer.

Graverens Fortællinger.

En Badegjest i Eidsvold har ikke meget at varetage, foruden at skaffe sig den tilbørlige Motion. Allerede den næste Dag søgte jeg derfor Per Graver paa Store Finstad, en god Fjerdingvei søndenfor Elven. I denne uordentlige Rede af sammenstuvede Ladebygninger og Vaaningshuse fandt jeg omsider Mandens Bopæl. I Stuen var der ingen, men i et skummelt Kammer sad en gammel Kjærring paa en Krak og spandt. Jeg gjorde hende nogle Spørgsmaal, hvoraf det første slet ikke besvaredes uden med et maalende Blik, det andet og tredie med et: „Hæ?" Da jeg endelig for fjerde Gang spurgte, om hun kunde sige mig, hvor Per Graver var, svarede hun: „Aa det er vel en god Fjerding til Graven endnu." „Nei, Per Graver," skreg jeg. „Ja, Graven ligger østover, han faar gaa Dalen frem, saa kommer han did." Siden fik jeg vide, at næste Gaard hedte Graven.

„Hu Bedstemoer er tunghørt," sagde en Røst fra en dunkel Krog, hvori det nu begyndte at blive lyst. Det var en Gjentunge med en ditto mindre paa Armen.

„Kan du sige mig, hvor jeg skal finde Per Graver?" spurgte jeg hende.

„Han er inte hime," svarede hun.

„Veed du ikke hvor han er?"

„Han er vel paa Styri hos 'a Moster."

„Hvor ligger Styri henne?"

„Paa Østsia."

„Er det langt did?" spurgte jeg.

„Je' veit inte."

„Er ingen anden hjemme?"

„Nei, dem er til Bryllups."

„End i næste Stue?"

„Je' veit inte."

I næste Stue fik jeg imidlertid den fornødne Oplysning. Det var intet andet for mig end at drage over til Styri. Udenfor i Svalen fandt jeg hin Moster i Skikkelse af en lang tør midaldrende Kone med det graae Haar opstrøget under en sort Hue. Med en vis Venlighed kom hun mig imøde og sagde: „Han faar være saa god at gaa ind."

Ganske forsagt over den Modgang, jeg allerede havde haft, spurgte jeg, om ikke Per Graver skulde være her.

„Han skulde kanske bestille Grav for nogen?" spurgte hun.

„Nei ikke det; jeg har hørt, at han skal kunne saa mange gamle Eventyr og Historier, og jeg havde Lyst til at høre dem," sagde jeg.

„Ja saa da! ja havde Gamle-Anders, Faer hans Per været her, saa! det var Mand, som kunde fortælle! Naar han begyndte, saa blev det mest aldrig Ende paa."

„Herre Gud, kan du da ikke skaffe mig fat paa Gamle-Anders?"

„Ja det veed jeg vist! Gamle-Anders er død for to Aar siden! Han Per kan nok nogle han og; men det er ikke saa godt at faa ham paa Travet; han er lidt vrang med det, maa vide! Nei Gamle-Anders, han kunde Historier! En behøvede ikke at bede ham desmer! Men nu er det just to Aar siden til Mikkelsmess."

„Det kan jo lidet hjælpe mig," afbrød jeg hende, ærgerlig over, at den lovpriste Anders ikke levede. „Er ikke Per her?"

„Jagu var han her ogsaa, det er sandt det! men han skulde frem til Klokkeren. Han træffer ham vist hos Klokkeren; og er han ikke der, saa er han vist i Bakken, eller i Præstegaarden, dersom han ikke er inde

paa Kirkegaarden og graver en Grav, for Gamlemoer Habberstad er død."

Nu var det næsten forbi med min Taalmodighed; men da alt syntes at antyde, at man maatte have mere end almindeligt af denne Gave ligeoverfor Per Graver, saa besluttede jeg at spare den sidste Rest. Jeg prøvede at komme afsted. Men under den sidste Replik havde Konen taget frem af Skjænken et ikke meget gjennemsigtigt Glas, hvori hun skjænkede en Dram Finkel, som hun tilligemed et Stykke Kandissukker præsenterede mig paa en Tallerken, medens hun tabte sig i en Mangfoldighed af Udraab, om hvor mageløs Gamle-Anders havde været til at fortælle.

„Han Per er ganske vist hos Klokkeren, og er han ikke der, saa er han i Bakken eller Præstegaarden, dersom han ikke er paa Kirkegaarden," raabte hun endnu efter mig, da jeg gik ud gjennem Grinden. Det lød som Spot; thi disse Steder var jeg netop gaaet fra eller forbi.

Jeg besluttede imidlertid at søge ham først paa det sidste Sted, som det mindst sandsynlige efter hendes Mening.

Det var en af disse kolde triste Sommerdage, da jeg gjennem Præstegaardshavens mørke Alleer gik hen imod Kirken. Regnet havde holdt op, men ved hvert

Vindstød dryssede det raslende ned imellem Bladene fra Træernes Kroner. Taagen og Skyerne dreve lavt mellem Toppene. Mat og graaligt faldt Lyset over Kirkegaardens Grave og simple Minder; Vindens Suk lød mellem Grenene, og ingen Fugl sang bag Løvet. En Forudanelse om Høsten syntes alt at gjennembæve denne stille ensomme Egn, hvor kun Kirken stod som en Trøster og pegede mod Himlen med Taarn og Spir.

Fra det fjerneste Hjørne af Kirkegaarden hørte jeg Spadens Klang. Graveren stod og grov nede i en Grav. Paa en Tue tæt ved stod Klokkerens store prægtige Gjedebuk, som jeg vel kjendte fra tidligere Besøg, med Skjæg og Horn og spiste Græs. Jeg blev staaende en Stund og betragtede Graveren. Han var en aldrende Mand, men man kunde ikke sige, at han var nogen smuk gammel Mand. Hans Kald syntes ikke at have haft nogen formildende og forsonende Indflydelse paa hans Sind; thi han saa ud i Verden med et bistert Blik og et hypochondrisk Ansigt. Dette Physiognomi forekom mig bekjendt; jeg søgte efter det i min Erindring og fandt det omsider igjen hos en stædig Hest, jeg engang havde været plaget med. Da han et Øieblik stansede i sit Arbeide for at hvile, saa han op, og hans Øie faldt paa mig, som hidtil havde været ubemærket.

„God Aften, Graver,“ sagde jeg.

Han maalte mig fra øverst til nederst, spyttede i Næverne og blev ved med sit Arbeide.

„Det er tungt Arbeide, du har i dette vaade Veir,“ fortsatte jeg ufortrøden.

„Det er ikke lettere i Solskin,“ svarede han med et eddiksurt Grin, idet han igjen begyndte at grave.

„For hvem graver du denne Grav?“ spurgte jeg, i det Haab, at der maaske af dette Spørgsmaal kunde udspinde sig en Samtale.

„For Fanden og Kirken,“ svarede Graveren. Over dette maatte jeg udbede mig en Forklaring.

„Fanden ta'r Sjælen, og Kirken faar Pengene,“ svarede han.

„Ikke saaledes, jeg mente hvem skal ligge i Graven?“

„En dau Kjærring,“ svarede Graveren.

Der var Broen afkastet. Dette indsaa jeg ikke kunde lede til noget ønskeligt Resultat. Utaalmodig over Regnet, som igjen begyndte at ruske, ærgerlig over min efter al Sandsynlighed mislykkede Expedition, fortalte jeg Graveren, hvorledes jeg havde søgt ham for at faa høre Eventyr og Historier fra gamle Tider; sagde, at han sagtens ikke skulde fortælle mig dem for intet, at det endog maatte glæde ham at have en Person at

fortælle dem for som mig, der troede paa sligt, hvilket Folk i Almindelighed ikke gjorde i vore Dage o. s. v.

Under denne Tiltale saa Graveren af og til paa mig med sit stædige Hesteblik, der kuldkastede alle mine Forhaabninger.

„Enten Folk tro det jeg fortæller, eller de ikke tro det, er jeg lige glad," sagde han. „Men det jeg har hørt, og det jeg veed, det veed jeg, og jeg vil ikke være Nar for nogen og sidde og fortælle som en Nørkjærring. Om det saa var for Kongen selv," tilføiede han til yderligere Bekræftelse.

Jeg var alt ifærd med at gaa, da han atter stansede halvveis vendt fra mig. Efter at have skudt Hatten bort paa det ene Øre, begyndte han at søge først i den ene, saa i den anden Vestelomme; men han lod ikke til at finde hvad han søgte; thi hans Ansigt blev synlig længere, især efterat han havde anstillet en ny frugtesløs Randsagelse af begge de angjældende Lommer.

Jeg mærkede strax at hans Tobak havde gaaet op, eller var tabt, og tænkte fornøiet, nu er Touren til mig. I min Botaniseerkasse havde jeg en af Tidemanns saameget omspurgte Kvartruller, og idet jeg lod som om jeg greb efter mit Lommetørklæde, lavede jeg det ved et lidet Kneb saaledes, at bemeldte Kvartrul faldt

ned lige paa Randen af den Grav, hvori han stod. Phlegmatisk bukkede jeg mig ned efter den, men undlod ikke at bemærke det Solglimt, som gik over Graverens Ansigt ved dette Syn. Ligesom i Distraction viklede jeg den op, lokkede paa min hornede Ven, som stod paa Graven tæt ved, og lod den bide et stort Stykke deraf.

„Hvor langt er det til Tønsager?“ spurgte jeg.

Graveren mumlede noget om at misbruge Guds Gaver, men svarede dog høfligere end tilforn, at det var som en halv Fjerding paa den anden Side af Sundet.

„Og til Guldværket?“ spurgte jeg.

„En Mil,“ sagde Graveren. „Men hvor kommer den Karlen fra da, med Forlov om jeg tør spørge?“ tilføiede han med det løierligste Ansigt.

„Sidst kommer jeg fra Store Finstad, hvor jeg søgte Per Graver,“ svarede jeg, idet jeg lagde Rullen i min Kasse igjen, efterat have givet Gjedebukken endnu et Stykke Tobak. Herpaa fulgte intet Svar, men Per Graver gav sig med megen Iver til at grave. Med Spaden kastede han op foruden Jord og Stene halvraadne Træsplinter og smuldrende Been. Blandt disse rullede hen til mine Fødder et kvindeligt Kranium af en saa skjøn og fuldendt Form, at Retzius

vilde have anseet det for et Ideal af den skandinaviske Typus. Jeg tog det op og betragtede det opmærksomt.

„Det var ingen gammel Kjærring, som eiede den Skallen," begyndte Graveren igjen.

„Det ser jeg," lød mit Svar.

„Det var en Gaardmandskone her af Bygden, og hun var baade i Agt og Ære," bemærkede han videre.

„Ja saa."

Var Graveren bleven sig lig i sin Brantenhed, skulde han upaatvilelig have tiet, men en Rul Tobak, om endog kun i Haabet, har en vidunderlig Indflydelse paa Gemyttet, og ikke engang det undergjørende Brændevin havde nu været mig en mægtigere Talisman.

„Inden krank, uden blank," vedblev han ufortrøden.

Herpaa fulgte intet Svar.

„Men det var en deilig fin Tobak den, De har der i Blikæsken."

„Det synes denne Knegt her ogsaa," svarede jeg, idet jeg lokkede paa Bukken, og gjorde Mine til at give den mere Tobak.

„Nei havde han Gamle-Anders, Faer min levet," sagde Per Graver hurtigt, idet han med et opkastet Ben søgte at hindre sin lykkelige Medbeiler i at blive delagtig i de Goder, jeg tiltænkte den. „Han kunde Historier. Det jeg kan, er ikke stort."

„Nu, jeg skjønner jo nok, at du ogsaa vil have et Stykke Tobak, Per Graver. Se der har du alt det, Bukken har levnet. Havde du været villigere før, saa havde du faaet hele Rullen. Men fortæl mig nu noget."

„Jeg faar vel det da, for jeg kan skjønne, I er en skikkelig Fyr og ingen Apekant," svarede Graveren, idet han samlede sine Redskaber og steg op af Graven. „Forbandede Udyr!" raabte han harmfuld og slog efter Gjedebukken; „slige Bukker er de største Skadedyr, som tænkes kan; de burde slaaes ihjel, saamange som de ere."

Efter disse lettende Hjerteudgydelser satte han sig paa en Ligsten og begyndte at fortælle.

„I er ikke den første, som jeg fortæller det," tog han tilorde. „Vil I tro det, saa kan I, og tror I det ikke, saa kan det være for det, som det er. Men det var en Bondemand i Bygden her. Han havde hørt, at Troldkjærringene skulde holde slig Leg og sligt Spil i Kirken om Høitidskveldene. Det troede han ikke, men han syntes, han kunde have Lyst til at se om det var sandt, og saa havde han Moro af at se, hvem det var Troldkjærringer i Bygden. Ja, om Paaskekvelden saa satte han sig ind paa Ligbaaren i Kirkesvalen, og ret som det var, saa kom det

et helt Følge, og foran dem gik en stor svart Hund. Da de kom til Kirkedøren, satte Hunden sig paa Bagbenene og krassede paa Døren, saa sprang den op, endda den var læst.

„Saa du det?“ sagde en Kjærring, som gik nærmest efter Hunden, til en anden en, og det var hende her, tilføiede Graveren, idet han viste paa Hjerneskallen.

„Nei, det havde jeg ikke troet, endda du sagde det,“ svarede den anden, som gik ved Siden af hende, og det var ogsaa en brav Kone af Bygden her. Efter dem kom det nu saa mange, at han næsten ikke havde Tal paa dem. Men han kjendte dem allesammen, og han havde ikke troet, at det var saa mange Troldkjærringer over hele Romerike, som han fik se, at det var i Eidsvold Præstegjeld alene. De hoppede og de dansede, og de gjorde alle de bespottelige Ting, som nogen kunde falde paa, baade paa Prækestol og paa Alter. Da de ikke vidste noget andet at finde paa, saa troldede de en Ko op i Taarnet og lod den age udover Trapperne med alle fire Benene i Veiret. Koen syntes han han skulde kjende — han troede den hørte til i Præstebakken — og da Troldkjærringene havde gjort fra sig, og alting var forbi i Kirken, saa gik han bort i Præstebakken. Da han kom ind i Fjø-

set der, stod Koen og skalv, og saa svedt var den, at Skummet drev af den.

Men saa var det engang længe bagefter, det var et Bryllup, og i det var han Kjøgemester, den samme Manden, som havde seet alt dette om Paaskekvelden. Og der var ogsaa den Kjærringen, som havde gaaet foran i Troldkjærringstimet. Da de skulde til Bords, vilde de have hende til at sætte sig ind til Bordet først, for det var saadan en brav Kone, maavide. Men hun skulde nu være saa undselig og gjorde sig saa kostbar, at det ikke var nogen Maade med det. Kjøgemesteren bad og nødede hende til at sætte sig ind til Bordet, men tilsidst blev han kjed af dette, og saa sagde han ganske sagte til hende:

„Gaa du først, du, du er vant til det, skal jeg tro. Sidst jeg saa dig, om Paaskekvelden, var du ikke saa blyg, da var du den første i Dansen med han Gamle-Erik baade paa Alter og Prækestol."

Da faldt hun i Svime, og siden den Tid havde hun ikke en Helsedag."

Graveren tiede stille, og hans Ansigt antog igjen sit sure, tvære Udtryk; men jeg spurgte og frittede ham om Troldkjærringer, deres Reiser og Hændelser, indtil jeg fik ham til at give det Løfte, at han skulde fortælle mig alt det han vidste om sligt.

„Det var nogle Skyttere," begyndte han igjen, „som vare paa Fugleleg en Paaskenat. Ret som de sad i Skytterhytten, saa i Graalysingen om Morgenen, fik de høre slig Sus og Brus oppi Veiret, og de troede næsten det var en hel Skok Storfugl, som kom og vilde slaa ned paa Myren. Men det var Fanden til Fugle, det. Da de kom frem over Skovtoppene, saa var det en Flok Troldkjærringer, som havde været paa Paaskeleg. De kom ridende paa Limer og Skuffer og Møggreb, paa Bukker og Gjeder og de urimeligste Ting, som tænkes kunde. Da de vare tæt ved, kjendte Skytterne en Kjærring, for hun var Grandekjærringen til den ene af dem.

„Maren Myra," skreg han. Saa faldt hun ned i en Furu og brækkede det ene Laarbenet; for naar En kjender dem og raaber Navnet paa dem, saa maa de ned, om de ere aldrig saa høit. De toge hende op og satte hende til Lensmanden, og tilsidst blev det saa, at hun skulde brændes levende. Men før de fik hende op paa Vedstabelen, bad hun, de vilde tage Tørklædet fra Øinene hendes lidt. Ja det skulde de gjøre; men først vendte de hende saa, at hun ikke kunde se imod Ager og Eng, men langt bort i Aasen. Og der, hvor hun havde seet med Øinene sine, blev Skoven sveden, saa den var ganske sort.

Men efter den Kjærringen var det en Datter, og hende satte de til en Præst oppi Gudbrandsdalen. Hun kunde vel være ni Aar gammel, men hun var slem og fuld af Troldkjærringnykker. Engang sagde Præsten, at hun skulde tage nogle Fliser, som laa paa Gaarden og bære dem ind i Kjøkkenet.

„Pyt, jeg kan nok faa dem ind, om jeg ikke skal bære dem," sagde hun.

„Jasaa," sagde Præsten, „lad mig se paa det."

Ja, strax saa gjorde hun Vind, saa Fliserne fløi lige ind i Kjøkkenet. Præsten spurgte, om hun kunde gjøre mere. Ja, det kunde hun. Hun kunde melke, sagde hun, men hun vilde nødig gjøre det, for det var til Skade for Kreaturene. Præsten bad hende, men hun vilde nødig; tilsidst skulde hun til at gjøre det ligevel. Saa satte hun en Tælgekniv i Væggen og en Kolle under den, og strax hun rørte ved Kniven, spritede Melken ned i Kollen. Da hun havde melket en Stund, vilde hun holde op.

„Aa nei, melk du, mit Barn," sagde Præsten.

Nei, hun vilde ikke; men Præsten snakkede saa længe for hende, til hun lod sig overtale.

„Nu maa jeg holde op," sagde hun lidt efter, „for ellers kommer det bare Blod."

„Aa melk du, mit Barn," sagde Præsten, „og

bryd dig ikke om det.“ Hun vilde ikke, men tilsidst saa gav hun efter og blev ved at melke.

Om en Stund saa sagde hun: „Ja, holder jeg ikke op nu, saa ligger den bedste Koen død paa Baasen.“

„Melk du, mit Barn, og bryd dig ikke om det,“ sagde Præsten, for han vilde se hvad hun kunde.

Hun vilde nødig; men Præsten nødede hende, til hun gav sig og blev ved at melke.

„Nu faldt Koen,“ sagde hun, og da de gik ud i Fjøset og saa efter, laa den bedste Ko, som Præsten eiede, død paa Baasen. Saa brændte de hende ogsaa, ligesom de havde gjort med Moderen.

Ja, det var en forargelig Troldkjærring, den jeg fortalte om,“ fortsatte Graveren, „men det var en, som jeg tykkes var endda værre, for hun tog Manden sin op af Sengen en Paaskekveld, og red paa Ryggen af ham lige fra Gudbrandsdalen og til Bergens Kirke, og medens hun var oppi Taarnet og holdt Paaskeleg med de andre Troldkjærringene og Gamle-Erik maatte Manden ligge splinternøgen langs Kirkevæggen og fryse hele Natten; og det var sligt et Veir med Sno og med Snefog, og Manden blev saa rent udarmet, at han mest var fra sig selv. Da det led paa Morgensiden, reiste han paa sig lidt, men han frøs

og hakkede Tænder. I det samme kom det gaaende En forbi.

„Men sig mig i Guds Navn, hvor er jeg?" sagde Manden.

„Nu er du ved Bergens Kirke," svarede han, og da han fik se Buggjorden, som Manden havde om Livet, saa kunde han skjønne, hvorledes det hang sammen — for Troldkjærringene vare der baade til Jul og til Paaske den Tid — og saa sagde han: „Naar den kommer ud den, som du er med, saa tag bare Buggjorden og giv hende et dygtigt Drag over Ryggen, saa rider du hjem igjen paa hende, ellers staar du det ikke ud."

Ja, da Kjærringen kom ud, gjorde Manden som han havde sagt; og saa red han hjem paa Ryggen hendes, og det radt."

„Havde hun ikke Smurningshornet med?" spurgte jeg.

„Hun agtede sig nok for at tage det med, for hun havde sagtens smurt Kroppen, før hun reiste hjemmefra", sagde Graveren. „Men siden I snakker om Smurningshorn, saa kommer jeg til at huske paa nogle Historier, som skal være hendt for lang Tid siden."

„Lad høre," sagde jeg.

„Paa en Gaard i Ringebu," fortalte han, „var

det en Troldkjærring, som var saa fælt slem. Men det var En, som vidste om, at hun var Troldkjærring; han gik did og bad om Hus en Helgekveld, og det fik han ogsaa.

„Du faar ikke blive ræd, om du ser, jeg sover med aabne Oine," sagde han; „jeg har den Vanen, men jeg kan ikke for det."

Aa nei, det skulde hun ikke blive ræd for, sagde hun.

Ret som det var, saa snorkede han og sov saa fælt med Oinene aabne, og bedst han laa saaledes, tog Kjærringen frem et stort Smørjehorn under en Sten i Peisen og smurte Sopelimen.

„Herop og herned til Jonsaas," sagde hun og foer afsted op igjennem Piben til Jonsaas, som er et stort Sæterfjeld.

Gutten syntes det skulde være løierligt at komme efter og se hvad hun havde for sig der, for han syntes hun sagde: „herop og herned til Mønsaas." Saa tog han Hornet under Stenen i Skorstenen og smurte en Vedstikke. „Herop og herned til Mønsaas," sagde han, og saa foer han op og ned imellem Skorstenen og Møningen paa Huset hele Natten, og slog mest ihjel sig, fordi han havde mishørt. Siden fik han Tjeneste der, og om Kvelden Aarsdagen efter sad han og gjorde istand en Slæde. Men da han blev kjed

af det, saa gik han bort og lagde sig til at sove paa Bænken, og saa fælt fremfor sig med aabne Øine. Ret som det var, tog Kjærringen Hornet frem i Skorstenen og smurte Limen, og saa foer hun op igjennem Piben igjen. Gutten lagde Mærke til, hvor hun gjemte Hornet, og da hun vel var reist, saa tog han det og smurte lidt paa Slæden; men han sagde ikke noget. Slæden afsted, og de saa aldrig mere hverken til Gutten eller Slæden. Den Gaarden, som dette var paa, den hedte Kjæstad, og Kjæstadhornet er navngjetet den Dag idag er.

Men saa var det en Kjærring paa en Gaard paa Dovre, som ogsaa var Troldkjærring. Det var en Julekveld. Tjenestegjenten hendes holdt paa at vaske et Bryggekar. Imens tog Kjærringen frem et Horn, og smurte Limen, og med det samme foer hun op igjennem Piben. Gjenten syntes det var fælt til Kunst og tog og smurte lidt af Smurningen paa Karet. Saa reiste hun ogsaa afsted, og stansede ikke, før hun kom til Blaakolds. Der mødte de en hel Smale med Troldkjærringer og Gamle-Erik selv, og han prækede for dem, og da de havde gjort fra sig, skulde han se dem over, om de havde mødt alle. Saa fik han se denne Gjenten, som sad i Bryggekaret; hende kjendte han ikke, for hun havde ikke skrevet sig ind hos ham.

Og saa spurgte han Kjærringen, som hun var med, om hun vilde skrive sig ind. Kjærringen mente det. Gamle-Erik gav da Gjenten Bogen og bad hende skrive i den; han mente, hun skulde skrive Navnet sit. Men hun skrev det, som Skolebørnene paa Landet pleie skrive, naar de prøve Penne: „Den som mig føder, det er Gud, i Jesu Navn," derfor fik hun beholde den, for Gamle-Erik var ikke Karl til at tage den igjen. Men da blev det Larm og Styr paa Fjeldet, maa vide. Troldkjærringene toge Piske og sloge paa det, de havde at fare paa, og med det samme satte de afsted bort igjennem Veir og Vind. Gjenten forsømte sig ikke, hun tog ogsaa en Pisk, slog paa Bryggekaret og satte efter dem. Ensteds vare de nede og hvilte paa et høit Fjeld. Nedenfor var det en bred Dal med et stort Vand, og paa den anden Side af den var det et høit Fjeld igjen. Da Troldkjærringene havde hvilt ud, sloge de paa og fore over. Gjenten undredes paa, om hun ogsaa skulde komme over. Tilsidst slog hun paa og kom over til den anden Sidehun ogsaa, og det baade godt og vel.

„Det var Fanden til Sprang af et Bryggekar," sagde hun, men med det samme mistede hun Bogen, og saa faldt hun ned og kom ikke længer, fordi hun havde talt og kaldt paa ham, endda hun ikke var ind-

skreven. Resten af Veien maatte hun gaa og vade i Sneen, for Friskyds fik hun ikke længer, og det var igjen mange Mil."

„Det kan være løierligt nok at reise med Troldkjærringerne paa Kosteskafte og i Bryggekar. Men Nordenvinden falder skarp til Veirs, og Halsen kan man knække. Ved Kirketaarnmøderne er det bedre; der kan man jo faa se dem, naar man sætter sig paa en opskaaren Græstorv. Er det ikke saa, Per Graver?"

„Nei, En skal ikke sidde paa en Græstorv," sagde Graveren belærende; „men En skal staa med en Græstorv i Veiret paa hver Haand, og den skal være opskaaren rangsøles, og Psalmebogen skal de have paa Brystet, og tre Bygkorn i Munden, og det ene Korn betyder Vor Herre, og det andet hans Søn, og det tredie den Helligaand. Og naar En laver sig til paa den Maaden, da tør hverken Gamle-Erik eller Troldkjærringene yppe sig. Havde han gjort det en Mand, jeg har hørt tale om, havde han kanske sluppet bedre fra det. Ja, han slap da fra det ligevel paa en Vis; men det var med Næsen og begge Ørene, som de sige.

Denne Mand havde faaet spurgt, at Troldkjærringene holdt slig Leg og Styr og saadan Rumstering i Kirketaarnet om Helgekveldene. Der syntes

han, han skulde have Lyst til at være med, og saa gik han op om Julekvelden og satte sig i en Krog. Han havde nok med sig noget Græstørv, men han har vel ikke gjort det rigtigt, kan jeg tro. Ret som det var, saa toge de til at komme: den ene Troldkjærringen føg ind igjennem Taarngluggene efter den anden, nogle paa Limer, og nogle paa Skuffer, nogle paa Gjeder, og nogle paa Bukker og alle de underlige Ting, som til kunde være. Og imellem alle disse var en af Grandekjærringene hans; men da hun fik se ham, foer hun bort og stak Veslefingeren ind i Næsen hans og holdt ham slig, ligesom jeg holder en Orret i Ganen, ud igjennem Gluggen.

„Vil du love, at du aldrig skal sige, du har seet mig her, ellers slipper jeg dig," sagde hun.

„Nei om jeg gjør," sagde han, for han var en Vrangpeis; „kom og tag imod mig, Fanden!" skreg han, i det samme hun slap, og saa kom Fanden kjørende i en Smalslæde og stod under og tog imod ham, saa han ikke skrubbede Knæskallen engang. Nu skulde Fanden skydse ham hjem ogsaa. Men Manden sad og slog paa og hujede og agjerede, saa Fanden havde ondt ved at holde sig paa Meierne; og da de kom tæt ved Gaarden hans, saa kjørte han imod et Vastrug, saa Slæden væltede, og Fanden blev liggende

paa den ene Side af Vastruget og han paa den anden. Havde han ikke gjort det, saa havde han ikke sluppet ud af Fandens Klør, men nu havde Fanden ikke mere Magt over ham.

„Tvi vorde dig da!“ sagde Fanden; „havde jeg tænkt, du vilde snyde mig, skulde jeg ikke reist saa langt for Fillesjælen din. Da du raabte paa mig, var jeg tyve Mil nordenfor Throndhjem og holdt over Ryggen paa en Gjente, som var ifærd med at vride om Halsen paa Ungen sin.“

Her sagde Graveren, at nu kunde han ikke mindes flere Troldkjærringhistorier. Da han var kommen saa godt paa Glid, troede jeg, at jeg burde nytte Leiligheden, og spurgte om han da ikke havde noget at fortælle om de Underjordiske.

„Hm,“ sagde han, „jeg kan nok have hørt noget af Moster min kanske. Da hun var Gjente, var hun paa Modum og tjente hos Præsten der; Theilmann troer jeg hun kaldte ham.

Det var engang paa Vaarsiden, da Møgen skulde kjøres ud, saa gjorde den Præsten en stor Dovning, for han var en svare Mand til at drive Jorden, og til den bad han Folk baade vidt og bredt fra alle Bygdens Kanter. Saa var det en Gut hos en Mand, som ogsaa var bedt, og han var saa urimelig gje-

stebudskjær. Da Husbonden hans sagde til ham om Kvelden, at han skulde lage sig til at kjøre til Dovnings, saa han kunde komme afsted i Otten, blev han saa glad, at han laa og væltede sig hele Natten og kunde ikke sove. Ingen Klokke var det der heller, saa han kunde vide hvad Tiden led, og saa stod han op ved Midnatstider og satte Hestene for og kjørte til Præstegaarden. Men der var det ikke oppe en levende Sjæl endda, og saa gik han omkring og vaxerte for Tidsfordriv. Bedst som han gik, kom han ind paa Kirkegaarden, og der vaskede han Søvnen og Vaagen af Oinene sine i en Grøft, hvor det stod noget Vand, for det havde nylig linnet, og fra den Tid var han synen; men han var halvfuset ogsaa, og de kaldte ham en Galning. Enten han gik af Tjenesten eller tjente Aaret sit ud, det skal jeg ikke kunne sige, men siden foer han altid og svævede omkring i Bygden, hvor det var Gjestebud eller noget paafærde, og bød sig til at jage ud de Underjordiske.

En Gang skulde det være Bryllup paa en Gaard, som hedte Præsterud, og Barsel paa Komperud paa een Dag. Da var han rent opraad, for han vidste ikke, hvor han skulde gaa hen, men tilsidst saa gik han til Bryllupsgaarden.

Da han havde været der og seet sig om en Stund, tog han fat paa Kjøgemesteren.

„Du passer godt paa det, du har, du," sagde han. „Ser du ikke, at de Underjordiske drikke af Ølspandet, du har sat i Krogen der, det minker jo hvert Oieblik, men faar jeg Lov at være her, medens Brylluppet varer, saa skal jeg nok jage dem sin Kos."

„Ja du kan nok faa være, men hvorledes vil du faa dem ud?" spurgte Kjøgemesteren.

„Det skal du faa se," sagde Gutten, tog Spandet, satte det midt paa Gulvet og kridtede en stor Ring rundt omkring det. „Nu ta'r du en stor Klubbe," sagde han til Kjøgemesteren, „og naar jeg vinker til dig, saa slaar du midt ind i Ringen; det er det samme hvor jeg er henne, men naar jeg har faaet dem ind i Ringen allesammen, saa slaar du til alt det du orker."

Da han havde sagt det, saa tog han til at rende omkring; han foer baade høit og lavt og skydsede og jagede ind imod Ringen. Kjøgemesteren kunde næsten ikke staa paa Benene, saa lo han af alle de gale Fagtene, Gutten gjorde, og de troede mest, han var gal alle, som saa paa det. Men da fik de se, at han ikke var saa gal, som de troede, for da han vinkede til Kjøgemesteren, og Kjøgemesteren slog til, hørte de

et Skrig og et Hvin igjennem hele Huset; og nogle, som kom til Bryllupsgaarden fra Komperudkanten, fortalte, at de havde hørt en Sus og en Brus i Luften, og at det var ligesom en hel Flok havde snakket i Munden paa hverandre: „Til Komperud, til Komperud til Barsels, til Komperud til Barsels!"

Her endte Per Graver sine Fortællinger, erklærede at han ikke vidste mere ikveld, og gav sig til at jage Klokkerens Gjedebuk ud af Kirkegaarden.

Jutulen og Johannes Blessom.

Over Vaage Præstegaard hæver sig en furekronet Aas eller et lidet Bjerg med Kløfter og steile Vægge. Det er Jutulsbjerget, som Storm har viet en Sang. Ved et Naturspil viser der sig i en af dets glatte Vægge en Port. Staar man paa Broen over den viltre Finna eller hinsides paa Engene, og ser denne Port over Hængebirkenes svævende Guirlander og yppige Løvværk og tager Indbildningskraften en Smule til Hjælp, former den sig til en Dobbeltport, oventil forenet ved en gothisk Spidsbue. Gamle hvidstammede Birke staa som Søiler ved dens Sider; men deres høie Toppe naa ikke til Buens Begyndelse, og gik den kun en Kirkelængde ind, kunde Vaage Kirke staa under Spidsbuen med Tag og Taarn. Det er ikke nogen almindelig Dør eller Port. Det er Indgangen til Jutulens Palads. Det er „Jutulsporten," et kolossalt Portal, som det største Trold med femten Ho=

veder mageligt kan gaa igjennem uden at bøie sin Nakke. Naar nogen i gamle Dage, da det var mere Samkvem mellem Mennesker og Trold, vilde laane hos Jutulen, eller tale med ham i andre Forretninger, var det Skik at kaste en Sten i Porten og sige: „Læt op, Jutul!"

For et Par Aar siden kom jeg en Eftermiddag til Præstegaarden for at aflægge et Besøg. Familien var paa Sæteren; det var ingen hjemme uden en gammel Døl, som paa min Begjæring fulgte mig op til Jutulsporten. Vi bankede paa, men det kom ingen og lukte op. Det undrede mig heller ikke, at Jutulen ei vilde modtage os, eller at han nu paa sine gamle Dage saa sjelden giver Audiens; thi tør man dømme efter de mangfoldige Spor af Stenkast i Porten, har han været overmaade besværet med Besøg.

„En af de sidste, som saa ham," fortalte min Ledsager, „det var Johannes Sørigaarden fra Blessom, Nabogaarden til Præstegaarden. Men han ønskede vist, han aldrig havde seet ham," føiede han til.

„Denne Johannes Blessom var nede i Kjøbenhavn og skulde have Ret paa en Proces, for her i Landet var det ingen Ret at faa ved de Tider; og naar En vilde have Ret, var det ingen anden Raad end at reise derned. Det havde Blessommen gjort,

og det gjorde Sønnen hans efter ham ogsaa, for han havde og en Proces. Saa var det om Juleestan, han Johannes havde snakket med Storkarlene og gjort fra sig og han gik paa Gaden og var stur, for han var hoga him. Ret som han gik, strøg det forbi ham en Baageværing i hvid Kufte med Taskelaag og Knapper som Sølvdalere. Det var en stor, svær Mand. Han syntes, han skulde kjende ham og, men han gik saa fort.

„Du gaar fort du," sagde Johannes.

„Ja, jeg faar nok skynde mig," svarede Manden, „for jeg skal til Baage ikveld."

„Ja gid jeg kunde komme did jeg ogsaa!" sagde Johannes.

„Du kan saa staa paa med mig," sagde Manden, „for jeg har en Hest, som træder tolv Trin i Milen."

De reiste, og Blessommen havde nok med at holde sig paa Meierne, for det gik gjennem Veir og Vind, saa han hverken kunde se Himmel eller Jord.

Ensteds vare de nede og hvilte. Hvor det var, kunde han ikke skjønne, før med det samme de satte afsted igjen og han syntes han saa et Dødninghoved paa en Stage der. Da de vare komne et Stykke paa Veien, begyndte Johannes Blessom at fryse.

„Uf, jeg glemte igjen den ene Vaatten min, der vi hvilte; nu fryser jeg paa Næven!" sagde han.

„Du lyt taale det, Blessommen," sagde Manden, „for nu er det ikke langt igjen til Vaage, og der vi hvilte, var halvveis."

Da de kom over Finnebroen, stansede Manden og satte Johannes af.

„Nu har du ikke langt hjem," sagde han, „og nu skal du love mig det, at du ikke ser dig tilbage, om du hører nogen Dur eller ser noget Lysskin."

Det lovede Johannes og takkede for Skydsen. Manden kjørte sin Vei, og Johannes tog op over Bakken til Blessomgaardene. Men ret som han gik, hørte han en Dur i Jutulsberget, og med Et blev det saa lyst paa Veien foran ham, at han syntes, han kunde have seet at tage en Naal op. Han kom ikke ihug det han havde lovet, men dreiede paa Hovedet og skulde se hvad det var. Da stod Jutulsporten paa vid Væg, og det skinnede og lyste ud gjennem den som af mange tusinde Lys. Midt i Aabningen saa han Jutulen, og det var Manden, han havde staaet paa med. Men fra den Tid sad Hovedet paa skakke paa Johannes Blessom, og saaledes var han saalænge han levede."

Fra Fjeldet og Sæteren.

„Denne Gang slipper De mig ikke, Jomfru. De har saalænge lovet at fortælle mig Deres Sætertour, og De har nu saa meget mere Grund dertil, da vor egen lader til at blive til Vand. De er os denne Erstatning skyldig for vore saa bedrøvelig skuffede Planer."

Et Blik ud af Vinduet i Præstegaarden bekræftede desværre altfor meget denne Bemærkning. Himlen, der tidlig om Morgenen havde spaaet os det skjønneste Veir, bestyrkede min gamle Erfaring, at kun Aftenklarheden er at bygge paa. Den ene Skur stærkere end den anden slog brusende ned i de store Træer udenfor, og det tegnede ikke til noget Ophold den Dag, uagtet lille Trine, som fløi ud og ind, forsikkrede at det klarnede snart i Øst og snart i Vest, og at vi inden Middag kunde reise.

„Altsaa, bedste Jomfru, jeg er lutter Øre!"

„Tror De, jeg vil fortælle Dem noget, Hr. As-

bjørnsen? Jeg er kommen efter, at De ikke som en anden lader dem nøie med at høre hvad man fortæller Dem, men skriver det ned og trykker det i Aviserne! derfor gjælder mit Løfte ikke."

„Jeg sværger, at jeg ikke skal trykke, hvad De nu fortæller mig, i nogen Avis," svarede jeg.

„Desuden oplevede jeg intet videre paa den Tour. Den var smuk; den greb mig, det var det Hele. Men nu beklager jeg, at jeg nogensinde har fortalt Dem derom."

„Deres Stilling er vistnok beklagelig; imidlertid da jeg har Deres Løfte — — —"

„Desuden," afbrød hun mig, „kan De tænke Dem noget flauere end midt i Haabet om en virkelig Tour at blive afspist med en mager Erindring? For den varme Virkelighed at tage et ufuldstændigt Billede? Det er som om man istedenfor at gaa hen og høre en Concert, satte sig til at læse en Musikrecension. Det vilde ikke undre mig, om jeg midt i Fortællingen saa Nissen, der har spillet os denne Streg, stikke Hovedet ud af Madkurven og le os ud."

Jeg sukkede over Damernes Halstarrighed, medens jeg hemmelig maatte beundre den Masse af Grunde, der staa til deres Raadighed, Grunde, som, idetmindste saalænge man sidder ligeoverfor dem, ere slaaende nok.

„Slige Beretninger," vedblev hun, idet hun klappede Marat, der ikke mindre slukøret og mismodig end vi, havde leiret sig ved vore Fødder, tilhøre desuden blot Kakkelovnskrogen og Vinteren."

„Herregud Jomfru, i Vinter da jeg bad Dem, mente de netop, at de tilhørte Sommeren. Men lad os istedenfor at stride herom forene os mod de onde Magter, som drille os; lad os give dem en god Dag og opgive Touren, saa skal De se, at Veiret klarner, inden vi vide deraf."

„Ja, og naar det saa er klarnet, reise ligefuldt, mener De?" vedblev hun leende. „Det var sandelig værdt at prøve Deres Raad. Nu vel! det er tosset at lade sig nøde. Saa hør da selv, at det ikke var Møien værdt at bede mig saa meget om denne min Reisebeskrivelse.

En Dag, i den Tid da jeg var paa Sætren i Sommer, gik jeg og Trine med en af Sæterpigerne ind over Fjeldet for at sanke Multer. Det var en klar og stille Dag; thi nys før havde det regnet, og Luften var saa ren og let paa Fjeldet. I Kløfterne og mellem Stenene stod der Planter med store hvide, vellugtende Blomsterduske. Ryper fløi op for vore Fødder, og smuttede, ængstlige for sine Unger, omkring mellem Vidierne og Birkeriset. Da vi kom til Mul-

temyrene, vare de ganske røde og gule af Multer, og ved Bredderne og paa Tuerne stod der en Mængde Blomster med rene fine Farver, jeg aldrig havde seet Mage til: de opfyldte Luften med den lifligste Duft. O, det var saa sødt at aande i denne Luft, og lille Trine var saa glad; hun fløi fra den ene Blomst til den anden og klappede i Hænderne, og hun blev ikke træt af at plukke og beundre disse Blomster; og Brit fortalte os om sine Kjør og Gjeder, og om Rensdyrene, hun havde seet, og mange Eventyr og underlige Hændelser fra Fjeldet og Sætren. Under hendes Fortællinger og venlige Snak fyldtes vore Næverskrukker snart med Multer og Blomster, og vi gave os paa Hjemveien. Vi satte os ned i det friske Græs ved en Varde, som stod paa en liden Høide, for at hvile. Til venstre lidt bag os laa en Gruppe af høie, spidse Fjelde med hvide skinnende Snepletter. Trine sagde meget træffende, at de lignede Sukkertopper i blaat Carduspapir, som det var revet Huller i, saa at Sukkeret skinnede igjennem. Brit fortalte os, det var Rondene, og da jeg foreslog, at vi skulde gaa nærmere hen til dem, sagde hun, de laa over en Mil borte; jeg syntes det ikke kunde være nogle tusind Alen derhen. Fjernt i Vest og Nord taarnede der sig Fjelde over Fjelde, høiere og høiere, i forunderlige Former,

med blaalige og violette Kupler, Tinder og Kamme; de fjerneste smeltede sammen med Himlen, og paa disse Fjelde og mellem dem laa der mægtige Snebræer og Jøkler, som funklede i Staal- og Sølvglands, og kastede et straalende Perlemoerskimmer høit op i Luften. — Brit vidste Navnene paa alle disse Fjelde og Kløfter og Bræer, og sagde os, at de laa i Valders, Lomb og henimod Sogn. Nogle mindes jeg endnu; hun kaldte dem Brudeskaret, Valdersfly, Lombsfjeldene, Naugaardstinderne og Blaahø. Men foran vore Fødder til det vide Fjerne udbredte der sig et Landskab af anden Art, store brune og graagrønne Strækninger, beklædte med Lyng og Mose, øde, ensformige, ikke afbrudte ved nogen Høide, ikke oplivede ved nogen Gjenstand. Det hele Landskab syntes mig var det mest storartede, det mest ophøiede, jeg havde seet. Men uagtet al sin Storhed og Pragt, gjorde det dog paa mig et sørgeligt, næsten nedslaaende Indtryk. En brunlig spraglet Fugl kom flyvende og satte sig paa en Tue nærved os og fløitede. Men denne Lyd, o den var saa sørgelig, saa melancholsk, som om Fuglen vilde synge om hvad jeg følte i dette Øieblik.

Brit og Trine havde snakket sammen den hele Tid. Jeg begyndte nu at lytte til deres Samtale.

„Hvad er det, de kalde denne Varde, Brit?“

spurgte Trine, som havde været her før, „er det ikke Tylevarden?"

„Jo, de kalde den saa," svarede Brit, „det var nogle Karle, som reiste den, fordi de saa noget her, som var tyle. Tyle betyder tosset, underligt som de kanske veed," afbrød Fortællersken sig.

„Det var Paal Bække, som var Husmand under Sell, og nogle andre Tjenestekarle. Budeierne vare alt reiste hjem fra Sætren om Høsten; saa skulde disse Karle tage Mose til Vinterfoder, og medens de kastede Mose paa Bergsladen her, kom det svævende saamange Jomfruer, at det saa ud som et helt Brudefølge, og de vare saa vene, at det lyste og skinnede af dem. Kjolene glinsede i Solen som Silke og slæbte langt efter dem, og paa Hovedet havde de Sølvkroner og Sølvstas. Saalænge Karlene stode og saa paa dem, stode de ogsaa stille eller svævede hid og did, men da de gave sig til at kaste Mose igjen, begyndte Følget at gjøre det samme. Karlene kastede Mose efter dem, men det brød de sig ikke om. Naar de gik hen paa det Sted, hvor de saa dem, var det ikke nogen at se; men naar de gik der bort, hvor de selv toge Mose, saa vare hine der igjen, og dette varede hele Dagen.

Før om Sommeren havde to af disse Karlene og

en til været oppe for at hugge Gjerdefang strax nordenfor Valfjeldet. Ved de Tider de spiste til Middag, faldt de to i Søvn, mens den tredie sad og spiste endda, men da hørte de „saa deilig en Leg paa Fele," at de aldrig havde hørt noget saa vakkert før, og de talte med hverandre om dette, syntes at de vare vaagne og hørte Spillet mange Gange, og en af dem „hullede," som Brit forsikkrede, den Leg længe bagefter, saa at ingen kunde tvile om det var sandt.

Brit vidste meget at fortælle om de Underjordiske eller Haugefolket og Huldren, men forsaavidt var hun greben af den saakaldte Oplysning, at hun ikke vilde vedkjende sig Troen paa disse Naturmagter. Modsagde en af os hende, blev hun fortrydelig, pukkede paa hvad hun selv havde oplevet, fortalte det vel ogsaa undertiden, men tiede som oftest aldeles stille. Det var langtfra at jeg vilde fordærve det gode Humør, der i Dag belivede hendes Fortællinger. Jeg blinkede derfor med Øinene til Trine og sagde: „hvem tviler vel om Sandheden af det? Nu skal jeg fortælle noget, som maa synes langt forunderligere. Du erindrer nok, at jeg for to Aar siden besøgte min Onkel i Hallingdal. Der saa jeg en gammel, næsten hundredaarig Mand, som man fortalte havde været indtagen af Huldren. Han var svag for Brystet og i

det hele usfel og sygelig. Hans Blik var stirrende og mat, og han syntes ikke at være ved sin Sans og Samling. En Sommer, medens han var ung, laa han paa Sætren. Da det en Dag var ondt Veir, skulde han gaae ud paa Fjeldet og gjæte for Gjætergutten eller „Hjuringen," som de der kalde det. Om Aftenen kom Kreaturene hjem paa Sætervolden, men Ole var borte. De gjorde Mandgard efter ham; de ledte og søgte overalt; de skjød og de ringede med Kirkeklokkerne; men han kom ikke igjen. Han var hos Haugefolkene, og de vilde ikke slippe ham. Især var det en ung deilig Hulder, som hang ved ham med Kjærlighed. Hun talte godt for ham, var blid og venlig mod ham og lærte ham at spille paa Mundharpe. Saa lifligt har vist heller aldrig nogen spillet paa dette simple Instrument som gamle Ole. Det var fornemlig med Munden, at han frembragte disse Toner, ikke som almindelige Mundharpespillere med Fingrene. Jeg hørte ham en Gang. Det mindede mig paa engang om Fuglekvidder, om Heiloens sørgelige Sang og om Lurtoner en Sommerkveld, og jeg blev saa underlig bevæget derved, at Taarer kom mig i Øinene. — Men Ole syntes at Huldren havde en saadan hæslig Kohale, og han vilde ikke blive. En Gang kom han til at sige: „Naar i Jesu Navn

skal jeg da komme hjem til christne Folk igjen." Da begyndte Huldren at græde og sagde, at siden han havde nævnt hint Navn, som hun ikke kunde udtale, kunde de ikke længer holde paa ham. „Men hold dig til Siden af Døren, naar du gaar, ellers gjør Faer dig Men," føiede hun endnu til.

Af Glæde over sin Befrielse glemte han dette, og idet han gik, blev der skudt ud efter han et gloende Risknippe, som Ild og Gnister frasede af. Da blev han som sønderslagen i alle Lemmer. Fra den Dag fik han aldrig sin Helse igjen, og han var ikke rigtig ved sin Forstand mere. Men hvor han gik, og hvor han stod, saa fulgte den smukke Hulder ham. Naar han om Aftenen sad alene ved Ilden, saa han hende ofte. „Gyri Ørnehovd, jeg ser dig nok," raabte han. „Der er hun; se I hende ikke?" sagde han til Børnene. De kunde ikke se hende; men der foer en Gysen igjennem dem, endskjønt de intet saa.

„Hvorledes var det med dig, Brit?" sagde Trine, som havde forstaaet mit Vink. „Du skal jo baade have hørt og seet Huldren. Fortæl os dog det."

„Ja, jeg har saa det," sagde Brit; „jeg taler nødig om det, men til jer kan jeg nok fortælle det. Den Tid jeg var hjemme hos Forældrene mine, laa Faer engang ved Kværnen oppe i Aasen og malede,"

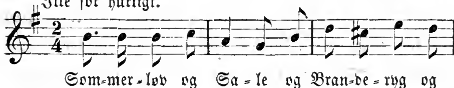
begyndte hun. „Jeg var en Framslænge den Gang og havde ikke gaaet og læst endnu. Saa sagde Moer, jeg skulde gaae til ham med Mad. Jeg var saa vilter som en Gjed, og naar jeg kunde komme paa Fjeldet eller paa Aasen, om det ikke var længer end ud i Skoven, saa var Alting vel. Jeg satte afsted og løb over Engene og op igjennem Lien. Det var rigtig varmt i Veiret, og da jeg kom op i Aasen et Stykke, blev jeg saa træt. Jeg kastede mig ned paa en grøn Flæk, hvor det var Svalskygge, og hvor jeg saa langt bort mellem Træerne. Det var ud paa Eftermiddagen, og Solen stod alt lavt nede mod Aasen. Med Et blev jeg saa søvnig, men jeg vilde ikke sove. Ret som det var, hørte jeg en Hund, som gjøede, Kobjælder, som klang saa klart, som om de vare af Sølv, og langt borte blæste det paa Lur og lokkede saa det ljomede i Skov og Aaser.

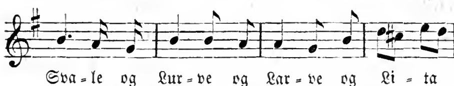
Om en Stund, saa kom det ud over Rabben Kløvheste med Kjedler, Myseflasker, Smørbutter og alle Slags Bukjøreld, og en Buskap af graa Stude og store brandede Kjør, saa fede og vakkre, at jeg aldrig har seet Mage til dem hverken før eller siden. Og paa Hornene havde de Guldknapper og om Halsen Sølvbjelder; men foran gik det en stor Frigge, som havde en Lur og en Melkekolle med Sølvgjørder paa

i Haanden, og hun gik og snakkede med Kjøerne og nævnte dem ved Navn. Men saadanne Navne havde jeg aldrig hørt paa Kjøer før. Saa begyndte hun at lokke:

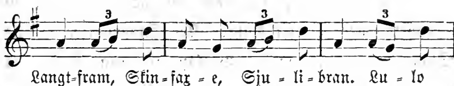
Huldre-Lok.

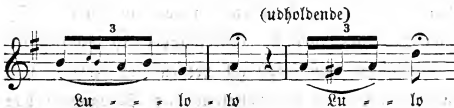
Fra Foldalen.

2.

Granehøi og Grave,
Og Vindelet og Lave,
Og Lurve og Larve
Og Spegelglat,
Rekkje og Snekkje
v. s. v.

Da Buskapen var forbi, reiste jeg mig og skulde se, hvor det blev af den, men jeg saa ikke andet end Buhunden og en Gjente, som just blev borte bag nogle smaa Granbusker. Den Gjenten havde blaa Stak, og under Stakken syntes jeg, jeg saa en Kohale. Saa forstod jeg grant det var Huldren.

Den anden Gang, jeg var ude for Huldren, var længe efter. Jeg var alt voxen, men jeg var ikke meget gammel. Jeg var lystig af mig, og der hvor

det laat en Fele, der var jeg altid og derfor kaldte de mig Spillevika. Saa var det en Sommer, jeg laa paa Sætren, at det var Dans i Lien. Der var jeg, og jeg kom ikke hjem til Sætren før paa Morgensiden. Saa kastede jeg mig ned paa Sengen og skulde hvile lidt, tænkte jeg. Men hvorledes det var eller ikke, saa forsov jeg mig, saa at Kjøerne kom til at staa inde over Tiden. Da jeg vaagnede, stod Solen høit paa Himlen, og ude paa Volden sang det saa vakkert. Jeg lyede efter og saa hørte jeg det sang:

„Stat op, Spillevika,
Og melk din Ku.
Min Ku gaar i Aasen,
Din staar paa Baasen
Endnu,
Endnu!"

Jeg foer op og ud, og skulde til at melke og slippe Kreaturene, men i det samme jeg kom ud af Døren, saa jeg Skimtet af Huldren, nede i Skovbredden, for hende var det."

Her ender Brits Fortællinger og tillige min Reisebeskrivelse.

Medens Jomfruen fortalte, havde Veiret virkelig klarnet, uden at vi havde mærket det. Nu traadte Solen frem i al sin Varme og Pragt, og der blev en Jubel og Travlhed uden Grændser. „Tilsæters, tilsæters," hedte det, og den skjønneste Tour endte Dagen.

Hvis den fagre Fortællerske af ovenstaaende Huldreeventyr skulde vredes over mit Forræderi, naar hun læser disse Blade, da vil det gjøre mig inderlig ondt, men jeg kan dog ikke angre min Brøde.

Julebesøget i Præstegaarden.

Den første Reise, jeg gjorde i mit Liv, var en Julereise. Det var en Glæde uden Lige, og alle Reisens smaa Træk og Begivenheder gjorde et saa levende Indtryk paa mig, at jeg endnu, efter saa mange Aars Forløb, mindes dem som det var igaar. En Præstefamilie, som boede nogle Mil fra Byen, hvis Sønner vare Studenter og logerede hos mine Forældre, havde indbudt mig og mine Søstre til Julen.

Juleaften ved Middagstid droge vi fra Byen. Det blev en stor Slædefart; thi et helt Følge, der dels skulde gjæste Præstegaarden, dels reise i Julebesøg andenstedes i Bygden, havde kommet overens om at drage ud paa samme Tid. Der var Finmutkarle i Spidsslæder, Herrer og Damer i Bredslæder, og Sluffer med to Heste for, opfyldte med talrige og blandede Selskaber. I to af disse kjørte Præstesønnerne og deres Selskab, Damer fra Byen, et Par

andre Studenter, af hvilke den ene var Theolog, den anden en Mediciner, hvis Aarsag han almindelig kaldtes Doctoren, samt jeg og nogle Børn.

Da Føret paa Landeveien var daarligt omkring Byen, kjørte vi Isen, som alt tidligt havde lagt sig, en tre Fjerdings Vei; der tog vi op igjennem Skoven. Føret blev ypperligt; det var frisft Vinterveir, og det gik muntert afsted; Bjelderne klang lysteligt; Selskabet lo og fjasede, Børnene jublede høit; Hestene dampede omkap med Studenternes Piber; Solstraalerne brød igjennem Taagen og tindrede paa Sne og Is, paa Træer og rimede Buske. Da vi kom op paa Høiderne, hvor det aabnede sig Udsigter, stod Himlen i Vinteraftenens glødende Farver, og Solen kastede sit stærke røde Lys over vældige, knudrede Træstammer, Grupper af bladløse Træer, over Skove og Lunde, som i usikkre Omrids afskyggedes gjennem Taage og Disighed; den spredte sit rosenfarvede Vinterskjær udover Taagehavet, der bølgende, som et snart skjulende, snart halvgjennemsigtigt, tilslørende Dække, laa vidt over Is, og Fjord, og Bygder. Men vort Standpunct var høiere; vi vare nu ude af Taagen, høit over Taagehavet, og nær foran os hævede sig mørke, skovklædte Aaser klart over Disigheden; mod den tindrende Aftenhimmel kunde vi skille hvert Træ paa Høiden af

dem. Fra en Kirke, hvis Taarn og hvide Mure ragede op over et Granholt et Stykke fra Veien, sloge os stærke alvorsfulde Toner imøde, og selve Landskabet laa i en Stemning, som gik ind i dem. Grebne af den milde Aftenstemning, der saaledes understøttedes af Høitidsklokkernes Klang, blev Selskabet mere taus og stille, indtil vi kom til Skiftet, hvor Hestene skulde puste, og vi spise Eftasværd.

Da vi igjen kom afsted, var Dagen under, men det var ikke saa meget mørkt, thi den hvide Sne kastede Stjernernes og Himmeles Lys tilbage. Skydskarlene mente, det vilde blive koldt til Natten, fordi det var „stjernerumt," sagde de. Øst over Skoven tindrede kolde, sølvklare Strimer i Himmelranden, og om en Stund kom Maanen frem. — Snart gik vi ved Siden af Slæderne opover Bakker, snart jagede vi afsted henover Aaser og Høider, hvor Granerne stode pudrede og snebetyngede, og vi saa under Grenene og mellem Stammerne ind i hemmelighedsfulde Grotter og Gange, hvor det maatte være lunt for Alfer og Trolde at drive deres gjekkende Spil; nu og da aabnedes der ogsaa vide Udsigter udover mørke Skovlandskaber. Saa fore vi hen igjennem Furemoer, hvor Veien var jevn som paa et Stuegulv, hvor de ranke Stammer dannede høie Søilehaller, mellem hvilke

eventyrlige Skikkelser af Dyre- og Fabelverdenen gjøglende syntes at træde frem og vise sig i det usikkre Lys, Maanen sparsomt kastede bort igjennem Skoven, for i det næste Øieblik atter at forsvinde eller forvandles til snedækte Buske, Stubber, Kraker og Vindfald. Nu slyngede Veien sig ned igjennem en dyb Kløft, hvis steile Sider som en Ramme indfattede snedækte Landskaber med Skygger af Aaser og mørke Skove, der vidt og bredt laa nedenunder. Endelig vare vi nede, og nu gik det atter raskt afsted over en islagt Fjord. Kulden blev føleligere; her blæste en skarp Nordensno, som nødte os til at drage Huerne længere ned over Ørene, til at binde Skjærsene fastere om Halsen og Livet, til at trampe i Sluffen og banke i Næverne. Hestene travede skarpt, og deres lange Skygger fore flygtig hen over Fjorden. Undertiden gik det dundrende Brag i Isen; Bydamerne skrege høit, og en midaldrende Herre, som nylig havde forøget Værdien af sit Liv ved at forlove sig, og som med sin unge Kjæreste kjørte efter os i en Bredslæde, skreg endda høiere, og hver Gang det bragede, raabte han: „Pine Død, tror jeg ikke, det er bedst, vi vende og kjøre til Land!"

Hans Skydsgut gjorde ham ganske tørt opmærksom paa, at det omtrent var lige langt til Land paa

alle Kanter. En anden føiede som Svar paa hans Raaben spøgende til, at det vilde være farligere for ham at kjøre tilbage end frem; han vilde da blive alene og have vanskeligt ved at bjerge Hest og Kjæreste for Ulveflokkene, som man paa Skiftet havde fortalt skulde holde til langs Fjorden under Skoven. Til Glæde for den Frygtsomme nærmede vi os temmelig raskt Landet; dog sandede han visnok det gamle Ordtykke, at Isveien er drøi. Under Farten reiste en af de fremmede Studenter sig op i Sluffen, og, stirrende hen i Skyggen under en af de høie Øer, som laa her, raabte han:

„Hvad er det, som rører sig derinde?"

„Hvad?" — „Hvor?" —

„Derinde, paa Isen under Øen — nu kommer det frem i Maanelyset, nordenfor den bratte Bjergvæg."

„En Ulveflok!" raabte man med en Mund.

„Man skal ikke male Fanden paa Væggen!" — udbrød en af Selskabet. „Der er syv Stykker."

„Ja, havde jeg saasandt en Rifle, skulde mindst en af dem være feig!" sagde Doktoren med Overbevisningens Inderlighed.

„De reke efter os!" raabte Skydsgutten paa Bredslæden.

„Hu! Hu!" skrege vore Bydamer.

„Hvem?“ spurgte den Forlovede, thi han havde siddet hensunken i en dyb Samtale med sin Kjæreste, og nu vidste han ikke hvad Talen var om, eller hvad der var paa Færde. „Hvad for noget?“ spurgte han opskræmt og forstyrret.

„Aa, Ulveflokken der nordmed Øen,“ sagde Skyds-gutten.

„Hvor?“ raabte han ilsomt, og før han endnu havde faaet Øie paa Ulvene, smattede og smækkede han i sin Forskrækkelse med Mund og Pidsk paa Hesten, saa den i voldsom Fart satte afsted forbi os hen imod Land. Vore Heste, der ikke vilde svigte Følget, fulgte dette gode Exempel; men just som vi svingede op ad en Odde, paa hvis Skraaning Isveien tog i Land, fik Hestene Veiret af Ulvene, som ogsaa havde taget Landjorden fat, og kom luntende den ene efter den anden, og viste sig saa lange og graae mod Himlen paa en liden Høide hinsides Veien. Skye satte vore Heste ud; den svære Sluffe slingrede stærkt paa Skraaplanet, væltede pludselig og styrtede hele sit Indhold af reiseklædte Herrer med Tobakspiber i Munden, Damer i Fodposer, os Børn samt en Mangfoldighed af Tiner, Hatteæsker og Reisesækker om hverandre i en tæt Hob ud i Snefannerne. Der opstod Skrig og Støi og Latter; det blev en Sparken og Kravlen, for

ikke at kvæles i Sneen eller af de overliggende Masser, for at komme fra hverandre og paa Fode igjen: En havde faaet en Kuffert i Skjødet, en anden et Par Damer, En var falden paa Hovedet ind i en Hatteæske, en anden rodede i en Nistetine med Fødderne, vistnok en uheldig Stilling, men for Børnene aabnede den en smilende Udsigt til Pandekager og Bakkelse. Doctoren, som paa Grund af sin Iver og Interesse for den ædle Kjørekunst, havde bemestret sig Kudskens Sæde og Forretning, havde i Besippelsen sluppet Tømmene og ladet Hestene løbe. Da han nu opdagede, at ingen var kommen til Skade, begyndte han, formodentlig for at aflede Opmærksomheden fra hans egen daarlige Opførsel som Kudsk, at skjænde og bruge Mund paa hele Selskabet over al denne Støi og Kvalm for Ingenting.

„Kan I ikke komme op fra hverandre?“ udbrød han. „Det lader jo til, at Søstersengen i Sneen slet ikke er ubehagelig! Jeg vilde blot ønske, jeg kunde skaffe jer en større Snesan til Hovedpude og Overdyne. I le og skrige baade Lunger og Hjerter ud af jer, før I komme op, og det kan I gjøre med Raison, for I se jo ud som Spøgelser og Julebukke og ville vel præsentere jer for Præsten som et Juletroldsfølge? Se til, at I komme paa Fode engang! Han lille

Udtyske der i den gule Kappe — synes han, at det nu er Tid til at ligge paa Maven og æde Pandekager? Lad os komme afsted alle sammen og stans jert Skraal og jer Latter!“ raabte han ivrig.

Over hans utidige Iver og Tale, over de snepuddrede, underligt formummede Skikkelser, som reiste sig eller bleve dragne frem i Maanelyset, og over de hjælpeløse Tilstande, enkelte af Selskabet befandt sig i, voxte Latteren og tiltog Støien foruroligende. Herover blev Kudsken endnu vredere. Man tænkte ikke længer paa Ulvene, som skræmte ved Larmen, ved Latteren og Bjeldeklangen havde taget Flugten — man tænkte ikke paa Sluffen eller paa Hestene, før en af Præstesønnerne, reiste sig op paa Knæerne og sagde:

„Ja lad os det! du vil formodentlig bære os alle paa din brede Ryg — men pust i Bakken først — du ser jo, de blot le af dig — Eller kan du kanske sige os, hvor det blev af vore Heste? Slap du dem ikke?“

„Blev af Hestene! slap dem? Javist slap jeg dem, ja,“ svarede Kjøresvenden uforknyt; „troer du, jeg kan holde Heste igjen, naar de løbe løbsk! Tak mig til, at I alle ere hele.“

„Naar du vælter skal du aldrig slippe Tømmene,

Gutten min, men heller lade Hesten slæbe dig over Stok og Sten."

Denne Kjørerlære, der blev given af en usædvanlig dyb Stemme, og saa langsomt, og med saadant Alvor, kom fra en af Egnens Proprietairer, som i Spidsen for det øvrige Selskab nu indhentede os her. Han tog sig med Iver af vor hjælpeløse Forfatning, stillede sin Skydskarl til vor Hjælp og tog selv Haand i med. Det bragtes nu i Erfaring, at Sluffen laa i en Dæld eller Dok lidt længere op; Skjækerne vare knækkede, men heldigvis vare Hestene anholdte af Skydskarlen paa den foran kjørende Bredslæde. Under megen Snakken og Brøvlen hid og did, og under utallige Udraab bleve vore Bydamer tagne op og sammenpakkede paa nogle af de øvrige ankommende Slæder, medens vedkommende Herrer fandt sig i at stige paa Meierne som Kjøresvende. Hele Følget forsvandt snart for os, som gik igjen omkring Sluffen og søgte at holde Varmen vedlige ved at stampe i Sneen og banke Armene paa Fiskerviis. Omsider kom Skydskarlen, som var sendt til en af de nærmeste Gaarde, igjen med nogle laante Skjæker, og vi fik Skaden saavidt bødet, at vi langt om længe ynkeligt forfrosne kom frem til Præstegaarden.

„Nu, ere I endelig der? Velkomne skal I være — Gud signe jer allesammen" — sagde den gamle Præstemand, som tog imod os i Svalen — „og dobbelt velkomne, siden I ikke ere komne til Skade ved Hestene — og siden Tassen ikke tog jer," tilføiede han spøgende og fulgte os, efterat Reisehammen var afstreifet, samt Næser og Øren efterseede, ind til Familien og Damerne, som vare i Begreb med at sætte sig til Julekveldsbordet.

Dette hyggelige Huus, disse venlige Mennesker, og denne Aften staar for min Erindring blandt de bedste Minder fra min Barndom. Den festlige Oplysning og Anordning af alt, den milde Fred, som i uhyklet Fromheds Skygge syntes at have fæstet Bo her, det velgjørende Indtryk af Aftenandagten før Natverdsbordet, den fortræffelige Familie, de gamle venlige Præstefolk, de blide, tækkelige Døttre, de støde, alvorlige Sønner, den livlige Samtale med Spøg og Latter, som siden vaktes ved Erindringen og Fortællingen om vor Reises Begivenheder og Uheld, de raske Studenters og de fjasende Damers Spas og Brøvlerier — alt dette hensatte mig med Eet som i et nyt, ukjendt Land.

En stor Del af hvad der da blev sagt og talt, er i Aarenes Løb gaaet mig af Minde; det som bedst

har holdt sig i min Erindring, er de Fortællinger, Sagn og Eventyr, som bleve fortalte. Ogsaa har jeg senere havt Anledning til at opfriske dem ved at høre dem igjen i de Egne, hvor de have hjemme. I det Følgende vil jeg, saagodt jeg kan, forsøge at gjenfortælle dem og hvad der knytter sig dertil.

En af Damerne fra Byen fremkaldte denne Underholdning, idet hun under Samtalen, jeg husker ikke ved hvilken Foranledning, yttrede at Troen paa Huldrer og Underjordiske var udslettet. Studenterne sagde hende imod og anførte Exempler fra Byens nærmeste Omegn. Den ældste af Præstesønnerne sagde, at i Valders, hvor han havde tilbragt en Del af sin Barndom, troede man lige saa sikkert paa disse „Fostre af Overtroen" som paa et Evangelium.

„Ja," sagde Gamle-Præsten, det er desværre altfor vist, og jeg skal i den Anledning fortælle Dem en Historie, som for fuldt Alvor er bleven mig fortalt som virkelig hændt og oplevet i Valders for et Par Aar siden."

Selskabet rykkede samme; de Staaende satte sig, og Præsten begyndte sin Fortælling.

„Det var en Skolemester fra Etnedalen, som laa paa Fisferi paa Aasen. Han havde megen Lyst til at læse, denne Mand, og derfor havde han altid en eller anden Bog med sig, som han laa og læste i om Helligdagene, eller naar Veiret nødte ham til at opholde sig i Fiskerboden. En Søndagsmorgen, som han saaledes laa og læste i sin Bog, syntes han, at han fornam, det ringede med Kirkeklokkerne; iblandt var Lyden svag, som det skulde være langt borte, men iblandt lød det stærkt, som om Vinden bar Klangen til ham. Han hørte længe paa dette og undrede sig over det; han vilde ikke tro sine Sanser — for han vidste, at det var umuligt at høre Bygdens Kirkeklokker saa langt ind paa Aasen — men saa klang det med Eet ganske tydeligt i hans Øren. Nu lagde han Bogen fra sig, og stod op og gik ud. Solen skinnede, det var vakkert Veir, og den ene Flok med Kirkefolk kom forbi efter den anden med Psalmebøger og kirkepyntede. Et Stykke borte i Aasen, hvor han aldrig havde seet andet end Skov og Krat før, stod det en gammel Trækirke. Om en Stund kom Præsten gaaende forbi, og han var saa gammel og svagelig, at hans Kone og Datter ledede ham. Da de kom forbi det Sted, hvor Skolemesteren stod, stansede de og bade ham følge med til Kirken og lye Messe. Skolemesteren betænkte

sig lidt paa det, men da han syntes, det kunde være morsomt at høre, hvorledes disse Folk dyrkede Gud og, svarede han, at han vilde gaa med, naar han ikke havde Skade af det. Nei, Skade skulde han ikke have af det, men heller Gavn, sagde de. I Kirken gik det stilt og ordentlig til; det var ingen Hunde eller skrigende Børn der, som forstyrrede Tjenesten, og Sangen var vakker, men Ordene kunde han ikke forstaa. Da Præsten var ledet op paa Prækestolen, holdt han en (i Skolemesterens Øren) vakker og opbyggelig Præken, men det var, saa forekom det ham, en rar og underlig Tankegang i den, som han ikke altid var god for at følge. Fadervor klang heller ikke rigtigt, og „Frels os fra det Onde" hørte han slet ikke blev sagt; aldrig blev Jesu Navn nævnt, og da det var forbi, blev det ingen Velsignelse lyst heller.

Da Messen var forbi, blev Skolemesteren bedt med til Præstegaarden. Han svarede til det, som han havde svaret først, at han gjerne skulde gaa med, hvis han ikke havde Skade af det, og de sagde som de før havde sagt, at om han gjorde dem tillags, skulde det være til Gavn, og ikke til Skade for ham. Han fulgte da med til Præstegaarden, og den var som en smuk og god Præstegaard pleier være paa Landet. Det var Have der med Blomster og Æbletræer og et net Sta-

kitværk om. De bade ham spise Middag, og den var vel tillavet og pent anrettet. Han sagde som før, at han gjerne skulde gjøre, som de bade ham, dersom han ikke havde Skade af det, og han fik det samme Svar. Han spiste da der og sagde siden, at han ikke kunde finde nogen Forskjel paa Maden der og den kristne Mad, han havde spist et Par Gange, han havde været til Bords hos Præsten i Bygden. Da han havde drukket Kaffe, tog Præstekonen og Datteren ham ud i et Kammer, og Konen klagede over, at Faer blev saa gammel og skrøbelig, saa han ikke kunde gjøre det længe; derpaa talte hun om, at Skolemesteren var en rask og rørig Mand, og tilsidst sagde baade hun og Datteren, at de gjerne vilde have ham til Præst efter Gamlefaer, om han havde Lyst til at blive hos dem. Skolemesteren indvendte, at han ikke var „præstlært." Men de mente, at han var mere lært, end det behøvedes hos dem; thi der var det ikke farligt for Bispevisitats og Provsteforhør; sligt vidste de ikke af. Da Skolemesteren hørte dette, sagde han, at om han endogsaa kunde være i Besiddelse af den nødvendige Lærdom, saa tvilede han om han havde G a v e r n e, og da det var en altfor vigtig Sag baade for ham og dem til at forhaste sig med, saa forlangte han et Aars Betænkningstid. Da han havde sagt det, stod

han ved et Tjærn indpaa Aasen og saa hverken Præstegaard eller Kirke, og dermed troede han, at den Historie var ude. Men et Aar efter, just den Dagen da Betænkningstiden skulde være ude, holdt han paa at tømre paa en Bygning; for naar det var Skolefrist, drev han enten paa med Tømring eller Fisking. Som han sidder skrævs oppaa den ene Væg med Øxen, ser han Præstedatteren, han havde seet i Fjeldet, kom gaaende lige imod ham. Hun spurgte, om han nu havde betænkt sig. „Ja," svarede han, „betænkt mig har jeg, men jeg kan ikke; for jeg kan ikke forsvare det for Gud og min Samvittighed." Den underjordiske Præstedatter var borte i det samme Øieblik, men strax efter hug han sig i Knæet, saa han var Krøbling al sin Levetid."

Præsten og Studenterne begyndte nu at anstille en Undersøgelse, om hvad der havde fremkaldt disse Sagn, om hvad der saa levende havde indprentet denne Overtro i vor Almues Indbildning. En mente, det skrev sig fra gamle Fortællinger, som under forskjellige Afændringer kom saa levende igjen i Drømme, at man indbildte sig, man havde oplevet dem. Doctoren antog, at det oftest kom af Sindsforvirring, en sygelig Sjælstilstand eller legemlig Sygdom; thi man hørte

ofte, sagde han, at de som troede at have oplevet noget overnaturligt, bleve syge eller tullede bagefter, som det hed; men dette var ikke rigtigt: Sygdommen eller Forvirringen var kommen først, og Synerne, Historierne med Troldene, Nisserne o. s. v. bagefter, under Sygdommen. At mange slige Fortællinger skrev sig fra Drukkenskab og Ølkvæse, var altfor vist. At disse Syner, Sagn eller overnaturlige Historier var noget, som ikke havde hjemme udenfor, men i vedkommende Personers eget Indre, havde man god Grund til at slutte deraf, at slige Fortællinger almindelig grebe levende ind i Fortællerens daglige Gjerning og Beskjæftigelse. Var en Smed Fortælleren, havde han hørt de Underjordiske træde Bælgen og svinge Slæggen, seet Ilden og Gnisterne sprude i Smidien for deres Hammerslag; var det en Tømmerhugger, havde han hørt Øxehug, efterat han havde endt sit Arbeide; var det en Møller, hørte han Kværnens Klappren, var det en Spillemand, hørte han Slaatter i Hauger og Fjelde, og Huldren spille paa Langleg. Alt dette var saa naturligt, at det ikke trængte til nogen Forklaring; han behøvede blot at minde Damerne om den Lyd, som sang i deres Øren, naar de havde danset nogle Nætter i Rad i Juletiden; han behøvede kun at erindre de af Herrerne, der havde færdedes paa Havet, om den

Mindelse, som den Uvante har af Seiladsen længe efterat han er kommen i Land, idet Gulvet eller Jorden synes at gynge paa Bølger. Saaledes var det ogsaa med de fleste af de Lyd og Syner, man ansaa for overnaturlige; det var noget, som i Virkeligheden ikke var længer, men som gjennem de Nerver og Sanseredskaber, der i længre Tid vare paavirkede ved naturlige Midler, fremdeles syntes at være tilstede. At en Skolemester hørte Klokkeklang, var saaledes ingen Besynderlighed; thi det hørte nu paa en Maade til hans Fag; kanske haabede han at blive Klokker eller Ringer. —

Hvad der var anført, sagde den yngste af Præstesønnerne, kunde nok i mange Tilfælde være sandt og rigtigt, især det sidste, dog under den Forudsætning, at man tog Overtroen som en tilstedeværende Levning af den fjerne Oldtids Forestillinger og ikke som et blot og bart Foster af Hjernespind og Drukkenskab og Mavepine eller Underlivstilfælde. En saadan Opfatning af Spørgsmaalet var saa sanselig og grovkornet, at den ikke kunde holde Stik. Overtroen, var Folkets Poesi og havde engang været dets Religion, dens Grundlag, de gamle Forestillinger om Væsener, som vare Menneskene hulde eller fiendske. Hvem af os kjendte ikke de gamle Sagn om Jøtner, Riser,

Alfer og Dværge? Det var en for det oprindelige Menneske naturlig Tanke, at det vide Hav, de vilde Fjelde, de skumle Skove, de dybe Vande, de øde Heier, med deres Ensomhed og Gru, med deres underligt vexlende Spil af Lys og Skygger, med alle deres Lyd og gribende Naturtoner, var et Hjem for overnaturlige Væsener. Det mylrede af dem i Sagatiden. Ved Christendommens Indførelse havde vel Hellig Olaf og Præsterne manet dem i Stok og Sten; men den gamle Tro var altfor indgroet, de gamle Forestillinger lode sig ikke binde, saalænge som den mægtige Natur blev ved at vise sig for Folket paa den samme Maade; og det gjorde den endnu den Dag idag. Og følgelig vilde de gamle Gudesagn og Oldtidsforestillinger, som vel gjennem Tiderne vare mangfoldigt forvanskede og lemlæstede, fremdeles, under visse Stemninger og Sjælstilstande, kunne kaldes til Live som levende og nærværende. Saaledes forholdt det sig ogsaa: det mylrede af dem endnu i Folketroen; der gaves Egne, som i denne Henseende kunde siges at være overbefolkede, idet hver Sæter, hvert Tjærn, hvert fremragende Punct ifølge Sagnet havde Beboere af Huldrer og Underjordiske. Man vilde maaske ikke indrømme, at et saadant urgammelt Stof overalt var tilstede. Men enhver, som kjendte noget til den nordiske Oldtid

og til de Digtninger, som endnu levede imellem Folket, vidste og kjendte jo, hvor megen Hedendom der endnu gik igjen i vore Eventyr, Sagn og Signevers. Enhver, som havde seet lidt dybere i dette, vidste, at der i de fleste Eventyr og Sagn fandtes Levninger af en saadan, fra de fjerneste Tider nedarvet Tro, der viste sig i en billedlig Opfatning af overnaturlige Ting. Men vedblev han, en berømt Forfatter har med Sandhed sagt, at dette Mythiske i disse Gudesagn lig Smaastykker af en ituspruugen Ædelsten ligge saaledes omspredte paa en med Græs og Blomster overvoxet Jordbund, at der kræves de allerskarpeste Øine til at opdage dem. Det er vist og sandt; thi Betydningen deraf er nemlig for længe siden gaaet tabt, men vi føle den endnu, og det er dette, som giver Eventyrene og Sagnene deres Indhold og Betydning, paa samme Tid som det tilfredsstiller Lysten til det Vidunderlige; det er aldrig et blot og bart Farvespil af en tom Indbildningskraft. Jo længere vi gaa tilbage, desto mere vider det Mythiske sig ud, og det synes, at Gudesagnene have dannet det eneste Indhold af den ældste Digtning. Men denne har heller ikke forsmaaet det mest utrolige, græsselige og forfærdelige, naar den, henreven af sin Gjenstands Storhed og opløftende Beskaffenhed, ubekymret om Virkeligheden, skildrer Natu-

rens hemmelighedsfulde Kræfter og Virken. Man maatte imidlertid ikke tro, at det kun var hos os, det fandtes Levninger af en saadan Oldtidstro; det var ham bekjendt, at de fleste af vore Eventyr gjenfandtes i mange af Europas Lande, ja enkelte endog i fjerne Egne af Asien; at noget lignende var Tilfældet med Sagnene om de overnaturlige Væsener, hvormed Almuen endnu befolkede vore Fjelde og Ødemarker, troede han sikkert; at nogle næsten ordlydende gjenfandtes baade i Tydskland og blandt Skotterne, var ham vel bekjendt. At samme Sagn og Eventyr under forskjellige Afændringer forekom vidt udbredt her i Landet, havde vist flere erfaret. „Jeg kjender saaledes et fra Gudbrandsdalen," anførte han, „som i flere Puncter stemmer overens med det, som Faer nylig fortalte fra Valdres. Har I endnu Lyst og Taalmodighed til at høre, skal jeg fortælle det."

Efter et bekræftende og opfordrende Svar begyndte han:

„Det var en Raadskarl eller Husbondsdreng i en Præstegaard i Gudbrandsdalen. Han var usædvanlig ivrig til at arbeide, var oppe tidligt om Morgenen og sent om Aftenen, men han syntes altid, at han havde mest ugjort om Søndagen, og derfor arbeidede han Søndag efter Søndag. Da Præsten

kom under Veir med dette, foreholdt han ham det urigtige i det og sagde ham, at det var bedre, han brugte Søndagen til det, en Christen bør bruge den til, at høre Guds Ords Forkyndelse. Dette lovede han, og da det næste Søndag var Messe ved Annexkirken, vilde han gaa did. Han gik baade langt og længe, og endda han var vel kjendt paa Veien, syntes han, at han var kommen paa Vildstraa og vandrede andre Veie. Omsider kom han frem til en Kirke, men den var lukket og læst, og han saa hverken Præst eller Kirkefolk. Tæt ved Kirken laa det en Gaard, og der gik han ind. Derinde var det en deilig Gjente, som holdt paa at lave til Middagsmaden. Nu forstod han, at han ikke var kommen til Annexkirken, men at han, som han før formodede, havde gaaet vild og kommet til en anden Bygdekirke, og at det var Præstegaarden, han var kommen ind i. Gjenten gav ham Mad og Drikke og stelte vel med ham, og da han vilde gaa, sagde hun: „Faer præker ved Annexet i Dag, og der er alt Folket vort; men næste Søndag skal det være Messe her, da faar du komme igjen og høre, hvorledes vi bruge det." Raadskarlen svarede hverken ja eller nei; men han tænkte: „den Brugen er vel ens overalt, og Pokker skulde gaa saa lang Vei for en Præke, naar en kan have den

paa den anden Side Almenveien; for næste Søndag er det Præke ved Hovedkirken hjemme." Men da det led til Helgen, begyndte han at tænke paa den vakkre Gjenten, og tilsidst gav han sig paa Veien. Han traf hende i Kjøkkenet denne Gang og, ligesom den forrige Søndag, og hun vidste ikke alt det gode, hun vilde gjøre ham. Hun gav ham Øl og Brændevin og god Mad, og da han havde spist og drukket, fulgte hun ham til Kirken. Præsten stod paa Prækestolen og havde begyndt paa Præken sin, men da de kom ind, blev det uroligt i Kirken, for alle vendte sig for at se paa denne fremmede Karlen. Da Gjenten mærkede det, sagde hun: „Det er nok bedst vi gaa ud, for naar Faer er færdig paa Stolen, bliver det vel slig Glaaming paa dig; de ere ikke vante ved slige Folk her." — De gik da ud, og han maatte igjen følge med til Præstegaarden, hvor han blev trakteret med Middagsmad og Kaffe, da Præsten og Præstekonen kom fra Kirken. Da de havde drukket Kaffeen tog Præstefolkene ham ind i Kammeret og sagde til ham, at deres Datter likte ham saa vel, at hun ikke længer kunde staa imod. Til dette svarede Raadskarlen, at han syntes nok, hun var vakker, men han „var ikke hoga til at andse det," sagde han. Præstekonen baade truede og bad, men han vilde ikke have hende; tilsidst kom Datteren ogsaa til; men det hjalp ikke det heller.

„Vil Du da slet ikke have Datter vor?" spurgte Præstekonen tilsidst.

„Nei," sagde han, det vilde han ikke. Saa slog hun ham paa Skuldren. Med det samme blev han lam og var fra sig selv. Hvorledes han kom hjem, vidste han ikke, men han var sengeliggende i lang Tid.

Aarsdagen efter begyndte han at komme sig og faa sin Samling igjen. Da det led ud paa Dagen, kom det ind til ham en Mand, som han syntes, han havde seet før. „Hvorledes staar det til?" sagde Manden. — „Aa, det er nok galt, det," svarede Husbondskarlen, „for jeg har ikke vidst af mig paa et helt Aar." — „Nu faar du sove en Times Tid," sagde Manden, tog frem en Lommeflaske og skjænkede ham en Dram; „kanske du tør være bedre, naar du vaagner. Imedens skal jeg sidde her," sagde han og tog en Stol hen til Sengen. — Den Syge sov strax, og da han vaagnede, var han saa frisk og rask, at han syntes, han aldrig havde været saa rask. Han takkede Præsten — thi ham var det — for Helseboden; men denne sagde: „Nu er det godt og vel med dig igjen; men hjemme hos mig ser det værre ud: Konen min er død, og Datteren min er død og, fordi hun ikke fik dig."

„Det kan synes besynderligt nok," sagde en af Præstens Døttre; „men jeg har virkelig troet, at jeg har seet og oplevet noget saadant."

„Oplevet?" spurgte en af de fremmede Studenter. „Er det muligt! Det maa De være saa god at fortælle os!" — „At du ikke har fortalt os det!" sagde Søstrene. — „Kjære Marie, det kan dog ikke være din Mening, at du virkelig har seet Underjordiske eller noget overnaturligt?" sagde Fruen i en Tone, der baade var spørgende og bebreidende.

„Oplevet? — nei, det er vel ikke det rette Ord; men hele Scenen med Sagnets Syner og Fortællingen derom stod levende for mig, som om jeg selv havde seet dem, som om jeg havde hørt Klokkerne og Kirkesangen, kort som om jeg havde oplevet det," og efter dette Indtryk blev det nedskrevet i min Dagbog.

„Ja, ja, vi kjende Maries Oplevelser," sagde den ældste Broder, som gik under Navnet Prosaisten, med Spot; kun Skade at de ofte falde lidt sentimentalske og overspændte. Hun er istand til at gjøre en fortryllet Prinds af en Tiggergut og et Digt af noget Fuglepib."

Søsteren blev en Smule fortrydelig over disse Udfald, og lod sig nøde, men paa de gjentagne Anmodninger om at fortælle, sagde hun:

„Medens Indtrykket endnu var friskt nedskrev jeg disse Oplevelser paa min Maade, og siden det nu forlanges skal jeg hente Dagbogen og læse det op." Efter et Dieblik kom hun tilbage og oplæste i et smukt Foredrag og med velklingende Stemme følgende:

„Det første Aar, vi vare flyttede herud fra Valders, tilbragte jeg nogen Tid inde i Byen; men jeg fandt mig slet ikke vel derinde og laa endog i en svær Sygdom. Da jeg var kommen noget til Kræfter, raadede Lægen, mig til at tage hjem — det var ogsaa mit inderligste Ønske — og at jeg skulde reise og færdes saameget som muligt ude i Luften. Her var ikke Anledning til store Reiser, det kan De nok vide; men da Faer ved Begyndelsen af Sommeren skulde paa sin sædvanlige Annexreise til Dalen, fik jeg Lov at følge med. Nu følte jeg mig saa frisk. Sundheden gjennemstrømmede atter mine Aarer; jeg syntes, det var saa herligt at leve; jeg glædede mig barnligt over Naturen, over de ofte yndige, ofte triste, men gribende Egne og Landskaber, vi reiste igjennem, over den gjennemsigtige Elv, vi roede opad, med dens Affpeilinger af Løvskove, grønne Bakker og Aaser, med dens Hvirvler og Strømme og Fosser. Enkelte af disse Landskaber staa saa levende for mig, at jeg synes, jeg ser dem endnu. Saaledes gik jeg Søn-

dagsestermiddagen, da Faer havde reist i Sognebud indpaa Aasen, fra Sundgaarden henover Moen til en Tværelv, hvor jeg traf Hans, Sønnen fra den Gaard, hvor vi havde taget ind; han holdt paa at mede eller fiske med Flue, en Kunst, som han forstod bedst af alle vidt og bredt, og endel unge Piger havde samlet sig ved Elvekanten for at se paa Fisken og paa Fiskeren. Her hørte jeg om den usynlige Kirke paa Moen og om de Underjordiske i Brattebjerget.

Men det er ikke En, men mangfoldige, som have hørt det ringe med Kirkeklokkerne i den usynlige Kirke paa Brattebjergmoen; de lyde næsten som Kirkeklokkerne ved Annexkirken. I den Tid, da Moer Sundet var hjemme i Tværdalen, skulde hun engang hente en Vending Vand om Aftenen. Da hørte hun, at det ringede nordenfor paa Moen; hun satte Bytterne fra sig for at lye, og det lød ligesom ved Annexkirken. Hans har ogsaa hørt det samme. Da han var en liden Dreng, og han en Nat havde været borte at mede i Tværelven i Følge med en Husmandsgut, som var lidt ældre, hørte de Kirkeklokkerne ringe paa Moen, og de syntes det „mumlede og tuslede“ over hele Moen, og hvor de gik. Da de kom til Pladsen, torde Hans ikke gaa hjem alene, men Husmandsgutten maatte følge ham til Grinden, og da han kom hjem, torde han ikke

lægge sig i sin Seng paa Laaven, men han blev inde i Stuen om Natten. De havde dog bare hørt Klangen af Klokkerne; men da Elling Hvidmyr, som var Husmand under Sundet, havde været ved Tværelven og fisket en Nat, og han gik hjem nordefter slette Moen, som de sagde, syntes han med et, at Stien, som gaar mellem Tværdalen og Sundet tæt ved Brattebjerget, og som just ikke er synderlig bred, blev saa bred som en Kirkevei, og før han vidste, hvorledes det gik til, var han lige indpaa Kirkevæggen. Den var brun og nylig tjærebredt. Paa Kirken var det Taarn og paa Taarnet en Guldfløi, saa stor som en Grind. Indi Kirken var det fuldt af Folk; de sang, og det var stærkt Lys der, saa det lyste ud igjennem alle Vinduer; bagenfor Kirken var det grønne Enge vidt og bredt, men Gaarde kunde han ikke se. Nøglen stod i Kirkedøren, og en stor blank Ring hang der; han syntes, at Døren ikke var længer borte, end at han kunde hugge sin Kniv i den. Medens han stod og saa paa Døren og Kirken og al denne Herlighed og begyndte at tage og famle efter sin Telgekniv, var det som om En skulde have slaaet Benene bort under ham, for han faldt næsegrues lige mod Kirkevæggen. Da han kom til sig selv igjen, laa han midt i Stien, og saa hverken Kirken eller Kirkeveien

eller nogen af alle disse Herligheder; men Stien og Moen laa foran ham, Brattebjerget til venstre, og til høire hævede Bjørndalskollen sig høit over Aasen.

Med dette Brattebjerg skal det heller ikke være ganske rigtigt. Det er en liden skovklædt Aasknat, der paa sin østlige Side falder af i en glat, tværbrat Væg, som vender lige mod den omtalte Sti over Moen. En Vinteraften kom den samme Elling Hvidmyr og en anden Mand, som hedte Nils, fra Kværnen ved Tværaaen. De drog hver sit Kjælkelæs; Ellings Læs var ikke meget tungt; han gik derfor raskt i Forveien, saa at Nils maatte tage i og drage saa stærkt, han kunde, for at holde Skridt med ham. Da de kom midt for Brattebjerget, satte de sig til at hvile, hver paa sit Læs, og vendte Ryggen mod Aasknatten. Nils, som hvilte Albuerne paa Knæerne og Ansigtet i Hænderne, begyndte strax at nikke og blunde; men Elling, som var lysvaagen, fik se et Skimt borti Aasen paa den anden Side af Moen, og dermed blev det saa lyst, at han havde kunnet se at træde Traad i en Naal. Da han vendte sig om, var det aaben en stor Dør opi Bjerget; han saa lige ind i en høi prægtig Stue; paa Skorstenen brandt et Baal, som gav saa stærkt Lys, at han kunde se Spigerhovederne sidde i Rader hen over Gulvet. Fruentimmer fore

frem og tilbage og skyggede hvert Dieblik for Ilden; de havde meget travlt, og for ham syntes det som om de stelte til Gjæstebud. „Nei se disse du?“ raabte han og ruskede i Nils. — „Aa, Kors i Jesu Navn, hvad er dette da?“ raabte Nils, idet han vaagnede og Lyset skar ham i Dinene. Men han havde ikke før sagt disse Ord, før det med Larm og Brag blev slaaet igjen en Port i Bjerget. Skraldet var saa stærkt, at det gav Gjenlyd i Bjørndalskollen og Aasen paa den anden Side af Moen, og de sad med et i det dybeste Mørke. Elling Hvidmyr lignede Lyden med en, han havde hørt før, og sagde, at det var akkurat, som naar de skrældte igjen den store Fæstningsporten, da han stod ved Fanteriet (Infanteriet) i Frederiksstad.

Det var en deilig Eftermiddag, da jeg hørte dette; under Samtalen og Fortællingerne skummede og susede Elven hen under Løvtræerne; Fiskene sprang høit op af Vandet efter Fluer og Fryvil og blinkede i Solskinnet, og Fuglene sang saa lifligt inde i de grønne Kroner; det var noget saa lunt og varmt i deres Sang, som jeg aldrig har følt hverken før eller siden — det var mig, som om Sommeren og dens friske Liv feirede sit Indtog paa denne Dag. En af disse Sangere, hvis Slag jeg stedse har yndet, men

hvis Navn jeg aldrig har vidst, begyndte at synge i lave dæmpede Toner, som vuggede mig i en mild og drømmende, sommerlig Stemning. Sangen fremkaldte yndige Billeder, som vexlede i mit Sind med det skiftende Tonefald. Først syntes mig, den sang om Nordens mørke Høst, om Skabningens Længsel efter det solbeskinnede, himmelklare Syden. Da syntes jeg den hviskede om, hvorledes den sad der dybt inde i de altid grønne Kroners Skygge og Svalhed, naar Middagssolen brændte hedt, og intet levende Væsen var at se, uden de vilde Bøfler, der bisnede i Sumpene; jeg syntes den sang om, hvorledes den sad i Piniens Krone ved Aftentid og lyttede til Guitarens Toner, til de Elskendes Hvisken, der lød som Sang i det fremmede Tungemaal; men — „snart kom der en tredie Mand, mørk og formummet; jeg ræddedes over de vrede Ord, over Staalet, som blinkede i Maanens Straaler; jeg fløi langt bort imellem de høie Bjerge; der lurede vilde Røvere.“ Den sang om Skud, om Mord og Overfald, om deilige Kvinder, der førtes langt bort i de dybe Skove. Med Rædsel fløi den længer syd, over det blaae skinnende Hav, og besøgte Schiras, Damaskus og Kairos Palmelunde; i muntre Toner sang den om Østens deilige Døttre og om det vidunderlige, brogede Liv, der i klare Farver er

opgaaet for den, som engang med sit hele Sind har tabt sig i de arabiske Fortællingers fortryllede Lande. Men nu bleve Tonerne smeltende, for snart at stige i dæmpet Jubel. Det var Vaarlængselen efter Norden; det var Færden mod Nord, Indtoget i de sommerfriske Løvkroner; det var Elven og Fossen og Skoven og Sommernatten, som klang igjennem de fyldige Toner.

Jeg gik alene bort over Moen. Til høire laa Bjørndalskollen; kun dens nøgne Top var belyst af Aftensolen, medens en Sky kastede sin Skygge over dens mørke skovklædte Masser og gjorde den endnu mørkere; fra Foden af denne strakte Moen sig med sine ranke Furetræer jevn og flad hen imod Brattebjerget, ved hvis steile Væg den gjør en Sænkning og danner en Dal; paa den anden Side af dette Bjerg strømmer Storelven, som kun paa et enkelt Sted skimtes mellem Stammerne. Da jeg kom herhen, gled et Straaleglimt frem under hin Sky, der stod for Aftensolen og spillede med et rødligt Lys mellem Træerne. Medens Elvesuset og Fuglesangen derbortefra endnu klang i mit Øre som den sødeste Melodi, begyndte en Maaltrost sin muntre Vise; en anden liden Fugl ledsagede den utrættelig med en ensformig Sang. Jeg hørte og lyttede: pludselig var hele Skoven opfyldt

med den lisligste Duft; jeg følte mig tilmode, som om jeg selv var en Fugl, der svævede om mellem Blomster og Fuglesang, som et mindre jordisk Væsen mellem høiere Væsener, kort — som om noget usynligt, overnaturligt var mig nær. Psalmesang og fjerne Kirkeklokker lød for mine Øren — saa syntes jeg — og det forekom mig, som om jeg saa den gamle Kirke, de havde fortalt mig skulde staa hist mellem Træerne, og da jeg nu saa hen mod Elveblinket mellem Træstammerne, stod Kirken pludselig for mig; i den Aftendunst, der steg fra Elven, kunde jeg ikke tydelig skille dens Omrids, men høit paa Taarnet blinkede Guldfløien, og ud igjennem Vinduerne gik et Lys, stærkere end Aftenlyset i Skoven. Forbauset reiste jeg mig op og vilde gaa nærmere, for at se bedre; Sangen lød endnu i mit Øre; men jeg havde ikke gjort et Skridt, før det Hele var forsvundet."

Her endte hun Oplæsningen og fortsatte mundtlig: „Denne Begivenhed har af og til dukket op for mig som en fjern og uklar Erindring, men under denne Aftens Samtaler og Fortællinger er den kommen frem med usædvanlig Klarhed. Hidtil har jeg undertiden troet, at det virkelig var den usynlige Kirke, jeg saa, at det var de Underjordiskes Sang og Klokker, jeg hørte; men efter det, som er sagt her iaften, maa jeg

vel antage, at det ikke har været andet end en Gjenklang i Sjælen af de Sagn, jeg nylig havde hørt, en Affpeiling af den Natur, som omgav mig, og af de Naturtoner, jeg havde lyttet til."

Præsten og Fruen rystede af og til paa Hovedet til denne Fortælling, medens den ældste Broder fremdeles nu og da henkastede nogle Ord om slet fordøiede Romaner, Sentimentalitet og Overspændthed; de andre lode til at høre den med Forundring og Bifald, idet de snart smilte, snart nikkede til Skildringen. Da den var til Ende, tog Doctoren Ordet: „Jeg kan ikke andet," sagde han, idet han bukkende nærmede sig Fortællerinden, „jeg kan ikke andet end takke Frøkenen for denne poetiske Virkeliggjørelse af min før fremsatte Synsmaade. Jeg er imidlertid ikke fuldkommen vis paa, om det har været deres Mening, paa denne Maade at tage den i Forsvar." — Frøkenen satte et ligesaa fremmed, forundret og spørgende Ansigt op til denne Tale, som Tilhørerne, af hvilke nogle endog udbrød i Latter, hvorfor Doctoren fortsatte: „Nu, det var altsaa ikke saaledes ment. Hvis det da maa være mig tilladt at yttre mig angaaende Oprindelsen til de Syner eller Fornemmelser gjennem Syns- og Høreredskaberne, De havde, da er det min uforgribelige Mening, at Nervefeberen og den efter Sygdom-

men stigende Livskraft og Nervevirksomhed, yderligere forøget ved den, under Solstraalernes Paavirkning paa Træerne og Skoven, af disse rigeligere udstrømmende Surstofgas eller Livsluft, har fremkaldt en spændt eller overinciteret Stemning, hvoraf Synerne naturlig fremgik." — Hele Selskabet brød ud i Latter, hvorefter den yngste af Præstens Sønner til almindelig Fornøielse søgte at godtgjøre, at den hele Fortælling var et klart og haandgribeligt Bevis for det han tidligere havde anført.

Under den Meningskamp, som nu opstod, kom den ældre af Præstens Sønner ind igjen fra en Udfart til Folkestuen. „Have I Lyst," sagde han, „at høre Spurninger og Eventyr? Have I Lyst at lege Julelege eller at se paa, skal I gaa ud i Borgestuen; der er det i fuld Gang."

Tilhavs.

I

Makreldorging.

Ved Havet er jeg opvoxet, der færdedes jeg mellem Skjær og Bølger fra min tidlige Barndom. Der er dygtige Sømænd i min Fødeegn, men det er intet Under, thi de begynde tidligt: naar Bornene have lært at gaa, er deres første Morgenvandring den, at de i bare Skjorte jabbe op paa den nærmeste Sten eller Knat for at se efter Veiret og Havet, og er det stille, putte de Fingeren i Munden og stikke den i Veiret for at kjende, hvor Luftdraget kommer fra. Saasnart de kunde løfte en Aare, ere de i Baad, og nu varer det ikke længe, inden de lege med Havets Farer mellem Bølgerne. Saaledes blev da ogsaa Havet og jeg tidlig gode Venner. Med en Lods fra de Kanter, som var en af de raskeste Sømænd jeg har kjendt, seilde og færdedes jeg

ofte paa Havet i min Opvæxt. De Tider jeg tilbragte med ham, høre til de kjæreste i mine Erindringer. Fri og glad som en Fugl fløi jeg ud paa Bølgerne; i den lette Skjekte fore vi paa Skytteri efter Ænder, Ærfugl og Kobbe mellem Skjærene; paa Dæksbaaden færdedes vi langt tilhavs paa Makreldorg, og naar han fik et Skib at lodse ind, seilede jeg vel undertiden Baaden hjem alene eller i Følge med Lodsgutten. Siden denne Tid havde jeg altid en stærk Længsel efter Sølivet og det salte Hav; og havde min Fader givet efter for mit Ønske, havde han taget mig ud af Latinskolen og sat mig ind paa Cadetinstitutet i Fredriksværn; men deri føiede han mig ikke, og det gjorde han vel i. Det er imidlertid hverken en Skildring af mit Liv og Levnet, eller af de Øiemed og de Forhold, i og under hvilke jeg senere pløiede de salte Bølger og røg sammen med Gasterne, jeg her skal give. Jeg vil kun fortælle om en Tur jeg gjorde, da jeg for endel Aar siden var i Besøg hjemme, og paa den var det netop, at min gamle Ven fortalte den Historie, jeg i det følgende vil gjengive. —

Vi tilbragte nogle Dage ude ved de yderste Havskjær og seilede paa Dæksbaaden, en stor Hvaløerbaad. Besætningen var hin Mand, hvis Navn var Rasmus Olsen, Lodsgutten og jeg. En Morgenstund

i Graalysingen stode vi ud tilhavs for at dorge Makrel. Det var en svag Fralandsbris, der neppe formaaede at lette den tunge Taage, som rugede over Skjærene og de nøgne Klipper, hvorfra Maagerne opskræmte flagrede omkring os med sine hæse Skrig; Tærnerne udstødte sit skingrende „Tri Æg!“ og Tjelden det spottende „Klik Klik,“ der har bragt saa mangen feilende Skytte til at smile. Over det blygraae Hav, hvis Flade kun oplivedes ved en Alke, en Teiste, en Ærfuglflok eller en stønnende Ise, hang Luften disig og tæt. Rasmus sad selv i Agterlugen ved Roret, medens Gutten efter Omstændighederne snart var forud, snart agter. Rasmus var en høi svær Mand med et af Veiret brunet og medtaget Ansigt, hvis Udtryk var godmodigt. I Dybet af hans graae kloge Øine laa dog et Alvor og et vist forskende Blik, som vidnede om, at han var vant ved at gaa Faren under Øine og se dybere i Tingene, end Smilet om Munden og de spøgende Ord, han ofte førte paa Tungen, syntes at antyde. Som han sad der, med en Sydvest ned over Ørene, i en sid gulgraa Kalmuks Kufte, fik hans Figur i den tætte Morgenluft en næsten overnaturlig Størrelse, og man kunde gjerne faldt paa den Tanke, at man havde for sig en Gjenganger fra Vikingtiden, — dog i Vikingtiden brugte man ikke

Tobak, men det gjorde Rasmus Olsen, og det tilgavns.

„Han har ikke saa meget Vind, at han kan blæse en Barkesskude overende i en Rendebæk," sagde Rasmus og byttede Skraaen om med en liden fortrøget Kridpibe, idet han kigede ud paa alle Kanter. „Igaarkveld ved Solnedgang stod han fuld af de greieste Vindskyer, men nu har han ikke en Hatfuld."

Lodsgutten, der holdt Udkik forud og arbeidede med Styrbordaare for at støtte for Affald, da Strømmen gik vester i, svarede, at han syntes det letnede forud.

„Fanden heller, det er ikke Solgangsveir," svarede Rasmus; „han kommer ikke, før det lider paa Dagen; men da tør vi faa mere, end vi vil have for Makrellens Skyld."

Det kom imidlertid snart et friskere Træk i Luften, saa at vi uden Aarernes Hjælp kunde holde Kaas, og nu glede vi raskt ud imod Havet. Taagen svandt efterhaanden og lod os se den blaae Kystlinie og dens yderste nøgne Holmer; men foran os laa Havet i sin uendelige Udstrækning rødmende for Morgensolen. Landvinden havde vel endnu sin Magt, men jo høiere Solen steg, des friskere blæste det op fra Havet; de stigende Taager lagde sig som et Teppe ind over

Landet; nu var det en stiv Makrelkuling. Snørene commanderedes ud, og det varede ikke længe, før den ene Fisk bed efter den anden, saa det dirrede i det hele Snøre; under voldsomme Spreld og Ryk bragtes disse sølvblanke Havets Børn op. Men Glæden var som sædvanlig ikke af nogen særdeles lang Varighed. Udpaa Dagen tiltog Kulingen alt mere og mere i Styrke; Havet satte ind, Søgangen voxte; tilsidst stode Snørene lige ud, og Fiskestenene hoppede hen over Bølgetoppene, medens Braadsøer, uagtet Lodsens ledende Haand søgte at afværge dem, brød over vor lille Nøddeskal og sendte Skum og Sprøit høit over Seil og Mast. Snørene gaves op. Lodsgutten sad i Storlugen, dinglede med Benene og kigede af gammel Vane med sit skarpe Blik ud snart hid, snart did. Undertiden var han nede i Rummet og saa paa sit Uhr, som laa i en stor rødmalet Skibskiste.

„Ja, den Kiste og den Klokke," sagde Rasmus med et Smil og et Nik; „dem holder han af, og det gjør han Ret i, for havde ikke de været, saa laa han nu og grov Smaasten paa Havsens Bund."

Jeg bad om nærmere Forklaring, og han fortalte: „Det var ifjor i Oktober Maaned; han stod ind med svært Veir; det var med Nød jeg kunde holde Søen, men jeg blev ude, og han var med. Tilsidst

praiede jeg en Hollænder og kom ombord i ham, men jeg tænkte begge om Baaden og Gutten; mine Tanker vare ikke der, de skulde være, for hvert Dieblik kikkede jeg efter Baaden og Gutten, og tilsidst saa jeg, han fik en Braadsø agter, saa han lettedes op, gik forover og under — borte var han. Vi kunde ikke hjælpe, om Skipperen ogsaa havde villet; det var for langt borte. Jeg bad for mig selv og tænkte, jeg aldrig skulde se ham mere. Men den første, jeg mødte, da jeg kom hjem, det var Gutten; han var kommen hjem længe før, han, end jeg. Han tog op Klokken sin og viste mig den og sagde: „Jeg har bjerget Klokken, Faer, og den gaar endnu." Nu Gud skelov, tænkte jeg, at du er frelst; en Baad bliver det vel Raad til igjen, endda den havde kostet mig halvtredie hundrede Daler; og splinternye Seil var det paa den. — Hvordan han blev frelst? — Jo, det gik saaledes til: — Ja ja, du Lille," sagde han til Gutten, som lo til ham og dinglede stærkere med Benene; „den drukner ikke, som hænges skal, og Fanden frier nok sine. — Det kom en Brig, som havde hjemme strax nordenfor her. Med et hører de et Skrig; det løb en forud, men det var ingen Ting paafærde; for de tænkte mindst paa, at det var udenbords; men bedst det var, hørte de Skriget ret under Baugen, og

da Kapteinen selv løb forud og saa udover, sad Gutten paa Skibskisten og holdt Klokken sin i den ene Haand høit opover Bølgerne. Det var saavidt, at Kapteinen fik givet et Vink til Manden tilrors, saa de ikke seilede ombord i ham, og de fik lagt bi og stukket paa ham en Ende og halet ham op."

Da det led ud paa Dagen, løiede Vinden af og vi fiskede igjen enkelte Fiske, under mangehaande Fortællinger. „Ja. ja," sagde han og rystede lidt paa Hovedet, idet han gav sig til at slaa Ild igjen paa sin Pibe. „Det brygger til noget der sydpaa. Den Gufs, vi fik, var bare en Morgendram. Han skal se, vi faaer Traktement; selv Fisken veed om det; den napper ikke mere, og Fuglene ere bange: — hør, hvor de hvæse og skrige og søge ind under Land. Det bliver rigtigt Troldkjærringveir tilkvelds. Nei se paa den! tumler hun ikke saa nær, at — Gud hjælpe mig kunde jeg ikke gjerne" — spytte paa den, vilde han have sagt, men i det samme knaldede min Bøsse, som jeg havde kastet til Øiet og trykket af paa en Ise, der væltede sig op mellem Bølgerne tæt ved os. Rammet slog den saa heftigt med Halen, at Vand og Skum pidskedes op i en liden Fos, saa høit som Masten i vor Baad, og oversprøitede og gjennemvædede os Alle.

„Den Troldkjærring tror jeg ikke skal sende os noget Veir," sagde jeg, da jeg saa, at Vandet var farvet rødt af dens Blod. Strax efter kom den op stærkt stønnende og vendte Bugen i Veiret. Rasmus var ikke sen til at hugge Baadshagen i, og halede den ved min Bistand ind i Baaden. Han var meget fornøiet for den Tran, han skulde faa, vendte det tunge Dyr fra den ene Side til den anden, kjælede for det som for et Svøbebarn og forsikkrede, at det var et smækfedt Vastrold, som skulde være velkomment til Støvlesmørelse og Lampelys.

Under dette Fjas om Trolde og uveirvækkende Troldkjærringer, kom en besynderlig Troldkjærringhistorie, jeg troede at have hørt af Rasmus i min Barndom, frem for min Erindring, men i saa dunkle Træk, at jeg ikke engang vidste, om det var noget, jeg havde hørt, eller drømt. Jeg spurgte Rasmus, om han ikke havde fortalt mig en saadan Historie, om tre Troldkjærringer.

„Aa den," svarede han og lo; det er af den Sort, som kaldes Skipperløgne nutildags, men i gamle Dage troede de det som Fadervor. Gamle Bedstefaer fortalte mig den, da jeg var Smaagut, men om det var hans Bedstefader eller Oldefader, som var Kahytyoun-

gen, det kan jeg ikke erindre. Nok er det, det gik saaledes til:

Han havde faret med en Skipper som Youngmand hele Sommeren, men da de skulde ud paa Høstreis, fik han en Ank paa sig og vilde ikke være med. Skipperen synteg godt om ham, for endda han var en Framslænging, havde han godt Vid paa alle Ting ombord; han var en stor og stærk Gut og ikke ræd for at hænge i, naar det skulde tages et Tag; han gjorde næsten Tjeneste for en Helbefaren, og gild *) var han jevnt, saa han holdt Liv i de andre; derfor vilde Skipperen nødig være af med ham. Men Gutten havde slet ingen Lyst til at ride paa Blaamyren om Høstkvelden; men han skulde blive ombord, til de havde ladet og vare seilklare. En Søndag, som Mandskabet havde Landdag, og Skipperen var oppe hos en Skovbonde for at handle Smaalast og Splitved til lidt Dækslast — det var vel paa egen Negotie, kan jeg tænke — skulde Gutten passe Skuden. Men det maa jeg ikke glemme, denne Gutten var født paa en Søndag og havde fundet et Firkløverblad; derfor var han synen, han kunde se de Usynlige, men de kunde ikke se ham."

*) Morsom.

„Ja ja, det bliver stygt Veir," afbrød Fortælleren sig selv, idet han reiste sig op og skyggede over Øinene med Haanden for at kunne stirre sydover, uhindret af det Solglimt, der nu faldt paa de lange blanke Bølger, som rullede vor Baad imellem sig. „Se, hvor han trækker op; han kommer med Torden og Lynild. Bedst at vende itide; nu har vi ikke et Blaf igjen. Vi ligge her i Dødvandet og drive som en Høsæk; men reve maa vi, før han kommer paa os. Kom John!"

Medens Revingen foregik, tog jeg Roret og saa ud efter Veiret. Det var blankt og næsten stille; Vinden havde lagt sig, men vor Baad duvede paa Underdønningerne eller den Sø, der gik efter Blæsten. Fjernt i Syd hævede der sig over Havet en skarpt afskaaren mørk Banke; først havde vi seet den som en smal Rand, der smeltede sammen med Himmel og Hav, men efterhaanden hævede den sig som en Væg eller et Tæppe, der oventil snart fik en Bord af tunge, straagule, vredne og sammenrullede Tordenskyer. I enkelte Øieblik blev Skytæppet lysere eller gjennemsigtigere; det saa ud, som man gik med Lys der bag. Noget Glimt saaes ikke, men vi hørte en fjern, svag Rullen, som jeg i Begyndelsen troede kom fra Bølgerne.

„Nu," sagde Rasmus, da han havde slaaet Ild paa sin Pibe og taget Roret igjen, „Gutten var altsaa synen, og ret som han sidder forud i Folkelugaret, hører han, det snakker indi Rummet. Han titter gjennem en Sprække, og saa ser han, at det sidder tre kulsorte Ravne paa Tyskendæksbjelkerne derinde, og de snakkede om Mændene sine. Alle vare de kjede af dem, og Livet vilde de tage af dem. Det var greit at skjønne, at det var Troldkjærringer, som havde skabt sig om.

„Men er det sikkert, at her ikke er nogen, som hører os?" sagde den ene af disse Ravne. Gutten kunde høre paa Maalet, at det var Skipperens Kone.

„Nei, du ser jo det," sagde de andre to, som vare Konerne til første og anden Styrmand; „her er ikke en Moerssjæl ombord."

„Ja saa vil jeg sige det; jeg veed en god Raad til at blive af med dem," tog Skipperkjærringen til Ords igjen og hoppede nærmere bort til de andre to; „vi kan gjøre os til tre Braadsjøer, og slaa dem overbord og sænke Skuden med Mand og Mus."

Ja ja, det syntes de andre var en godt Raad; de sad længe og snakkede om Dagen og Farvandet.

„Men det er vel ingen, som hører os?" sagde Skipperkonen igjen.

„Du veed jo det," svarede begge de andre.

„Ja, for det gives en Raad imod det, og blev den brugt, blev det dyrt for os; det kom ikke til at koste os mindre end Liv og Blod."

„Hvad er det for en Raad, Søster?" spurgte den ene Styrmandskonen.

„Ja men er I vis paa, at ingen hører os? jeg syntes, det røg i Folkelugaret."

„Du veed det, vi har kikket i hver Krog. De have glemt at kare Ilden ned paa Kabyssen; derfor ryger det," sagde Styrmandskonerne. „Siig det kuns."

„Hvis de kjøbe tre Favne Birkeved," sagde Troldkjærringen, „men de maa være fuldmaalte og uprudede — og kaste den ene Favn ud Træ for Træ, naar den første Sjøen kommer, og den anden Favn Træ for Træ, naar den anden kommer, og den tredie Favn Træ for Træ, naar den tredie kommer, saa er det ude med os."

„Ja, det er sandt, Søster, da er det ude med os! da er det ude med os!" sagde Styrmandskonerne; „men det er det ingen som veed," raabte de og lo høit,

og da de havde gjort det, fløi de op igjennem Storlugen og skreg og klunkede som tre Ravne.

Da de skulde seile, vilde Gutten for Liv og Død ikke være med; alt det Skipperen talte for ham og lovede ham, saa hjalp det ikke; han vilde ikke være med paa nogen Maade. Tilsidst spurgte de, om han var ræd, siden det led paa Høsten, og heller vilde sidde i Kakkelovnskrogen bag Skjørtene til Moer. Nei, sagde Gutten, det var han ikke, og han troede aldrig, de havde seet slige Landkrabbestreger af ham; det skulde han vise dem ogsaa, for nu vilde han gaa med, men det vilde han betinge sig, at det blev kjøbt tre fuldmaalte Favne Birkeved, og at han fik commandere, som om han selv var Skipper, paa en vis bestemt Dag. Skipperen spurgte, hvad det skulde være for Narreri, og om han havde hørt, at en Youngmand nogensinde havde været betroet at commandere et Skib. Men Gutten svarede, det kunde være ham det samme; vilde de ikke kjøbe tre Favne Birkeved og lystre ham, som om han var Kapteinen, en eneste Dag — Dagen skulde baade Skipperen og Mandskabet faa vide i Forveien — saa satte han ikke sin Fod ombord i Skuden mere; endnu mindre skulde hans Næver lugte Beg og Tjære der. Skipperen syntes, at dette var besynderligt, og at det var en rar Gut,

men han gav efter tilsidst, fordi han nu endelig vilde have ham med, og han tænkte vel ogsaa, at han nok skulde klare Klatten, naar de kom tilsøs. Styrmanden mente det samme, han. „Aa lad ham faa Kommandoen! bærer det forlangt i Læ, faar vi give ham en Haandsrækning, sagde han. Nu, Birkeveden blev kjøbt, velmaalt og uprutet, og de seilede.

Da Dagen kom, som Youngmanden skulde være Skipper, var det stilt, vakkert Veir; men han purrede alle Mand ud til at reve og beslaa, saa de ikke laa for andet end Stumperne. Og det var just som Hundevagten var forbi, og Dagvagten skulde sættes. Baade Skipperen og Mandskabet lo og sagde: „Nu kan vi mærke, hvem som har Commandoen; skal vi ikke beslaa Stumperne ogsaa?“

„Ikke endda,“ sagde Youngmanden, „men om et lidet Bil.“

Ret som det var kom det over dem en Byge saa heftig, at de troede, de skulde kantre, og havde de ikke beslaaet og revet, havde det ikke været at spørge om, at de havde gaaet under, da den første Braadsøen styrtede over Skibet. Gutten commanderede dem til at kaste ud den første Favn af Birkeveden, men Træ for Træ, et om Gangen, aldrig to, og ikke maatte de røre de andre to Favne. Nu vare de flinke til at

lystre hans Commando, og de lo ikke længer af ham, men kastede Birkeveden ud Træ for Træ. Da det sidste gik, hørte de en Støn som af En, der ligger og drages med Døden, og med det samme var Bygen forbi.

„Gud ske Lov!" sagde Mandskabet. — „Det skal jeg sige og staa ved for Rhederiet, at du har frelst Skib og Ladning," sagde Skipperen.

„Ja, det er brav nok, men vi ere ikke færdige endnu," sagde Guteen, „han kommer snart værre," og commanderede dem til at beslaa hver Klud, saanær som Stumpen af store Mersseil. Den anden Byge kom endda haardere end den første, og den blev saa stærk og haard, at hele Mandskabet blev forskrækket. Da den var paa det haardeste, sagde Gutten, at de skulde kaste den anden Vedfavn overbord, og det gjorde de; de kastede den Træ for Træ og agtede sig for at tage noget af den tredie. Da det sidste Træ gik, hørte de en dyb Støn igjen, og saa stilnede det af. „Nu har vi en Dyst igjen, og den bliver den værste," sagde Gutten og commanderede hver Mand paa sin Post, og Skuden gik blot for Takel og Taug. Den sidste Byge kom værre end begge de foregaaende: Skuden krængede, saa de troede, den ikke skulde reise sig mere, og Braadsøen brød over Dæk og Skans. Men

Gutten commanderede dem til at kaste den sidste Vedfavnen ud, Træ for Træ og ikke to om Gangen. Da det sidste Træet gik, hørte de en dybt Støn som af En, der dør en tung Død, og da det stilnede af, var Søen farvet med Blod saa langt de kunde se.

Da de kom over, talte Skipperen og Styrmanden om, at de vilde skrive til Konerne sine. „Det kunne I gjerne lade være," sagde Gutten, „for I have ingen Koner mere."

„Hvad er det for Snak, Hvalp! have vi ingen Koner?" sagde Skipperen. — „Har du kanske gjort Ende paa dem?" sagde Styrmanden.

„Aa nei, vi have været lige gode om det allesammen," svarede Gutten, og saa fortalte han, hvad han havde hørt og seet den Søndag, han passede Skuden, da Mandskabet havde Landdag og Skipperen handlede Smaalast hos Skovbonden.

Da de kom hjem, fik de høre, at Konerne deres vare blevne borte Dagen før Uveiret, og siden havde ingen hverken hørt eller spurgt dem."

Under denne og andre Fortællinger, som Rasmus gav tilbedste, led det mod Aften. Uveiret nærmede sig langsomt og steg høiere paa Himlen som et mørkt Forhæng; Lynene glimtede snart ned mod Havet, snart bugtede de sig som horizontale Slanger og dannede

Flammefryndser om Forhængets rige Foldekast af Skyer og Veir; snart gjorde de det Hele gjennemsigtigt som Flor og Mousselin. Endnu var Uveiret fjernt; Tordenen slog svagt, og Havet rullede, saa langt vi kunde øine, kun lange, blanke Bølger, men det var farvet som Blod og Vin; thi Solen gik ned i røde Stormskyer, hvis Farver opfangedes i Havspeilet. Men det var tydeligt nok, at vi ikke skulde undgaa det; Bølgerne voxte, Strømmen drev os mod Land, og der kom kun af og til et Vindpust, som fyldte vort Seil. Ved det sidste Dagslys saa vi fjernt ved Himmelranden en sort Stribe; alt som den kom nærmere, gik der en hvid Rand af pidsket Skum foran den, og Stormen og Natten var over os. Som en Pil foer Baaden afsted, og det varede ikke længe, før vi vare ved de yderste Skjær, hvor Søfuglene, opskræmmede af de hyppige Lynglimt og Tordenskrald, hvæsede og skreg og flagrede om i Mængde som hvide Skyer. Men deres Skrig lød hæst og svagt gjennem Brændingerne. Holmene og Skjærene toge vel lidt af for den heftige Søgang, men længere inde mod Land, hvor hele Havet stod paa, voxte den atter, og i Lynenes Glimt saa vi langs hele Kysten høit skummende Brændinger, hvis Drøn lød tordnende i vore Øren. Rasmus holdt skarpt Udkik i dette Mørke, som forekom mig

uigjennemtrængeligt; kunde ikke skimte andet end det brede hvide Skumbaand, som vi nærmede os med truende Hastighed. Omsider opdagede jeg et lidet mørkt Punct, som vi stævnede imod, og inden faa Minutter fore vi mellem Braad og Brand ind igjennem det smale Sund under Ullerhovedet, og naaede lykkelig ind i den trygge Havn, hvor Pynter og høie Klipper lunede mod Vind og Bølger.

Tilhavs.

II.

Skarvene fra Udrøst.

Ved Hjemkomsten hender det ikke sjelden de nordlandske Fiskere, at de finde Kornstraa fæstede til Styret eller Bygkorn i Fiskens Mave. Da heder det, de have seilet over Udrøst eller et andet af de Huldrelande, hvorom Sagn gaa i Nordlandene. De vise sig kun for fromme eller fremsynte Mennesker, som ere i Livsfare paa Havet, og dukke op hvor ellers intet Land findes. De Underjordiske, som bo her, have Agerbrug og Fæavl, Fiskeri og Jægtebrug som andre Folk; men her skinner Solen over grønnere Græsgange og rigere Agre end noget andet Sted i Nordlandene, og lykkelig er den, som kommer til eller kan faa se en af disse solbelyste Øer; „han er bjerget," siger Nordlændingen. En gammel Vise i Peder Dass's Maner indeholder en fuldstændig Skildring af en Ø udenfor

Trænen i Helgeland, Sandflæsen, med fiskrige Kyster og rig paa alle Slags Vildt. Saaledes skal det ogsaa midt i Vestfjorden vise sig et stort fladt Agerland, som undertiden kun dukker saa høit op, at Axene staa tørre, og udenfor Røst, paa Lofotens Sydspidse, fortælles om et Huldreland med grønne Bakker og gule Bygagre; det heder Udrøst. Bonden i Udrøst har sin Jægt ligesom andre Nordlandsbønder; undertiden kommer den Fiskerne eller Jægteskipperne imøde for fulde Seil, og i det samme Øieblik, de tro at de støde sammen med den, er den forsvunden.

Paa Værø, tæt ved Røst, boede engang en fattig Fisker, som hedte Isak; han eiede ikke andet end en Baad og et Par Gjeder, som Kjærringen holdt Livet i ved Fiskeaffald og de Græsstraa, de kunde sanke omkring paa Fjeldene, men hele Hytten havde han fuld af sultne Børn. Ligevel var han altid fornøiet med, hvorledes Vorherre lagede det for ham. Det eneste, han ankede over, var det, at han aldrig rigtig kunde have Fred for Naboen sin; det var en rig Mand, som syntes, han skulde have alting bedre end slig en Skarvefant som Isak, og saa vilde han have Isak

væk, for at han kunde faa den Havnen, han havde udenfor Hytten sin.

En Dag Isak var ude at fiske et Par Mil tilhavs, kom det Mørkskodde paa ham, og ret som det var røg det op med en Storm saa overhændig, at han maatte kaste al Fisken overbord, for at lette Baaden og bjerge Livet. Endda var det ikke greit at holde den paa Flot; men han snoede Farkosten nok saa vakkert baade mellem og over Styrtsøerne, som vare færdige at suge ham ned hvert Øieblik. Da han havde seilet med slig Fart en 5—6 Timer, tænkte han, han snart maatte træffe Land ensteds. Men det led med det skred, og Stormen og Mørkskodden blev værre og værre. Saa begyndte det at bæres for ham, at han styrede tilhavs, eller at Vinden havde vendt sig, og tilsidst kunde han skjønne, det maatte være saa, for han seilede og seilede, men han naaede ikke Land. Ret som det var, hørte han et fælt Skrig foran Stavnen, og han troede ikke andet, end det var Draugen, som sang Ligsalmen hans. Han bad til Vorherre for Kone og Børn, for nu skjønte han, hans sidste Time var kommen; bedst han sad og bad, fik han se Skimtet af noget Sort, men da han kom nærmere, var det bare tre Skarver, som sad paa en Rækvedstok (Drivtømmer), — og vips var han forbi dem. Saaledes

gik det baade langt og længe, og han blev saa tørst og saa sulten og træt, at han ikke vidste sin arme Raad, og han sad næsten og sov med Styrstangen i Haanden; men ret som det var skurede Baaden mod Stranden og stødte. Da fik han Isak kanske Øinene op. Solen brød gjennem Skodden og lyste over et deiligt Land; Bakkerne og Bjergene vare grønne lige op til Toppen, og Ager og Eng skraanede op imod dem, og han syntes han kjendte en Lugt af Blommer og af Græs, saa sød som han aldrig havde kjendt før.

„Gud ske Lov, nu er jeg bjerget; dette er Udrøst," sagde Isak ved sig selv. Lige foran ham laa en Bygager med Ax saa store og fulde, at han aldrig havde seet Magen, og gjennem den Bygageren gik det en smal Sti op til en grøn, torvsat Jordgamme, som laa ovenfor Ageren, og paa Toppen af Gammen beitede en hvid Gjed med forgyldte Horn, og Yver havde den saa stort som paa den største Ko; udenfor sad det en liden blaaklædt Mand paa en Krak og smattede paa en Snadde; han havde et Skjæg saa stort og langt, at det naaede langt ned paa Brystet.

„Velkommen til Udrøst, Isak," sagde Kallen.

„Velsigne Mødet, Faer," svarede Isak. „Kjender I mig da?"

„Det kan nok være," sagde Kallen: „du vil vel have Hus her inat?"

„Var det saa vel, var det bedste godt nok, Faer," sagde Isak.

„Det er slemt med Sønnerne mine, de taale ikke christen Mandlugt," sagde Kallen. „Har du ikke mødt dem."

„Nei, jeg har ikke mødt andet, end tre Skarver, som sad og skreg paa en Rækvedstok," svarede Isak.

„Ja, det var Sønnerne mine, det," sagde Kallen, og saa bankede han ud af Piben og sagde til Isak: „du faar gaa ind saa længe; du kan være baade sulten og tørst, kan jeg tænke."

„Tak som byder, Faer," sagde Isak.

Men da Manden lukkede Døren op, var det saa gildt derinde, at Isak blev rent forglant. Sligt havde han aldrig seet før. Bordet var dækket med de prægtigste Retter, Rømmekoller og Ller, og Dyresteg og Levermølje med Sirup og Ost paa, hele Hobe med Bergenskringler, Brændevin og Øl og Mjød og alt det som godt var. Isak aad og drak alt det han orkede, og endda blev Tallerkenen aldrig tom, og alt det han drak, var Glasset lige fuldt. Kallen, han spiste ikke stort, og ikke sagde han stort heller; men ret som de sad, hørte de et Skrig og en Rammel udenfor, da gik han ud. Om en Stund kom han ind igjen med de tre Sønnerne sine; det kvak lidt i Isak, i det samme de kom igjennem Døren; men Kallen havde

vel faaet stagget dem, for de vare nok saa blide og godkyute, og saa sagde de det, at han maatte da holde Bordskik og blive siddende og drikke med dem, for Isak reiste sig og vilde gaa fra Bordet, han var mæt han, sagde han. Men han føiede dem i det, og saa drak de Dram om Dram, og imellem tog de sig en Taar af Ølet og af Mjøden; Venner bleve de og vel forligte, og saa sagde de, at han skulde gjøre et Par Sjøvær (Fisketure tilhavs) med dem, for at han kunde have lidt med hjem, naar han reiste.

Det første Sjøværet, de gjorde, var i en overhændig Storm. En af Sønnerne sad ved Styret, den anden sad ved Halsen, den tredie var Mellemrumsmand, og Isak maatte bruge Storøsekarret, saa Sveden haglede af ham. De seilede som de var rasgalne; aldrig duvede (rebede) de Seilet, og naar Baaden gik fuld af Vand, skar de op paa Bølgerne og seilede den lens igjen, saa Vandet stod ud af Bagskuten som en Fos. Om en Stund lagde Veiret sig, og de toge til at fiske. Det var saa tykt af Fisk, at de ikke kunde faa Jernstenen i Bunden for Fiskebjergene, som stod under dem. Sønnerne fra Udrøst trak i et væk; Isak kjendte ogsaa gode Nap, men han havde taget sin egen Fiskegreie, og hvergang han fik en Fisk til Ripen (Esingen), slap den igjen, og

han fik ikke Benet. Da Baaden var fuld, fore de hjem til Udrøst, og mens Sønnerne gjorde Fisken til og hængte den paa Hjeld, klagede Isak for Kallen over det, at det var gaaet saa ilde med hans Fiske. Kallen lovede, det skulde nok gaa bedre næste Gang og gav ham et Par Angler, og i det næste Sjøværet trak Isak ligesaa radt som de andre, og da de vare komne hjem, fik han tre Hjelde fulde af Fisk paa sin Lod.

Saa blev han hjemsyg, og da han skulde reise, forærede Kallen ham en ny Ottring, fuld af Mel og Klaverdug og andre nyttige Ting. Han Isak sagde baade Tak og Ære for sig, og saa sagde Kallen, at han skulde komme igjen til Jægtudsætningen; han vilde til Bergen med Føring i det andet Stevne, og da kunde Isak blive med og selv sælge Fisken sin. Ja det vilde Isak gjerne, og saa spurgte han, hvad for en Kaas han skulde holde, naar han skulde komme til Udrøst igjen. „Bent efter Skarven, naar den flyver tilhavs, saa holder du ret Kaas," sagde Kallen. „Lykke paa Reisen!"

Men da Isak havde sat fra og vilde se sig om, saa han ikke mere til Udrøst; han saa ikke andet end Havet vidt og bredt.

Da Tiden kom, mødte han Isak frem til Jægt=

udsætningen. Men slig Jægt havde han aldrig seet før; den var to Raab lang, saa at naar Styrmanden, som stod og holdt Udkig paa Styrmandsfjælen i Forstavnen, skulde raabe til Norskarlen, saa kunde denne ikke høre det, og derfor havde de sat endnu en Mand midt i Fartøiet, lige ved Masten, som raabte Styrmandens Raab til Norskarlen, og endda maatte han skrige alt det han orkede. Isaks Part lagde de forud i Jægten; selv tog han Fisken af Hjeldene, men han kunde ikke skjønne hvorledes det gik til, bestandig kom der ny Fisk paa Hjeldene istedenfor den han tog bort, og da han reiste, vare de ligesaa fulde som da han kom. Da han kom til Bergen, solgte han Fisken sin, og han fik saa mange Penge for den, at han kjøbte sig en ny Jægt i fuld Stand med Ladning og alt det som tilhørte, for det raadede Kallen ham til, og sent om Kvelden før han skulde reise hjem, kom Kallen ombord til ham og bad ham at han ikke skulde glemme dem, som levede efter Naboen hans, for selv var han bleven, sagde han, og saa spaaede han Isak baade Held og Lykke med Jægten. „Alt er godt, og Alting holder, som i Veiret staar," sagde han, og dermed mente, han, at det var En ombord som ingen saa, men som støttede Masten med Ryggen sin, naar det kneb. Isak havde altid Lykken med sig siden den

Tid. Han skjønte vel, hvor det kom fra, og han glemte aldrig at æske lidt godt til den, som holdt Vintervagt, naar han satte Jægten op om Høsten, og hver Julekveld lyste det saa det skinnede ud af Jægten, og de hørte Feler og Musik og Latter og Støi, og det var Dans i Jægtevengen.

Tilhavs.

III.

Tuftefolket paa Sandflæsen.

Langt tilhavs ret ud for Trænen paa Helgeland ligger det en liden Banke, som kaldes Sandflæsen; det er en udmærket Fiskeplads, men vanskelig at finde, fordi den flytter sig fra et Sted til et andet. Men den, som er saa heldig at træffe paa den, er sikker paa at gjøre et godt Fiske, og luder han sig ud over Baadripen, ser han i klart og stille Veir en smal Indsænkning paa Bunden, lig Kjølsporet efter en stor Nordlandsjægt, samt en svær Fjeldknat, der har Skikkelse som et Nøst. Denne Banke har ikke altid ligget paa Havets Bund. I gamle Dage var den en Ø, som tilhørte en rig Helgelandsbonde, som til Ly og Tilhold ved paakommende Uveir under Sommerfisket paa Havet, havde opført en Norbod der, og den var større og bedre, end saadanne almindelig pleie være. Det findes dem,

som tro, at denne Banke endnu undertiden hæver sig op over Havet som en deilig Ø. Dette skal jeg lade være usagt, men i hin Tid gik det ikke rigtigt til paa den øde Holme. Fiskermænd og Reisende sagde forvist, at de havde hørt Latter og Støi, Spil og Dans, Hamring og Dundring samt anden Rumstering og Opsang, ligesom til Jægtopsætning, naar de fore derforbi. Derfor satte de gjerne Kaasen et Stykke udom; men det var ingen, som kunde fortælle, at han havde seet en levende Sjæl paa Sandslæsen.

Denne rige Bonde, jeg talte om, havde to Sønner, som hedte Hans Nikolai og Lyk-Anders. Den ældste var en, som det ikke var godt at blive klog paa: han var en slem Dreng at komme tilrettes med og havde endda mere Næringsvid end Nordlændingene pleie have, skjønt de sjelden have for lidet af denne Guds Gave. Den anden, Lyk-Anders, var vild og overgiven, men stedse i godt Lune, og han sagde altid, om det gik aldrig saa galt, at han havde Lykken med sig. Om Ørnen for at forsvare sit Rede slog ham i Hoved eller Ansigt, saa Blodet randt, sagde han det samme, naar han bare kom hjem med en Ørneunge; kulseilede han, som ikke sjelden hendte, og man fandt ham paa Hvælvet, forkommen af Væde, Kulde og Anstrængelse, svarede han, naar nogen spurgte om

hvorledes han havde det: „Aa passelig vel; jeg er frelst; Lykken er jo med mig."

Ved den Tid Faderen døde, vare de voxne, og nogen Tid efter skulde de begge ud til Sandflæsen, for at hente en Del Fiskeredskab, som var sat igjen der efter Sommerfisket. Lyk-Anders havde med sig sin Bøsse, som altid fulgte ham, hvor han færdedes. Det var sent paa Høsten, efter den Tid Fiskerne pleie reise paa Udror (Sommerfiske). Hans Nikolai talte ikke meget paa denne Reise, men han tænkte nok paa mangt og meget. De bleve ikke færdige til Hjemreisen, før det led mod Aftenen.

„Hør, veed du hvad, Lyk-Anders, det bli'r Ska'veir i Nat," sagde Hans Nikolai og stirrede ud over Havet; „jeg mener, det er bedst, vi blive over her til imorgen."

„Ska'veir bli'er det ikke," svarede Anders, „for de syv Søstre har ikke faaet Skoddehætten paa. Lad det skure."

Men saa klagede den anden over, at han var træt, og tilsidst bleve de enige om, at være Natten over der. Da Anders vaagnede, var han alene; han saa hverken Broderen eller Baaden, før han kom op paa Toppen af Holmen; da øinede han den langt borte som en Maage, der fløi mod Land. Lyk-Anders

kunde ikke skjønne Meningen med dette. En Nistebomme laa igjen der, et Anker med Syre, Bøssen og adskilligt andet. Anders tænkte ikke længe paa nogen Ting. „Han kommer vel igjen tilkvelds," sagde han, og gav sig ifærd med Nisten; „en Skarv den, som bli'r modløs, før han er madløs." Men det kom ingen Broder til Kvelden, og Lyk-Anders ventede Dag efter Dag, og Uge efter Uge; saa kunde han skjønne, at han havde sat ham igjen paa den øde Holmen, for at han selv skulde blive ved Arven udelt, og det var den rette Tanke; for da Hans Nikolai var kommen under Land paa Hjemreisen, kulseilede han Baaden og sagde, at Lyk-Anders var bleven.

Men Lyk-Anders lod ikke Modet synke; han samlede Rækved i Fjæren*), skjød Søfugle, samlede Skjæl og Sløke**); han gjorde sig en Flaade af Hjeldved og fiskede med en Seitrode†), som var lagt efter der. En Dag, da han var ifærd med dette, faar han Øie paa en Fordybning eller Indsænkning i Sanden, lig Kjølsporet efter en stor Nordlandsjægt, og han kunde

*) Drivtømmer i Stranden.

**) Den saftige Rod og Stamme af en Art Angelika, som voxer ude paa Holmerne.

†) Fiskestang til at fiske Sei med.

tydeligt se Bridningerne efter Taugene lige fra Søen og op til Fjeldknatten. Saa tænkte han ved sig selv, at det ikke havde nogen Fare med ham; for han saa, det var sandt, det han ofte havde hørt, at Tuftefolk havde sit Tilhold og dreve et stort Jægtebrug der.

„Gud ske Lov for godt Selskab! Det er just Godtfolk. Ja, det er som jeg siger, at Lykken er med mig," tænkte Lyk=Anders ved sig selv, kanske han ogsaa sagde det; for han kunde nok behøve at snakke lidt iblandt. Saaledes levede han udover Høsten; en Gang saa han en Baad; han satte et Plag paa en Stang og viftede med, men i det samme faldt Seilet, Folkene satte sig til Aarerne og roede bort igjen i Hui og Hast; de troede, det var Tuftefolket, som flagede og vinkede.

Om Julekvelden fik han høre Feler og Musik langt ude fra Havet; da han gik ud, saa han en Lysning, der kom fra en stor Nordlandsjægt, som gled ind imod Land. Men slig en Jægt havde ingen seet før. Den havde et urimeligt stort Raaseil, som han syntes var af Silke, det smækreste Taugværk, ikke tykkere end om det kunde være af Staaltraad, og alt, som hørte til, var i Forhold til dette, saa gildt og grust, som en Nordlænding kan ønske sig det. Hele Jægten var fuld af blaaklædde Smaafolk, men hun

som stod ved Roret, var pyntet som Brud og saa prægtig som en Dronning; thi hun havde Krone og kostelige Klæder paa. Men det kunde han se, at hun var et Menneske; thi hun var stor af Væxt og smukkere end alle Tuftefolkene; ja Lyk-Anders syntes, hun var saa vakker, at han aldrig havde seet nogen Gjente saa vakker. Jægten styrede mod Land der hvor Lyk-Anders stod; men snartænkt, som han var, skyndte han sig ind i Norboden, rev Geværet fra Væggen og krøb op paa den store Hjeld, som var der, og gjemte sig saaledes, at han dog kunde se, hvad der gik for sig i Boden. Han saa snart, at det krydde indi Stuen; den blev ganske fuldpakket, og det kom flere og flere. Det begyndte at knage i Væggene, og Stuen videde sig ud til alle Kanter, og det blev saa prægtigt og udstafferet der, at det ikke kunde være prægtigere hos den rigeste Handelskarl; det var næsten som paa Kongens Slot. Det blev dækket Borde med de kosteligste Retter, og Tallerkener og Fade og alle Kjøreld vare af Sølv og Guld. Da de havde spist, begyndte de at danse. Under Dansestøien krøb Lyk-Anders ud gjennem Ljoren, som sad paa den ene Side af Taget, og klattrede ned. Derpaa sprang han ned til Jægten, kastede Fyrstaalet sit over den og skar for større Sikkerheds Skyld et Kors i den med Telgekniven. Da

han kom op igjen, var Dansen i fuld Gang: Bordene dansede, og Bænke og Stole og alt i Stuen var, dansede med. Den eneste, som ikke dansede, var Bruden; hun sad bare og saa paa, og naar Brudgommen vilde have hende op, skjød hun ham fra sig. Men forresten var det ingen Stans: Spillemanden pustede ikke og stillede ikke eller rørte paa Knappen, men han spillede fort væk med Kjeiven og traadte Takten, til Sveden haglede af ham, og han kunde ikke se Felen for Støv og Røg. Da Anders kjendte, at han ogsaa begyndte at lette paa Fødderne, der hvor han stod, sagde han ved sig selv: „Nu er det nok bedst, jeg giver en Smeld, ellers spiller han mig fra Gaard og Grund." Saa vendte han Geværet om, og stak det ind igjennem Vindnesgluggen og skjød det af over Hovedet paa Bruden, men forkjert, ellers havde Kuglen truffet ham selv. I det samme Dieblik som Skuddet gik, styrtede alt Tuftefolket over hverandre ud gjennem Døren, men da de saa, at Jægten var bunden, jamrede de sig og krøbe ind i et Hul i Fjeldet. Men alt Sølv- og Guldtøiet var igjen, og Bruden sad der ogsaa; det var som hun var kommen til sig selv igjen. Hun fortalte Lyk-Anders, at hun var bleven bergtagen, da hun var et lidet Barn. Da hendes Moder engang var ved Grindene for at melke,

havde hun hende med, men da hun fik et Ærende hjem, lod hun Barnet sidde i Lyngen, under en Enebusk, og sagde, hun kunde gjerne spise Bær, naar hun blot tre Gange sagde:

„Jeg spiser af Enebær blaa
Med Jesu Kors oppaa;
Jeg spiser Tyttebær rød'
Med Jesu Pine og Død."

Men da hendes Moder var borte, fandt hun saa mange Bær, at hun glemte at læse, og derfor blev hun tagen i Berg. Hun havde ikke faaet nogen anden Lyde der end den, at hun havde mistet den sidste Leden af den venstre Veslefingeren, og hun havde haft det godt og vel hos Tuftefolket, sagde hun; men hun syntes ikke, det havde sit rette Lag; det var ligesom noget grov hende, og hun havde været slemt plaget og havde lidt meget, ved Overhæng af den Tuftekall, som de vilde have hende til at tage. Da Anders hørte, hvem hendes Moder var, og hvor hun var fra, vidste han, at hun var af hans Slægt, og de bleve, som man siger, snart Venner og vel forligte. Da sagde Lyk=Anders med Skjel, at Lykken var med ham. Saa reiste de hjem og toge med sig Jægten og alt det Guld og Sølv og alle de Kostbarheder, som var igjen i Norboden, saa at Anders blev mange Gange

rigere end Broderen; men denne, som havde en Tro om, hvem al denne Rigdommen var kommen fra, vilde ikke være mindre rig, han. Han vidste, at Trolde og Tuftefolk pleie være ude at færdes om Julekvelden; derfor reiste han til Sandflæsen ved de Tider. Om Julekvelden fik han ogsaa se Ild og Lys, men det var som Moerild, der gnistrede. Da det kom nærmere, hørte han Plask, forfærdelige Hyl og kolde, skjælvende Skrig, og han fornam en fæl Fjærelugt. I Forskrækkelsen løb han op i Norboden, hvor han saa Draugene i Stranden. De vare korte og tykke som Høsaater, havde fuldt Skindhyr paa, Skindstak og Søstøvler og store Vanter, som næsten hang ned til Jorden. Istedenfor Hoved og Haar havde de en Tangvase. Da de kravlede op i Stranden, lyste det efter dem, som af en Næverlaage, og naar de rystede sig, sprudede Gnisterne om dem; da de kom opover, krøb Hans Nicolai op paa Hjelden, som hans Broder havde gjort. Draugene bare en stor Sten opi Boden og begyndte at banke Søvanterne sine tørre, og iblandt skrege de, saa det isnede i Hans Nikolai paa Hjelden. Siden nyste En af dem i Ildmørjen, for at faa Ild paa Gruen, mens de andre bare ind Lyng og Rækved, saa raa og tung som Bly. Røgen og Heden var nær ved at kvele ham, som var paa

Fjelden, og for at komme til at aande og faa frisk Luft, prøvede han at krybe ud igjennem Ljoren; men han var mere grovlemmet end Broderen, og saa blev han siddende fast og kunde hverken komme ud eller ind. Nu blev han ræd og gav sig til at skrige, men Draugene skrege endda værre, og de skreg og hylede og tumlede og bankede baade ude og inde. Men da Hanen gol, blev de borte, og da slap Hans Nikolai løs, han og. Da han kom hjem fra Reisen, var han tullet, og siden den Tid hørte de ofte paa Lofter og i Udhuse, hvor han var, de samme mørke, kolde Skrig, som i Nordlandene tillægges Draugen. Før sin Død kom han dog til sin Forstand igjen, og han fik christen Jord, som man siger. Men siden den Tid har intet Menneske sat sin Fod paa Sandflæsen. Den sank, og Tuftefolket, troede de, flyttede til Lekangholmene; thi Lyk-Anders gik det stedse godt: ingen Jægt gjorde heldigere Reiser end hans, men hver Gang han kom til Lekangholmen, blev det stille — Tuftefolket gik ombord eller i Land med sine Varer — men om en Stund fik han Bør enten han reiste til Bergen eller hjem igjen. Han fik mange Børn, og alle vare de raske, men alle manglede den sidste Led paa den venstre Veslefingeren.

Tilhavs.

IV.

Paa Hoiden af Alexandria.

Fra Korvetten Ornen saa jeg ud over det bevægede Hav, som vidt og bredt rullede sine Bølger i verlende Lys og Skygger: i det Fjerne var Havet blaalig violet, skygget med sortblaat, her tindrede det lysgrønt og klart i Solglimtene, naar det fløi en Rift i de ilende Skyer. Men hist nede under Havet og Bølgerne ligger Ægypten; hvert Dieblik kunne vi vente at se Vidunderlandet stige op i Synskredsen. — Medens jeg stod og stirrede ud over Bølgetoppene efter det forventede Land, brummede Baadsmanden til den Klynge af Skibsfolk, han stod i ved Siden af mig, at nu var han snart kjed af disse „Tyrkehuller." „Hvad skal vi i Alexandrien?" sagde han; „der er sligt et Drikkevand, at det yngler Firfisler i Maven paa En, om det ikke bliver silet gjennem Kammerdug

eller halvblandet med Rum." — Da Nogle lo af dette Baadsmandens Udsagn, blev han ved at brumme: „Ja, hvorledes gik det ikke Nils Klub? han var skrøbelig, siden han var her sidst, og blev ikke frisk før et Aar efter, da han havde givet fra sig en halv Vasbytte med Firfisler. Det er da Vand at byde Folk; tordne mig, maa ikke det halvblandes med Rum!"

„Det var ingen daarlig Drik; En skal ikke faa Utøi i Maven af den, Baandsmand," faldt en af Klyngen ind; er det nok af den at faa, er det ikke saa ilde endda at være i Tyrkenbyerne."

„Aa ja, men hvad rart er det for Resten? ikke veed jeg det," brummede Baadsmanden.

„Skulde jeg regne op det, blev vi ikke færdige paa en Vagt," svarede den anden; „men det rareste, jeg saa, da jeg var der sidst, det var, at Trynttyrken ikke havde Tryne, og at Hundene gjøede paa norsk."

„Aa, Mers og Bæv!" sagde Baadsmanden. „Jeg har ligget her og gnud med disse Skuderne, saa jeg er ligesaa godt kjendt i Middelhavet, som i Fantefjerdingen hjemme, men — bandte han — er der mere end en real By i hele Middelhavet, og det er Gibraltar. I disse Tyrkenhullerne er det fuldt af Snydere og Skøiere, og det eneste rare der er, at de gaa Julebuk hele Aaret. Jeg var lige glad med hele

Ægypten," lagde han til, „om jeg fik ture Julen hjemme, saa som jeg gjorde i gamle Dage."

Denne Baadsmandens Længsel efter Hjemmet, førte ogsaa mig pludselig i Tankerne hjem til Sne og Is under Nordens Vinterhimmel, og min Hu dvælede ved Slædefart og Bjeldeklang, ved Julefærd og Ovnspraget hos Venner i Nord. Det syntes mig vanskeligt at blive fortrolig med Tanken om, at det var Vinter, og at Julen stod for Døren, uden nogen af en nordisk Vinters Mærker. Og dog var det saa, at det led til Jul; thi det var den 20de December, men Vinteren kom ikke til Ægyptens Land, den dvælede i Norden. Vi syntes rigtignok at vi øinede et Spor af den, da vi for kort siden seilede forbi Naxos og flere af de græske Øer, hvis Landskaber erklæredes for at have et aldeles finmarkisk Physiognomi, men tabte det igjen da vi senere vandrede paa skinnende Græstæpper, i Citronskove, fulde af gyldne Frugter, paa Kos; og da vi for et Par Dage siden seilede forbi Rhodus i et Veir saa lunt og mildt som paa en varm Sommerdag i Norden, medens Havet laa saa blankt som et Speil og saa blaat som den klare Himmel. Ogsaa her er det lunt, naar man er i Læ for Vinden og Solen kommer frem, men Veiret er stormende og ustadigt, og Søen gaaer høit.

Havet, der før var saa smukt og skinnende blaat, har tabt sin deilige Farve; det er smudsigt og graagrønt, og man siger, at denne Farve skriver sig fra Nilens muddrede Strøm.

Se nu, fjernt nede dukker en lav Kyst op i Synskredsen: Palmekroner hænge svævende over den oppe i Luften — thi i denne Afstand øiner man ei deres Stammer — længer mod Vest hæver sig en Høide med et Palads. Det er Alexandria, det er Ægypten, som vi kun ere fjernede nogle Mil fra. Men vi ere for langt mod Østen til at naa Havnen idag; Vinden er gaaet om til Sydvest, og der maa vendes. Skibet staar igjen tilsøs; Ægypten svinder atter under Bølgerne, og Veirets og Vindenes Herre maa raade for, om vi skulle ture Julen under Palmerne ved ægyptiske Kjødgryder, eller paa den huskende Planke over salte Vover.

Mod Natten havde Skibet fjernet sig en 14—16 Mil fra Land; det blæste stærkt fra samme Kant, og af og til kom en Byge, som piskede Havet, peb i Tougværket og hyllede Himlen i mørke Skyer, for atter at lade det flyde Rifter i disse, hvorigjennem Stjernerne skinnede med et blankere og mere stille Lys end i Norden. Skibet arbeidede mod Bølgerne, det hævede og sænkede sig, men vuggede os ikke paa no=

gen lempelig Maade; undertiden brød en Braadsø over Bougen, sendte Tusinder af lysende Funker igjennem Luften og stænkede Vandet og Morildens glimrende Smaastjerner langt ind paa Dækket; Bølgekammene glimtede i hvidligt Lys, Kjølvandet skinnede som glødende Malm, og en Flok Delfiner, der tumlede sig om Skibet, fore som brede Lysstriber eller uhyre blaalige Raketter hen under Havet. Af og til kom de op for at drage Luft, og dette lød som dybe Suk og Støn. Under Havets Larm og Brøl, gjennem Vindens Hyl og Hvin, var det noget spøgelsesagtigt, noget næsten overnaturligt i disse Støn, der strax gjorde det indlysende, hvorfor Folkene, som havde samlet sig i Hobe mellem Kanonerne, i Læ af Storbaaden, nu holdt paa at tale og fortælle om Troldkjærringer, Nisser o. a. dsl. En af dem lod netop til at have endt en lignende Historie, som den foregaaende om tre Troldkjærringer og en Youngmand, da en anden begyndte følgende Fortælling om Præstefruen som entrede til Himmels.

„Det var en Præstegaard i en Bygd ved Christianssand, hvor de ikke kunde beholde Tjenestefolk. Om de fik aldrig saa stærke og friske Folk, saa blev de snart magtstaalne og skrøbelige, naar de havde været der en Stund; de fik baade Mosot og andet og

trivedes ikke ved Maden heller. Men saa kom det en Gut did; ham gik det bedre med, for Moer hans boede et lidet Stykke derfra, og der var han og fik sig lidt fremmed Mad iblandt. Men om Julenatten kjendte han, det rykkede og rev saa underlig i Kroppen og Hovedet paa ham, og da han vaagnede om Morgenen, randt Sveden af ham, og han var saa træt og mat, som om han skulde have gjort et tungt Arbeide. Gutten var meget hjemme hos Moer sin det Aaret; han syntes Maden smagte meget bedre der, og han holdt nok saa godt ud. Da det led til Jul, saa foresatte han sig det, at han ikke skulde sove om Julenatten, men han var ikke god for at staa imod; om Natten kjendte han den samme Rykkingen og Rivingen i Kroppen og Hovedet som sidst, og da han vaagnede, var han saa mat og træt, at Sveden randt af ham. Det gik et Aar til, og han holdt sig nok saa brav; men da Julenatten kom, satte han sig ved Bordet i Drengestuen med noget Brændevin for sig — for det var nok af det Slaget i Præstegaarden til Julen — og han vilde ikke sove paa nogen Vis; men alt han stred imod, saa søvnede han, da det led mod Klokken tolv, og han kjendte den samme Rykkingen og Slidingen i Kroppen igjen. Han vilde saa gjerne blive vaagen, men han kunde ikke, alt det han stred og syntes han skulde

staa imod; jo, tilsidst vaagnede han, og da stod han i Sneen udenfor en Kirke. Ved Fødderne af ham laa det en Grime, og rundt omkring ham stode mangfoldige opsadlede Hester. Han undredes over dette, og da han fik se det var Lys i Kirken og hørte det var Folk derinde, saa kløv han op og tittede gjennem det ene Vindue. Men der kan det vel hænde, det var Huskestue; det var saa fuldt af Troldkjærringer, at det krydde, og de som vare de første og fornemste i Mødet, det var Præstefruen og en Skarvekjærring, som boede ved en Bæk ikke langt fra Præstegaarden.

„Haa, haa, er det saaledes fat!" tænkte Gutten, kløv forsigtig ned og stillede sig paa Pladsen sin igjen, og da Fruen kom ud, smøg han Grimen over Hovedet paa hende, og med det samme blev hun til en sort Hoppe. Han var ikke længe om at komme paa Ryggen af hende; det gik afsted og han sparede hverken Grimen eller Hælen. Da han kom hjem, satte han Hoppen ind paa Stalden og bandt hende vel, men han agtede sig nok for at tage Grimen af, og saa gik han ind og lagde sig til at sove.

I Otten om Morgenen reiste Præsten til Kirken og skulde holde Fropræken, og sansede ikke at Fruen var borte; men da hun ikke var kommen igjen, til han kom hjem fra Kirken, saa blev det Spurlag efter

hende i Nabogaardene, men det var ingen, som havde seet Præstefruen, og det gik Spurlag over hele Bygden, men nei, det var ingen som havde seet hende eller vidste om hende, og Gutten sagde: „Giv Taal, saa kommer hun nok!“ — Naar han kom i Stalden, stod Hoppen og sled i Grimen, stampede i Spiltouget og slog i Bolken med Bagbenene, som hun vilde rive hele Stalden ned. Men Gutten agtede ikke mere paa det, end paa det, han aldrig saa.

Præsten var ifærd med ham mange Gange og vilde vide, hvor Fruen var. Men han blev ved sit, og sagde, at hun kom tidsnok igjen.

„Du maa vide noget om hende eller hvor hun er,“ sagde Præsten, „siden du saa vist kan sige, at hun kommer igjen, og nu vil jeg, at du skal sige mig det, enten det er saa eller saa.“

„Ja, siden I vil have det, saa faar jeg sige det, Faer,“ sagde Gutten. „Det er en net Kjærring, I har; nu skal I faa se, hvorledes hun er skabt.“ Saa tog han Præsten med til Stalden.

„Hvad er det, du siger? er Moer i Stalden?“ sagde Præsten.

„Der staar hun,“ sagde Gutten. Præsten undredes over dette, for denne Hoppen havde han aldrig seet før, og den stod der og slog i Spiltouget saa

Fliserne fløi, og var saa gal, at den tyggede Skum.

„I faar gaa op i Spiltouget og tage af hende Grimen," sagde Gutten. Præsten gjorde saa, og da Grimen var af, stod Præstefruen der saa flyvende gal, at hun vilde lige i Luggen paa Gutten. „Nei, stop, min Kone," sagde Præsten, „nu bliver det nok en anden Dans!"

Gutten fortalte alting, men Præstefruen negtede og sagde, at det var Løgn hvert evige Ord. Saa fik de fat paa Skarvekjærringen ved Bækken og lovede, at hun skulde slippe med Livet, om hun vilde angre og tilstaa hvad det var for Troldkjærringer i Bygden. Da hun hørte det, betænkte hun sig paa det en Stund; men saa navngav hun aatte til, foruden sig selv, og fortalte hvad for Kunster de havde gjort, og sagde at Gamle-Erik og Præstefruen havde danset foran baade i Kirken og paa St. Hansbakken. Da det havde kommet for en Dag, bleve de satte til Lensmanden og forklagede til Øvrigheden, og siden bleve de dømte til at brændes alle Aatte. De byggede op en firkantet Mur, som de stablede fuld med Ved og tændte Ild paa. Kjærringerne satte de op paa Muren og skjød dem op i Ilden, den ene efter den anden. Da Præstefruen skulde i Veien, var hun saa arg og gal, at hun mest vilde flyve i Flint, fordi hun ikke havde

Tag i Gutten. Men det var ingen Pardon, hun maatte paa Gloen.

„Ja det hjælper ikke, Moer," sagde Præsten, "Retten maa have sin Gang: nu faar du til, du ogsaa, for du har været den værste af dem alle." — De fik hende op paa Muren; men da sagde hun, at havde hun tænkt, det skulde blive slig en Ende paa Dansen, saa skulde hun nok have stelt det saa, at Fanden skulde have faaet en Klo i Præsten. „Men det kan nu være det samme," sagde hun, „jeg blæser baade i jer og i denne Pindevarmen jeres," og dermed tog hun op et graat Uldgarnsnøste, kastede det ende til Himmels og entrede op efter Traaden som en Katte. Siden den Tid saa de aldrig mere til hende."

„Du er grei Kar, du," sagde Skibssergeanten til Fortælleren; „du lyver da saa En baade kan tage og kjende paa, at det er Løgn du farer med; for alt sligt Væv, om Troldkjærringer og Nisser og Spøgeri, det er — klinke mig — Løgn, ser du!" „Ja, men jeg har hørt det af Stener Sundet," indvendte Fortælleren, „og hans Bedstemoder havde været der og seet Stedet, hvor de bleve brændte." „Jeg blæser i hans Bedstemoder, den Pulverhex — hun burde vist have været brændt hun ogsaa — men Løgn er det, det er vist; for det gives ikke Troldkjærringer og sligt Spøgeri."

„Du siger det, min kjære Sergeant," udbrød en Kvarteermester, „at det ikke gives Spøgeri og sligt; men sligt maa du ikke komme med til mig, for det var Broer min, som Nissen firede ned ombord i Gamle-Ørnen. Det var ingen andre ombord, end Søren og en Enroulleret; Køierne laa i Finkenettet, og Dagen efter skulde Commandoen heises. Nu, forud under Bakken havde de strakt et Par Køier, og der laa de, men bedst som Søren ligger lysvaagen, blev Køien firet ned, saa han stod med Hovedet i Dækket og Benene tilveirs. Han foer bort og kjendte paa Kammeraten, for han troede, det var ham, som havde gjort det, men han sov som en Sæl, og da han vækkede ham, vidste han ikke af nogen Ting. Han spurgte bare, hvor langt det led paa Natten, og lagde sig til at sove igjen. Men Søren tænkte som saa, at kan jeg ikke faa Lov til at ligge, uden at jeg skal staa paa Hovedet, saa kan jeg blive paa Benene, og dermed surrede han Køien, lagde den i Finkenettet og gav sig til at drive paa Dækket. Men det varede ikke længe, skulde jeg tro, før den anden ogsaa blev firet ned, og det saa det sak i Dækket. Hvem var det vel som gjorde det, mener I, hvem anden var det vel end Nissen?"

„Tordne mig, holder ikke jeg med Sergeanten,"

bandte Baadsmanden; „det er Løgn er det, det maa vel jeg vide, som har været der ombord saa længe; jeg hørte ingen Ting og saa ikke heller paa hele Brasilieturen, og ikke i Middelhavet heller ikke. Jeg har nok hørt snakke om dette; men Søren var en Fyldebøt —"

„Ja, men gamle Tiks da, men gamle Ole Tiks!" afbrød en anden Stemme Baadsmanden. Baadsmanden blev ved at brumme, at Ole Tiks rigtignok skulde være den rette, han; om Vinteren var han Trankekjører og syttende Mai og St. Hans Aften var han Næstcommanderende paa Røstbjerget. Men, uden at tage Hensyn til disse Udfald, vedblev den, som havde beraabt sig paa denne Hjemmelsmand: „Ole Tiks var ombord i Gamle Ornen og En til med ham — hvem det var mindes jeg ikke. Det var ogsaa før den skulde ud paa et Togt, for Kommandoen skulde heises den anden Dag, saa som Ulrik der fortalte. Men de vare agter i Hytten disse to, og det var ikke flere ombord. Da det led paa Natten, vaagnede de og hørte en Dur forud; det slog og hamrede i Forlugarskudderne, kastede med Kasser og Jern og ramlede i Kjættingen, som hele Tampen af den skulde rause ud. Da det var forbi, begyndte det at tromme paa Messebordet i Forlugaren, og dundre med Trommestokker over hele

Vanjerdækket. Vel, de gik forud begge to og saa ned igjennem Forlugen. Tiks syntes han saa en rød Lue og ingen anden Ting, og den anden han saa slet ingen Ting. Men Nissen var det, det var greit at skjønne."

„Ja, det er greit at skjønne, at det var Nissen," gjentog en pibende Stemme, der tilhørte en Baadsmandsmat, som sad nede under Storbaaden. „Det er noget vi veed det, at Nissen har rød Lue, og at Nissen er til, det er vist, for jeg har hørt det af min Fader, og han løi aldrig. Han havde ikke seet ham, men han havde været et Sted opi Landet, hvor Nissen havde været. Men der til den Gaarden kom det engang reisende en Studentermestersvend, en slig en, som havde staaet ud Præstelæren og ikke havde været hjemme paa mange Aar. Han maatte tage ind der, fordi det kom sligt et overhændigt Veir paa ham med Regn og Storm. Men han stundede hjem, og bad de skulde lade Hesten staa i Stalden med Selen paa. „Bare vi tør for Vesletus," sagde Manden, paa Gaarden. Studenten agtede ikke paa dette, men gik ind og ud og saa om ikke Veiret skulde bedage sig, for han vilde ud og paa Hjemveien, saasnart det letnede. Men Manden sagde, det satte i med Regn, det var ikke at spørge om, og det var bedst, de selede af Hesten,

og at han fik en Køi der Natten over. Studenten vilde ikke høre noget om det, og spurgte Bonden, hvorledes han kunde være saa sikker paa, at det skulde sætte i med Regn. „Hm, hm," sagde Manden saa smaat, „jeg har mine Mærker for mig selv, paa Laaven," men anden Klaring fik han ikke paa det. Som han gik da og gloede paa Veiret, fik han se, det kom en liden Tusse med en Høbørd saa stor og diger som et Hestelæs og kastede ind paa Laaven. Han undredes paa hvad dette kunde være for en, og da han gik afsted efter en ny Høbørd, gik Studenten ind paa Laaven og kjendte paa Høet; det var saa knuspende tørt, som om det aldrig var kommet andet end Godveir og Solskin paa det. Net som det var, kom Tussen med en til, som var endda større, men ikke snakkede Studenten til ham, og ikke han til Studenten heller. Da Tussen lagde afsted igjen, gik han bort og kjendte paa den Høbørden ogsaa, og det var ikke et Straa, som var vaadt i den heller, endda det drev paa at regne, saa det øste ned. Han undredes paa dette, men han snakkede ikke om det da.

Om Kvelden lagede de til Bordet med Mad og Stel, men omfram riggede de til et lidet Bord i en Krog med Fløderød. Studenten undredes paa, om det skulde være til ham, og likte ikke dette, for han

vilde ikke æde for sig selv, han vilde helst holde Lag med de andre; men Kjærringen sagde, det var til Gaardsgutten.

„Det er nok en ferm Gaardskarl I har," sagde Studenten.

„Aa ja, er det det," sagde Manden.

„Hvor længe har I haft ham?" spurgte Studenten.

„Jeg ved ikke saa rigtig," sagde Manden. „Han har været her længe før min Tid."

„Hvorledes skal jeg skjønne det?" spurgte Studenten. — Jo, saa kom det for Dagen, hvem det var, de havde til Gaardskarl; det var Nissen, det. Da Studenten hørte det, prækede han baade vidt og bredt, om hvor ugudeligt det var at dyrke slige Afguder, og saa lagde han ud baade af Bibelen og sit eget Vid om hvor syndigt de bare sig ad, at de gave Mad til slige, og jagede Fattigfolk fra Dørene, som kunde leve baade godt og vel af det, de kastede bort i Ugudelighed, og prækede som en Præst; for Nissen æder ikke Maden, som de give ham, han kan ikke spise. Da han havde gjort det, tog han fat paa Nissen og læste Pauli Ord for ham, saa han maatte vise dem Maden, han havde faaet i alle de Aar, han havde været der; han havde lagt den bort i en Bergkløft. Saa

spurgte han Nissen, hvor længe han havde været ved Gaarden.

„I tre Mandsaldre," svarede han.

„Hvormange Sjæle har du faaet her?" spurgte Studenten.

„Jeg har faaet sju," sagde Nissen, „og jeg faar vel snart to til."

Det mente Studenten ikke skulde blive noget af, og saa spurgte han ham, hvor langt det led med de Folkene, som nu boede der.

„Aa," sagde Nissen, „Mandens Stol er mest færdig, men paa Kjærringens mangler det ene Benet endnu." — dermed mente Nissen, at Manden var feig, og at Kjærringen heller ikke havde længe igjen.

Da Studenten havde hørt dette, manede han Nissen bort og blev der og prækede Gudsord for Folkene, til han troede de vare sikkre for Fanden og hans Udsendinger."

De samme Indvendinger reistes mod denne som mod de foregaaende Fortællinger, men mangfoldige Stemmer lode sig høre imod dem til Fordel for Nissen; det var, sagde man, ingen Tvil om, at Nissen var til, skjønt han maaske ikke lod sig se saa ofte nu, som i gamle Dage, da Folk var stærkere i Troen, ja det torde hænde, at han var nærmere end Nogen troe-

de, hvis han ikke var gaaet overbord; thi nu havde det jo været stilt en Stund, men det havde undertiden om Natten været en underlig Larm i Forlasten og i Kjættingkjælderne. Dette lod til at bringe Tvilerne paa andre Tanker eller til Taushed; men hvad der aldeles slog dem af Marken var, at Fortælleren erklærede, at hans Bedstefader var bleven konfirmeret af hin Student, der havde talt med Nissen og manet ham bort.

Da Underholdningen nu var paa Veie til at gaa istaa, spurgte en af Matroserne, som det lod paa Skøi, en Kammerat: „Hvorledes var det med dig Niels Strand, var det ikke Faer din, som laa og lodsede paa Mers og Fyld i Fjorden, saa han blev splidset til Nøkkens Datter?“

Kammeraterne fnisede, men den Tiltalte, der var en hidsig Krop, forklarede Spottefuglen paa en eftertrykkelig Maade, at hans Fader havde været en saa ordentlig Mand, at han ikke vidste, han havde seet ham drukken uden i Julen, og noget Slægtskab med Nøkken vidste han ikke om. Hans Moerfader havde engang fortalt, at han havde været i Følge med Nøkken og kaproet med ham indover Fjorden. Det maatte vel være det han mente, thi noget overnaturligt Slægtskab kjendte han ikke til; forresten var det en Historie,

som var saa gammel, at det alt i mange Aar var groet Mose over den. Men da de andre bad ham fortælle, begyndte han.

„Da jeg var yngre, var jeg ofte med Moerfaer og flere Fiskere inde fra Fjorden paa Fiske om Vinteren udover i Onsø og ved Hvaløerne. En Nat laa vi ved Rauøkalven og havde gjort op Varme i en af Hullerne i Uren der. Tiden faldt lang, saa som den ofte gjør for Fiskeren; vi røgede Tobak, kogte Kaffe og snakkede gammelt Snak, og Moerfaer fortalte om gamle Dage, da han var ung. Han fortalte da, at dengang han boede i Gamlebyen og var Reservelods, havde han lodset ud et Skib engang og var paa Hjemveien; paa det samme Sted vi laa ved Kalven, der var han indpaa og hvilte en Stund, men da han lagde ud igjen, kom det roende en Mand i en halv Baad, rigtig lige ud af Uren mellem de store Stenene. Dette syntes han var leit, og han blev fælen, for han havde ikke seet ham før, hverken mens han lagde ind, eller mens han laa der, og han vidste jo nok det, de sagde, at Nøkken skulde fare slig. Han troede ikke, at det var Nøkken, men han kunde ikke vide hvem det var; for det er saa mange Huller og Gange i Uren og mellem Stenene paa Rauøkalven, at det gjerne kunde ligge mange tusind Mand der, og ingen kunde se dem,

og i de Dage var det saa fuldt af Fugl, af Alker og Ær, som klækkede der, at en Mand gjerne kunde raske ihob en Tønde Æg om Dagen. Nu ja, fælen blev han, og han begyndte at drage paa Aarerne det bedste han orkede; men det hjalp ikke stort, skal jeg tro, for da den anden saa, at han tog til at hærde paa, roede han rnndt om ham, saa tidt han vilde, og Morfar kunde ikke se, at han tog i mere for det. Nu ja, han halte ud det meste han kunde, og da han kom op til Laurkullen, lagde han i Land og fik sig en Dram eller to, for han syntes ilde om Følget, han havde faaet, og tænkte kanske han skulde blive kvit det, mens han stoppede og hvilte en Stund. Ja, det skal jeg tro! Da han kom ned til Baaden, saa han ingen, men da han kom ud paa Fjorden, kom han frem bagom Kollen, denne som var i den halve Baaden, og var i Følge med ham, og roede rundt ham, saa tidt han vilde. Jo længer det led, des mere fælen blev han Moerfaer, og han maatte ind baade paa Rævsnæs og paa Bævøen og faa sig en Styrkedraabe, og hver Gang tænkte han, at naar han kom til Folk, blev han vel kvit ham. Aa ja, det skal jeg vel tro! Naar han kom i Baaden, saa han ham ikke, men han var aldrig før lidt ud paa Fjorden, før han i den halve Baaden var der igjen. Moerfaer roede saa Sveden silede af

ham, men det monnede ikke mere, end om han skulde have siddet og kavet med et Øsekar; den Anden roede rundt ham Gang efter Gang. Ja vel, Gamlen maatte stoppe op i Filtvedt og faa sig en Taar, og i Drøbak maatte han ogsaa ind, men han blev ikke kvit ham for det, og da han kom til Sandbugten, syntes Moerfaer, han ikke aarkede at løfte Aarerne. Han gik ind og hvilte en Stund og fik en Taar Brændevin — det var ikke ondt for det den Tid, skal jeg tro, naar En havde Stillinger i Lommen. — Ja vel, da han syntes han var hjertet til at tage paa igjen, betalte han for sig og skulde nedover til Baaden; men paa Stranden mødte han en gammel Mand, som han syntes han skulde kjende, og den Manden spurgte ham, om han ikke vilde sætte ham over til Haaøen, han skulde did i Bryllup, sagde han, og han skulde forskylde ham vel for det, saa han vist ikke skulde angre paa Umagen; en Halvskjæppe Penge kom det ikke nøie an paa for ham, sagde han. Moerfaer syntes nok, at dette var underligt Snak, men han lovede han skulde sætte ham over, og Betalingen var det ikke om at gjøre, for han roede samme Veien. „Men er ikke du fra Strandgaden?" sagde Manden. „Jo, vist er jeg det," svarede Moerfar; „jeg synes ogsaa jeg skulde kjende jer, men jeg ved ikke rigtig, hvor jeg skal tage jer igjen henne?"

„Aa, det er ikke saa greit at tage mig igjen," sagde Manden, „men ellers saa ere vi Naboer paa en Maade, for jeg er Egebergkongen, og inat skal jeg holde Bryllup med Stødatteren til Kongen i Haaøkollen. Det tager til at lide udi Aarene med mig," sagde han, „for nu er jeg saa gammel som sju Skovfald paa Næsodden, og saa syntes jeg, det kan være paa Tide at gifte sig." „Dit gamle, stygge Trold!" tænkte Moerfaer, og havde han været sælen før, saa blev han det endda mere nu. Galt var det før, da jeg roede omkap med Nykken, tænkte han, men værre er det nu; jeg tror mest jeg har faaet Fanden paa Baaden; men saa skjød han Hjertet op i Livet og tænkte, at den, som havde taget Fanden paa Nakken, maatte bære ham frem, som de sige for et gammelt Ord, og saa spyttede han i Næverne og trak paa Aarerne. Ret som det var, var han ude, han i den halve Baaden, igjen, men han gjorde ingen Kroger paa Veien nu, han roede bent frem imod Haaøen, saa Fossen stod foran Baaden, og foer forbi dem som en Vind. Da Egebergkongen fik se ham, blev han rent udaf sig selv, hujede og skreg: „Ro, ro, ro alt du kan, en hel Skjæppe Penge, om du først er i Land!"

Moerfaer han brumlede for sig selv, at kapflyve med Kalve og kapro med Skyfloken, var mest ikke ga=

lere end dette og sligt bortover Dækket, men han traf paa Aarene det han orkede, for han saa at Pengesækken alt laa i Baaden. Men alt det han roede, saa monnede det ikke; de vare ikke gode for at hale ind paa Nøkken. Da de kom nærmere op under Kollen, saa Moerfaer, at det laa et gildt Slot der, som han aldrig havde seet; det skinnede ud af alle Vinduerne, og det var saa mange Tyrilyser udenfor, og det var saa lyst som den klareste Dag. Spillemænd og Musik og Lystighed var der, saa de hørte det langt ud paa Fjorden, og da de kom nærmere, var det et stort Følge med Trold der, baade store og smaa: nogle sad paa Hestene med Næser saa lange, at de naaede til Sadelknappen, og nogle holdt paa at stige op; der var Kjøgemester og Spillemænd, akkurat som det er Skik i store Bryllupper paa Landet, og Bruden havde Krone paa, saaledes som de brugte i gamle Dage; hun var pyntet i Silke og Sølvstas og Guldstas, saa det lavede af hende, hun var saa vakker og deilig, at det ikke var Maade med det, og Moerfaer blev baade avindsyg og harm, at en saadan tør, vissen Troldmand, som var saa gammel som sju Vedfald, skulde faa en ung vakker Gjente. Hun stod ogsaa og magede sig og skulde stige op paa en Hest, men hun baade græd og bad, saa ilde var hun ved, og hun

var ræd for at ride ogsaa. Men saa kom det en graa Hest med forgyldt Sadel og Bidsel op fra Stranden og lagde sig ned for Benene hendes som en Hund, og da satte hun sig paa den; men den Hesten, det var Nøkken, som havde skabt sig om, og ingen anden.

Da Egebergkongen saa dette, blev han rent gal; han baade skreg og hujede paa Moerfaer, at han skulde ro paa svarte Livet. Men ind fra Kollen raabte En, som var saa grov i Maalet:

„Sætter Du Kongen i Land,
Skal Du druknes ved Strand."

Da Troldmanden hørte det, hoppede han fra Baaden langt op i Land med et Hop. Men med det samme foer Nøkken afsted med Bruden paa Ryggen, saa Gnisterne sprudede under Hestebenene; det gik opefter den grønne Dalen, som deler Haaøen paa det smaleste, og Følget efter med Fakler og Tyrilyser. Nogle skjævede hid og did paa Hestene, og nogle rede nok saa strunke; men Egebergkongen kastede sig paa en Hest og foer efter som han var baade fuld og gal.

Moerfaer stod og saa paa alt dette og kunde ikke andet end le over Tullemutten og de syndige Troldene, som Kongen red overende, saa de rullede udover Bakken, mens Ilden og Gnistene frasede om Ørene paa dem; saa maatte de hinke hesteløse efter. Men

Gamlen havde en ladet Sælbøsse i Baaden, og en Sølvknap havde han faaet tygget sammen og puttet nedi, og den skjød han over Brudefølget, da Egebergkongen var paa Laaringen af Nøkken og Bruden. I det samme det smaldt, blev det saa kullende mørkt, at han ikke saa, hvor han var henne engang. Pengesækken havde han igjen, den laa i Baaden; men da han kjendte paa det, som var i den, var det ikke andet end Næper, slige Braatenæper. Da blev han saa harm, at han tog Sækken i begge Snuderne og rystede dem til Fjords, men da han styrtede dem ud, klang det som Sølvpenge, og da han syntes nogle trillede ind i Baaden ogsaa. Om Morgenen, da det blev lyst, og han blev rigtig vaagen, fandt han et Par store gammeldags Sølvdalere i Baaden, som ingen skjønte sig paa; men da var det for sent at syte for dem, han havde kastet til Fjords."

„Men Gjenten, men Bruden, hvor blev det af hende?" spurgte flere af Tilhørerne.

„Ja, det fik jeg aldrig Greie paa; naar nogen spurgte Moerfaer, hvor det blev af hende, saa sagde han, det vidste han ikke, men hun var vel hos Troldene i Haaøkollen endda, dersom hun ikke var kommen ud igjen,sagde han."

Der blev commanderet: „Klar til at vende!"

Mandskabet ilede paa sine Poster for at udføre de forskjellige Befalinger, som nu fulgte. Da Vendingen var fuldført, slog det aatte Glas, det vil sige det var Midnat. Baadsmandspiberne peb og hvinede, for at kalde Kongens Kvarter, den anden Halvdel af Mandskabet, op til Hundevagten, medens de forkyndte Hviletid for Dronningens, hvis Fortællinger saaledes for denne Gang bleve afbrudte.

Rettelser og Trykfeil.

S. 34 f. n. 12 L. st. vor vel læs: var vel.
= 47 f. o. 8 L. st. Bjerhelle læs: Bjerghelle.
= 53 f. n. 12 L. st. hvis jeg kan faa hende Barbro; læs: om jeg kan faa hu Barbro.
= 51 f. n. 9 L. st. Toldskab; læs: Troldskab.
= 64 f. o. 4 L. st. en Udbygning; læs: en Udbygding.
= 83 f. o. 7 L. st. jeg, Præceptoren holdt af mange Grunde Følge med med; læs: jeg, Præceptoren, holdt af mange Grunde Følge med dem.
= 100 f. n. 1 L. st. Gampo; læs: Gampadn.
= 181 f. n. 6 L. st. kom over til den anden Side hun ogsaa; læs: kom over til den anden Side, hun ogsaa.
= 229 f. o. 9 L. st. har seet Underjordiske eller noget overnaturligt; læs: har seet Underjordiske eller oplevet noget overnaturligt.

